

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НА МАЙБУТНЄ**

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Дніпропетровськ, 17 жовтня 2014 року)*

Дніпропетровськ
2014

ББК 67.9(4УКР)61
А 43
УДК 342.951 + 343.35

*Ухвалено до друку вченою радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 2 від 23 жовтня 2014 р.)*

А 43 Актуальні питання протидії корупції: стан, проблеми та перспективи на майбутнє : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 жовт. 2014 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. – 332 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, в якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України, а також фахівці-практики правоохоронних органів, працівники органів державної влади та місцевого самоврядування, представники громадських організацій. Тематика публікацій охоплює актуальні питання протидії корупції.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ВНЗ, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р юрид. наук, проф. **Алфьоров С.М.** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Обушенко О.М.**; д-р юрид. наук, доц. **Мінка Т.П.**; д-р юрид. наук, проф. **Чаплинський К.О.**; канд. юрид. наук, доц. **Дячкін О.П.**; канд. юрид. наук **Кацуба Р.М.**; канд. юрид. наук, доц. **Кириченко О.В.**; канд. юрид. наук, доц. **Примаченко В.Ф.**; канд. юрид. наук, доц. **Рибалкін А.О.**; канд. юрид. наук, доц. **Сліпченко В.І.**; канд. юрид. наук, доц. **Титаренко О.О.**; канд. юрид. наук **Шаблистий В.В.**

ББК 67.9(4УКР)61

© ДДУВС, 2014
© Автори, 2014

ЗМІСТ

Мінка Т. П.

Відповідальність за вчинення корупційного
правопорушення: окремі проблеми правозастосування 9

Миرونюк Р. В.

Окремі аспекти запобігання корупції
при заміщенні посад в органах публічної влади 13

Попович В. П.

Актуальні питання щодо правових основ утворення
та діяльності Національного антикорупційного бюро України 16

Драп'ягий Б. Є.

Корупція як загроза національній безпеці країни
та заходи щодо усунення її складової
в системі органів внутрішніх справ України 19

Шостко О. Ю.

Деякі шляхи мінімізації корупційних проявів в Україні 21

Снісар О. М.

Проблеми з довірою до інститутів влади 23

Кузьменко В. П.

Визначення поняття та витоків корупції 25

Ахтирська Н. М.

Роль суду в міжнародному співробітництві під час кримінального
провадження щодо корупційних правопорушень в розрізі судової
практики та потреби законодавчого оновлення 28

Вигівська Л. В.

Превентивні заходи в контексті протидії корупції 30

Беніцький А. С.

Характеристика мети як ознаки відмивання
доходів, одержаних злочинним шляхом 32

Шведова Г. Л.

Громадськість у протидії корупції: кримінологічний аспект 35

Титаренко О. О.

Перспективи вдосконалення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, у контексті нових антикорупційних законопроектів 38

Дячкін О. П.

Суспільна небезпечність суцільної корупцізації 43

Царюк С. В.

Проблеми протидії корупції в державній пенітенціарній службі України 45

Однолько І. В.

Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання корупційним злочинам 47

Сербін М. М.

Значення тактичних операцій у ході розслідування корупційних злочинів 49

Кононець В. П.

Превентивні антикорупційні механізми 51

Ковтун І. В.

Сучасний стан нормативно-правового регулювання протидії корупції 54

Юнацький О. В.

Проблеми правового регулювання антикорупційної експертизи нормативно-правових актів 60

Логвиненко Б. О.

«Education vs corruption»: проблемні питання корупції у сфері освіти і науки 63

Телійчук В. Г.

Використання спеціальних психологічних знань у процесі виявлення і перевірки осіб, які можуть вчиняти корупційні діяння 65

Хорошун О. В.

Попередження корупційної злочинності в розрізі подолання політичних чинників 69

Стулов О. О. Проблеми запобігання корупції в сфері виконання судових рішень у кримінальних справах	72
Уварова Н. В. Окремі аспекти вдосконалення фінансового контролю (досвід Республіки Польща)	76
Дараган В. В. Боротьба з корупцією у сфері державних закупівель як передумова стабілізації економіки України	78
Севрук В. Г. Деякі аспекти протидії корупції в Україні	80
Мамчій О. І. Проблемні питання удосконалення якісного відбору кандидатів на заміщення посад в органах внутрішніх справ	82
Мрачко І. М. Проблемні питання застосування законодавства у сфері протидії адміністративній корупції (за матеріалами УБОЗ УМВС України в Херсонській області)	84
Кравченко В. В. Правове регулювання запобігання корупції	86
Єрмак О. О. Корупція й організована злочинність: проблема співвідношення	91
Однолько С. В. Координаційна діяльність органів прокуратури у боротьбі з корупцією	95
Чабаненко С. М. Превентивна роль органів прокуратури у запобіганні корупції на сучасному етапі державотворення	98
Підвисоцький Р. М. Безпека людини: кримінально-виконавчий аспект	101

Кобрусєва Є. А. Антикорупційне законодавство як засіб забезпечення прав та свобод громадян	103
Середа Т. М. Деякі аспекти впровадження люстрації в Україні	106
Боднар В. Є. Посадові злочини у правоохоронних органах України як негативне явище на шляху до європейської інтеграції	109
Дуйловський О. В. Кримінологічні показники стану боротьби з корупцією у Внутрішніх військах МВС України у 2013 році	111
Паламарчук І. В. Використання поліграфа у процесі професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в ОВС України як різновиду публічного майна	113
Шишацька В. В. Проблемні питання удосконалення якісного відбору кандидатів на заміщення вакантних посад в органах державної влади	116
Горбаченко П. А. Корупція в митних органах як умова вчинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів	118
Мосякіна О. А. Щодо питань протидії корупційним проявам в органах внутрішніх справ України	121
Єфімов М. М. Особливості проведення допиту підозрюваного у кримінальних провадженнях щодо перевищення службових повноважень	122
Черноп'ятов С. В. Зовнішні охоронні трудові правовідносини та протидія корупції	125

Крот А. О. Адміністративна відповідальність за адміністративні корупційні правопорушення	127
Романенко В. В., Соболь О. І. Відповідальність за корупційні правопорушення	129
Орлова О.О., Троїцька О. О. Правове регулювання протидії корупції в Україні	132
Плетенець В. М., Медведєв С.О. Організація і тактичне забезпечення обшуку за фактами хабарництва	135
Соболь О. І., Южека Р. С. Шляхи подолання корупції в Україні	137
Соболь О. І., Дерягіна А. І. Протидія корупції на сучасному етапі розвитку України	140
Бідняк Г. С., Малієнко І. І. Використання висновку експерта у ході розслідування корупційних діянь	143
Тищенко І. О., Косовська А. О. Основні напрями подолання корупції в органах державної влади	146
Тищенко І. О., Кеню Ю. В. Корупційні процеси кадрової політики в державній службі	149
Рибалкін А.О., Криворучко Д.І. Окремі питання нормотворчості органів внутрішніх справ: проблеми та шляхи вирішення	152
Козак О. В. Майнова шкода як ознака корупційних злочинів	155
Скок О. С. Розмежування корупційного правопорушення та корупційного злочину	158

Приходько А. А. Особливості підготовки до затримання за фактами отримання неправомірної вигоди	160
Криворучко Д. І. Особливості проведення огляду місця події за фактами корупційних кримінальних правопорушень	163
Боднар С. М. Особливості проведення слідчого огляду за фактами хабарництва	166
Гуков Д. Р. Деякі аспекти вдосконалення антикорупційного законодавства України	168
Демченко І. О. Особливості підготовки до пред'явлення для впізнання за фактами отримання неправомірної вигоди	170
Чернуха Г. О. Запобігання незаконному використанню державних коштів як один із заходів протидії корупції	173
Соболь О. І., Гетьманець Ю. В. Антикорупційні зміни у кримінальному законодавстві України	176
Тищенкова І. О., Манченко Є. А. Протидія корупції в органах внутрішніх справ	179
Тищенкова І. О., Комлєва О. С. Організаційно-правові заходи проведення люстраційних дій в Україні	181
<i>Рекомендації за результатами проведення науково-практичної конференції</i>	185
ДОДАТКИ	191

Мінка Тетяна Павлівна,
доктор юридичних наук, доцент,
начальник кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності ОВС
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНОГО ПРА- ВОПОРУШЕННЯ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Упродовж квітня – травня 2013 року Верховною Радою України прийнято пакет антикорупційних законів, якими, відповідно до міжнародних стандартів, переглянуто превентивні антикорупційні механізми та процедуру конфіскації, а також врегульовано питання відповідальності за корупційні правопорушення та запроваджено відповідальність юридичних осіб за вчинені в їх інтересах або від їх імені корупційні злочини.

Йдеться про закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. [1], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики» від 14 травня 2013 р. [2], «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 18 квітня 2013 р. [3], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб)» від 23 травня 2013 р. (набув чинності з 1 вересня 2014 р.) [4].

З прийняттям вищезгаданих змін до антикорупційного законодавства по суті завершився черговий етап реформування системи запобігання і протидії корупції. Прийняття названих законів обумовлено необхідністю виконання нашою державою значної частини рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції та експертів, які здійснювали огляд стану імплементації Конвенції ООН проти корупції, та має потягнути за собою зміни у діяльності правоохоронних органів щодо притягнення осіб, які вчинили корупційне правопорушення до юридичної відповідальності.

Хотілося б зупинитися на окремих, на наш погляд, проблемах, з якими сьогодні стикаються працівники правоохоронних органів та суду щодо застосування законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення.

Так, змінами до ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [5] конкретизовано зміст поняття «неправомірна вигода» – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи,

які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Вказаний термін є одним з ключових в антикорупційному законодавстві загалом та у законодавстві про відповідальність за корупційні правопорушення зокрема. Крім того, він замінив собою поняття «хабар» в українському законодавстві.

Прийняття особою неправомірної вигоди сьогодні є кваліфікуючою ознакою низки статей КК України (ст. 368, 368-2, 368-3, 368-4, 369-2) [6]. Такі зміни до КК було зроблено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. Тобто замість поняття «хабар» у чинному КК України наразі вживається термін «неправомірна вигода».

Якщо проаналізувати пункт 4 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 р. № 5 [7] та положення ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», можна дійти висновку, що поняття «хабар» та «неправомірна вигода» відрізняються між собою тим, що хабар – це незаконна винагорода, яка має виключно матеріальний характер (гроші, матеріальні цінності, документи, які надають право отримати майно, будь-які дії майнового характеру та ін.), а неправомірна вигода може бути як матеріальною, так і нематеріальною (переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи тощо).

Крім того, ч. 1 та 2 ст. 368 КК України передбачає відповідальність службової особи за пропозицію прийняття неправомірної вигоди та прийняття неправомірної вигоди, однак розмір цієї вигоди законодавець не встановлює, як і розмір послуг, пільг та інших нематеріальних благ, за прийняття яких настане кримінальна відповідальність. Тому виникає питання: чи може бути притягнута до кримінальної відповідальності особа, яка, наприклад, отримала неправомірну вигоду у розмірі 5 гривень? Невизначеною є проблема, який суб'єкт і за якою процедурою може проводити оцінку отриманих послуг, пільг чи інших нематеріальних благ.

Викликає питання ще одна проблема. Відповідно до ст. 16 «Вимоги щодо прозорості інформації» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» особи, зазначені у пп. 1-3 ч. 1 ст. 4 цього Закону, винні у відмові у наданні інформації, надання якої передбачено законом, в її несвоєчасному наданні, або наданні недостовірної чи неповної інформації, несуть відповідальність за ст. 212-3 КУпАП «Порушення права на інформацію» [8].

Як вже зазначалося вище, протидіяти та припиняти ці правопорушення мають органи прокуратури, спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України. Однак аналіз положень ст. 255 КУпАП свідчить, що правом складати протоколи за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 212-3 КУпАП, наділені лише

працівники органів прокуратури.

Отже, спеціально уповноважені працівники органів внутрішніх справ та Служби безпеки України, хоча й зобов'язані протидіяти і припиняти порушення спеціальними суб'єктами вимог щодо прозорості інформації, однак не мають процесуальних прав документування таких правопорушень.

Нововведеннями також конкретизовано перелік обмежень щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування (ст. 10 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»). Особам, які припинили виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється протягом року після цього укладати трудові договори та вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності, укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з підприємствами, установами чи організаціями незалежно від форми власності або фізичними особами – підприємцями, якщо особи, зазначені в абз. 1 цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих підприємств, установ чи організацій або фізичних осіб – підприємців.

Водночас за порушення заборон, передбачених у ст. 10 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», юридичної відповідальності не встановлено, як і не визначено механізму реалізації вказаних заборон.

Ще однією є проблема належності, достатності та допустимості доказів у справах про адміністративні корупційні правопорушення. Так, у КУпАП не врегульованим є порядок збирання уповноваженим суб'єктом доказів у справах про адміністративні корупційні правопорушення.

У ст. 251 КУпАП визначено джерела доказів, до яких належать протокол про адміністративне корупційне правопорушення, пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновки експерта, речові докази, показання технічних приладів та засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, протокол про вилучення речей і документів, а також інші документи. На практиці виникають питання, чи можуть, наприклад, показання технічних приладів та засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису тощо, використовуватися як докази у справах про адміністративні корупційні правопорушення, чи є вони належними та допустимими? Адже сьогодні процесуальний порядок призначення експертизи, порядок визнання певних предметів речовими доказами, або засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, залишається практично не врегульованим.

Підсумовуючи, зазначимо, що хоча за останній рік і було внесено значні зміни до антикорупційного законодавства України, однак сьогодні значне коло питань ще потребує свого правового регулювання. На нашу думку, нагальною є потреба прийняття Кодексу України про кримінальні проступки.

Вважаємо, що всі корупційні правопорушення мають бути віднесені до кримінальних проступків. Прийняття цього Кодексу дозволить вирішити процесуальні питання притягнення особи до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення. Крім того, слід узгодити норми КК та КПК України, Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» стосовно термінології та повноважень відповідних суб'єктів.

Бібліографічні посилання

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18.04.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.go.ua.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики : Закон України від 14.05.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.go.ua.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Закон України від 18.04.2013 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.go.ua.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб) : Закон України від 23 травня 2013 року (набирає чинності з 1 вересня 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.go.ua.

5. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7.04.2011 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

6. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

7. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року.

Миронюк Роман Вікторович,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності ОВС
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ПРИ ЗАМІЩЕННІ ПОСАД В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Незважаючи на визнання корупції в Україні загрозою для її національної безпеки, запровадження ряду організаційних, правових та практичних заходів, запобігти її руйнівному впливу на суспільно-економічні процеси у державі не вдалося. При цьому Україна сприймається як одна з найбільш корумпованих у світі. Тому основними завданнями держави на шляху подолання або хоча б мінімізації корупції є винайдення ефективних форм та способів запобігання корупційним проявам, одним з яких є проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій публічної служби.

З 1 січня 2012 року з набранням чинності Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» статтею 11 запроваджено новий превентивний захід щодо запобігання корупції, а саме спеціальну перевірку відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (далі – спеціальна перевірка) [1].

На виконання цієї статті Закону з метою чіткого визначення механізму проведення такої перевірки видано Указ Президента України від 25 січня 2012 р. № 33/2012, яким затверджено Порядок організації проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (далі – Порядок) [2].

Спеціальну перевірку запроваджено з метою підвищення якості відбору кандидатів на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

З цього приводу хотілося б зазначити, що спеціальна перевірка кандидатів на посади, пов'язані з виконанням функцій держави, не є новелою законодавства. Так, до 1 січня 2012 року подібна перевірка проводилася щодо значно меншої кількості посад, а саме відповідно до Порядку проведення обов'язкової спеціальної перевірки відомостей, що подають кандидати на зайняття посад державних службовців, який був затверджений Президентом України у 2001 р., обов'язкова спеціальна перевірка проводилась стосовно кандидатів на зайняття посад державних службовців, призначення або погодження призначення на які здійснюється Президентом України або Кабіне-

том Міністрів України, Главою Адміністрації Президента України, Керівником Державного управління справами. Зокрема, перевірки підлягали відомості, повідомлені кандидатом на зайняття посади про себе, зазначені у деклараціях про доходи, зобов'язання фінансового характеру та майновий стан кандидата на зайняття посади щодо себе та членів своєї сім'ї, а також додержання кандидатом вимог, установлених законодавством про державну службу, боротьбу з корупцією, про державну таємницю.

Сьогодні спеціальній перевірці підлягає більш широке коло осіб, тобто всі особи, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, крім кандидатів на пост Президента України, кандидатів у народні депутати України, кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та на посади сільських, селищних, міських голів, для яких така перевірка визначена виборчим законодавством.

Спеціальній перевірці підлягають відомості про притягнення особи до кримінальної відповідальності, наявність судимості, її зняття, погашення, про застосування до кандидата адміністративних стягнень за корупційні правопорушення, достовірність відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік, стан здоров'я кандидата, освіти, наявність у кандидата наукового ступеня, вченого звання.

Важливим елементом вказаної процедури є отримання згоди особи на проведення перевірки, за її відсутності питання про призначення взагалі не розглядається. Така згода подається разом із заявою про призначення, а в разі конкурсного добору така згода подається протягом трьох днів із дати одержання кандидатом повідомлення про результати конкурсу.

Кандидат, щодо якого проведено спеціальну перевірку, має право на ознайомлення з довідкою про її результати. У разі незгоди кандидата з результатами перевірки він може подати свої зауваження у письмовій формі стосовно її результатів до відповідного органу. Органи (підрозділи), які проводили спеціальну перевірку, у разі надходження від кандидата зауважень стосовно результатів спеціальної перевірки надають йому письмову відповідь протягом десяти днів з дати надходження зауважень.

Спеціальна перевірка проводиться у строк, що не перевищує п'ятнадцяти календарних днів з дня надання згоди на її проведення.

До проведення спеціальної перевірки, як і раніше, залучаються: 1) Міністерство внутрішніх справ України – щодо відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності, наявність судимості, її зняття, погашення, про застосування до кандидата адміністративних стягнень за корупційні правопорушення; 2) Міністерство юстиції України – щодо наявності у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні правопорушення, відомостей про кандидата; 3) Міністерство доходів і зборів України – щодо достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік; 4) Міністерство

охорони здоров'я України, відповідний орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурний підрозділ обласної, Київської, Севастопольської міської державної адміністрації – щодо відомостей про стан здоров'я кандидата; 5) Міністерство освіти і науки України, відповідні органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурний підрозділ обласної, Київської, Севастопольської міської державної адміністрації – щодо освіти, наявності у кандидата наукового ступеня, вченого звання.

Під час спеціальної перевірки також встановлюється наявність або відсутність кандидата на посаду в Єдиному державному реєстрі осіб, притягнутих до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, який веде Міністерство юстиції України [3].

Стосовно повідомлення правоохоронних органів у разі встановлення за результатами спеціальної перевірки факту подання кандидатом неправдивих відомостей слід зазначити, що вказане правило має на меті з'ясування наявності чи відсутності правопорушень, в тому числі й корупційних, які стали причиною подання неправдивої інформації.

З метою спрощення процедури проведення спеціальної перевірки Президентом України внесено зміни, згідно з якими для цілей проведення спеціальної перевірки не вважається призначенням (крім призначень, які здійснюються Президентом України або Кабінетом Міністрів України): призначення в порядку переведення особи на іншу посаду в межах одного і того ж органу державної влади (державного органу) чи органу місцевого самоврядування, призначення в порядку переведення на роботу з одного органу державної влади (державного органу) до іншого органу державної влади, з одного органу державної влади (державного органу) до органу місцевого самоврядування, з органу місцевого самоврядування до іншого органу місцевого самоврядування, з органу місцевого самоврядування до органу державної влади (державного органу), а також призначення в порядку переведення особи, яка працювала в органі державної влади (державному органі), що припиняється, на роботу до іншого органу державної влади (державного органу), до якого переходять повноваження та функції органу державної влади (державного органу), що припиняється [4].

Підсумовуючи, зазначимо, що наразі актуальним є питання якісного добору персоналу на публічну службу, здатного чесно, професійно виконувати покладені на нього обов'язки, що є запорукою успішного розвитку нашої держави. Тому винайдення ефективних способів та методик спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій публічної служби, є актуальним напрямом мінімізації корупційних ризиків в публічній службі.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI // ВВР України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
2. Про затвердження Порядку організації проведення спеціальної перевірки відомос-

тей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування : Указ Президента України від 25 січня 2012 року № 33/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 8. – С. 10. – Ст. 289.

3. Про затвердження Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення : Наказ Міністерства юстиції від 11 січня 2012 р. № 39/5 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/38632>.

4. Про внесення змін до Указу Президента України від 25 січня 2012 року № 33 : Указ Президента України 18 травня 2012 року № 333/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 39. – С. 32. – Ст. 1451.

Попович Віталія Петрівна,
кандидат юридичних наук,
завідувач відділу з питань національної безпеки,
оборони, правоохоронної діяльності
та боротьби зі злочинністю
Головного науково-експертного управління
Апарату Верховної Ради України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВИХ ОСНОВ УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ

З метою створення єдиного та незалежного антикорупційного державного органу на розгляд Верховної Ради України протягом останнього часу було подано низку законопроектів, зокрема: "Про Національне антикорупційне бюро" (реєстр. № 2218 від 07.02.2013) [1], "Про Національне бюро антикорупційних розслідувань" (реєстр. № 4573 від 26.03.2014 [2] та № 4780 від 24.04.2014 [3]), "Про Національну службу боротьби з корупцією" (реєстр. № 4573-1 від 07.04.2014) [4], "Про Державну службу протидії корупції" (реєстр. № 4780-1 від 08.05.2014) [5], "Про Державне бюро розслідувань" (реєстр. № 3042 від 10.04.2014, доопрацьований) [6] та ін. Проте жоден із них так і не був підтриманий парламентом.

При цьому на особливу увагу, на наш погляд, заслуговують положення проекту Закону України "Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції" (реєстр. № 5085 від 16.09.2014) [7].

Назва зазначеного проекту, на нашу думку, дещо не відповідає його змісту. Адже буквальне тлумачення його положень дозволяє дійти висновку, що він спрямований на врегулювання виключно правового статусу (порядок створення, повноваження, підконтрольність, права і обов'язки працівників тощо) Національного антикорупційного бюро України (далі – НБАР). Що ж стосується безпосередньо системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, то їй "присвячено" лише 1-6 статті законопроекту.

При цьому навіть у Прикінцевих та перехідних положеннях, якими забезпечується введення в дію законопроекту, міститься низка законодавчих змін до відповідних нормативно-правових актів, пов'язані зі створенням НБАР.

Відповідно до ч. 2 ст. 7 проекту НБАР утворюється Президентом України відповідно до цього та інших законів України. Однак пропонуване проектом повноваження Президента України щодо створення такого державного правоохоронного органу суперечить приписам ст. 106 Конституції України, яка містить вичерпний перелік повноважень Президента України і в якій відповідні повноваження відсутні.

Загалом системний аналіз положень законопроекту свідчить, що НБАР буде фактично підконтрольним лише Президентові України. Це, зокрема, засвідчує порядок призначення та звільнення директора НБАР Президентом (ст. 12 проекту), проведення конкурсного відбору на посаду Директора (ст. 13 проекту) та працівників (ст. 16 проекту) НБАР тощо. Отже, у такому випадку навряд чи коректно визначати НБАР як державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції.

Не менше критичних зауважень викликає також і пропонуваний проектом рівень оплати праці за рахунок держави, що значно перевищує навіть аналогічне забезпечення суддів (ст. 129 Закону України "Про судоустрій і статус суддів"), яким Конституцією України (ст. 130) гарантується належне державне фінансування та умови для їх діяльності. Так, відповідно до ч. 3 ст. 129 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" посадовий оклад судді місцевого суду у 2014 р. становить 10 мінімальних заробітних плат (12180 грн.). У той же час, відповідно до ч. 4 ст. 29 законопроекту, працівники Національного бюро, що провадять оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, матимуть посадовий оклад у сумі, кратній 15 розмірам мінімальної заробітної плати (18270 грн.). Що ж стосується Директора НБАР, то його посадовий оклад, згідно з приписами п. 6 ч. 4 ст. 29 проекту, має становити 50 розмірів мінімальної заробітної плати (60900 грн.). І це без урахування доплат за ранг, вислугу років, науковий ступінь та доступ до державної таємниці (ч. 3 ст. 29 проекту).

З огляду на це запропоновані проектом розміри оплати праці Директора та працівників НБАР вважаємо необґрунтованими та недоцільними, особливо враховуючи сучасний економічний та політичний стан в державі.

Незрозумілою та дещо нелогічною, на наш погляд, виглядає пропозиція законопроекту щодо віднесення до корупційних злочинів діянь, передбачених ст. 191 "Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем", ст. 262 "Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем", ст. 308 "Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволо-

діння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем" та інші статті КК. Тим більше доповненням ст. 45 КК "Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям" відповідною приміткою.

Крім того, така пропозиція законопроекту не узгоджується із поняттям "корупція", яке надається у ч. 1 ст. 1 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції". У свою чергу, наприклад, такий злочин, як викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем, може вчинятися не з метою отримання неправомірної вигоди, а з мотивів особистої помсти.

Підсумовуючи, можна констатувати, що останні законодавчі ініціативи щодо створення єдиного антикорупційного державного органу не позбавлені низки недоліків, вирішення яких потребує комплексного підходу, у тому числі із урахуванням положень базового у цій сфері Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Бібліографічні посилання

1. Про Національне антикорупційне бюро : Проект Закону України, реєстр. № 2218 від 07.02.2013, поданий народними депутатами України Яценюком А.П., Кличком В.В. та Тягнибоком О.Я. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/webproc4_1?pf3511=45681.

2. Про Національне бюро антикорупційних розслідувань : Проект Закону України, реєстр. № 4573 від 26.03.2014, поданий народними депутатами України Чумаком В.В., Ковальчуком В.А., Соболевим та ін. [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/webpro4_111=428.

3. Про Національне бюро антикорупційних розслідувань : Проект Закону України, реєстр. № 4780 від 24.04.2014, поданий народними депутатами України Чумаком В.В., Дерев'янком Ю.Б., Паламарчуком М.П. та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/webproc4_1?pf3511=50785.

4. Про Національну службу боротьби з корупцією : Проект Закону України, реєстр. № 4573-1 від 07.04.2014, поданий народним депутатом України Пашинським С. В. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50547.

5. Про Державну службу протидії корупції : Проект Закону України, реєстр. № 4780-1 від 08.05.2014, поданий народними депутатами України Абдуллінім О.Р., Іванчуком А.В. та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/webproc4_1?pf3511=50858.

6. Про Державне бюро розслідувань : Проект Закону України (реєстр. № 3042 від 10.04.2014 (доопрацьований), поданий народними депутатами України Кожем'якіним А.А., Паламарчуком М.П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/webproc4_1?pf3511=47988.

7. Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції : Проект Закону України, реєстр. № 5085 від 16.09.2014, поданий Президентом України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/webproc4_1?pf3511=52186.

Драп'ятий Богдан Євгенович,
головний консультант з питань
юридично-наукового забезпечення секретаріату
Комітету Верховної Ради України
з питань законодавчого забезпечення
правоохоронної діяльності

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО УСУНЕННЯ ЇЇ СКЛАДОВОЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Корупція сьогодні в Україні, за своїми масштабами у різних сферах державного управління, маючи латентний характер, є однією із головних загроз національній безпеці та демократії в країні.

Одним із найнебезпечніших видів корупції є корупція у правоохоронних органах, оскільки вона не тільки викликає негативний суспільний резонанс, а й підриває засади правової держави, перешкоджає розвитку громадянського суспільства, реалізації принципу рівності всіх перед законом, зацікавленості населення в підтримці правопорядку [1].

З метою підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції в правоохоронних органах, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, притягнення до відповідальності винних у їх вчиненні Комітетом Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності у квітні цього року проведено слухання на тему «Про усунення корупційної складової у роботі з персоналом в прокуратурі та правоохоронних органах України».

У доповідях та виступах багатьох учасників слухань наголошувалося на конкретних корупційних фактах, які мають місце в роботі з персоналом в органах міліції, прокуратури та інших правоохоронних органах.

Від правоохоронних органів, зокрема МВС, Комітетом отримано інформацію про заходи, які вживаються зазначеним відомством для усунення корупційної складової в системі органів внутрішніх справ.

Загалом, зазначені заходи можна звести до таких:

– підготовка відповідних законопроектів щодо покращення діяльності органів внутрішніх справ, у тому числі їх кадрового забезпечення;

– створення Експертної ради з питань дотримання прав людини та реформування органів внутрішніх справ при МВС України, яка повинна напрацювати пропозиції щодо реформування відомства та посилення захисту прав людини в системі органів внутрішніх справ;

– включення до складу кадрової комісії МВС України, управлінь, вищих навчальних закладів МВС України представників люстраційних комітетів, громадських організацій, місцевих громад, журналістів та інших громадян

для запровадження публічності і прозорості процедури кадрових призначень, люстрації кандидатів на вищі керівні посади в органах МВС України;

– визначення громадської думки щодо якості роботи органів внутрішніх справ одним із основних критеріїв оцінки їх діяльності;

– проведення зустрічей з представниками міжнародних організацій з метою посилення антикорупційної діяльності серед особового складу органів внутрішніх справ;

– вжиття заходів щодо створення цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ;

– здійснення постійного моніторингу публікацій засобів масової інформації щодо неправомірних дій працівників внутрішніх справ;

– вивчення досвіду організації правоохоронної діяльності, у тому числі щодо протидії корупції, шляхом обміну досвідом із зарубіжними колегами та ін.

Однак, незважаючи на всі заходи, які вживаються Міністерством внутрішніх справ України для удосконалення діяльності всієї системи органів внутрішніх справ та боротьби з корупцією, рівень довіри до міліції залишається одним із найнижчих порівняно з іншими правоохоронними органами. Згідно з результатами опитування, проведеного у липні 2014 р. Інститутом соціології НАН України, міліції не довіряють 76,7% опитаних, 67,8% – прокуратурі, 69,1% – судам [2].

Виходом із цієї критичної ситуації є негайне проведення системної та комплексної реформи органів МВС України із залученням провідних міжнародних експертів у цій сфері за європейським зразком (на прикладі реформування органів МВС в Республіці Польща). Тільки вжиття всеохоплюючих заходів, а також формування і розвиток сильного громадянського суспільства та політична воля здатні змінити корумповану систему МВС України та інших правоохоронних органів.

Бібліографічні посилання

1. Теличкін І. О. Протидія корупції в органах внутрішніх справ України: використання передового закордонного досвіду / І. О. Теличкін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I2_name=PDF/pp_2013_2_26.pdf.

2. «Найбільше українці не довіряють міліції і політпартіям» // Українська правда. – 2014. – 18 вересня [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/18/7038215/>.

Шостко Олена Юріївна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
(*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*)

ДЕЯКІ ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ В УКРАЇНІ

Сучасні виклики, які постали перед Україною, пов'язані зі зміною влади, виявленням фактів багатомільярдних розкрадань державного бюджету клептократичного режиму колишнього президента України В.Ф. Януковича, вимагають втілення у життя принципу невідворотності покарання для всіх осіб, винних у корупційних злочинах, і повернення їх незаконно здобутих доходів українській державі й суспільству.

Саме безкарність є тим чинником, який дозволяє поширюватись і зміцнюватись корупційним практикам. Тому кримінально-правові заходи проти дії корупції (особливо після змін окремих норм КК України у 2013 р.) повинні мати пріоритет в найближчий час, щоб засвідчити трансформації в антизлочинній політиці і дати позитивний сигнал суспільству. На жаль, до цього часу правозастосування відповідних норм Кримінального кодексу свідчить про параліч роботи вітчизняних правоохоронних органів. Зокрема, згідно зі Звітом про роботу органів досудового слідства за 6 місяців 2014 р., до суду не було направлено жодного кримінального провадження з обвинувальним актом щодо кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище (1-2 категорія, крім працівників правоохоронних органів). Кількість закритих проваджень у сфері службової діяльності щодо цієї категорії осіб – 14. Коментарі, мабуть, зайві.

Одним із чинників поширення корупційних правопорушень в Україні і набуття ними системного характеру є відсутність дієвої системи контролю і перевірки декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру посадових і службових осіб, членів їх сімей та близьких родичів. Наприклад, за подання неповних або неправдивих відомостей у деклараціях до останнього часу була відсутня будь-яка відповідальність. Внаслідок цього в Україні поширилось таке явище, як незаконне збагачення, що є свого роду індикатором “нечесності”. У ст. 20 Конвенції ООН проти корупції незаконне збагачення визначається як значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати. В українському законодавстві ст. 20 Конвенції було формально імплементовано у ст. 368-2 КК України, однак без відповідності змісту конвен-

ційної норми. Така «імплементация», скоріш за все, була зроблена задля правильного «звітування» стосовно виконання міжнародних зобов'язань і вимог нашою державою. Тому в теперішній редакції статтю слід декриміналізувати.

У багатьох країнах світу (США, Франція, Італія, Австрія, Бельгія, Нідерланди, скандинавські країни) відповідальність за незаконне збагачення реалізується через відповідні норми податкового, трудового законодавства, а також через законодавство, що регулює проходження державної служби. Складовими успіху є системна скоординована робота податкових органів, органів фінансового моніторингу, рахункових палат. Перелік відомостей, що включаються до декларації про доходи та витрати, постійно варіюється. Як правило, він стосується інвестицій в нерухоме та рухоме майно, володіння цінними паперами та частками капіталу, банківськими вкладками, виданих іншим особам позик, фінансових зобов'язань, в тому числі виплат за кредитами, страхових та інших договорів, відшкодування збитків, компенсаційних виплат, податкових відрахувань, зареєстрованих на членів сім'ї приватних фірм, витрат на поїздки за кордон тощо.

За американськими законами високопосадовці зобов'язані щорічно заповнювати розгорнуті фінансові звіти про джерела своїх доходів. При цьому надання контрольним органам неправдивої інформації тягне за собою кримінальну відповідальність. Наприклад, ст. 1001 розділу 18 Зводу законів США "Помилкові твердження" передбачає покарання у виді позбавлення волі строком до 5 років. Крім цього, кримінальне покарання передбачено за несплату податків на багатство, зокрема одержане незаконним шляхом. Нарешті, нездатність особи, що підозрюється у вчиненні інших злочинів, пов'язаних з корупцією, переконливо пояснити джерело своїх доходів, може бути використана прокуратурою як додатковий доказ її провини за іншими закріпленими в американському праві складами злочинів (відмивання брудних грошей, вимагання політичних пожертвувань, хабарництво). До того ж, у цій країні – одне з найкращих у світі законодавств щодо конфіскації злочинно набутих доходів, яку впроваджує потужна система правоохоронних органів.

Вважаємо, що основним дисциплінарним покаранням повинно стати звільнення з посади державної служби через втрату довіри, без права у майбутньому там працювати. Обов'язкова фінансова перевірка майнового стану посадовця спеціальним незалежним органом, відповідальним за перевірку декларацій, повинна бути плановою і позаплановою. Підставами для останньої можуть бути публікації у ЗМІ матеріалів, які обґрунтовано викликають сумніви доброчесності того чи іншого посадовця. Необхідними є зміни у методиці перевірки декларацій, продумана система санкцій, а також ефективний контролюючий орган для перевірки зазначених відомостей. З метою вироблення спільних підходів це питання потребує широкого обговорення, щоб новий орган не став ще одним джерелом корумпованості в нашій країні.

Враховуючи необхідність передбачення і створення механізму дієвої перевірки зазначених відомостей, на першому етапі головну увагу слід приді-

лити фінансовому контролю осіб, які мають найбільші корупційні ризики: в першу чергу, це суб'єкти, зазначені у пп. «а» ч. 1 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Оскільки особа, яку приймають на роботу як державного службовця, в односторонньому порядку приймає режим, встановлений державою, доцільно запровадити принцип "мовчазної згоди" на періодичні чи спеціальні перевірки майнового стану посадовців. Водночас необхідно продумати й механізми «контролю контролюючих».

Снісар Олександр Миколайович,
голова Антикорупційної правозахисної ради,
м. Дніпропетровськ

ПРОБЛЕМИ З ДОВІРОЮ ДО ІНСТИТУТІВ ВЛАДИ

Тривалий час органи державної влади, місцевого самоврядування на території України формувалися з «політичної еліти», до якої входили представники провладної політичної партії, середні ж та нижчі ланки влади займали ставленики провладної партії. Вибори, які мали на меті оновлювати владу, фактично поновлювали та продовжували повноваження тих самих можновладців, деякі з яких займали державні посади з часів існування СРСР. Провладні політичні партії, змінюючи назви та гасла, здебільшого не міняли основний членський склад, тобто до влади приходили ті ж самі особи в різний час від різних політичних структур. Громадяни України не мали можливості використовувати в повному обсязі своє право обирати та бути обраними до органів державної влади (ст. 38 Конституції України), адже обирати приходилося зі складу політичної еліти або осіб, до неї наближених. Внаслідок того, що фактично чиновники призначалися політичною елітою, а не народом, державний апарат працював в інтересах політичної еліти, був їй повністю підзвітним та підконтрольним.

Дана ситуація повністю спотворює цінності та принципи демократичної держави та суспільства, адже народ, як єдине джерело влади (ст. 5 Конституції України), не має можливості реального впливу, контролю за діяльністю органів державної влади, які повинні бути підзвітні та підконтрольні лише народу. Тобто народ, як роботодавець, не має можливості контролювати своїх робітників (держслужбовців), не має повного доступу до інформації щодо розпорядження державними коштами та майном, не має право знати причину, з якої наймані особи – держслужбовці, отримуючи заробітну плату від свого роботодавця (народу), не виконуючи покладені на них обов'язки (або виконуючи не в повному обсязі), мають матеріальні умови та фінансові статки, що в сотні, тисячі разів перевищують умови, статки самого народу та не можуть співпадати з розмірами заробітних плат держслужбовця.

Наслідком таких взаємовідносин між громадянами та держслужбовцями стало зростаюче незадоволення з боку населення не тільки владою, але й самим спотвореним державним устроєм, недовірою до чиновників всіх рівнів. З метою повернення довіри до органів державної влади, місцевого самоврядування, надання можливості здійснювати громадський контроль за діяльністю державних посадовців, Верховною Радою України було прийнято низку законів:

- Закон України «Про доступ до публічної інформації», яким громадянам надано право доступу до публічної інформації, зокрема, що стосується діяльності державних установ, використання бюджетних коштів, майна, доступу до декларацій про майнові статки керівників державних структур тощо;

- Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», в якому, зокрема, з'явився розширений перелік суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, а також з метою запобігання та протидії корупції були введені обмеження для посадових, службових осіб, з'явилися вимоги до кандидатів на посади державних службовців тощо;

- Закон України «Про очищення влади», в якому передбачено низку норм, спрямованих на безпосереднє «перезавантаження» влади всіх рівнів, тобто надання теоретичної можливості громадянам в повному обсязі використовувати своє конституційне право обирати та бути обраними до органів державної влади, місцевого самоврядування.

Чи можна вважати прийняття даних законів, зокрема очікуваного суспільством Закону України «Про очищення влади», вирішенням проблем взаємовідносин між громадянами та держслужбовцями, поверненням довіри до влади? Виходячи з настроїв суспільства, можемо впевнено зазначити, що ні. Такі важливі закони – лише перші кроки на шляху до створення демократичної держави, більш того, в цих законах, які спрямовані на очищення влади та протидію корупції, контролюючі функції покладені на державних службовців, а громадянам запропоновано отримувати обмежену інформацію щодо здійснення заходів з боку спеціальних уповноважених державою суб'єктів. Громадяни знову вимушені сподіватися на здійснення дій з боку все ще старої, повільної бюрократичної державної машини. Законами не передбачено дієвого порядку в частині можливості безпосереднього здійснення заходів та громадського контролю самими громадянами. Тобто головну проблему не вирішено, народ як роботодавець не має можливості контролювати своїх найманих робітників-держслужбовців. І доки такий порядок не буде зламано, не буде надано громадянам достатнього доступу до інформації, що стосується діяльності державних органів, можливості здійснювати безпосередній контроль за діяльністю державних службовців – проблема не вирішиться.

Кузьменко Валентина Павлівна,
головний науковий співробітник
відділу наукових досліджень
проблем судочинства та його удосконалення
(*Національна школа суддів України*)

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ВИТОКІВ КОРУПЦІЇ ЯК ОДНА З УМОВ ЇЇ ЗАПОБІГАННЯ

Прикро, що, незважаючи на вжиті Україною останнім часом організаційно-правові заходи, прийняту цілу низку законів щодо запобігання та протидії корупції, масштаби її не зменшились.

Це пояснюється, перш за все, тим, що дотепер не з'ясовано всіх соціальних передумов і витоків її походження.

Найбільш поширеним визначенням корупції (від лат. «corruptio» – псування, розтління, розбещування) можна вважати використання службового становища посадовими особами для надання за винагороду різного роду неправомірної вигоди, під якою розуміються грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову.

Що стосується чиновництва в апараті державного управління, то корупція в його середовищі – це не тільки незаконне збагачення посадової особи, але й інші негативні з точки зору моралі і права явища, що підривають авторитет державної влади: протекціонізм, фаворитизм, етнічність, інституційність, електоральність, непотизм, блат, родинність, кумівство та зв'язки, що порочать посадову особу.

Із зазначеного переліку найбільш чітко як елемент корупції, що є кримінально караним, вимальовується протекціонізм. Якщо хабарництво можна визначити як збагачення державного службовця шляхом спотвореного використання наданих йому за службовим становищем прав, то протекціонізм – це система добору кадрів не за діловими якостями, а за знайомством, протекцією. Як наслідок, оточення себе відданими, не завжди компетентними, дисциплінованими, освіченими підлеглими з числа родичів, друзів, родичів останніх та осіб, взятих на роботу на прохання вищестоящего керівництва, дає можливість посадовій особі закріпити особисту владу над ними, маніпулювати ними, використовуючи своє становище на свою користь або на користь третіх осіб. Навіть сам факт добору кадрів не за діловими якостями спричиняє шкоду у будь-якій сфері діяльності. Що стосується державної служби, то корупція у всіх її проявах руйнує державний апарат і роз'їдає моральні устої суспільства. У сфері запобігання та протидії корупції становище ускладнюється тим, що всі її форми важко визначити, а риси її не піддаються

чітким дефініціям.

Усім їм властиві якості, спрямовані на сприяння антивідбору в системі державної служби. Зокрема, непотизм характеризується тим, що завдяки йому на важливі посади в системі управління призначаються родичі, друзі, «свої» люди; вони ж посідають доходні посади з метою зміцнення їх положення, закріплення влади, покращення матеріального становища. Родинність заснована на забезпеченні просування по службі, поблажках, перевагах родичам, особистим друзям. Аналогічними рисами характеризуються блат і кумівство.

Шкода протекціонізму та його підвидів полягає у тому, що через це будь-які інші особи, а переважно молодь, що отримала освіту і обдарована організаційними здібностями, позбавлені можливості їх реалізувати та розвинути через відсутність ротачії у системі державної служби і змушені займатися менш кваліфікованою роботою, дискваліфікуючись та втрачаючи раніше набуті здібності в управлінській сфері, передаючи керівництво в апараті державного управління особам, не завжди компетентним, але таким, що вміють цупко тримати владу у своїх руках.

Тому не випадково питання покладання краю негативним явищам корупції, протекціонізму, що заважає справедливому кадровому просуненню по службовій сходинці гідним кадрам і, як результат, знижує коефіцієнт корисної дії посадових осіб та підриває авторитет влади і держави, поставало і постає на різних етапах розвитку суспільства.

Так, хабарництво згадується і засуджується вже у Біблії: «Цар правосудям стверджує землю, а люблячий подарунки розорє її» («Книга притчей Соломонових»). Найвидатніші давньогрецькі філософи Платон і Аристотель у своїх роботах згадували про руйнівний вплив корупції на економіку, політику і духовне життя суспільства.

Передбачені в Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» перепони щодо обмеження роботи близьких осіб не гарантують в судовій системі виключення стосунків, заснованих на принципі «do ut des». Адже суддя може бути безпосередньо не підпорядкованим і не підлеглим близькій йому особі, працюючій, наприклад, заступником голови Вищого Суду певної юрисдикції, але розглянута ним справа може бути предметом перегляду в інстанції, керованій близькою йому особою, що не виключає лобювання ним рішення, прийнятого родичем.

Крім того, звісно, що в судовій системі працює численна кількість родичів (подружжя, діти, племінники, брати, сестри, свояки та інші близькі особи), які також обіймають посади суддів, або працюють в апаратах судів, або навіть є їх керівниками, і питання використання ними свого службового становища, навіть якщо такого і не сталося, може завдати шкоди правосуддю навіть самим фактом перебування в судовій системі держави родичів, незалежно від того, в якому статусі ці особи перебувають і в якому ступені родинних стосунків.

Прикрим прикладом з цього питання може слугувати звільнення у 2010 р. з посади судді Верховного Суду України О.Ф. Волкова, приводом для чого стала його участь у перегляді у касаційному порядку судових рішень, прийнятих одноособово або у складі колегії братом його дружини, що було розцінено як «клановість». «сімейственість», а отже як порушення принципу неупередженості і незаангажованості судді. І хоча Рішенням Європейського Суду з прав людини від 9 січня 2013 року було встановлено з боку України низку порушень положень Конвенції з прав людини і основоположних свобод 1950 р. та покладено обов'язок забезпечити поновлення О.Ф. Волкова на посаді, питання щодо порушення у зазначеному випадку таких принципів судочинства, як об'єктивність і неупередженість судді, продовжує обговорюватись в юридичних колах як практиками, так і теоретиками.

Для забезпечення довіри до правосуддя слід передбачити на законодавчому рівні заходи, які б виключали або зводили нанівець непотизм в судовій системі.

Отже, доцільно більш ретельно вивчати особові дані кандидата на посаду судді, і не тільки його характеристики, а й біографічні дані щодо наявності родичів, друзів, працюючих у правоохоронних органах та судах; дані про майновий стан та джерела придбання нерухомості.

Не меншої шкоди правосуддю завдають і так звані «корупційні прохання», адже рішення, прийняті на їх задоволення, можуть бути навіть законними, або у задоволенні їх може бути відмовлено, проте самі прохання на дисциплінарному або на адміністративно-правовому рівні мають бути покарані, адже вони самі по собі містять елементи корупції і можуть стати її витокami. І навіть якщо той, хто звертається з таким проханням, не має на меті отримати і не отримує певних майнових благ чи послуг, він стверджує свій вплив, демонструє свою особисту владу на певну категорію посадових осіб, у даному випадку – на суддю.

З метою запобігання таких проявів слід приділити більше уваги питанням добору кандидатів на посаду судді, прозорості діяльності судів, забезпеченню прозорості та гласності прийняття суддями судових рішень.

Бібліографічні посилання

1. Книга притчей Соломонових [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/patriarch.ua.ru/bible/prov/29>.

Ахтирська Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу
науково-методичного забезпечення діяльності
Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
(*Національна школа суддів України*)

РОЛЬ СУДУ В МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В РОЗРІЗІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ТА ПОТРЕБИ ЗАКОНОДАВЧОГО ОНОВЛЕННЯ

Відповідно до ст. 22 Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом сторони зобов'язуються співпрацювати у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво спрямовуватиметься, зокрема, на вирішення, *inter alia*, такої проблеми, як корупція у приватному та державному секторі. Для реалізації вказаних напрямів співробітництва передбачається обмін найкращими практиками, у тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень. Сторони зобов'язались ефективно виконувати Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності та три Протоколи до неї, Конвенцію ООН проти корупції та інші відповідні міжнародні документи.

Суд виступає гарантом належного виконання міжнародних зобов'язань держави щодо дотримання принципів правосуддя. За даними Державної судової адміністрації України, у 2013 р. судами України було засуджено за ст. 368 КК «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» 731 особу; за ст. 368-1 КК «Незаконне збагачення» – 16 осіб, за ст. 368-3 КК «Комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» – 44 особи; за ст. 368-4 КК «Підкуп особи, яка надає публічні послуги» – 6 осіб; за ст. 369 КК «Пропозиція або давання хабара» – 80 осіб; за ст. 369-2 КК «Зловживання впливом» – 30 осіб. Серед засуджених – 3 громадянина інших держав (ч. 3 ст. 368 КК України – 1 особа; ч. 1 ст. 369 КК України – 2 особи).

У порядку надання міжнародної правової допомоги до судів надійшло загалом 635 матеріалів та запитів, з яких: про надання спеціального дозволу (ст. 562 КПК) – 26; про вручення документів (ст. 564 КПК) – 150; про допит за допомогою відеоконференції (ст. 567 КПК) – 20; про арешт та конфіскацію майна (ст. 568 КПК) – 2; про оскарження рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових осіб чи службових осіб, відшкодування завданої шкоди та витрат, пов'язаних з наданням міжнародної правової допо-

моги (ст. 572 КПК) – 3; про тимчасову видачу (ст. 579 КПК) або транзитне перевезення – 2; про видачу (екстрадицію) – 1; про застосування тимчасового арешту (ст. 583 КПК) – 10; про застосування екстрадиційного арешту (ст. 584 КПК) – 174; про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою (ст. 585 КПК) – 5; про затвердження згоди особи на видачу (ст. 588 КПК) – 17; про визнання і виконання вироку іноземної держави (ст. 602 КПК) – 13; про передачу засудженої особи (для відбування покарання) (ст. 605 КПК) – 3; про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ст. 609 КПК) – 140; про визнання та виконання вироків міжнародних судових установ – 15.

У ході вивчення судової практики було виявлено проблему, пов'язану з виконанням на території України заочних вироків іноземних судів. Визнання і виконання заочних вироків здійснюється виключно на підставі Конвенції 1972 р., оскільки Додатковий протокол 1997 р. до Конвенції 1983 р. на заочні вирoki не поширюється, а до Конвенції 1970 р. Україною зроблено застереження, що наша держава не виконує вирoki, винесені за відсутності обвинуваченого.

Відсутність в чинному законодавстві положень, які врегульовують дану форму судочинства, ускладнює співробітництво між державами. До того ж у ст. 8 Угоди про асоціацію прямо передбачено, що сторони співпрацюватимуть з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації та імплементації Римського статуту міжнародного кримінального суду 1998 р. та його відповідних інструментів. За Римським статутом, суд на прохання прокурора або за власною ініціативою має право провести слухання за відсутності обвинуваченого, щоб затвердити обвинувачення у випадках, коли обвинувачений відмовився від свого права брати участь у слуханнях; коли він переховується і не вдається встановити його місцеперебування, хоча було вжито всіх розумних заходів для забезпечення його явки (ч. 2 ст. 61). Отже, на часі прийняття закону про заочне кримінальне провадження, що забезпечить гармонізацію національного та міжнародного законодавства.

Судам також необхідно враховувати, що ігнорування висновків іноземних судів щодо покарання без об'єктивних на те підстав, чітко перелічених у Конвенції 1983 р., призводить до згортання практики передачі засуджених громадян України з інших держав для відбування покарання на батьківщині і шкодить самим громадянам України. В судовій практиці непоодинокими є випадки винесення постанов про «часткове визнання і виконання на території України вироків іноземних держав», наслідком чого є значне скорочення строку покарання засудженому, у тому числі щодо корупційних правопорушень.

Наприклад, вироком Військової колегії Хайду-Бігарського обласного суду Угорської Республіки громадянин В. був засуджений за скоєння злочинів, передбачених ст. 253 (давання хабара) і 326 КК Угорської Республіки (придбання та збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом), на 6 років

і 6 місяців позбавлення волі. Апеляційний суд Закарпатської області його дії кваліфікував за ч. 5 ст. 27 і ч. 1 ст. 369 КК і, з урахуванням ч. 1 ст. 72 цього Кодексу, його було засуджено до двох років і 6 місяців позбавлення волі. У виконанні вироку за ст. 326 КК Угорської Республіки було відмовлено, а провадження у цій частині закрито. У зв'язку з відбуттям призначеного покарання В. було звільнено з-під варту у залі суду.

Вигівська Людмила Володимирівна,
доцент кафедри нагляду за додержанням законів
органами, які проводять оперативно-розшукову
діяльність, дізнання та досудове слідство
(*Національна академія прокуратури України*)

ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Одним із пріоритетних напрямків діяльності держави була і залишається протидія корупції. Численні нормативно-правові акти та державні програми у цій сфері протягом останніх десятиріч виявили свою низьку ефективність. У щорічному рейтингу міжнародної організації Transparency International (міжнародної недержавної організації з боротьби з корупцією, яка проводить антикорупційні дослідження) Україна у 2013 році посіла 144-е місце, поряд з Нігерією, Папуа – Новою Гвінеєю, Іраном, Камеруном та Центральноафриканською Республікою.

Тому існує нагальна необхідність докорінно змінити підходи до бачення корупції та виробити ефективні важелі протидії їй як в короткочасній, так і в довготривалій перспективі.

Цілями Конвенції ООН проти корупції від 31.10.2003 (далі – Конвенції) є сприяння вжиттю й посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне й дієве запобігання корупції та боротьбу з нею; заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та в боротьбі з нею, зокрема в поверненні активів; заохочення чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами й державним майном [1].

Грунтуючись на положеннях Конвенції, яка ратифікована Україною в 2006 р., та враховуючи національну специфіку, серед основних чинників, які повинні вивести протидію корупції в Україні на якісно новий рівень, необхідно відзначити такі: політична воля; створення незалежних установ (інституцій); наявність необхідних ресурсів; активна антикорупційна «кампанія» на усіх рівнях. Тільки розуміння важливості кожної із зазначених складових дозволить говорити про ефективність усієї концепції протидії корупції.

Щодо політичної волі, то сьогодні Президентом України та Урядом протидія корупції задекларована як одне з головних завдань влади.

Тільки за останні кілька місяців було прийнято ряд правових актів, що стосуються питань запобігання і протидії корупції, зокрема: Порядок організації підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань запобігання і протидії корупції, затверджений наказом Нацдержслужби України від 27.03.2014; розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження плану першочергових заходів з подолання корупції» від 02.07.2014; постанова Кабінету Міністрів «Про утворення міжвідомчої комісії з питань повернення у власність держави коштів та майна, одержаних внаслідок корупційних правопорушень» від 17.07.2014.

Ціла низка законопроектів наразі перебуває на розгляді Верховної Ради України. Так, Постановою ВР від 14.08.2014 прийнято за основу проект Закону України про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини; на доопрацюванні перебуває внесений 15 липня 2014 р. Кабінетом Міністрів законопроект «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки».

Ще одним важливим кроком стало внесення 4 вересня 2014 р. Президентом України на розгляд Верховної Ради як невідкладного проекту Закону «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції». Зазначений законопроект пропонує створення державного правоохоронного органу – Національного антикорупційного бюро, що виконуватиме завдання з попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції.

Як уже зазначалося, окрім політичної волі та законодавчих ініціатив, важливою складовою у протидії корупції повинні стати незалежні установи (інституції), створення та функціонування яких вбачається формою діяльності суспільства. Такі утворення, поруч із державними органами, задіяними у сфері боротьби з корупцією, покликані запровадити активні роз'яснювальні та освітні програми з метою формування в свідомості громадян відторгнення корупції в усіх її проявах (від побутової до політичної). Їх діяльність відповідає положенням преамбули вищевказаної Конвенції, що попередження і викорінення корупції – це обов'язок усіх держав, і для забезпечення ефективності своїх зусиль в даній сфері вони повинні співробітничати одна з одною за підтримки окремих осіб та груп за межами публічного сектору, таких як громадянське суспільство, неурядові організації і організації, що функціонують на базі громад.

У цьому контексті заслуговує на увагу багаторічний досвід освітньої роботи у сфері протидії корупції такої міжнародної організації, як Інститут CEELI (м. Прага, Чеська Республіка) – незалежного некомерційного утворення, яке здійснює свою діяльність у галузі післяпрофесійної освіти в юрис-

пруденції. На базі Інституту проходять різноманітні навчання та тренінги для фахових юристів (суддів, прокурорів, слідчих тощо) різних країн, в тому числі з питань протидії корупції.

Різноманітні за тривалістю та змістом антикорупційні програми проводяться також Міжнародною правоохоронною академією ІЛЕА (м. Будапешт, Угорщина) та низкою інших неурядових інституцій.

В Україні наразі функціонує велика кількість недержавних організацій антикорупційної спрямованості (наприклад, громадська організація „Центр протидії корупції”, всеукраїнська громадська організація „Всеукраїнська спеціальна колегія з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю” тощо), але поки що вони знаходяться на початкових етапах, що не дозволяє говорити про якісь істотні досягнення.

Ефективним превентивним заходом у сфері протидії корупції може стати активна антикорупційна кампанія на усіх рівнях, яка повинна передбачати просвітницьку діяльність в ЗМІ та тематичні зустрічі з різними прошарками суспільства, починаючи від учнів середніх шкіл та студентів.

Резюмуючи сказане, слід зазначити, що боротьба з корупцією починається з ефективних превентивних заходів, які повинні акумулювати в собі державну волю та суспільні ініціативи.

Бібліографічні посилання

1. Конвенція Організації об'єднаних націй проти корупції / ООН; Конвенція, Міжнародний док-т від 31.10.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

Беніцький Андрій Сергійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
(Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка)

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТИ ЯК ОЗНАКИ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

У встановленні ознак суб'єктивної сторони відмивання злочинних доходів одним з найскладніших видається питання про мету. У диспозиції ст. 209 КК немає спеціальної вказівки на мету вчинення легалізації. Між тим в юридичній літературі деякі дослідники називають мету відмивання злочинних доходів обов'язковою ознакою. Наприклад, В. М. Киричко вважає, що мета легалізації – надання правомірного вигляду володінню, користуванню або розпоряджанню предметами, зазначеними в ст. 209 КК, або приховування чи маскуванню їх злочинного походження, володіння ними, джерела їх по-

ходження, місцезнаходження, переміщення [5, с. 235]. Як зазначає автор, такий висновок випливає зі ст. 209 КК та визначення легалізації, сформульованого в ст. 1 Закону України від 28 листопада 2002 року "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму" (далі – Закон від 28 листопада 2002 р.).

Водночас виникає питання: в яких випадках необхідно встановлювати метою надання правомірного вигляду володінню, користуванню або розпоряджанню коштами та іншим майном, а в яких – приховування чи маскуванню їх злочинного походження, володіння ними, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення. Як було зазначено у ст. 1 Закону від 28.11.2002 в редакції 2002 р., легалізація (відмивання) доходів – це вчинення дій, визначених ст. 2 цього Закону, з метою надання правомірного вигляду володінню, використанню або розпоряджанню доходами або дій, спрямованих на приховування джерела походження таких доходів [3]. Про цілі при вчиненні відмивання злочинних доходів згадується у ст. 4 Закону від 28.11.2002 в редакції 2010 р., де вказано, що до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані з коштами (власністю), одержаними (здобутими) внаслідок вчинення злочину, спрямовані на приховування джерел походження зазначених коштів (власності) чи сприяння особі, яка є співучасником у вчиненні злочину, що є джерелом походження зазначених коштів (власності) [2]. Як видно зі змісту зазначеної правової норми, діяння, які утворюють склад злочину, передбаченого ст. 209 КК, спрямовані на: 1) приховування джерел походження коштів (власності), одержаних (здобутих) унаслідок вчинення злочину, що передувало відмиванню злочинних доходів, чи 2) сприяння особі, яка є співучасником у вчиненні злочину, що є джерелом походження зазначених коштів (власності).

Пленум Верховного Суду України пропонує встановити мету при вчиненні діянь, перелічених у ст. 209 КК. Так, в абз. 2 п. 2 постанови Пленуму ВСУ від 15 квітня 2005 року зазначається, що відповідальність за відмивання злочинних доходів настає, якщо дії, передбачені ст. 209 КК, були вчинені умисно з метою надання правомірного вигляду володінню, використанню або розпоряджанню такими коштами або майном, їх придбанню чи для приховування джерела їх походження [4, с. 10]. Роз'яснення того, в яких випадках необхідно встановлювати ту чи іншу мету вчинення злочину, у цьому пункті не міститься. Схоже положення закріплено в абз. 1 п. 2 постанови Пленуму ВСУ від 15 квітня 2005 р. У ньому судам рекомендується для вирішення питання про наявність складу злочину, передбаченого ст. 209 КК, установити, що особа вчинила одну з дій, зазначених у ч. 1 цієї статті, з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння, з метою надання правомірного вигляду володінню, розпоряджанню ними, їх використанню, набуттю або для приховування чи маскуванню їх незаконного походження чи володіння ними, прав на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення або ж вчинила щодо них фінансову операцію чи уклала

угоду.

Виходячи з аналізу наведених положень, можна виокремити такі різновиди мети: 1) надання правомірного вигляду набуттю, володінню, використанню або розпоряджанню такими коштами чи майном; 2) приховання чи маскування незаконного походження чи володіння такими коштами чи майном, прав на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення. При скоєнні фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало відмиванню злочинних доходів, перелічені цілі не є обов'язковими.

Привертає увагу положення, сформульоване Пленумом Верховного Суду України в п. 17 постанови від 15 квітня 2005 р., де перелічено критерії розмежування злочинів, передбачених ст. 198 і 209 КК. У ньому зазначається, що визначальним фактором розмежування цих злочинів є мета. Згідно зі ст. 209 КК метою вчинення дій з коштами або іншим майном є надання їх походженню легального статусу, а для дій, передбачених ст. 198 КК, не потрібне надання такого статусу майну. Якщо дії, відповідальність за які встановлено цією статтею, вчиняються з метою надання майну легального статусу, вони підлягають кваліфікації за ст. 209 КК [4, с. 12].

Отже, Пленум Верховного Суду України вважає, що метою вчинення дій, перелічених у ст. 209 КК, є надання легального статусу походження коштам або іншому майну. Виникає питання: для яких дій, вказаних у ст. 209 КК, мета є обов'язковою ознакою – приховання джерела походження коштів або іншого майна? Між тим таке розуміння ознак суб'єктивної сторони відмивання злочинних доходів є спірним. Якщо б законодавець виділяв мету як обов'язкову ознаку злочину, передбаченого ст. 209 КК, в її диспозиції була б спеціальна вказівка на це. Разом із тим необхідність у встановленні спеціальної мети при відмиванні злочинних доходів є сумнівною. Цілями особи, яка вчиняє діяння, передбачені ст. 209 КК, можуть бути: отримання вигоди внаслідок використання доходів, одержаних злочинним шляхом; укриття доходів, одержаних злочинним шляхом, тощо.

Злочинно одержані доходи ніколи не стануть легально здобутими. При вчиненні будь-якого з діянь, що утворюють склад легалізації (відмивання) грошових коштів або іншого майна, такому майну надається видимість легально придбаного, незалежно від того, хотів цього винний чи ні. Тому необов'язково, щоб особа, відмиваючи злочинні доходи, ставила перед собою спеціальну мету [1, с. 98].

Надання правомірного вигляду володінню, використанню або розпоряджанню коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння, – це фактична сторона цивільно-правової угоди або інших дій, спрямованих на використання таких коштів або іншого майна в легальній господарській діяльності. Приховання джерела походження коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом, – це результат вчинення дій,

спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення.

Бібліографічні посилання

1. Беницкий А. С. Практика применения судами России и Украины законодательства по противодействию легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем / А. С. Беницкий, О. Ю. Якимов // Вісник Луганського держ. університету внутрішніх справ. – 2006. – № 2. – С. 93-98.

2. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» : Закон України від 18 травня 2010 року № 2258-VI // ВВР України. – 2010. – № 29. – Ст. 392.

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України від 28 листопада 2002 року № 249-IV // ВВР України. – 2003. – № 1. – Ст. 2.

4. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5 // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 5 (57). – С. 9-12.

5. Уголовное право Украины. Особенная часть : учебник / М. И. Бажанов, Ю. В. Баулин, В. И. Борисов и др. ; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 672 с.

Шведова Ганна Леонідівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного
та кримінального права і процесу
(*Чорноморський державний університет
імені Петра Могили, м. Миколаїв*)

ГРОМАДСЬКІСТЬ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Виховання висококультурної нації сприятиме протидії протиприродним явищам в суспільстві, зокрема корупції і корупційній злочинності. Формування еліти, здатної не тільки дотримуватись природних законів життя, а й самостійно створювати, виявляти нові природні закони, дозволить розвивати і підвищувати рівень соціальної культури інших членів суспільства. Як приклад високої соціальної культури людини можна взяти рух джентльменства в Англії і формувати сучасну еліту в українському суспільстві [1, с. 86].

Формуючи умови для створення належного рівня соціальної і правової культури в суспільстві, слід закладати ці основи з вихованням нового покоління, відслідковуючи тенденції його розвитку.

У зв'язку з цим важливим заходом протидії корупції вважається ство-

рення умов для антикорупційної освіти через виховання вільної, активної та відповідальної особистості. Щодо формування антикорупційної свідомості у населення слушною видається пропозиція І. М. Буданової про організацію наукових конференцій, семінарів з актуальних проблем запобігання та протидії корупції; розробку адміністративних регламентів; проведення відповідних науково-соціологічних досліджень; введення в навчальний процес вищих навчальних закладів курсу «Антикорупційні стандарти поведінки»; видання необхідної літератури та оприлюднення антикорупційних матеріалів у ЗМІ. Разом з цим підкреслюється, що зниження рівня корупції може бути досягнуто лише через підвищення ефективності взаємодії діяльності державних органів та інститутів громадянського суспільства [2, с. 183].

Професор Г. М. Горшенков поділяє думку інших дослідників щодо нестачі громадського контролю в процесі протидії корупції.

У соціально-політичному розумінні протидія корупції давно сприймається як критерій зрілості, активності діючого громадянського суспільства. Громадський контроль може здійснюватись через парламенти, органи самоуправління, ЗМІ, громадські організації, за допомогою яких встановлюється контроль за діяльністю державних управлінських структур та підвищується авторитет довіри до уряду, парламенту. В системі державних заходів протидії корупції важлива роль антикорупційного чинника відводиться Рахунковій палаті України як конституційному органу фінансового контролю за розподілом і використанням бюджетних коштів в країні [3, с. 92-96].

Вважається, що недержавний сектор має більший потенціал у розв'язанні протистояння з корупцією, з огляду охоплення ним більш широкого кола правовідносин, ніж державний сектор.

Тут повинна бути координація державних і недержавних сил у протидії корупції, де особливу роль мають відігравати антикорупційні програми.

Зокрема, при тендерах на приватизацію або виробництво продукції пропонується включати до тендерних комітетів комісій представників громадськості, що сприяло б прозорості цих процедур і зниженню рівня корумпованості державного апарату. Окрім цього пропонується передати інститутам громадянського суспільства частину функцій державної влади.

За даними окремих літературних джерел, в Україні діє близько 200 неурядових організацій, які декларують свою антикорупційну спрямованість, але, за оцінками експертів, реальних важелів впливу на криміногенну ситуацію вони фактично не мають [3, с. 45].

За висновками А. Є. Чуклінова, розвиток демократичних країн завжди супроводжується зміцненням інститутів громадського контролю над діяльністю державної служби, що сприяє зростанню довіри до уряду. Незважаючи на окремі огріхи (зайва емоційність громадських відносин), вважається, що саме громадські інститути можуть стати основним ланцюгом у процесі попередження корупції в демократичних структурах з огляду на втягнення громадського сектору у корупційні відносини і охоплення ним більшого спектру

правовідносин, ніж державний, і відтак більший потенціал у протидії корупції [4, с. 178]. Але, з іншого боку, як підкреслює А. Є. Чуклінов, у цьому процесі необхідним є поєднання державних та громадських сил, і від останніх очікується, в першу чергу, відповідна нормативна практика для розвитку тих же громадських ініціатив.

Такими, що найбільше потребують залучення інститутів громадянського суспільства, вважаються сфери державних замовлень, житлово-комунального сектору – через форми громадського територіального самоуправління та сфера бюджетного процесу – через прозорість бюджетної політики як основи соціальної держави [4, с. 180]. Адже бюджет, доступний, «читабельний» для населення, забезпечить прозорість його реалізації і нейтралізує спокусу чиновників використати не за призначенням своє службове становище.

Протидія корупції має включати, як зазначено в окремих джерелах, внутрішній контроль, що полягатиме в жорсткому контролі за діяльністю держслужбовців, і зовнішній контроль з боку ЗМІ, дотримання принципу свободи слова.

На думку фахівців, українське суспільство потребує системної модернізації, адже в умовах сучасного оновлення суспільства політичні реформи не завжди підкріплюються економічними, а процес демократизації часто зводиться до свободи висловлюватися. Цьому може сприяти залучення до громадського життя політичних партій, громадських організацій.

Бібліографічні посилання

1. Костенко О. М. Культура і закон у протидії злу / Олександр Миколайович Костенко – Київ : Атіка, 2008. – 352 с.
2. Буданова И. М. Проблемы формирования антикоррупционного мировоззрения граждан / И. М. Буданова // Преодоление коррупции – главное условие утверждения правового государства: методологический, концептуально-теоретический, правовой, аналитико-прогностический аспекты : межведом. науч. сборник. – М., 2010. – Т. 1 (39). – С. 183-187.
3. Журавський В. С. Корупція в Україні – не політика / В. С. Журавський, М. І. Михальченко, О. М. Михальченко. – К. : Фенікс, 2007. – 408 с.
4. Чуклинов А. Е. Социально-политические аспекты коррупции / А. Е. Чуклинов // Коррупция: политические, экономические, организац. и правовые проблемы : междунар. науч.-практ. конф., 9-10 сентября 1999 г. / под ред. В. В. Лунеева. – М. : Юристъ, 2001. – С. 178-182.

Титаренко Олексій Олексійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник відділу організації наукової роботи
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, У КОНТЕКСТІ НОВИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАКОНОПРОЕКТІВ

З 1 лютого 2012 року розпочав функціонування Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення (далі – ЄДРОВКП) [1]. За допомогою Реєстру забезпечується проведення спеціальної перевірки відомостей про осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. У листопаді 2012 р. запроваджено механізм звірки переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які звільнені з посад у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, з відомостями, що містяться в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики», прийнятого Верховною Радою 14 травня 2013 року [2], реєстр відомостей з ЄДРОВКП (прізвище, ім'я, по батькові особи, місце роботи, посада на час вчинення корупційного правопорушення, склад корупційного правопорушення, вид покарання (стягнення), спосіб вчинення дисциплінарного проступку, вид дисциплінарного стягнення) з 1 січня 2014 року було оприлюднено на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України.

Проте таке оприлюднення можна назвати лише умовним, що пов'язано з низкою перепон, зокрема:

– пошук у ЄДРОВКП здійснюється виключно за прізвищем, ім'ям, по батькові особи; за іншими ж критеріями пошук здійснити неможливо;

– у відкритому доступі не можна побачити кримінологічно значиму інформацію про: загальну кількість притягнених до відповідальності корупціонерів; розподіл їх за регіонами; найбільш корупціогенні сфери та посади в органах державної влади та місцевого самоврядування; види вчинених корупційних правопорушень;

– інформація, викладена у ЄДРОВКП, за обсягом та конкретизацією (щодо способу вчинення корупційного правопорушення) значно менша за ту, що оприлюднюється на офіційних веб-сайтах обласних державних адміністрацій (наприклад на сайті Вінницької обласної державної адміністрації у рубриці «Запобігання корупції») [3];

– у вільному доступі перебуває лише інформація про осіб, які вчинили корупційні правопорушення починаючи з 1 січня 2014 р.

На наш погляд, відкритий доступ до ЄДРОВКП є лише незначним фактором у системі заходів, спрямованих на запобігання корупції, та здебільшого пов'язаний із збільшенням рівня гласності у роботі правоохоронних органів та підвищенням обізнаності громадськості про реальний стан корупції в Україні.

Також звертає на себе і той факт, як зауважив виконавчий директор Transparency International в Україні Олексій Хмара, що сьогодні, на жаль, ми отримали не Реєстр, а лише рядок пошуку, що не може вважатися оприлюдненням відомостей. Крім того, цей пошук не видає жодної інформації про корупціонерів, що скоїли злочин до 1 січня 2014 року [4].

З огляду на наведене «Transparency International – Україна» цілком виправдано вимагає від Міністерства юстиції України повного і безумовного виконання вимог Закону «Про засади запобігання і протидії корупції». Зокрема, йдеться про безумовне оприлюднення даних, внесених до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, як до 1 січня 2014 р., так і після цієї дати, а також вільний доступ до цих даних. На нашу думку, в даному аспекті було б зручно запровадити систему пошуку інформації за прикладом Єдиного реєстру судових рішень, який ведеться Державною судовою адміністрацією України (далі – ДСА України).

Сьогодні більш повну інформацію у відкритому доступі про кількість вчинених корупційних правопорушень та кількість осіб, що їх вчинили, притягнених до адміністративної та кримінальної відповідальності, можна отримати не через ЄДРОВКП, а через офіційний веб-портал ДСА України «Судова влада України» (<http://court.gov.ua>). Саме на цьому сайті у відкритому доступі знаходяться аналітичні та звітні документи про результати діяльності судів України. Так, наведемо приклад щодо кількості притягнених осіб до відповідальності протягом першого півріччя 2014 р., які вчинили корупційні правопорушення. Згідно з формою 3 «Звіт про розгляд судами справ про адміністративні правопорушення та щодо осіб, які притягнуті до адміністративної відповідальності (I півріччя 2014 року)» надійшло до судів адміністративних справ про корупційні правопорушення:

– 172-4 «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності» КУпАП – 175;

– 172-5 «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви)» КУпАП – 50;

– 172-6 «Порушення вимог фінансового контролю» КУпАП – 865;

– 172-7 «Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів» КУпАП – 629;

– 172-9 «Невжиття заходів щодо протидії корупції» КУпАП – 61 [5].

Всього було розглянуто 1061 адміністративна справа про корупційні правопорушення (з них 288 справ було в суді закрито). До відповідальності

притягнуто 773 особи.

Згідно з формою 1-1 «Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження (I півріччя 2014 року)» судами за результатами розгляду 1651 справи (провадження) щодо злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст. 364-370 КК) лише у 805 справах розгляд закінчено постановленням вироку з притягненням до відповідальності 827 осіб, а у 635 справах кримінальні провадження було закрито [6].

Таким чином, протягом I півріччя 2014 року за корупційні правопорушення притягнуто до відповідальності 1600 осіб (51,7% – за злочини, 48,3% – за адміністративні проступки), і це при тому, що надійшло в суду для розгляду 2712 таких справ (1061 – адміністративні справи, 1651 – справи про кримінальні провадження).

В цілому, з урахуванням викладеного, можна дійти висновку, що існування відкритості в доступі до ЄДРОВКП в тому вигляді, в якому він існує зараз, вагомого кримінологічного значення для профілактики корупційних проявів, впливу громадськості (громадських інституцій) на стан корупції та його обізнаність про такий стан не має.

В подальшому є актуальним розгляд питання щодо вдосконалення ведення ЄДРОВКП, але з урахуванням нових антикорупційних законопроектів (№ 5113 від 30.09.2014, № 5085 від 16.09.2014, № 4284а від 14.07.2014) [7-9] та положень Закону України «Про очищення влади» від 16.09.2014 № 1682-VII [10].

Так, аналіз законопроектів «Про запобігання корупції», реєстр. № 5113 від 30.09.2014; «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції», реєстр. № 5085 від 16.09.2014; «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», реєстр. № 4284а від 14.07.2014, дає підстави стверджувати, що в перспективі ЄДРОВКП чекають певні зміни. Одна з них буде пов'язана зі зміною держателя такого реєстру. Сьогодні таким є Департамент антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя Міністерства юстиції України [1], а в перспективі планується держателем реєстру зробити Національне агентство з питань запобігання корупції, за яким буде закріплено повноваження з формування антикорупційної політики (далі – Агентство) [7; 11]. Проте до компетенції Агентства буде віднесено і забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Також, на відміну від ЄДРОВКП Міністерства юстиції України, в Агентстві було створено Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (далі – реєстр), який міститиме значно розширений масив інформації, в тому числі і для вільного доступу. Це впливає, по-перше, з самої назви реєстру; по-друге, зі змісту ст. 1 «Визначення термінів» (розмежування корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупці-

єю) та ст. 59 «Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення» як законопроекту № 5113 від 30.09.2014, так і нового Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. В останній нормі зроблено акцент на те, що реєстр доповнюється інформацією про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру. Нагадаємо, що на підставі Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23.05.2013 з 1 вересня 2014 р. у Кримінальному кодексі України набули чинності норми (Розділ XIV-1 Загальної частини), якими передбачається застосування до юридичних осіб «заходів кримінально-правового характеру» [12].

Проте, незважаючи на зміну держателя реєстру, в подальшому, у зв'язку з прийняттям нових антикорупційних законів, зокрема законів України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014, «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014, «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 та «Про очищення влади» від 16.09.2014 [10; 11; 13; 14], можуть виникнути проблемні питання стосовно його взаємозв'язку з іншими державними реєстрами, в яких буде зберігатися також інформація про корупційні прояви. Річ у тому, що на підставі зазначених нових антикорупційних законів паралельно з реєстром будуть функціонувати й інші, в яких дублюватиметься певна інформація про осіб, що вчинили корупційні правопорушення. Серед інших реєстрів слід виділити такі:

- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, причетних до корупції;
- Реєстр недобросовісних учасників державних закупівель [13];
- Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади» [10; 15].

Щодо останнього, то в даному реєстрі, крім іншого, буде накопичуватись інформація про осіб, стосовно яких було виявлено факти недостовірності відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у поданих ними за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, складених за відповідною формою. Фактично такі дії утворюють склад адміністративного корупційного правопорушення, передбаченого ст. 172-6 «Порушення вимог фінансового контролю» КУпАП і також відображаються в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні правопорушення (Міністерства юстиції України), а незабаром будуть відображатися і в новому Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Підсумовуючи, можемо сформулювати такі висновки щодо перспектив удосконалення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, у світлі нових антикорупційних законопроектів та вже прийнятих законів, а саме:

1) при зміні держателя реєстру з Міністерства юстиції України на Національне агентство з питань запобігання корупції останньому слід розробити та прийняти відповідне нове положення про ведення такого реєстру;

2) потребує вирішення питання розширення параметрів пошуку інформації (яка підлягає оприлюдненню) в реєстрі щодо осіб, які вчинили корупційні правопорушення, а також надання доступу до інформації про таких осіб, які були притягнені до відповідальності починаючи з 1 липня 2011 року;

3) потребує уніфікації робота Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, з іншими державними реєстрами, які будуть створенні у 2015 році на підставі реалізації Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 року.

Бібліографічні посилання:

1. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення : Наказ Міністерства юстиції України від 11.01.2012 № 39/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0028-12>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики : Закон України від 14.05.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

3. Офіційний веб-сайт Вінницької обласної державної адміністрації [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://www.vin.gov.ua/web/web_alldocs.

4. Тимченко О. Відкритий реєстр корупціонерів – черговий фантом від влади? / О. Тимченко // Прес-реліз Transparency International Україна від 16.01.2014 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : ti-ukraine.org/news/4265.html.

5. Форма 3 «Звіт про розгляд судами справ про адміністративні правопорушення та щодо осіб, які притягнуті до адміністративної відповідальності (I півріччя 2014 року)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/fdhfgh.

6. Форма 1-1 «Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження (I півріччя 2014 року)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/fdhfgh.

7. Проект Закону «Про запобігання корупції», реєстр. № 5113 від 30.09.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52247.

8. Проект Закону «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції», реєстр. № 5085 від 16.09.2014 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52186.

9. Проект Закону «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», реєстр. № 4284а від 14.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51704.

10. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

11. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/1700-18>.

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб : Закон України від 23.05.2013 № 314-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

13. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

14. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

15. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади» : Наказ Міністерства юстиції України від 16.10.2014 № 1704/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1280-14>.

Дячкін Олександр Петрович,
кандидат юридичних наук, доцент, завідувач
кафедри кримінально-правових дисциплін
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ СУЦІЛЬНОЇ КОРУПЦІЇЗАЦІЇ

Про суспільну небезпеку корупції в Україні говорено давно, багато і багатьма. І хоча проблеми корупції старі як світ і більшою або меншою мірою дошкуляють усім країнам, для України особливо болючими вони стали після здобуття незалежності у 1991 році. Основними причинами сплеску та розростання корупції в Україні стали різкі зміни її політичного, економічного устрою, ослаблення держави та її впливу на процеси суспільного буття в країні, виникнення та посилення її залежності від олігархії, сама поява якої тісно пов'язана з корупційними або відверто кримінальними явищами. Вказані причини й сьогодні залишаються найважливішими для розуміння проблем боротьби з корупцією в Україні. На жаль, не помітно ознак їх послаблення і дотепер.

Корупція – це корозія держави і суспільства, шлях до самознищення. На певному етапі це починають розуміти не тільки пересічні громадяни, а й де-хто з тих, хто завдяки корупції вже досяг певного високого становища й більше не бажає витрачатись на утримання корумпованих чиновників, прагне захистити від можливих, через корупційні схеми, посягань на свої надбання. Проте зацікавленими в корупції продовжують бути ті, хто прагне переділу власності, а також схильні до незаконних вигод чиновники.

Від відповіді на питання, хто у найближчій час переможе у цьому змаганні, залежить не тільки те, як ми і наші нащадки будемо жити далі, а й у якій країні.

У подоланні корупції щиро зацікавлена абсолютна більшість населення, у тому числі підприємці – як його найбільш активна частина. Отже, громадська підтримка реальних зусиль щодо протидії корупції в Україні і політич-

ним силам, і державним службовцям гарантована. Справа за наявністю політичної волі, створенням ефективної нормативної бази, а також компетентної та патріотично налаштованої влади в центрі і на місцях. Останнє – річ нелегка і протягом кількох місяців, демократичним шляхом, не може бути вирішеною. Для появи політичної волі не обов'язково потрібен тривалий час. Це може стати результатом переосмислення правлячою політичною силою або прихід до влади нової. За прикладами нам не потрібно вчитись чужій історії або звертати погляд у своє далеке минуле.

Для створення ефективної нормативної бази потрібні політична воля та залучення відповідних фахівців, а також демократична процедура її розробки, обговорення та прийняття. Важливе місце в антикорупційній нормативній базі посідають питання встановлення кримінальної відповідальності та покарання за корупційні діяння, їх виявлення, документування, розслідування та судового розгляду, а також порядку й умов відбування покарання за них.

Прийняття Україною за період з 2011 року комплексу нормативних актів, спрямованих на протидію корупції, для досягненні вказаної мети жодних помітних позитивних зрушень не принесло. Але, з урахуванням того, якою була та влада та її дійсна мета, воно й не дивно. Проте викликає занепокоєння, що після повалення старої влади у суспільстві все голосніше чути голоси, що за нової влади корупція і темпи її зростання в Україні стали ще більшими.

Нова влада заявила про очищення влади, у тім числі й від тих, хто скомпрометував себе зв'язками з корупцією. Верховна Рада України навіть прийняла закон про очищення влади (про люстрацію). А Кабінет Міністрів України нещодавно анонсував розробку нового проекту антикорупційного законодавства, термінове прийняття якого старою Верховною Радою буцімто допоможе кардинально-позитивно змінити стан справ у боротьбі з корупцією в Україні. Про залучення наукового потенціалу, широке обговорення в суспільстві вказаних проектів знову не йдеться. Таку ж шалено-бурхливу діяльність на ниві боротьби з корупцією до цього, під тиском Європейського Союзу, демонстрували і два попередні уряди. Що з цього вийшло – відомо всім. А з урахуванням вищевказаного і того, що боротися з корупцією обіцяють ті, хто допустив її зростання до небувалих масштабів, навряд чи можна сумніватись у тому, що у найближчий час корупції як явищу в Україні не з'являться серйозні загрози.

Відомо, що будь-який нормативний акт може бути неефективним через його невиконання або неналежне виконання. Якщо ж закон сформульовано недосконало, це само по собі вже може бути причиною його неефективності. Перші вади чинного Закону України від 7 квітня 2011 року «Про засади запобігання і протидії корупції» починаються з його преамбули та перших статей. Так, у Законі не визначено його дію у просторі, а отже територію, на яку поширюється його дія, не встановлено і не обмежено.

Коло суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення у ст. 4 сформульовано таким чином, що за певних умов ним може бути охопленим

будь-хто, у тому числі іноземці та особи без громадянства. Розширивши у такий спосіб коло суб'єктів корупційних діянь, законодавець забезпечив органам, які зобов'язані боротись з корупцією, можливість імітувати її за рахунок дрібних корупційних правопорушень, приховуючи за ними відсутність результатів боротьби з її особливо небезпечними проявами серед найвищих посадових осіб та політиків.

Сприяє вказаному й визначення в Законі таких термінів, як «корупція» та «неправомірна вигода», які дозволяють тлумачити як корупційні правопорушення надзвичайно широке коло діянь різних за змістом та суспільною небезпечністю. Наприклад, отримання шляхом використання своїх службових повноважень незаконної майнової вигоди в особливо великому розмірі чиновником і пропозиція пенсіонерки надати чиновнику незаконну копійчану майнову вигоду, і навіть немайнову, законом поставлені на один щабель правової оцінки. Правової? Напрошуються лапки.

Чинна нормативна база з протидії корупції в Україні вбачається великою ширмою, за якою влада намагалась приховати своє прогниле корупцією нутро і бажання використати закон для додаткового тиску на населення та розправи з неугодами. Стан корупції в Україні до і після прийняття вказаної бази – об'єктивний показник, який не можна спростувати ні «дугими» показниками боротьби, ні демагогією на цю тему.

Царюк Сергій Васильович,
кандидат юридичних наук,
начальник циклу спеціальних дисциплін
(*Чернігівський юридичний коледж
Державної пенітенціарної служби України*)

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Незважаючи на посилення зусиль різних правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю в Україні, а також розробку низки державних програм, спрямованих на подолання такого негативного явища, як корупція, у практиці діяльності органів і установ Державної пенітенціарної служби України (далі – ДПтС) продовжують мати місце випадки вчинення персоналом корупційних діянь.

Як свідчить статистика, в останні роки спостерігається тенденція до зменшення кількості корупційних проявів з боку персоналу ДПтС та, відповідно, винесених обвинувальних вироків суду. Загалом, протягом 2009 р. було притягнуто до відповідальності 82 особи, 2010 – 93; 2011 – 50; 2012 – 74; 2013 – 20 і у I-му півріччі 2014 – 5 осіб [1]. Однак наведені дані не дають мо-

жливості говорити про подолання корупції серед персоналу ДПтС, адже, незважаючи на зусилля, такі ганебні випадки мають місце й надалі.

Основними причинами, які спонукають до вчинення зазначених протиправних діянь, на нашу думку, є: 1) низький рівень організаційно-практичних заходів, спрямованих на належне проведення комплектування, виховання, професійну підготовку та навчання персоналу ДПтС; 2) низький рівень профілактичної роботи серед персоналу; 3) відсутність дієвого контролю з боку керівників структурних підрозділів; 4) відсутність відповідного соціально-правового захисту персоналу; 5) низький рівень заробітної плати та грошового утримання персоналу; 6) непрестижність професії пенітенціарія.

З-поміж зазначених нами причин найбільш актуальними та такими, що потребують негайного усунення, слід назвати низький рівень заробітної плати і грошового утримання, некомплектність посад, а також неякісний відбір кандидатів на службу. Це пояснюється як об'єктивними факторами (відсутність належного фінансування з боку держави, пріоритет іншим силовим відомствам у розробленні та впровадженні державних програм їхнього розвитку), так і суб'єктивними (відсутність поміркованої кадрової політики роботи із персоналом, замовчування реального стану комплектування посад рядового і начальницького складу ДПтС).

Серед основних напрямів недопущення корупційних проявів в органах і установах виконання покарань слід відзначити такі: покращення роботи щодо підбору персоналу на заміщення вакантних посад; покращення соціально-правового захисту персоналу внесенням відповідних змін до нормативно-правових актів; підвищення рівня матеріального забезпечення персоналу; розробка системи стимулів для персоналу; підняття престижу професії серед населення, особливо молоді, удосконалення системи відомчої освіти; створення належних умов для проходження служби. Для досягнення кінцевого результату із зазначених нами напрямів, необхідно змінити ставлення до потреб персоналу й спрямувати зусилля на створення дієвої концепції роботи із персоналом ДПтС, одним із компонентів якої будуть заходи, спрямовані на недопущення корупційних проявів персоналом під час проходження служби в органах і установах ДПтС.

Бібліографічні посилання

1. Інформація про стан роботи щодо додержання персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України вимог антикорупційного законодавства за 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/703648>.

Однолько Інна Валентинівна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Серед ключових антикорупційних заходів на державному рівні ознаменувалося позачергове пленарне засідання Верховної Ради України 7 жовтня 2014 року, на якому розглядалися питання про створення системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції з новоутвореним Національним антикорупційним бюро (реєстр. № 5085), про створення Антикорупційної служби України (реєстр. №5125), прийняття закону про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки) (реєстр. № 4284) та значущого для кримінально-правової політики держави проекту закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини (реєстр. № 4448а), прийнятого у другому читанні після повторного голосування.

Проте виникає питання з приводу відсутності в Особливій частині Кримінального кодексу України розділу, який би визначав саме корупційні злочини, та яким чином правоохоронні органи при порушенні кримінальних проваджень відносять ті чи інші злочини до корупційних чи до злочинів з ознаками корупції.

Так, відповідно до Вказівки щодо єдиного порядку обліку кримінальних корупційних правопорушень, затвердженої спільним Наказом Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, МВС України та Міністерства доходів та зборів № 35 від 4 лютого 2014 року, зазначено перелік кримінальних корупційних правопорушень, які обліковуються як злочини:

– ст. 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації» (редакція від 03.06.2014);

– ст. 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» (редакція від 03.06.2014);

– ст. 368-2 «Незаконне збагачення» (редакція від 15.06.2013);

– ст. 368-3 «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» (редакція від 03.06.2014);

– ст. 368-4 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги» (редакція від 03.06.2014);

– ст. 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди слу-

жбовій особі» (редакція від 03.06.2014);

– ст. 369 «Зловживання впливом» (редакція від 03.06.2014) [1, с. 1].

У свою чергу, статтю 11 Проекту Закону України “Про Національну службу боротьби з корупцією” визначено корупційні діяння, що становлять особливу суспільну небезпеку та злочини, що до них належать. Це, зокрема: використання особами, визначеними у пунктах 1, 2, 3 цієї статті, наданих їм службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, преференцій, переваг та пільг для себе чи інших фізичних або юридичних осіб, а також схиляння або примушування з цією метою інших службових осіб органів державної влади та самоврядування, прокуратури та суду до протиправного використання наданих їм службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей. До таких діянь також належать суспільно-небезпечні діяння, що мають своїм наслідком завдання збитків державі, зокрема втіленням корупційних схем та створенням злочинних корупційних організацій, якщо в цьому задіяні особи, визначені у пунктах 1, 2, 3 цієї статті.

До корупційних діянь, що становлять особливу суспільну небезпеку, належать суспільно небезпечні діяння, відповідальність за які передбачено ст. 157, 158, 159-1, 190, 191, 201, 209, 210-212, 212-2, 222, 222-1, 233, 255, 255-1, 256, 258-3, 258-5, 294, 305, 328, 330, 332, 343, 344, 354, 355, 357, 361, 364, 365, 368, 368-2, 369-2, 371, 372, 387, 388 Кримінального кодексу України, вчинені особисто або разом з іншими службовими особами або особами, що мають політичний вплив, перелік яких також надається у вказаному законопроекті [2, с. 5-6].

Проте виникає ряд питань з приводу віднесення зазначених злочинів до корупційних (наприклад, ст. 191 “Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем”). Також, за Вказівкою щодо єдиного порядку обліку кримінальних корупційних правопорушень, перелік таких є звуженим порівняно з положеннями законопроекту, що викликає протиріччя між існуючими кримінально-правовими заходами запобігання та запропонованими в антикорупційному пакеті законопроектів.

Однією з нагальних проблем залишається відмежування корупційного діяння в контексті адміністративного правопорушення від злочину. Тому виникає необхідність вирішення питань щодо того, яке місце посідають суспільні відносини при вчиненні корупційних злочинів; що становить предмет корупційних злочинів (якщо, наприклад, це певна інформація і вона перебуває в межах віртуального простору, то чи можна ми її визначати як предмет корупційних злочинів).

Тому виникає необхідність внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, врегулювання законодавчих та нормативно-правових норм, що забезпечують антикорупційні заходи різними суб'єктами запобігання.

Отже, підсумовуючи, можемо дійти висновків, що корупційні злочини,

не маючи сьогодні нормативного визначення, нівелюють межу між адміністративним та кримінальним законодавством, а це, у свою чергу, стає прогалиною у законодавстві, ускладнює діяльність всієї системи правоохоронних органів, до компетенції яких належить виявлення, розслідування та запобігання корупційним злочинам.

Таким чином, існує необхідність удосконалення діяльності правоохоронних органів, надання їм відповідних міжнародних стандартів та вимог, що можливо при комплексних наукових досліджень з цієї проблематики, акцентуючи увагу на важливості не тільки загальнодержавних, а й спеціально-кримінологічних заходів запобігання.

Бібліографічні посилання

1. Вказівка щодо єдиного порядку обліку кримінальних корупційних правопорушень, затверджена спільним Наказом Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, МВС України та Міністерства доходів та зборів № 35 від 4 лютого 2014 року.

2. Проект Закону України "Про Національну службу боротьби з корупцією" (реєстр. № 4573-1 від 07.04.2014), поданий народним депутатом України Пашинським С.В. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50547.

Сербін Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Демократичні перетворення в Україні супроводжуються складними процесами реформування політичних, економічних і правових відносин. Одна з найважливіших складових цього процесу – боротьба з корупцією, що вкрай негативно впливає на всі сфери суспільного життя.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень з ознаками корупції, за перехідними положеннями КПК України, належить до компетенції органів прокуратури.

Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів у процесі розслідування злочинів має велике значення, тому що певним чином забезпечує швидкість та ефективність розслідування.

За таких умов особливого значення набуває реалізована в новому Кримінальному процесуальному кодексі України ідея введення нового інституту – негласних слідчих (розшукових) дій, спрямована на узгодження криміналь-

ного процесу та оперативно-розшукової діяльності, гармонізацію негласної діяльності оперативних підрозділів з досудовим розслідуванням та посилення через збільшення відкритості, прокурорського нагляду за законністю їх проведення та використання одержаних відомостей [1, с. 252].

Ефективним способом розслідування корупційних злочинів є планування й організація тактичних операцій як найбільш досконалої форми розслідування.

Тактична операція передбачає поєднання однойменних і різнойменних слідчих дій, оперативно-розшукових, організаційних та інших заходів, спрямованих на виконання проміжного завдання розслідування у даній слідчій ситуації [2, с. 145].

Тактичні операції формуються відповідно до слідчої ситуації, яка склалася на певному етапі розслідування [3, с. 11].

Тактичні операції, що розрізняються за цілями, формами та способами здійснення при розслідуванні корупційних злочинів, можуть бути ефективними за умов, дотримання яких певним чином гарантує досягнення поставленої мети. До таких умов належать: а) складання плану тактичної операції; б) визначення комплексу дій – як слідчих (розшукових), так і негласних слідчих (розшукових); в) визначення функцій кожного учасника; г) визначення часу проведення операції з урахуванням моменту раптовості; д) прогнозування її можливих результатів з огляду на те, що у разі відсутності результатів виникне необхідність перейти до провадження інших дій з метою економії сил і засобів слідчого й оперативного апаратів.

Проведення організаційних дій, які випереджають здійснення тактичної операції, дозволяє визначити можливі недоліки в її організації і зробити її більш цілеспрямованою.

З усього комплексу слідчих, оперативно-розшукових та організаційних дій тактичні операції за своїм видом, цілями й організацією можуть бути найрізноманітнішими. Однак усі вони об'єднані однією метою – найбільш ефективно і швидко вирішити завдання, що виникає на якому-небудь етапі розслідування.

Як показує аналіз практики розслідування корупційних злочинів, тактичні операції використовуються вкрай рідко. Замість них слідчі обирають послідовне проведення окремих слідчих (розшукових) дій, які за своїм призначенням і часом здійснення часто порушують логіку пошуку доказів, що підтверджують висунуту версію. Послідовність провадження окремих слідчих (розшукових) дій нерідко спричиняє втрату інформації, створює часовий потенціал для злочинців, який вони використовують для приховування або знищення доказів (документів, грошей, цінностей), залякування можливих свідків тощо. У цьому плані проведення тактичних операцій сприяє не тільки швидкості одержання необхідної інформації, а й усуненню застосовуваних для її одержання перешкод.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що тактичні операції є

обов'язковим елементом при розслідуванні корупційних злочинів. Удосконалення їх змісту, а також розробка нових у світлі прийняття у найближчому майбутньому Закону про створення антикорупційного бюро є подальшим завданням наукових досліджень.

Бібліографічні посилання

1. Бабіков О. П. Особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій в доведенні вини й визначенні кваліфікації дій підозрюваних у вчиненні злочинів у сфері службової діяльності з ознаками корупції / Бабіков О. П. // Впровадження нового Кримінального процесуального кодексу України в правоохоронну діяльність та навчальний процес: досвід та шляхи удосконалення : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 квіт. 2013 р.). – Х., 2013. – С. 252-258.

2. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х., 2008. – 464 с.

3. Мишков Я. Е. Методика розслідування хабарництва : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Я. Е. Мишков. – Х., 2005. – 15 с.

Кононець Віта Петрівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності ОВС
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРЕВЕНТИВНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ

Реформа антикорупційної системи розпочалася у 2011 р. зі створення Президентом України Національного антикорупційного комітету та подальшого прийняття низки законодавчих актів, серед яких ключовим є Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції". У практичній площині основні напрямки державної антикорупційної політики закріплені у Національній антикорупційній стратегії на 2011-2015 рр., схваленій Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001 [4].

Саме запобігання корупції через низку встановлених законодавством механізмів, у тому числі в активній співпраці із громадськістю, є пріоритетним підходом у питанні подолання корупції.

Законодавством встановлено низку положень, що за змістом є обмеженнями та заборонами певних видів поведінки посадових осіб, а за своїм призначенням – засобами запобігання корупції.

Статтею 7 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» встановлено обмеження для державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності [3].

Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 7 вищезазначеного Закону особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Такі обмеження поширюються на чітко визначене законом коло осіб:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 2) особи, які для цілей антикорупційного законодавства прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми [3].

Законодавство містить не лише загальну заборону неправомірного використання службового становища, але й перелік форм (різновидів) неналежної поведінки. Хоча вказаний перелік не є вичерпним, він фактично охоплює всі основні типи ситуацій, з якими можна зіткнутись на практиці.

Таким чином, вказаним особам забороняється використовувати свої службові повноваження та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі:

- 1) неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладанні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти);
- 2) неправомірно сприяти призначенню на посаду особи;
- 3) неправомірно втручатися в діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування або посадових осіб;
- 4) неправомірно надавати перевагу фізичним або юридичним особам у зв'язку з підготовкою проектів, виданням нормативно-правових актів та прийняттям рішень, затвердженням (погодженням) висновків.

Для розуміння вказаних положень важливо визначитись у тому, як співвідносяться поняття правомірності та неправомірності дій.

Правозастосовна практика єдиним критерієм для такої оцінки визнає відповідність дій посадових осіб вимогам законів або іншим нормативно-правовим актам. Тобто рекомендованим є підхід, згідно з яким під поняттям «правомірні дії» слід розуміти дії посадових осіб, що відповідають вимогам законів та інших нормативно-правових актів. У свою чергу, неправомірними діями посадових осіб є порушення ними вимог законодавства під час виконання своїх службових обов'язків.

Стосовно обмеження щодо сумісництва та суміщення, то вони поширюються виключно на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону "Про засади запобігання і протидії корупції").

Пунктом 1 ч. 1 ст. 7 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" передбачено такі види обмежень: указаним вище особам забороняється займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

Фактично в даному випадку йдеться про дві суттєво різні ситуації. По-перше, заборона на іншу оплачувану діяльність. Під такою діяльністю слід розуміти будь-яку діяльність, спрямовану на отримання доходу і не пов'язану з виконанням особою своїх посадових обов'язків з виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Разом з тим така заборона не поширюється на викладацьку, наукову і творчу діяльність, медичну практику, інструкторську та суддівську практики із спорту.

Спеціальне законодавство дозволяє дещо конкретизувати вказані положення. Так, характеризуючи поняття "наукова діяльність", слід виходити з того, що ст. 1 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" передбачено, що наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Відповідно до ст. 4 зазначеного Закону суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності є вчені, наукові працівники, науково-педагогічні працівники, а також наукові установи, наукові організації, вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації, громадські організації у науковій і науково-технічній діяльності.

Хоча законодавство не містить визначення терміна "викладацька діяльність", правозастосовна практика виходить із того, що в даному випадку можуть бути застосовані відповідні положення щодо педагогічної діяльності. Вказаний термін вживається у законодавстві про освіту. Зокрема, відповідно до законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту", "Про наукову і науково-технічну діяльність" та "Про професійно-технічну освіту" зазначений термін охоплює діяльність викладацького складу відповідних навчальних закладів [1].

Однак слід взяти до уваги, що вказаний термін передбачено саме для застосування щодо господарської діяльності у відповідній сфері. Водночас у контексті антикорупційного законодавства йдеться не про господарську чи підприємницьку діяльність зі здійснення медичної практики, а про можливість зайняття нею в державних чи комунальних установах охорони здоров'я.

Запорукою успішного виконання завдання із мінімізації проявів корупції

є забезпечення належного рівня знань антикорупційного законодавства як представниками державних органів та органів місцевого самоврядування, так і суспільством в цілому. З одного боку, це сприяє ефективній дії встановлених законодавством превентивних антикорупційних механізмів, а з іншого – підвищує рівень правової обізнаності громадян, що зменшує ризик порушення їхніх основних прав і свобод у повсякденному житті, а також сприяє формуванню в населення нетерпимого ставлення до проявів корупції.

Бібліографічні посилання

1. Конвенція ООН проти корупції : ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V.
2. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією : ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252-V.
3. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України.
4. Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 роки : схвалена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001.
5. Інструкція про порядок обліку кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень : затв. спільним наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони і Державної судової адміністрації від 22 квітня 2013 р. № 52/394/172/71/268/60.

Ковтун Ірина Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності ОВС
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

В Альтернативному (тіньовому) звіті про виконання Україною рекомендацій, наданих за результатами третього раунду оцінювання в рамках Стамбульського плану дій Антикорупційної мережі ОЕСР для країн Східної Європи та Центральної Азії, який підготовлений за результатами громадської оцінки станом на лютий 2014 р., вказано, що з 2010 р., з часу другого раунду моніторингу, корупція в Україні набула ще більш загрозливих форм та масштабів. Корупція стала настільки нестерпною для українців, що була одним із ключових чинників масових протестів, які відбувалися в Україні з листопада 2013 р. Згідно з результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) дослідження громадської думки, корупція вже входила до четвірки найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 % громадян.

Згідно з дослідженнями Індексу сприйняття корупції, що проводяться Транспаренсі Інтернешнл, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі. Цьому сприяють постійна присутність в інформаційному просторі публічних звинувачень на адресу високопосадовців щодо їх причетності до корупційних правопорушень, наявність активів, які явно не відповідають їх доходам, а також відсутність адекватного реагування органів кримінальної юстиції на такі факти. У той же час статистику притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення складають здебільшого службовці найнижчих категорій [1, с. 3-4].

Основним чинником, який характеризує стан проблеми корупції в Україні, є відсутність політичної волі протидіяти корупції. Таким чином, ситуація з корупцією становить не лише загрозу демократії, а й існуванню держави взагалі.

Відповідно до Рекомендації 2.9, прийнятої за підсумками другого раунду оцінювання в рамках Стамбульського плану дій ОЕСР у грудні 2010 р., Україні було рекомендовано «забезпечити без подальшого зволікання ефективну антикорупційну спеціалізацію у правоохоронній системі шляхом створення законом автономного спеціалізованого органу з антикорупційних розслідувань, який буде структурно незалежним від існуючих правоохоронних органів та органів безпеки, спрямованим на високопосадову корупцію та забезпеченим адекватними гарантіями незалежності, повноваженнями й ресурсами відповідно до міжнародних стандартів та найкращої практики» [2].

У звіті, посилення на який зроблено вище, вказано, що «для виконання рекомендації 2.9 жодних заходів органами державної влади не вжито. Ні законопроект, ні концепції, за якою його готувати, не існує» [1, с. 33].

Восени 2014 року планується проведення третього раунду моніторингу України в рамках Стамбульського плану дій ОЕСР, під час якого буде проведено оцінку виконання, зокрема, рекомендації 2.9. і за відсутності відповідних кроків буде констатовано її невиконання.

Взагалі, питання щодо створення окремого антикорупційного органу з правоохоронними функціями впливає із зобов'язань України перед міжнародними організаціями, такими як Група держав проти корупції (ГРЕКО), Європейський Союз, Організація економічної співпраці та розвитку (ОЕСР), а також Міжнародний валютний фонд. Крім того, створення незалежного антикорупційного органу є одним із зобов'язань Уряду відповідно до Програми його діяльності.

Відповідний законопроект № 5085 "Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції" Президент України Петро Порошенко вніс 16 вересня цього року на розгляд Верховної Ради як невідкладний. Цього ж дня Верховна Рада України відхилила цей законопроект, проголосувало 207 із 226 мінімально необхідних за підсумками першого голосування, за підсумками другого – 203 [3].

Також 16 вересня народні депутати не підтримали у першому читанні і в

цілому законопроекти № 4780 та № 4780-1 про Національне бюро антикорупційних розслідувань. За відповідне рішення проголосували лише 93 та 105 нардепів відповідно при мінімально необхідних 226 голосах [4; 5]. Як заявив голова Верховної Ради України Олександр Турчинов, ці законопроекти були відхилені у зв'язку з тим, що профільний комітет напрацював об'єднавчий законопроект про Національного бюро антикорупційних розслідувань.

На ранковому засіданні Верховної Ради цього ж дня було обговорено законопроект про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки (реєстр. № 4284а) [6]. Через недостатню кількість народних депутатів у сесійному залі головуєчий запропонував провести голосування за цим законопроектом пізніше.

За визначенням Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки, однією з основних причин виникнення і поширення корупції в Україні є низька ефективність заходів, що вживають правоохоронні органи, органи прокуратури і суди щодо притягнення винних у вчиненні корупційних правопорушень до відповідальності. А одним із її завдань, як і напрямів Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки, є формування єдиної правозастосовної практики правоохоронних та судових органів у справах, пов'язаних із корупцією.

На прес-конференції 25 вересня 2014 р. щодо Програми реформ «Стратегія-2020» Президент України Петро Порошенко заявив, що «собі особисто, мозковому центру реформ в Адміністрації Президента, Кабінеті Міністрів ставлю завдання: пакет законопроектів для старту пріоритетних реформ підготувати до відкриття першого засідання новообраної Верховної Ради України. Але і від старого парламенту 14 жовтня категорично вимагатиму ухвалення закону про Національне антикорупційне бюро. Ми і дострокові вибори ініціювали для того, щоби зрушити з реформами з мертвої точки... Реформи мають бути системними і торкатися всіх політичних, економічних та соціальних інституцій, і саме тому Стратегія передбачає 60 реформ та спеціальних програм, які запускати слід майже одночасно... Уся державна машина зараз підлаштована під корупційні інтереси. Досягли руйнівного поєднання корупційності, непрофесіоналізму і безвідповідальності» [7].

У плані головних для України реформ Президентом визначено вісім пріоритетних сфер, зміни в яких або вирішують найгостріші проблеми, або створюють інституційні передумови для проведення інших реформ. Отже, наші пріоритети – антикорупційна реформа, оновлення влади та бюрократичного апарату, судова реформа, реформа правоохоронних органів, децентралізація влади та реформа державного управління, податкова реформа, дерегуляція та розвиток підприємництва, реформа системи безпеки та оборони.

Якщо всі коаліційні сили таки продемонструють єдність у боротьбі не тільки із зовнішнім агресором, але й із внутрішнім ворогом, насамперед у власних лавах, утворити Антикорупційне Бюро стане можливим ще до кінця поточного року.

Національне Антикорупційне Бюро може стати успіхом саме цього парламенту, який має шанс увійти в підручники історії України започаткуванням руху протидії корупції в найвищих владних кабінетах або ж стати ще одним розчаруванням Майдану, мрією, що зруйнована амбіціями та персональними острахами народних обранців, наслідки від якого для країни важко передбачити.

Про що свідчить безпосередньо практика спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС у справах, пов'язаних із корупцією? Практичні працівники міліції абсолютно об'єктивно вважають, що складність проблеми боротьби з корупцією полягає в реальній можливості корумпованих структур та конкретних корумпованих осіб, які наділені владою та іншими державними повноваженнями, всілякими методами перешкоджати намаганням проникнути у сферу їхньої кримінальної діяльності. В їхній діяльності можна визначити низку таких об'єктивних чинників, що негативно впливають на результати роботи підпорядкованих спецпідрозділів. Найсамперед це обмеження кола уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, якими в системі МВС визначено тільки спецпідрозділи БОЗ (ст. 5 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції») [8]. Необхідно врахувати, що на цей час в кожній області не більше 15 працівників міліції мають повноваження, надані цим законом. Територіальні підрозділи БОЗ були ліквідовані декілька років тому. Тому спецпідрозділи БОЗ виконують невластиві їм функції, викривають дріб'язкові факти корупції тощо.

Наприклад, згідно зі статистичним звітом про стан роботи ОВС Дніпропетровської області щодо протидії корупції (який затверджено наказом МВС від 19.11.2012 № 1056 зі змінами, внесеними наказом МВС від 24.05.2013 № 503), за вісім місяців цього року до суду направлено 50 адміністративних протоколів про корупційні правопорушення, з них працівниками підрозділу БОЗ виявлено 19, внутрішньої безпеки – 11, ДСБЕЗ – 20. Із цих 19-ти за ст. 172-4 (порушення обмежень щодо сумісництва) – 1, ст. 172-6 (порушення вимог фінансового контролю) – 15, ст. 172-7 (порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів) – 3.

Ще більш «значущими» є результати розгляду судами і прийняті за цими протоколами рішення. Із 13-ти, за якими судами прийнято рішення, по 8-ми адміністративні справи закрито (3 – за відсутністю події або складу правопорушення, 4 – у зв'язку із малозначністю правопорушення, 1 – у зв'язку із закінченням строків давності накладання стягнення). Хто ж ці п'ять корупціонерів, яких судом притягнуто до відповідальності у виді штрафу на загальну суму аж 1105 гривень? Три держслужбовця 5-7 категорій, один депутат сільради та одна посадова особа райдержадміністрації. Показово відображено збитки, завдані державі корупційними правопорушеннями: нуль. Під час практичного застосування антикорупційного законодавства визначено ряд правових аспектів, які потребують термінового вирішення.

Практичним працівникам доводиться працювати в умовах зміни спеціа-

льного законодавства та відсутності роз'яснювальних документів чи узагальнень у таких складних справах. Так, 7 квітня 2011 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [9], що змінив інститут відповідальності за вчинення корупційних дій. Було внесено відповідні зміни до Кримінально-процесуального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про державну службу».

При цьому деякі положення цих норм не є невичерпними, що дозволяє сформулювати припущення про потенційну можливість при бажанні уникнути відповідальності за корупцію.

Значні труднощі викликає те, що ряд суб'єктів згідно із законодавством є одночасно і суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, і суб'єктами, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції. Наприклад, Голова Служби Безпеки України, Генеральний прокурор України, Прем'єр-міністр України, військові посадові особи Збройних Сил України та інших військових формувань, професійні судді, особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ тощо.

Таким чином, проводячи в межах своїх повноважень антикорупційну діяльність, вони розуміють, що у разі вчинення корупційного діяння вони, якщо настане час, можуть опинитися «на іншому боці барикад» і ця діяльність буде здійснюватись проти них.

Також існує низка проблемних питань, законодавче врегулювання яких може допомогти ефективніше виявляти та фіксувати корупційні правопорушення. Так, у ч. 7 ст. 5 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [8] не передбачено, який саме спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції має бути проінформовано про корупційне правопорушення. Тобто закон встановлює для відповідального посадовця можливість вибору органу такого звернення, яка зумовлена альтернативною підвідомчістю складення протоколу про вчинення корупційного правопорушення.

У ст. 10 зазначеного Закону встановлено обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, водночас за порушення заборон, передбачених пп. 1 і 3 ч. 1 вказаної статті, юридичної відповідальності не встановлено та не визначено механізму реалізації вказаних заборон. Аналіз положень цього Закону свідчить про відсутність відповідальності за подання у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру недостовірних відомостей.

Крім того, відповідно до ст. 17 зазначеного Закону органам державної влади та місцевого самоврядування забороняється одержувати від фізичних, юридичних осіб безоплатно послуги та майно, крім випадків, передбачених законами або чинними міжнародними договорами України. При цьому відповідальності за порушення вимог цієї статті прямо не встановлено.

Наступне питання – неоднозначність положень ст. 22 КУпАП [10] щодо можливості звільнення особи від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення, що призводить до неправильного її застосування на практиці та не виключає можливості для зловживань з метою уникнення винними особами відповідальності за вчинення корупційних адміністративних правопорушень.

Також нагальним є вирішення питання щодо доцільності внесення змін до ст.21 КУпАП, згідно з якою допускається передача матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу. Застосування вказаних статей судами нівелює адекватність покарання за такі корупційні правопорушення. Потребує нормативного визначення термін «виявлення корупційного правопорушення», який є підставою для початку обчислення строків накладення адміністративного стягнення (ст. 38 КУпАП).

Крім того, положення ч. 1 чинної редакції ст. 212-3 КУпАП невдало звужують, на відміну від ст. 16 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», перелік нормативно-правових актів, на підставі яких може бути витребувана інформація. Так, якщо ст. 16 названого Закону заборонено відмовляти в наданні, затримувати або надавати неправдиву чи неповну інформацію, надання якої передбачено законом (у широкому значенні цього поняття), ст. 212-3 КУпАП перелік таких актів обмежує Законами України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про доступ до судових рішень» та «Про засади запобігання та протидії корупції».

У випадку залишення цієї норми у вказаній редакції існує ризик неправильного застосування законів та безкарності дій службової особи, яка, наприклад, відмовила в наданні інформації, що правомірно запитується на підставі Законів України «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про міліцію» тощо. Таким чином, існує необхідність внесення змін до ст.ст. 213-3, 255 КУПАП для врегулювання вищезазначених питань.

Також пропонується внести зміни до ст. 257 КУпАП (надіслання протоколу) і встановити особливий порядок розгляду та визначення підсудності для окремих категорій суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. Такі зміни унеможливають вплив місцевих чиновників на рішення судів.

Враховуючи вищевикладене, ми переконані, що питання вдосконалення законодавства, практики його застосування, формування єдиної правозастосовної практики правоохоронних та судових органів у справах, пов'язаних із корупцією, і проблеми діяльності цих органів вимагають широкого обговорення та більшої уваги відповідних державних інституцій, науковців та громадськості.

Бібліографічні посилання

1. Прогрес України в здійсненні антикорупційних реформ (3-й раунд моніторингу) : альтернативний (тіньовий) звіт про виконання Україною рекомендацій, наданих за результатами третього раунду оцінювання в рамках Стамбульського плану дій Антикорупційної

мережі ОЕСР для країн Східної Європи та Центральної Азії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/what-we-do/our-publications/4652.html>.

2. Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.org.ua/anti-corruption.htm>.

3. Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції : проект закону України № 5085 від 16 вересня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2186.

4. Про Національне бюро антикорупційних розслідувань : проект закону України № 4780 від 24 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50785.

5. Про Державну службу протидії корупції : проект закону України № 4780-1 від 08 травня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50858.

6. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : проект закону України № 4284а від 14 липня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51704.

7. Повне відео прес-конференції Петра Порошенка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://obozrevatel.com/politics/90416-zadaj-vopros-prezidentu.htm>.

8. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України № 3206-VI від 7 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17/page>.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України № 3207-VI від 7 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3207-17/page>.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Юнацький Олександр Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Сьогодні, в нелегкий для нашої держави час випробувань та розвитку, дуже гостро постають питання, що торкаються проблем протидії корупції. Вирішення цих питань є можливим лише за допомогою реалізації значного комплексу взаємопов'язаних антикорупційних заходів, які необхідно послідовно запроваджувати в кожній зі сфер суспільних відносин. Цей комплекс заходів повинен бути спрямований не лише на викорінення корупції як яви-

ща, а й на запобігання тим умовам, що можуть сприяти її виникненню.

Так, нещодавно Уряд України відповідно до Національної антикорупційної стратегії на 2011–2015 роки [1] схвалив пакет законопроектів, прийняття та реалізація яких дозволить здійснити найбільшу антикорупційну реформу в державі за весь час її існування.

Законопроекти передбачають створення повноцінного загальнодержавного механізму запобігання корупції, а також виявлення та переслідування осіб, які вчинили найбільш небезпечні корупційні злочини.

Зокрема, схвалений проект закону "Про Національне антикорупційне бюро України" передбачає створення спеціалізованого правоохоронного антикорупційного органу – Національного антикорупційного бюро, основними функціями якого будуть виявлення та розслідування корупційних злочинів, які вчинені вищими посадовими особами держави або становлять особливу суспільну небезпеку [2].

Зазначимо, що однією з визначних умов виникнення корупції в Україні є недосконалість законодавства, що дозволяє посадовим особам використовувати надані їм службові повноваження та пов'язані з цим можливості для одержання неправомірної вигоди.

Зменшити масштаби проблем, що виникають внаслідок недосконалості законодавства, покликана антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів, обов'язковість проведення якої передбачено Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" [3]. Відповідно до цього Закону саме цей інструмент є одним із шляхів протидії корупції, що дозволяє виявити в чинних нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, а також викоринити корупціогенні норми ще на етапі підготовки проектів нормативно-правових актів.

Так, ст. 15 зазначеного Закону визначає, що антикорупційна експертиза здійснюється Міністерством юстиції України, крім антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, внесених на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України, яка здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належить питання боротьби з корупцією.

Обов'язковій антикорупційній експертизі підлягають проекти законів України, актів Президента України, інших нормативно-правових актів, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади.

Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів державних органів, нормативно-правові акти яких підлягають державній реєстрації, здійснюється під час такої реєстрації.

Результати антикорупційної експертизи у разі виявлення факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, підлягають обов'язковому оприлюдненню [3].

Так, за результатами узагальненої практики щодо проведення експертизи проектів нормативно-правових актів на наявність корупціогенних факторів Міністерство юстиції виявило корупціогенні фактори у кожному зьомому акті. Більшість таких норм було виявлено у проектах актів у сфері земельного, цивільного та фінансового законодавства. При цьому менше таких норм виявляли у проектах законів, а найбільше – у проектах підзаконних нормативно-правових актів.

Під час антикорупційної експертизи у проектах нормативно-правових актів найбільше було виявлено недоліків техніко-юридичного характеру, які також сприяють вчиненню корупційних правопорушень [4].

Крім того, досвід проведених антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів довів, що нагальною є потреба у запровадженні антикорупційної експертизи і чинних актів, адже в багатьох випадках причиною наявності корупціогенних факторів в проектах нормативно-правових актів є наявність таких корупціогенних факторів у чинних актах, на виконання яких розробляється цей проект.

Особливо слід зазначити, що антикорупційним законодавством не визначено наслідків неусунення виявлених корупційних чинників, у тому числі відповідальності правотворчого органу.

Крім того, спрямованість антикорупційної експертизи виключно на нормативні правові акти та їх проекти на практиці породжує багато проблем, що пов'язані з відсутністю чітких критеріїв визначення нормативності муніципального правового акта, а також обов'язку офіційно публікувати результати антикорупційних експертиз, які самостійно проводилися органами місцевого самоврядування. Так, негативна антикорупційна експертиза може лише формувати певну громадську думку стосовно конкретного нормативного правового акта або його проекту, але не зможе служити підставою для притягнення до відповідальності посадовців або відміни корупційного нормативного правового акта, якщо його норми прямо не суперечать закону.

Також зазначимо, що антикорупційним законодавством не передбачена антикорупційна експертиза актів ненормативного характеру, хоча при виданні саме індивідуально-правових актів повною мірою і виявляються корупціогенні чинники, спрямовані на порушення встановлених законом прав громадян і організацій. Підтвердженням об'єктивної потреби у проведенні антикорупційної експертизи актів ненормативного характеру є проведення на практиці незалежних антикорупційних експертиз стосовно, наприклад, проектів конкурсної документації.

Не передбачено також проведення обов'язкової антикорупційної експертизи нормативних договорів, які укладаються органами влади, що створює можливість виникнення додаткових корупційних ризиків.

Таким чином, існуючі проблеми правового регулювання антикорупційної експертизи потребують суттєвого коригування в

антикорупційному законодавстві України з метою підвищення його ефективності.

Бібліографічні посилання

1. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки : указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001/2011 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 199.
2. Кабмін схвалив низку антикорупційних законопроектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2014/08/22/485076/>.
3. Про засади запобігання і протидії корупції [Електронний ресурс] : Закон України від 07.04.2011 № 3206 // ВВР. – 2011. – № 40. – Ст. 404. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
4. Антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції [Електронний ресурс] : роз'яснення Міністерства юстиції України від 21.05.2012 // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-12>.

Логвиненко Борис Олексійович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності ОВС
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

**«EDUCATION VS CORRUPTION»: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ОСВІТИ І НАУКИ**

«Революція гідності» та пов'язані з нею трагічні події, що мали місце в Україні на зламі 2013-2014 рр., супроводжуються процесами децентралізації публічного управління та суттєвим збільшенням ролі громадськості. Різноманітні громадські ініціативи в різних формах супроводжують діяльність державних органів, багато в чому роблячи її більш прозорою та орієнтованою на забезпечення прав і свобод людини.

Сталий курс України на інтеграцію до Європейського союзу вимагає докорінної зміни ситуації та акумуляції сил і засобів держави для подолання корупції у всіх сферах суспільного життя. За 2012 р. найбільш корумпованими сферами, на думку громадян України, були такі: судова – 66 %; правоохоронні органи – 64 %, сфера охорони здоров'я – 54 %, освітня система – 43 % [2]. Судячи з наведених статистичних даних, органи, що мають запобігати і протидіяти корупції, небезпідставно вбачаються найбільш корумпованими.

Серед «лідерів» корумпованих сфер виділяється також сфера освіти і науки. Проблем, пов'язаних із корупцією і корупційними правопорушеннями, можна виділити чимало, приміром: порушення процедури оцінювання, незаконні переваги у влаштуванні на роботу, зайнятті посади, подачі вступних документів, влаштування дитини в державний (муніципальний) заклад

дошкільної освіти, отримання наукового ступеня тощо.

Беручі за приклад наукову діяльність, ми пропонуємо зупинитися на окремих проблемних моментах: 1) публікація результатів наукового дослідження у фахових наукових виданнях; 2) подання оголошення про захист; 3) самостійність проведених досліджень.

Так, за Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» та наказом МОНМС від 17.10.2012 № 1112 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», здобувачі наукового ступеня кандидата юридичних наук мають опублікувати не менше 5 статей у фахових наукових виданнях, серед яких не менше однієї статті у наукових періодичних виданнях інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію. Таким чином, наукові фахові видання зацікавлені не у змісті підготовленої здобувачем статті, а у вчасній оплаті друкарських послуг. З одного боку, держава встановлює шабель у вигляді кількості публікацій, а з іншого – здобувач лише «сплачує» за можливість виконати вимоги для подання дисертації до захисту.

Подання оголошення про захист дисертаційного дослідження у бюлетені «Атестаційний вісник» сягає цифри у майже 2000 гривень за термінову публікацію. До речі, у 2013 р. Державна фінансова інспекція виявила порушення у ПП «Педагогічна преса», яка в тому числі друкувала згаданий «Вісник». Порушення склали суму в 1,08 млн гривень, а документи бухгалтерської звітності були відсутні [3]. Беззаперечно, що встановлена вартість «оголошення про захист» є необґрунтованою та штучно завищеною в інтересах посадовців Міністерства освіти і науки.

Третім і найбільш вагомим серед проблемних моментів корупції в науковому середовищі є самостійність наукових досліджень. У відкритому листі до Верховної Ради України група авторитетних науковців та викладачів університетів звернулася із вимогами про припинення практики захисту сфальшованих у той чи інший спосіб дисертацій, примусового позбавлення академічних і вчених ступенів та звань усіх посадовців, які незаслужено отримали їх, перебуваючи на державних посадах з 1991 року. Серед негативних прикладів було звернуто увагу на доктора економічних наук, професора В.Ф. Януковича та член-кореспондента Національної академії наук, доктора геолого-мінералогічних наук М.Я. Азарова [3].

За даними Держкомстату (нині – Державна служба статистики України), у період з 1996 по 2012 рр. кількість наукових працівників знизилась з 160 до 82 тисяч чоловік, тоді як кількість докторів наук зросла від 10 до майже 16 тис. осіб, а кандидатів наук – з 58 тис. до 88 тис. [2].

Усе вищезазначене в сукупності із наведеною статистикою переконливо свідчить про численні проблеми у сфері освіти і науки, що створює значні корупційні ризики.

Перспективними шляхами подолання корупції у сфері освіти і науки на-

ми визначено: 1) посилення юридичної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень шляхом запровадження більш жорстких санкцій; 2) перегляд існуючих механізмів регулювання вказаної сфери в бік децентралізації навчальних закладів; 3) оптимізація існуючого порядку присудження наукових ступенів кандидата і доктора наук для здобувачів; 3) встановлення граничної вартості публікації у фахових наукових виданнях із одночасним збільшенням кваліфікаційних вимог до таких видань; 4) формування і перевірка групою вчених та представників правоохоронних органів законності присудження наукових ступенів та вчених звань особам, що не займалися викладацькою діяльністю професійно.

Бібліографічні посилання

1. Головні корупціонери України – найбільш корумповані сфери в Україні за 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fru.org.ua/ua/projects-and-initiatives/projects/anticorruption>.
2. Кандидаты липовых наук : коррупция в образовании и медицина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://medcontrol.com.ua>.
3. Перший крок до подолання корупції в науці та освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.labprice.ua>.

Телійчук Віталій Григорович,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ ВИЯВЛЕННЯ І ПЕРЕВІРКИ ОСІБ, ЯКІ МОЖУТЬ ВЧИНЯТИ КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ

Головною метою державної політики у сфері боротьби з корупцією є створення дієвої системи запобігання і протидії проявам корупції, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, обов'язкової відповідальності винних у їх вчиненні.

Законами України «Про державну службу» та «Про боротьбу з корупцією» передбачено здійснення заходів щодо недопущення проявів корупції серед державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, дисциплінарну і адміністративну відповідальність за скоєння ними корупційних діянь, порушення спеціальних обмежень [1].

Залежно від ієрархічного становища державних службовців і сфер діяльності розрізняють такі види корупції: 1) корупція у сфері бізнесу або кору-

пція у сфері державного управління (контрольна корупція, дозвільна корупція, розподільча корупція); 2) корупція у політиці; 3) корупція у побутовій сфері; 4) корупція у приватному секторі.

Найнебезпечніша корупція – розподільча. При цьому в чиновників з'являється можливість та повноваження розподілу державних коштів (пільгових кредитів, податкових пільг, держзамовлень, субсидій, компенсацій і т.п.) [2].

Сучасна корупція в Україні має певні характерні риси, такі як: 1) звичність та органічність корупційної діяльності, що створює умови для існування корупції як органічної частини сучасного способу життя; 2) поширеність корупційних дій фактично в усіх органах державної системи; 3) відкритість корупційної діяльності, яка відображається в певних публікаціях засобів масової інформації; 4) некримінальність корупційної діяльності, про що свідчать певні абсолютно законні дії корупціонерів; 5) колективізм і кооперація корупціонерів, які здійснюють свою злочинну діяльність через підлеглих та інших співучасників (основа так званої вертикальної корупції); б) дефіцит послуг та благ, який створюється корупціонерами штучно.

Розв'язання завдань, що вирішуються у процесі виявлення та перевірки осіб, які можуть вчинювати корупційні діяння, неможливе без застосування спеціальних психологічних знань, бо без цього в сучасних умовах боротьби з корупцією неможливе вдосконалення та якісне оновлення роботи спеціалізованих оперативних підрозділів [2].

Питання про використання психологічних знань у діяльності органів внутрішніх справ взагалі і в оперативно-розшуковій діяльності зокрема здавна турбують як теоретиків, так і практиків-юристів. Важливе місце у вирішенні завдання щодо попередження та розкриття корупційних діянь посідає оперативно-розшукова діяльність як особливий різновид правоохоронної практики.

Світова кримінологічна практика з часом все яскравіше доводить, що певні аспекти оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) у правоохоронних органах потребують застосування спеціальних психологічних знань, що у правозастосовній сфері являють собою систему спеціалізованого психологічного супроводження [3, с. 23].

Боротьба зі злочинністю на сучасному етапі, зокрема з її організованими формами, яким притаманні консолідація, конспірація та жорстокість злочинних елементів, високий організаційний рівень підготовки та вчинення злочинів, використання для власного прикриття корумпованих представників державної влади й управління, у тому числі серед працівників правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, активна протидія правоохоронним органам, застосування не тільки фізичного опору, зброї і новітньої техніки, а й психологічних технологій потребує значної активізації оперативно-розшукової роботи ОВС не тільки як системи гласних і негласних заходів, а й як освоєння працівниками оперативних підрозділів найпрогресивніших опе-

ративно-розшукових заходів і засобів, а також пошуку нестандартних методів успішного виконання завдань оперативно-розшукової діяльності з урахуванням функціональної та психологічної структур злочинної групи, міжособистісних відносин, мотивації діяльності тощо [4].

Психологічні знання – це система відомостей про закономірності виникнення і розвитку психіки, психічні явища, процеси, стани, поведінку і діяльність людини. За їх допомогою пізнаються окремі або загальні факти і явища, зокрема такі, як мета та мотивація розбійного нападу, вибір форми і способу його здійснення, маскування слідів злочину і т. ін., що цікавлять оперативно-го працівника і будуть цінними для слідства, прокурора, суду та захисту.

Знання психології дозволяють оперативному працівнику пізнати обставини, які мають психологічну природу (непатологічні особливості психіки підозрюваного (звинуваченого), потерпілого, свідка та інших осіб) і є важливими для правильного розв'язання завдань в оперативній або справах кримінального провадження щодо вчинення корупційних діянь. Психологічні знання дозволяють досліджувати не лише психологічні явища і факти, але й суміжні з ними правові обставини [5, с. 30] .

Ми цілком згодні з С. І. Пічкуренко, що аналіз юридичної і психологічної літератури з проблем використання спеціальних психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності, результати дослідження та узагальнення нагромаджених емпіричних матеріалів дають підстави стверджувати, що оперативно-розшукова діяльність, зокрема з попередження і розкриття злочинів, потребує від оперативного працівника не тільки наявності знань наук юридичного циклу та спеціальних дисциплін, умінь і навичок, що формуються при їх вивченні, а й знання та застосування законів психології.

Довірчість – це особливість міжособистісного спілкування, яка виявляється у виникненні в осіб, які спілкуються, почуття «ми» та своєрідної ізоляції від «чужих».

Спілкування може бути довірчим лише за наявності двох умов: 1) ексклюзивність та конфіденційність предмета спілкування (він ніколи не повідомляється іншим особам); 2) особливе (специфічне) ставлення до партнера, що виявляється в суворому дотриманні принципу «діади» (довірчі відносини існують лише між двома особами, при втручанні в предмет спілкування третьої особи відносини втрачають довірчість).

Процес спілкування, як правило, починається зі знайомства. Для більшості людей вступ у контакт із незнайомою людиною, як правило, пов'язаний із серйозними труднощами. Знання загальних положень цього процесу, спеціальні тренування і відповідна підготовка значно полегшують знайомство. Професійне спілкування з об'єктами оперативної уваги забезпечується ретельним плануванням процесу знайомства.

Під час планування обов'язково слід враховувати індивідуально-психологічні особливості об'єкта: зацікавленість у спілкуванні (наявність цікавих для співрозмовника тем або взаємовигідного предмета розмови); пси-

хологічний і соціальний тип (соціальний статус, риси характеру, життєвий досвід співрозмовника, специфіка сприймання ним значимої інформації); мотивація поведінки (наявність у співрозмовника нагальних особистих та особистісних потреб).

Окрім цього, велике значення має вибір приводу для знайомства. Часто пряме звертання викликає у людини психологічний дискомфорт і накладає негативний відтінок на перше враження. Необхідно також надати можливість співрозмовнику відчути себе значущим. Оперативник повинен пам'ятати, що вміння слухати співрозмовника – це мистецтво. Для того щоб досягти успіху в спілкуванні з людьми, потрібно оволодіти цим мистецтвом [6, с. 25-26].

Розвиток контакту між людьми в психологічному плані проходить три стадії: 1) взаємне оцінювання; 2) взаємна зацікавленість; 3) відокремлення в діяду (виникнення почуття «ми»). Особливість пізнання оперативником властивостей об'єкта оперативної уваги полягає в тому, щоб зрозуміти не тільки зумовленість зовнішніх ознак об'єкта, але також його наміри, плани, його суб'єктивний світ.

Незважаючи на те, що оперативник часто відчуває дефіцит часу, необхідно також винайти в собі бажання та набути професійної навички слухати співрозмовника.

За манерою слухання співрозмовника слухачі поділяються на три групи: 1) уважні слухачі – створюють сприятливу атмосферу бесіди, стимулюють співрозмовника до активності; 2) пасивні слухачі – викликають у співрозмовника апатію і тому гасять його мовленнєву активність; 3) агресивні слухачі – викликають у співрозмовника негативні емоції [6, с. 29-30].

Оскільки робота оперативних працівників у напрямках попередження та розкриття корупційних діянь базується на оперативно-розшуковій діяльності, яка в силу своєї специфіки потребує вміння приймати рішення у випадках дефіциту часу, а запросити для рішення вказаних питань спеціаліста-психолога не завжди можливо, тому оперативний працівник повинен вміти самостійно, за допомогою експрес-методів визначити основні ознаки тих чи інших особливостей особи свідка, потерпілого, підозрюваного, які впливають на встановлення істини, і вміло встановлювати з ним довірчі відносини. Ці аспекти можуть бути вирішені тільки при системній організації постійного психологічного забезпечення.

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що будь-яка професійна діяльність має свої технічні прийоми, без оволодіння якими неможлива досконалість навіть при великому природному обдаруванні.

Бібліографічні посилання

1. Корупція серед державних службовців: реалії, шляхи подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://podil.kievcity.gov.ua/content/korupciya-sered-derzhavnyh-sluzhbovciv-realii-shlyahy-podolannya.html>.

2. Аркуша Л. І. Основи виявлення та розслідування легалізації доходів, одержаних у результаті організованої злочинної організації : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / Л. І. Аркуша.

куша [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=3175>.

3.Телійчук В. Г. Використання психологічних знань у процесі виявлення та перевірки осіб, які втягують неповнолітніх до вчинення розбійних нападів / В. Г. Телійчук // Протидія злочинності неповнолітніх : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 16 квітня 2009 р.). – Кіровоград, 2009. – С. 23-26.

4. Пічкуренко С. І. Особливості психологічних заходів оперативно-розшукової діяльності, що здійснюють оперативні працівники підрозділів внутрішньої безпеки МВС України / С. І. Пічкуренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/TVG/Downloads/urpp_2013_1_24.pdf.

5. Телійчук В. Г. Застосування спеціальних психологічних знань у процесі виявлення та перевірки осіб, які можуть вчиняти розбійні напади / В. Г. Телійчук // Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 листопада 2008 р.). – К., 2008. – С. 29-30.

6.Телійчук В. Г. Попередження та розкриття розбійних нападів на квартири громадян : практич. посібник / В. Г. Телійчук, Д. Й. Никифорчук, О. М. Сиченко. – Кіровоград, 2011. – 138 с.

Хорошун Олександр Віталійович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В РОЗРІЗІ ПОДОЛАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ

Корупція є однією з найактуальніших проблем сучасності. Деякі дослідники взагалі вважають, що корупція стала основною політичною проблемою кінця ХХ та початку ХХІ століть.

Корумповані відносини витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії можуть перетворюватися у норму поведінки [1].

Корупція (від лат. corrumpere – псувати) – протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення; підкупність і продажність громадських і політичних діячів.

У тлумачному словнику зазначається, що **корупція** – це використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення [2].

Законодавець, приймаючи Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» (далі – Закон), дає тлумачення таким поняттям, як корупція та корупційне правопорушення. Відповідно до абзацу 4 ч. 1 ст. 1 Закону **корупційне правопорушення** – це умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, за яке за-

коном установлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність. В абзаці 5 ч. 1 ст. 1 Закону зазначено, що **корупція** – це використання суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення наданих йому службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди суб'єкту відповідальності за корупційні правопорушення або на його вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цього суб'єкта до протиправного використання наданих йому службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [3].

Ще одним негативним явищем для нашої країни є політична корупція.

Протягом останніх років тема політичної корупції в Україні набула особливої гостроти. Масштаб поширення цього явища у владних і політичних інститутах дозволяє характеризувати політичну корупцію як невід'ємний атрибут їх повсякденної діяльності.

Політична корупція охопила всі гілки та інститути державної влади й місцевого самоврядування і є головною перепорою на шляху подальшого розвитку України як повноцінної демократичної держави.

Найбільш вразливими до політичної корупції виявилися органи, які мають бути першими у протидії їй, – суди та правоохоронні структури.

Подальше поширення політичної корупції в Україні загрожує її національній безпеці, оскільки знижує ефективність дій влади, підриває її суспільну легітимність, стимулює поширення у суспільстві правового нігілізму, зневіри у цінностях демократії та верховенства права.

Політична корупція – це нелегітимне використання учасниками політичного процесу та носіями публічної влади їх можливостей і повноважень з метою отримання особистих чи групових вигод (ренти). При цьому вигода (рента) може мати будь-який характер – від безпосередньо матеріального до символічного (влада заради влади, соціального престижу тощо), а механізми використання повноважень (можливостей) можуть набувати протиправних форм [4].

Проблема протидії корупції залежить від подолання політичних, економічних, правових, організаційно-управлінських та соціально-психологічних чинників.

В аспекті попередження корупційної злочинності ми зупинимось на політичних чинниках, до яких належать:

– відсутність програмованості та предметності у впровадженні демократичних засад до різних сфер суспільного життя;

– повільний розвиток політичної структури та свідомості суспільства, передусім його громадянських інституцій;

– відсутність системи виховання у службовців патріотичних почуттів, моральних, професійних якостей, розуміння того, що корупція підриває авторитет держави, етичні основи суспільної свідомості;

– недостатня визначеність і непослідовність у здійсненні антикорупційної політики, що породжує у службовців, схильних до корупційних діянь, відчуття безкарності;

– відсутність державної ініціативи та необхідних організаційних зусиль щодо створення громадських формувань задля підвищення активності населення у боротьбі з корупцією;

– відсутність ефективного парламентського контролю за діяльністю вищих посадових осіб виконавчої гілки влади, в тому числі керівників правоохоронних органів [5, с. 31].

Попередження корупційної злочинності стосовно політичних чинників можливо через:

- необхідність розмежування бізнесу і влади та врегулювання відносин між політикою та економікою;

- вдосконалення системи організації влади на конституційному рівні;

- застосування політичної волі з боку вищих інститутів влади;

- вдосконалення антикорупційного законодавства;

- удосконалення системи державних інститутів з протидії корупції;

- збільшення впливу інститутів громадського впливу;

- підвищення загального рівня політичної культури державної і політичної еліти.

Аналізуючи політичні чинники, які сприяють корупційній злочинності, стосовно попереджувальних дій з подолання цього явища можемо зазначити, що одним із головних факторів є реальна політична воля найвищого керівництва держави. Політична воля у будь-якій державі, а особливо із недостатньо розвинутими демократичними інститутами, є дієвим засобом протидії корупції. За відсутності такої волі найдосконаліше законодавство має декларативний характер, а діяльність правоохоронних органів лише імітує боротьбу з корупційною злочинністю [5, с. 33].

Сьогодні Україна посідає одне з перших місць у світі по корупції. Першим справжнім проблеском політичної волі щодо подолання цього негативного явища є прийняття 16 вересня 2014 р. Верховною Радою України Закону України «Про очищення влади» (Закон про люстрацію).

Також для попередження політичних чинників корупційної злочинності необхідно *забезпечити відкритість влади*, яка буде розв'язувати такі завдання: повернення віри людей до державних структур; створення несприятливих умов для корупційних злочинів; реалізація конституційних прав громадян на достовірну інформацію у цій сфері тощо [5, с. 33].

Отже, ми розглянули політичні чинники, які сприяють корупційній злочинності, а також заходи щодо попередження корупційної злочинності в аспекті подолання політичних чинників.

Бібліографічні посилання

1. Калашник Н. Г. Профілактика корупційних діянь та злочинів серед персоналу кримінально-виконавчої інспекції Державної кримінально-виконавчої служби України :

метод. рекомендації / Н. Г. Калашник ; упор. С. О. Тимофеев ; за заг. ред. Н. Г. Калашник. – К., 2006. – 34 с.

2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., 2009. – 1736 с.

3. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI.

4. Національна безпека і оборона. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії : аналітична довідка. – К., 2009. – № 7.

5. Джужа О. М. Курс кримінології: Особлива частина : підруч. : у 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. – К., 2001. – 480 с.

Стулов Олексій Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СФЕРІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

У законодавстві сучасної України поняття корупції вперше отримало нормативне закріплення у Законі «Про боротьбу з корупцією» і розумілось як діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовану на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг [1]. Через 15 років законодавець у Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» [2] дає інше, більш широке визначення корупції: використання особою, зазначеною в ч. 1 ст. 4 Закону, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в ч. 1 ст. 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Загалом же за роки незалежності в Україні прийнято більше ста нормативно-правових актів антикорупційної спрямованості. Але всі вони ухвалювались різними органами, у різний час, безсистемно, без достатнього наукового обґрунтування та прогнозування, що призводило до протиріч, колізій і труднощів у правозастосуванні. Саме тому видається закономірним, що прийняті законодавцем, іншими уповноваженими державними органами закони і підзаконні нормативно-правові акти щодо протидії корупції не дали очікуваного від них результату, не привели до видимих позитивних змін, зменшення

рівня корупції, її негативного впливу на функціонування органів влади, в тому числі на ефективність функціонування Державної пенітенціарної служби України (ДПтСУ), підпорядкованих їй органів і установ виконання покарань (ОУВП), а також інших органів, залучених до сфери виконання покарань. Серед останніх важливе місце належить загальним судам, реалізація принципу законності якими при розгляді справ, пов'язаних із виконанням судових рішень у кримінальних справах, повинна слугувати попередженню корупційних проявів з боку персоналу ОУВП, інших зацікавлених осіб (засуджених, їх рідних, адвокатів, інших осіб).

Нагадаємо, що прийняттю чинного Кримінального процесуального кодексу України [3] передували широка рекламна кампанія, фахові обговорення та громадські слухання з метою переконати суспільство, що новий процесуальний закон – прогресивніший, досконаліший за «старий» КПК, оскільки підвищує роль суду (слідчого судді) у забезпеченні прав, свобод і законних інтересів учасників процесу, встановлює гарантії та механізми їх захисту, одночасно пришвидшує сам процес, усуває корупційні чинники тощо. Але короткострокова практика його застосування вказує на наявність цілої низки вад нового кодифікованого закону, в тому числі на відсутність необхідних норм (які були в старому КПК), недоліки конструкції в інших, а також проблеми у практиці їх застосування.

Щодо сфери виконання судових рішень у кримінальних справах, то не позбавлена вад практика розгляду судами окремих проваджень стосовно засуджених, які відбувають покарання у кримінально-виконавчих установах, підпорядкованих Державній пенітенціарній службі України. Переконані, що нова судова практика розгляду в режимі відеоконференції питань про умовно-дострокове звільнення засуджених до позбавлення або заміни покарання на більш м'яке не повною мірою відповідає визначеним у ст. 2 КПК України завданням кримінального провадження щодо повного і неупередженого судового розгляду. Безперечно, чинний КПК України передбачає можливість використання прогресивних норм кримінального процесуального законодавства в частині проведення судових засідань у режимі відеоконференції. Проте положеннями ст. 336 КПК встановлено чіткий порядок, зазначено основні умови проведення таких судових засідань. Судове провадження у режимі відеоконференції (так зване дистанційне судове провадження) може здійснюватися у разі:

- 1) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження;

5) наявності інших підстав, визначених судом достатніми. Головною умовою проведення дистанційного судового провадження є згода *обвинуваченої* особи. Але, зауважимо, у кримінально-виконавчих установах ДПтСУ тримаються не обвинувачені, а *засуджені* особи, про яких у ст. 366 КПК не йдеться.

Водночас згідно із ч. 9 ст. 336 КПК України дистанційне судове провадження може здійснюватися в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, Верховному Суді України під час здійснення судового провадження з *будь-яких питань, розгляд яких належить до компетенції суду*. Рішення про здійснення дистанційного судового провадження ухвалює суд. Таким чином, розгляд клопотання начальника установи виконання покарань щодо умовно-дострокового звільнення засудженого належить до компетенції того суду, під юрисдикцією якого перебуває кримінально-виконавча установа. Тобто те, як будуть розглядатись питання про застосування пільг до засуджених – у дистанційному чи виїзному судовому провадженні, – це справа виключної компетенції суду.

Окремо зауважимо, що практика розгляду судами питань, пов'язаних з виконанням вироку щодо іншої категорії осіб – засуджених до *обмеження волі*, зауважень не викликає, оскільки вказані особи не тримаються під вартою і можуть як під наглядом адміністрації виправного центру, так і самостійно прибути у судове засідання. У той час як доставка (етапування) під вартою до приміщення суду осіб, засуджених до *позбавлення волі*, які тримаються в закритих кримінально-виконавчих установах, є процедурою складною (працевитратною, тривалою і коштовною) для установ виконання покарань ДПтСУ і конвойних підрозділів МВС України, а тому в попередні роки більшість питань у порядку виконання покарань (нині – судових рішень у кримінальних провадженнях) вирішувались судами з виїздом до вказаних установ. Така процедура дозволяла суду:

1) безпосередньо у судовому засіданні опитати представників адміністрації і самих засуджених до позбавлення волі щодо їх поведінки під час відбування покарання, ставлення до праці, відшкодування завданих злочином збитків;

2) дослідити оригінали особових справ засуджених (а не додані до клопотань копії), інших документів (бухгалтерських – про нараховану заробітну плату, проведені з неї утримання за виконавчими листами, за харчування і надані комунально-побутові послуги);

3) вивчити журнали обліку заохочень і стягнень, звітність установи про правопорушення серед засуджених), що підтверджують (не підтверджують) об'єктивність висновків адміністрації про *виправлення* засуджених, а отже, і обґрунтованість внесеного клопотання до суду;

4) безпосередньо в судовому засіданні отримати пояснення членів лікарської комісії, в т.ч. провідного фахівця, щодо діагнозу і прогнозу розвитку захворювання у засудженого, щодо якого адміністрація установи клопоче застосувати ст. 84 КК України.

Суди також мають ураховувати, що процедура відкритого (у присутності інших засуджених) судового розгляду клопотань адміністрації установи про можливість умовно-дострокового звільнення засуджених або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким здійснює ефективний виховний вплив на тих засуджених, до яких такі пільги можуть бути застосовані у майбутньому. З іншого боку, процедура розгляду справ у режимі виїзного судового засідання сприяє запобіганню корупційних правопорушень з боку персоналу кримінально-виконавчих установ у виді надання незаконних переваг засудженим, які під час відбування покарання не довели свого виправлення (ст. 81 КК), не стали твердо на шлях виправлення (ст. 82 КК). І навпаки, дистанційний розгляд клопотань ОУВП не гарантує постановлення судом законного, справедливого рішення, а отже, не сприяє запобіганню корупційних правопорушень у сфері виконання та відбування кримінальних покарань.

Наші дослідження, а також тривала практика прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах дає підстави для вмотивованого висновку, що корупційні ризики нерідко містять у собі не лише закони, але й видані на їх розвиток підзаконні нормативно-правові акти.

Наприклад, ст. 106 Конституції України наділяє Президента України правом здійснювати помилування. На нашу думку, корупційні ризики закладені в порядок організації виконання указів Президента України про помилування засуджених. Затверджене Указом Президента від 16.09.2010 «Положення про порядок здійснення помилування» [4] і наказ Міністра юстиції України від 28.09.2012 № 1439/5 «Про затвердження Порядку подання до Адміністрації Президента України матеріалів за клопотаннями засуджених про помилування та виконання указів Президента України про помилування» [5] встановлюють такий порядок: Державна пенітенціарна служба України (ДПтСУ) протягом трьох робочих днів з дня одержання указу Президента України про помилування надсилає до територіального органу управління ДПтСУ **наказ** про виконання указу Президента України про помилування та супровідний лист за встановленою формою, який підписується першим заступником (заступником) голови ДПтСУ. Територіальний орган управління ДПтСУ, одержавши наказ, негайно надсилає його для організації виконання адміністрацією установи (підрозділом КВІ). Адміністрація установи (підрозділ КВІ), одержавши наказ, ознайомлює з ним засудженого під підпис, про що робиться відповідний запис на звороті наказу із зазначенням дати ознайомлення. Сам **наказ** долучається до особової справи засудженого.

Але ж у ст. 152 Кримінально-виконавчого кодексу України [6] правовою підставою звільнення від відбування покарання визначено **акт** про помилування, тобто сам **указ Президента** або витяг з нього, а не **наказ** чи розпорядження ДПтСУ. Корупційний ризик полягає в тому, що у наказі ДПтСУ може бути вказане прізвище, не зазначене в указі Президента. Сьогодні можна навести і конкретні приклади подібних «помилувань».

Враховуючи викладене, чинні підзаконні нормативно-правові акти з питань помилування засуджених необхідно привести у відповідність до положень ст. 87 КК і ст.152 КВК України.

Бібліографічні посилання

1. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 №356/95-ВР // ВВР. – 1995. – № 34. – Ст. 266.
2. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 №3206-VI // ВВР. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 №4651-VI // ВВР. – 2012. – №№ 9–10, 11–12, 13. – Ст. 88.
4. Положення про порядок здійснення помилування : указ Президента України від 16.09.2010 № 902/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 71. – Ст. 10.
5. Про затвердження Порядку подання до Адміністрації Президента України матеріалів за клопотаннями засуджених про помилування та виконання указів Президента України про помилування : наказ Міністра юстиції України №1439/5 від 28.09.2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 79. – Ст. 3211.
6. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 №1120-IV // ВВР України. – 2004. – № 3-4. – Ст. 21.

Уварова Наталія Володимирівна

кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри кримінального права та кримінології
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ (ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА)**

Політична криза в Україні та пов'язані з нею події 2013-2014 рр. відкрили для переважної більшості громадян України численні факти зловживань владою та корупційних схем з боку вищого керівництва держави. Надзвичайні події в Україні стали предметом жвавих дискусій у всьому світі, «прецедентом» та «попередженням» для суб'єктів владних повноважень, що порушують закон. Безсумнівно, успішна антикорупційна політика є запорукою ефективного розвитку будь-якої держави. Відповідно, в Україні вживаються комплексні заходи, спрямовані на подолання цього явища. Вони полягають як в удосконаленні антикорупційного правового масиву, так і в поліпшенні функціональної складової запобігання і протидії корупції.

Євроінтеграція України вимагає рішучих заходів у запобіганні і протидії корупції, що поступово дозволить країні стати повноправним членом європейської демократичної спільноти – Європейського союзу.

В аспекті пошуку шляхів мінімізації корупції в Україні все більш ваго-

мого значення набувають різноманітні громадські ініціативи. У свою чергу, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування поступово стає більш прозорою, відкритою для громадян. Це підтверджується публікаціями в ЗМІ різноманітної інформації про фінансові статки державних службовців, політиків та публічних осіб.

Одним із заходів, спрямованих на запобігання і протидію корупції, є фінансовий контроль. Даний захід закріплений ст. 12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» і полягає у зобов'язанні суб'єктів декларування щорічно до 1 квітня подавати за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за встановленою Законом формою [1].

На наше переконання, структура і зміст бланку можуть бути вдосконалені, для чого доцільно звернутися до зарубіжного, зокрема польського, досвіду. Це пов'язано насамперед із тим, що за результатами Індексу сприйняття корупції, складеним міжнародною організацією Transparency International, в 2013 р. Польща посіла 37 сходинку зі 177 держав, натомість Україна опинилась у кінці переліку, на 144 позиції. Поряд з Україною подібний індекс мають Казахстан (140), Узбекистан (168), Росія (127), тоді як Угорщина, Литва і Естонія – 47, 43 і 28 відповідно [2].

З огляду на вищезазначене ми провели порівняння вітчизняного бланку відповідної декларації з аналогічним документом, що підлягає заповненню посадовими особами органів публічної адміністрації в Республіці Польща.

Вітчизняна декларація включає 6 розділів, що об'єднують 64 пункти, а саме: I) Загальні відомості; II) Відомості про доходи; III) Відомості про нерухоме майно; IV) Відомості про транспортні засоби; V) Відомості про вклади у банках, цінні папери та інші активи; VI) Відомості про фінансові зобов'язання.

Польський «Звіт про власність» (Oświadczenie majątkowe) складається з двох частин, що включають 10 пунктів. Частина «А» включає інформацію про: 1) грошові ресурси; 2) нерухомість із зазначенням площі, типу і коштів, що були отримані або витрачені у зв'язку з цим; 3) частку в комерційних компаніях із зазначенням доходу; 4) акції комерційних компаній із зазначенням доходу; 5) майно, набуте членами сім'ї; 6) підприємницьку діяльність із зазначенням доходу від неї; 7) керівництво, участь в апараті або членство у комерційних компаніях; 8) інші доходи, отримані від зайнятості або іншої оплачуваної діяльності, із зазначенням сум, отриманих від кожного пункту; 9) рухоме майно; 10) грошові зобов'язання. У частині «В» зазначається адреса особи, що звітує, та адреса розташування нерухомості з пункту II частини «А».

В цілому обидва звітних документи є подібними, проте польський зразок є більш лаконічно складеним і простим для сприйняття особою, що звітує. Загальної інформації в ньому дещо менше, натомість вона конкретизована, що дозволяє мінімізувати можливі помилки при заповненні вказаного документа.

Поряд із цим істотною є різниця у юридичній відповідальності за подання неправдивої (неповної інформації) в документах фінансового контролю. Так, за порушення вимог фінансового контролю, тобто несвоєчасне подання інформації або подання неправдивих або застарілих даних, в Україні передбачена адміністративна відповідальність. Це закріплено ст. 172-6 КУпАП, причому максимальна санкція передбачає штраф в розмірі від 2550 до 5100 грн за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації [3]. У Республіці Польща, згідно з 1 параграфом 233 артикулу Карного (Кримінального) кодексу, особі, яка подала неправдиву інформацію або приховала частину інформації, загрожує позбавлення волі строком до трьох років [4].

З огляду на це вважаємо за необхідне: 1) спростити структуру бланку Декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; 2) запровадити кримінальну відповідальність за подання неправдивої (неповної інформації); 3) забезпечити висвітлення звітних декларацій посадовцями всіх рівнів у мережі Інтернет.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7.04.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
2. Transparency International Organisation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
4. Kodeks Karny [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dokumenty.e-prawnik.pl/kodeksy/kodeks-karny>.

Дараган Валерій Валерійович,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри оперативно-розшукової
діяльності та спеціальної техніки
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні відбуваються процеси, спрямовані на відновлення української економіки. Як зазначається в економічному огляді, який було здійснено Світовим банком для України, українська економіка не зростає вже протягом двох років. Стабілізація макроекономічної ситуації має супроводжуватися впровадженням структурних реформ задля відновлення економіч-

ного зростання. Серед пропозицій щодо реформ, запропонованих Світовим банком для України, названо й необхідність зміни системи державних закупівель та їх дерегуляція [1].

Як зазначив Прем'єр-міністр України А. Яценюк під час засідання Верховної Ради України 10.04.2014 р., «країна добре знає, що відбувається у сфері державних закупівель. Загальний обсяг коштів, який проходить через державні закупівлі, складає 300 млрд грн. Левова частка цих коштів, які йдуть на закупівлю ліків, товарно-матеріальних цінностей, нафтопродуктів, які закуповуються через систему НАК «Нафтогаз України», «Укртранснафту» та інші державні компанії, осідає у приватних кишенях. За експертними дослідженнями, близько 40 % грошей, які йдуть по системі державних закупівель, залишаються у корумпованих кишенях тих людей, які здійснюють ці закупівлі» [2].

При цьому Україна не є винятком, такі ж проблеми виникають і в інших країнах. Так, наприклад, у Російській Федерації збитки від загального обсягу держзакупівель на федеральному, регіональному та муніципальному рівні, за оцінками експертів, становлять понад 300 млрд рублів на рік [3]. У Казахстані збитки від корупційних злочинів у сфері державних закупівель за період 2008-2012 рр. склали понад 7 млрд тенге [4].

Такий стан речей ставить перед усіма країнами світу загальну задачу – подолання корупційних проявів під час проведення державних закупівель. Тому одним з перших завдань, спрямованих на відновлення і стабілізацію економіки України, яке виділяється керівництвом і міжнародним співтовариством, є подолання корупції у сфері державних закупівель.

Ефективність здійснення державних закупівель завжди перебуває в центрі уваги політиків та суспільства. Така увага пов'язана з двоєдиною роллю феномена державних закупівель: з одного боку, за рахунок державних закупівель держава здійснює (принаймні повинна здійснювати) свою соціальну функцію – забезпечення потреб суспільства за рахунок публічних ресурсів, але, з іншого боку, ця діяльність стає джерелом і спокусою державної бюрократії звернення частини зазначених ресурсів на свою користь [5, с. 81].

Через корупційні схеми у сфері державних закупівель, згідно з дослідженнями експертів, економіка України втрачає від 20 до 40 % грошових коштів, виділених на їх здійснення. Виходячи з витрат на здійснення державних закупівель, сума збитку національній економіці від корупції у зазначеній сфері за період з 1 січня 2009 р. по 31 грудня 2013 р. становить від 243,1 до 486,300 млрд грн. (загальний обсяг державних закупівель за 2009 р. – 105,3 ; 2010 р. – 172,1; 2011 р. – 325,1; 2012 р. – 428; 2013 р. – 185 млрд. грн.). Зазначена сума збитку дорівнює річному бюджету країни, що негативно впливає не тільки на економіку країни, а й на економічну та національну безпеку в цілому.

У зв'язку з наявністю корупційної складової сфери державних закупівель виникає гостра необхідність визначення основних заходів попередження корупції у зазначеній сфері.

З огляду на вищезазначене можна дійти висновку, що розробка ефективного механізму боротьби з корупцією у сфері державних закупівель є не тільки перспективним напрямом стабілізації економіки України, а й чинником, що надасть реальні передумови для її розвитку.

Бібліографічні посилання

1. Дорожня карта для термінових макроекономічних та структурних реформ [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/ukraine/april-2014-uk.pdf>.

2. У четвер, 10 квітня 2014 року, відбулися пленарні засідання Верховної Ради України сьомого скликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : portal.rada.gov.ua/news/Novyny/Plenarni_zasidannya/91335.html.

3. Легализация (отмывание) доходов, полученных в результате хищения бюджетных средств и злоупотребления должностными полномочиями руководителями организаций с государственной долей участия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://eurasiangroup.org/ru/restricted/embazzelment_rus.doc.

4. Количество коррупционных преступлений в сфере госзакупок в Казахстане с каждым годом только растет – финпол [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.inform.kz/rus/article/2547107>.

5. Белкін Л. М. Актуальні проблеми удосконалення законодавства України про державні закупівлі в контексті зниження корупційної складової при їх здійсненні / Л. М. Белкін // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2012. – № 1. – С. 81-92.

Севрук Володимир Геннадійович,
кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу організації
науково-дослідної роботи
(Національна академія внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Протидія корупції є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою і складною справою. Це повною мірою стосується й України, для якої корупція стала чинником, що реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу держави.

Протидія корупції є безпосереднім виразом антикорупційної політики, яка визначає ідеологію і стратегію антикорупційних заходів. Зміст і спрямованість *антикорупційної політики* як складової антикриміногенної (кримінально-правової) політики держави визначається багатьма факторами об'єктивного і суб'єктивного характеру, у тому числі: 1) особливостями соціально-економічної формації, політичної системи (а в її рамках – різними під-

ходами), в яких вона здійснюється; 2) рівнем, структурою та динамікою корупційних процесів, зокрема і криміногенних процесів загалом; 3) економічною ситуацією (характером економічних відносин, рівнем “тіньової” економіки, основними тенденціями економічного розвитку); 4) вибором стратегічного напрямку протидії корупції; 5) наявністю науково обґрунтованих програм декриміналізації економіки, політики, інших соціальних сфер, протидії найбільш небезпечним та найбільш поширеним корупційним проявам, насамперед злочинного характеру; 6) станом антикорупційного законодавства; 7) станом правоохоронної системи; 8) наявністю сильної незалежної судової влади; 9) рівнем розвитку демократичних інститутів суспільства; 10) культурними і політичними особливостями суспільства; 11) наявністю політичної волі щодо протидії корупції та характером її вияву.

Таким чином, антикорупційна політика є своєрідною реакцією на ті корупційні процеси, які мають місце у даний період в державі та/або які прогноуються у майбутньому. Ефективність здійснення антикорупційної політики, а отже і антикорупційної діяльності, залежить від наукового розуміння соціальної та правової сутності корупції, соціальних передумов корупції, причин та умов корупційних діянь, правильного визначення змісту основних корупційних процесів, закономірностей їх розвитку, а також від адекватності обраних засобів протидії корупції.

Залежно від характеру та основної мети застосування антикорупційних заходів можна виділити такі **основні напрями протидії корупції**:

- 1) запобігання корупції;
- 2) виявлення, розслідування, розгляд фактів корупційних діянь, забезпечення передбаченої законом відповідальності за корупційні правопорушення у всіх випадках їх вчинення;
- 3) вдосконалення антикорупційного законодавства;
- 4) поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь [1, с. 306].

Як будь-який інший вид діяльності у сфері соціального управління, протидія корупції потребує відповідної координації та здійснення за нею контролю з боку держави та суспільства.

Отже, протидія корупції є складною і багатоаспектною діяльністю у сфері соціального управління. Вона має свої цілі, завдання, напрями, об'єкт, суб'єкти, засоби, принципи. Їх правильне визначення є запорукою ефективності і дієвості цієї діяльності.

Бібліографічні посилання

1. Мельник М. І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : дис. ... д-ра наук / Микола Іванович Мельник. – К. : НУВС, 2002. – 506 с.

Мамчій Олексій Іванович,
начальник сектору кадрового забезпечення
Бердянського міського відділу
ГУМВС України в Запорізькій області

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКІСНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА ЗАМІЩЕННЯ ПОСАД В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В умовах сьогодення проблема якісного відбору кандидатів на службу в органи внутрішніх справ набуває все більшої актуальності, що спонукає до подальшого докорінного реформування системи правоохоронних органів, з формуванням якісного особового складу та підвищення його ефективної діяльності.

Відбір проводиться перш за все, відповідно до вимог Закону України «Про міліцію» [2] і Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України Української РСР від 29.07.1991 № 114 (зі змінами) [4]. Порядок відбору, вивчення, проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які приймаються на службу в органи внутрішніх справ, передбачено Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 31.05.2001 № 10 (зі змінами), а порядок відбору кандидатів на навчання – наказом МВС України від 01.12.2010 № 590 (зі змінами).

Основними напрямками діяльності з відбору кандидатів на службу в ОВС є: регулярне інформування населення про порядок прийому і умови служби в ОВС, професійно-орієнтаційні заходи серед окремих груп населення, безпосередній пошук, вивчення кандидатів, професійно-психологічний відбір, соціально-правовий відбір, медичний відбір, конкурсно-екзаменаційний відбір.

Окремо слід виділити такий напрямок (етап) відбору, як соціально-правовий відбір, до якого належить попереднє вивчення та спеціальна перевірка. Ми, зокрема, зупинимось на проведенні спеціальної перевірки, передбаченої ст. 11 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [1], відповідно до якої спеціальна перевірка проводиться стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави (згідно з пп. «д» п. 1 ст. 4 цього ж Закону це особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ).

Порядок проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, затверджений Указом Президента України № 33 від 25.01.2012 (зі змінами) [3]. Вказаним Порядком передбачені суб'єкти, що залучаються до проведення спеціальної перевірки: Міністерство

внутрішніх справ, Міністерство юстиції, Міністерство доходів і зборів, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки.

Але під час проведення відбору кандидатів в ході спеціальної перевірки виникає колізія нормативно-правових актів стосовно проведення такої перевірки. Так, Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 31.05.2001 № 10, передбачено проведення спеціальної перевірки стосовно кандидатів, які приймаються на службу, та тих, хто направляється на денну форму навчання до навчальних закладів МВС України, яка включає перевірку за оперативно-довідковими обліками інформаційних підрозділів МВС України, ГУМВС, УМВС, СБУ; перевірку за місцем проживання кандидата та його близьких родичів; перевірку за обліками оперативних підрозділів податкової міліції.

Тобто, на перший погляд, якість проведення спеціальної перевірки в ОВС підвищується за рахунок проведення одночасно на підставі відразу двох керівних документів (Указ Президента № 33-2012 та наказ МВС України № 10-2001), але під час проведення спеціальної перевірки стосовно кандидатів на навчання у навчальних закладах МВС України кадрові підрозділи стикаються з проблемою ненадання інформації з деяких установ. Так, департаменти освіти і науки на запит про спеціальну перевірку стану освіти вважають кандидатів на вступ до вищих навчальних закладів МВС України такими, що не є претендентами на зайняття посади, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, при цьому не враховуючи той факт, що курсанти навчальних закладів МВС, на відміну від студентів цивільних навчальних закладів, належать до осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, користуються правами та виконують обов'язки, передбачені Законом «Про міліцію», а отже й підлягають спеціальній перевірці відповідно до Закону «Про засади запобігання і протидії корупції».

Аналогічною є ситуація й у випадку з департаментами охорони здоров'я МОЗ України, які на підставі листа МОЗ від 29.04.2013 № 3.02/12556, відповідно до якого спеціальній перевірці підлягають слухачі та курсанти навчальних закладів, пропонують надсилати запити спеціальної перевірки лише після вступних іспитів у ВНЗ та перед укладанням контракту про проходження служби.

Тобто результати спеціальної перевірки не відображають повну картину стосовно кандидата, вказане нівелює зміст спеціальної перевірки кандидатів на навчання у навчальних закладах МВС України та погіршує якість їх відбору.

Таким чином, можемо дійти висновку, що відомчі акти міністерств та відомств, які здійснюють спеціальну перевірку, потребують доопрацювання та приведення у відповідність до чинного законодавства.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/3206-17>.
2. Про міліцію : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.

3. Про Порядок проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування : Указ Президента України від 25 січня 2012 р. № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/33/2012>.

4. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.1991 № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/114-91/print1409672107591848>.

Мрачко Ігор Миколайович
начальник УДСБЕЗ Управління
МВС України в Херсонській області

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
У СФЕРІ ПРОТИДІЇ АДМІНІСТРАТИВНІЙ КОРУПЦІЇ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ УБОЗ УМВС УКРАЇНИ
В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ)**

Управлінням по боротьбі з організованою злочинністю УМВС України в Херсонській області в ході практичного застосування антикорупційного законодавства узагальнено проблемні питання з протидії корупції.

При документуванні адміністративних корупційних правопорушень виникає низка питань, зокрема:

1) дотепер відсутня постанова Пленуму Верховного Суду України з приводу застосування чинного антикорупційного законодавства, що призводить до відсутності єдиного підходу судів до кваліфікації та розгляду справ про корупційні правопорушення;

2) відповідно до ч. 2 ст. 268 КУпАП при судовому розгляді справи про адміністративне корупційне правопорушення присутність осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за даними фактами, є обов'язковою. На практиці ж мають місце непоодинокі випадки зловживання даним положенням законодавства з боку вказаних осіб. Вони уникають притягнення до відповідальності шляхом неявки до суду, затягування процесу аж до спливу строків накладення адміністративного стягнення;

3) існують складнощі у застосуванні положень ч. 7 ст. 5 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011, які зобов'язують посадових і службових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного правопорушення чи одержання інформації про його вчинення працівниками відповідних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх

структурних підрозділів у межах своїх повноважень ужити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції. Проблема полягає в тому, що вказані посадові і службові особи не є спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції та не в змозі кваліфікувати діяння як корупційне правопорушення.

У свою чергу, для притягнення останніх до відповідальності за ст. 172-9 КУпАП необхідним є факт притягнення особи, щодо якої виявлено чи одержано інформацію про вчинення корупційного правопорушення, до адміністративної чи кримінальної відповідальності (складання відповідного адміністративного протоколу, повідомлення про підозру у вчиненні кримінального корупційного правопорушення тощо);

4) потребують удосконалення положення норм Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 щодо урегулювання конфлікту інтересів. Так, стаття 14 даного Закону зобов'язує осіб, зазначених у пункті 1 та пп. "а" і "б" пункту 2 ч. 1 ст. 4 того ж Закону, вживати заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення конфлікту інтересів, а також невідкладно у письмовій формі повідомляти безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів. Фактично вимога пп. 2 п. 1 ст. 14 Закону (повідомлення безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів) не поширюється на осіб, зазначених у пп. "б" пункту 2 ч. 1 ст. 4 Закону (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи в установлених законом випадках), за неповідомлення безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів, оскільки вони не мають безпосереднього керівника.

Вказаний закон не зобов'язує зазначених осіб повідомляти про конфлікт інтересів ті або інші органи влади.

Урахування зазначених проблемних питань у чинному антикорупційному законодавстві, подальше його удосконалення сприятиме підвищенню рівня протидії корупції з боку правоохоронних органів.

Кравченко В.В.,
начальник УДСБЕЗ Управління
УМВС України в Миколаївській області

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

З 18 липня 2009 р. набули чинності і діють дотепер закони України «Про ратифікацію Конвенції ООН проти корупції» та «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією». До того ж часу чинним був Закон України «Про боротьбу з корупцією» (1995 р.).

Враховуючи те, що норми чинного на той час антикорупційного законодавства України необхідно було привести у відповідність до зазначених конвенцій, важливого значення набуло питання прийняття нового антикорупційного законодавства.

Так, з 1 липня 2011 р. набрав чинності Закон «Про засади запобігання і протидії корупції», а також Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 7 квітня 2011 року, яким було внесено зміни та доповнення до Розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу. Окрім доповнень у вже існуючі норми було змінено й назву цього розділу, а також передбачено в ньому сім нових складів злочинів (ст. 364-1, 365-1, 365-2, 368-2, 368-3, 368-4, 369-2).

З 18 травня 2013 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією», яким було виключено з Кодексу України про адміністративні правопорушення ст. 172-2 і 172-3, а також внесено ряд уточнень, змін та доповнень до деяких статей КК.

У новій редакції статей 354, 368 та 369 КК України Закон встановив кримінальну відповідальність за:

- підкуп працівника державного підприємства, установи чи організації (раніше – одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації);
- прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (раніше – одержання хабара);
- пропозицію або надання неправомірної вигоди службовій особі (раніше – пропозиція або давання хабара).

Змінами до ст. 364-1, 368-2, 368-3, 368-4, 369-2 та 370 Кримінального кодексу України Закон уточнив умови притягнення до кримінальної відповідальності за:

- зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;
- незаконне збагачення;

- підкуп (наразі – комерційний підкуп) службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;
- підкуп особи, яка надає публічні послуги;
- зловживання впливом;
- провокацію підкупу (раніше – провокація хабара або комерційного підкупу).

З часу ухвалення Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» (далі – Закон), упродовж квітня-травня 2013 р., до нього внесено ряд масштабних та системних змін.

Так, змінами до ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» в новій редакції внесено поняття «неправомірна вигода».

У відповідність із Сімейним кодексом приведено визначення поняття «члени сім'ї». Зокрема, особи, які перебувають у шлюбі, відтепер належать до членів сім'ї незалежно від спільного проживання, побуту, наявності взаємних прав та обов'язків. В той же час перелік осіб, які належать до членів сім'ї за сукупністю вказаних ознак, уточнено шляхом віднесення до них батьків та повнолітніх дітей.

З метою спрощення конструкцій окремих норм Закону його також доповнено визначенням терміна загального характеру «уповноважені підрозділи», під якими розуміються уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції, які утворюються (визначаються) в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, їх апаратах, органах місцевого самоврядування та юридичних особах публічного права за рішенням керівника органу або юридичної особи публічного права в порядку, визначеному законодавством.

Змінилося коло суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. З одного боку, з числа вказаних суб'єктів виключено військовослужбовців строкової служби та осіб рядового складу органів і підрозділів цивільного захисту з огляду на відсутність у них повноважень з корупційним ризиком та нецільність через це покладення на них низки встановлених законодавством обмежень та обов'язків, пов'язаних з запобіганням корупційним проявам. З іншого боку, до вказаних суб'єктів віднесено посадових осіб всіх без винятку юридичних осіб публічного права, незалежно від джерел оплати їх праці, що спричинено високими корупційними ризиками в державних чи комунальних підприємствах, на яких заробітна плата виплачується за рахунок власних коштів.

Скорочено перелік спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, а саме з числа зазначених суб'єктів виключено податкову міліцію, Військову службу правопорядку у Збройних Силах України та підрозділи внутрішньої безпеки митних органів. Такий підхід повністю узгоджується із положеннями ст. 36 Конвенції ООН проти корупції та ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією щодо забезпечення спеціалізації правоохоронців, які здійснюють заходи з боротьби з корупцією. Крім того, цей крок забезпечить виконання Україною рекомендації, наданої в рам-

ках оцінки реалізації Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією, щодо скорочення кількості правоохоронних органів, представники яких уповноважені складати протоколи про адміністративні корупційні правопорушення.

Конкретизовано антикорупційні обмеження, а саме обмеження щодо суміщення та сумісництва з іншими видами діяльності. Так, згідно із внесеними змінами особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не дозволяється зайняття викладацькою, науковою і творчою діяльністю, медичною практикою, інструкторською та суддівською практикою із спорту, на постійній основі, як підприємця. У свою чергу, обмеження щодо участі вказаних осіб в роботі підприємств або організацій, що мають на меті одержання прибутку, приведено у відповідність до Рішення Конституційного Суду України від 13 березня 2012 р. № 6-рп/2012, згідно з яким посадовим особам дозволяється брати участь в загальних зборах товариства. Відтак, обмеження поширюється лише на входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради відповідних підприємств або організацій.

Перелік суб'єктів, з якими особам, які припинили виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється протягом року після цього укласти трудові договори та вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності, доповнено фізичними особами – підприємцями, щодо яких відповідна особа протягом останнього року перебування на службі приймала певні управлінські рішення, тощо.

Також встановлено, що обмеження стосовно спільної роботи близьких осіб не поширюється, серед інших, на осіб, які працюють у сфері соціального захисту. При цьому передбачено, що всі встановлені з указаного обмеження винятки за сферами діяльності не поширюються на осіб, які працюють у державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Удосконалено механізм проведення спеціальної перевірки. По-перше на законодавчому рівні закріплено правило, згідно з яким така перевірка не проводиться щодо осіб, які призначаються за переведенням. По-друге, передбачено спрощений механізм отримання інформації про результати спеціальної перевірки в разі, якщо така перевірка проводилась стосовно особи. Це дозволить мати додаткову інформацію про кандидата, запобігаючи виникненню конфлікту інтересів у випадку його призначення (обрання).

З метою недопущення формальних відмов у прийнятті на службу особам у зв'язку з технічними помилками у поданій декларації чи автобіографії передбачено право претендента на службу надати пояснення щодо виявлених розбіжностей у декларації та автобіографії або виправити такі розбіжності. Водночас підставами для відмови у прийнятті на службу за результатами перевірки є виявлена невідповідність кандидата на посаду встановленим законодавством вимогам, а також встановлення з урахуванням одержаних пояснень факту подання ним підроблених документів або неправдивих відомостей.

Удосконалено системи фінансового контролю запровадженням з 01.01.2014 перевірки декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Така перевірка, відповідно до вимог типового положення «Про уповноважений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції», затвердженого Постановою КМУ від 04.09.2013 №706, здійснюватиметься уповноваженими підрозділами з питань запобігання та виявлення корупції відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування і складатиметься із трьох видів: перевірки своєчасності подання декларації; перевірки на наявність конфлікту інтересів; логічного та арифметичного контролю зазначених у деклараціях відомостей.

У рамках проведення перевірки суб'єкти декларування наділятимуться правом давати пояснення та виправляти декларацію в межах визначеного строку, а представники уповноважених підрозділів – запитувати інформацію щодо зазначених у декларації відомостей у підприємств, установ та організацій, які будуть зобов'язані таку інформацію надати.

Поряд із запровадженням перевірки декларацій встановлено обов'язок подавати декларації не лише при прийнятті на службу та під час її проходження, а й у разі припинення служби (за період, не охоплений раніше поданими деклараціями) та упродовж року після цього.

Крім того, розширено перелік осіб, декларації яких підлягають оприлюдненню, а також встановлено альтернативу способу оприлюднення: на офіційних веб-сайтах або в офіційних друкованих виданнях відповідних органів. При цьому оприлюднення на веб-сайтах здійснюється на термін не менше одного року.

Відтепер обов'язок інформувати органи Міністерства доходів і зборів про відкриття валютного рахунка в установі банка-нерезидента покладається не лише на службовців, а й на членів їх сімей.

Одночасно деталізовано форму декларації, що надасть можливість виявляти за результатами її вивчення конфлікт інтересів, а суму одноразової витрати, що підлягає декларуванню, зменшено зі 150 до 80 тисяч гривень. Остання зміна набрала чинності з 1 січня 2014 року, а тому декларування витрат за поточний рік здійснюватиметься, виходячи із суми 150 тисяч гривень.

В цілому така оновлена система декларування особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, свого майнового стану, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру повинна дозволити більш ефективно використовувати цей механізм з метою запобігання корупційним проявам в діяльності вказаних осіб.

Удосконалено систему запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, оскільки до останнього часу виникало багато спірних ситуацій щодо того, в якій формі має здійснюватися повідомлення безпосереднього керівника про наявний конфлікт інтересів – відповідно до внесених змін таке повідомлення має здійснюватися письмово. Крім того, з 1 січня 2014 р. введено додатковий інструмент запобігання виникненню конфлікту інтересів,

що полягає в обов'язковій передачі в управління належних особі корпоративних прав або підприємств упродовж 10 днів з моменту її призначення (обрання) на посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. При цьому така передача не може здійснюватися на користь членів сім'ї відповідної посадової особи.

Також з метою забезпечення неухильного дотримання вимог законодавства щодо обов'язкового врегулювання конфлікту інтересів запроваджується відповідний контроль, який здійснюватиметься у законодавчій гілці влади – визначеним Верховною Радою України комітетом, у судовій гілці влади – Радою суддів України, у виконавчій гілці влади та в органах місцевого самоврядування – згаданими уповноваженими підрозділами.

Методичне забезпечення діяльності уповноважених підрозділів з питань запобігання, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної служби, яким сьогодні є Національне агентство з питань державної служби.

Крім того, змінами до Закону запроваджено антикорупційну експертизу нормативно-правових актів. Передбачено, що така експертиза здійснюється щодо законів України, актів Президента та Кабінету Міністрів України згідно із щорічним планом, що затверджується Міністерством юстиції, у таких сферах: права та свободи людини і громадянина; повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; надання адміністративних послуг; розподіл та витрачання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів; конкурсні (тендерні) процедури.

У свою чергу, антикорупційна експертиза нормативно-правових актів державних органів, нормативно-правові акти яких підлягають державній реєстрації, здійснюється під час такої реєстрації.

Законом також передбачено можливість проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів.

Удосконалено й положення щодо антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів. Зокрема, розмежовано повноваження щодо її проведення: Міністерство юстиції, як і раніше, відповідальне за проведення експертизи щодо законопроектів та проектів актів Президента, Кабінету Міністрів України, а профільний комітет Верховної Ради – щодо проектів, внесених на розгляд Верховної Ради народними депутатами.

Внесеними змінами до Закону розширено гарантії захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції. Передбачено більш широкі, порівняно з наявними до цього у законодавстві, гарантії захисту осіб, які повідомили про порушення вимог Закону іншою особою. Вказані гарантії полягають у забороні звільнення чи примусу до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності зазначених осіб чи застосування до них з боку

керівника або роботодавця інших негативних заходів впливу (переведення, атестація, зміна умов праці тощо) у зв'язку із таким їх повідомленням.

Уніфіковано положення про звільнення осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення. Відповідно до передбаченого Законом уніфікованого підходу звільнення у зв'язку з притягненням особи до кримінальної або адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення настає лише у випадку, якщо таке правопорушення пов'язане з порушенням обмежень Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Відтак, звільнення не має застосовуватися у випадках притягнення до відповідальності за дрібні корупційні правопорушення (наприклад, не своєчасне подання декларації, неповідомлення про конфлікт інтересів).

У той же час потребує додаткового обговорення і внесення відповідних змін до КУпАП питання невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень як один з основоположних принципів діяльності із запобігання і протидії корупції, визначений ст. 3 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» і п. IV Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки, схваленої Указом Президента України від 21.10.2011 № 1001/2011.

Так, за результатами розгляду судами справ про адміністративні корупційні правопорушення щодо фактів неподання декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий 2011 рік, вина осіб підтверджується, але, нехтуючи вимогами ст. 3 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», п. IV Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки в частині невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, застосовується ст. 22 КупАП, обмежуючись усним зауваженням, при тому, що за такі адміністративні правопорушення законодавцем визначена відповідальність у вигляді мінімального штрафу і спрямована виключно на стимулювання певного кола осіб до дотримання ними норм чинного антикорупційного законодавства.

Єрмак Олександр Олександрович,
кандидат економічних наук,
начальник відділу УБОЗ
УМВС України в Полтавській області

КОРУПЦІЯ Й ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ

Корупція як соціальне явище пов'язана з багатьма соціальними процесами, у тому числі криміногенними. Насамперед, це стосується зв'язку корупції з організованою злочинністю.

Багато вчених схильні розглядати корупцію й організовану злочинність або як одне ціле, або як структурний елемент один одного. Подібну позицію займають також і деякі західні фахівці.

Визнаючи корупцію супутником організованої злочинності, вони розглядають її як засіб забезпечення кримінальним структурам "даху" за допомогою державних службовців, як форму взаємодії та зрощування політичної, економічної еліти зі злочинним світом.

Відзначаючи небезпечність тенденції проникнення представників організованої злочинності в органи державної влади, особливо зростання представників влади з організованою злочинністю, можна констатувати, що таким чином розвивається процес – від грошей до влади і від влади до грошей, коли не лише злочинці можуть перетворюватися на владу, але й представники влади можуть ставати злочинцями.

Якщо ж характеризувати проникнення представників організованих злочинних груп до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, то слід зазначити, що воно переслідує такі цілі:

- ухилення керівників та членів організованих злочинних угруповань від кримінальної відповідальності, у тому числі за допомогою депутатської недоторканності;

- нейтралізація слідчих дій, оперативно-розшукових та інших заходів, що здійснюються правоохоронними органами щодо організованих злочинних угруповань чи окремих їх членів;

- забезпечення "даху" для подальшої злочинної діяльності;

- забезпечення можливостей для нарощування свого капіталу, отримання інших незаконних переваг тощо.

Проведеними дослідженнями за матеріалами кримінальних справ встановлено, що кожна п'ята організована злочинна група мала підтримку серед представників владних структур, у тому числі правоохоронних органів. У сфері економіки – кожна друга група.

У результаті анкетування оперативних працівників встановлено, що 92% респондентів визнають реальну можливість проникнення злочинних елементів в органи внутрішніх справ. На особливу увагу заслуговує та обставина, що на запитання: "Чи вважаєте ви, що у злочинних угрупованнях є особи, які виконують розвідувальні й контрозвідувальні функції?" 96% респондентів відповіли ствердно (при цьому лише 1% – заперечно, 3% – не змогли відповісти на це запитання).

Про органічний зв'язок корупції та організованої злочинності свідчить також той факт, що найвпливовіші міжнародні організації, формулюючи рекомендації щодо підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю, особливу увагу приділяють боротьбі з корупцією. Так, ООН одним із стратегічних напрямів попередження організованої злочинності вважає дослідження проблем боротьби з корупцією.

У прийнятих ще у 1990 р. VIII Конгресом ООН Керівних принципах для

попередження організованої злочинності і боротьби з нею зазначено, що необхідною умовою розробки програм з попередження злочинності є дослідження проблем корупції, її причин, характеру, наслідків, взаємозв'язку з організованою злочинністю і заходів боротьби з нею.

У доповіді Генерального секретаря ООН "Вплив організованої злочинної діяльності на суспільство загалом" на II сесії Комітету з попередження злочинів і кримінального правосуддя Економічної і соціальної ради ООН у квітні 1993 р. зазначалось, що корупція державних посадових осіб завжди була одним із засобів, яким надавали перевагу організовані злочинні угруповання перед застосуванням відкритого насильства, складовою частиною їх стратегії і тактики. Гроші, які виплачуються у вигляді хабарів, вважаються босами організованої злочинності їх вдалим інвестуванням, накладними витратами, виправданими з точки зору "справи", оскільки це значно збільшує шанси на успіх і ймовірну безкарність, знижує або зводить нанівець небезпеку розкриття злочину з усіма втратами, до яких це може призвести.

У Рамковій конвенції ООН проти організованої злочинності від 21 липня 1997 р. безпосередньо при визначенні поняття організованої злочинності вказується на те, що корупція є одним з трьох основних засобів (два інші – насильство і залякування), які дають можливість ватажкам організованої злочинності отримувати прибуток, контролювати території, зовнішні та внутрішні ринки, продовжувати свою злочинну діяльність і проникати в легальну економіку.

Досить точним слід визнати твердження, що якщо звичайна злочинність наступає на суспільство, діючи проти його інститутів, у тому числі й держави, то організована злочинність у цьому наступі прагне спиратися на інститути держави й суспільства, використовувати їх у своїх цілях. Це використання значною мірою здійснюється за допомогою встановлення й поширення корумпованих відносин.

Констатуючи тісний зв'язок корупції та організованої злочинності, на наш погляд, їх не можна розглядати як одне ціле або навіть як обов'язковий структурний елемент один одного (переважно корупцію як елемент організованої злочинності). Корупцію, як і організовану злочинність, можна розглядати і як самостійне соціальне явище. Корупція – це лише один із засобів, які використовує організована злочинність. Слід погодитись з тим, що факти отримання посадовою особою навіть численних хабарів за вчинення конкретних дій з використанням свого посадового становища самі по собі не дають підстав розглядати їх як прояви організованої злочинної діяльності. Організована злочинна група чи організоване злочинне угруповання цілком можуть існувати і без корумпованих зв'язків.

Інша річ, що відсутність таких зв'язків може суттєво ускладнити функціонування злочинних формувань і навіть унеможливити вчинення окремих злочинних діянь. Але це вже зовсім інший аспект, який свідчить про взаємний вплив, взаємозалежність цих явищ, їх переплетіння, про те, що вони живлять один одного, сприяють взаєморозвитку.

Наявність корумпованих зв'язків для організованих злочинних формувань і зв'язок корумпованого чиновника з такими формуваннями – це оптимальна з точки зору досягнення злочинного результату і безпеки функціонування формула існування двох явищ, що розглядаються.

Організована злочинність зацікавлена у створенні відповідних позицій у владних структурах для відстоювання в них своїх інтересів, забезпечення сприятливих умов для протиправної діяльності й уникнення відповідальності, а корупція, у свою чергу, зацікавлена в можливостях організованих злочинних угруповань (фінансових, організаційних та ін.).

Тому широке розповсюдження корупції неодмінно призводить до зростання організованої злочинності, а якісний і кількісний розвиток останньої неодмінно тягне за собою збільшення кількості корупційних проявів і підвищення небезпечності їх характеру.

Можна сказати, що у своєму розвитку корупція й організована злочинність ідуть назустріч одна одній і неодмінно зустрічаються на певному етапі свого розвитку, а зустрівшись, інтегрують свої зусилля, суттєво збільшуючи свій злочинний потенціал.

Цей рух є вигідним для обох сторін. І далеко не завжди, як це інколи стверджується в літературі, ініціатива належить організованим злочинним угрупованням. Посадові особи органів державної влади, як свідчить практика, і самі досить часто вишукують контакти з кримінальними елементами, щоб дорожче продати свої послуги. За результатами деяких досліджень, якщо в середині 90-х років на підкуп представників державних та правоохоронних органів витрачалось до третини кримінального капіталу, то наприкінці 90-х – вже до половини.

Проникнення організованої злочинності до влади сприяє утворенню олігархічних кланів, що, в свою чергу, є потужним імпульсом для тотального корумпування влади. Відстоюючи інтереси кланів, влада невідворотно стає корумпованою, злочинною.

Окремі політологи й фахівці в галузі юриспруденції схильні вважати, що, починаючи ще з першої половини 90-х років, в Україні існує декілька таких кланів, які мають певний вплив на розвиток найбільш важливих соціальних процесів.

Не маючи достатніх науково обґрунтованих даних, щоб підтвердити чи спростувати такі твердження, можна констатувати: організована злочинність за останні 5-8 років якісно змінилась. Ці зміни, на наш погляд, обумовлені двома основними моментами: 1) утвердження все більш організованих форм злочинної діяльності; 2) набуття організованою злочинністю рис реальної влади у державі. Останнє відбувається значною мірою за рахунок використання організованими злочинними структурами можливостей офіційної влади (через корумповані зв'язки) і легалізації своєї діяльності (у т. ч. через органи державної влади).

Тісний зв'язок кримінальних угруповань з представниками влади, особ-

ливо у тих випадках, коли йдеться про функціонування організованих злочинних структур кланового типу, може мати й негативний вплив на функціонування таких структур. Наявність жорсткого зв'язку того чи іншого клану з представником влади, який забезпечує йому "дах" від діяльності правоохоронних структур чи ворогуючих кланів, робить такий клан уразливим і недовговічним.

Річ у тому, що існування організованої злочинної структури у такому разі значною мірою залежить від перебування її лідерів чи покровителів – посадових осіб – на ключових посадах в державних органах. У разі зміщення впливового чиновника структура поступово розпадається або ж вимушена терміново переорієнтуватися на іншу посадову особу, яка в змозі забезпечити їй "дах".

Отже, питання про співвідношення корупції та організованої злочинності є важливим не лише з теоретичної точки зору, воно також має прикладний характер.

З'ясування аспекту, що розглядаємо, впливає на розуміння сутності як корупції, так і організованої злочинності, а отже і на визначення стратегії і тактики протидії їм, вироблення й реалізацію практичними працівниками правоохоронних органів заходів для виявлення та документування конкретних проявів корупції та протиправної діяльності членів організованих злочинних угруповань.

Однoлькo Сeргій Володимирович,
слідчий в особливо важливих справах
слідчого відділу слідчого управління прокуратури
Дніпропетровської області,
молодший радник юстиції, здобувач
(Національна академія прокуратури України)

КООРДИНАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ

7 жовтня 2014 року Представник Президента України у Верховній Раді України Руслан Князевич при розгляді пакету антикорупційних законів зазначив, що "існуючий сьогодні правоохоронний механізм боротьби з корупцією настільки засвідчив свою неефективність, що в цій сесійній залі немає жодної людини, яка б в цьому не була твердо переконана". За його словами, "єдиним способом зараз намагатися побороти корупцію є необхідність інституційної і радикальної зміни повноважень і створення нового органу, який би справді перейняв на себе всі ті дріб'язкові повноваження, які зараз розпорешені через низку різних законодавчих актів серед різних правоохоронних ор-

ганів. Йдеться про те, що в Україні давно назріла необхідність створення спеціального органу, на який відповідно до закону буде покладено повноваження щодо здійснення досудового слідства та кримінальних проваджень по справах, що стосуються боротьби з корупцією "[1].

Серед ключових питань – контроль за діяльністю органу, що здійснюватиме заходи протидії корупції. Такий контроль може проводити як Верховна Рада, так і Генеральна прокуратура України. Виходячи з означеного й було обрано тему дослідження.

У сфері протидії злочинності координаційна діяльність органів прокуратури досліджувалася такими вченими, як: А. П. Гель, Л. М. Давиденко, В. В. Долежан, П. М. Каркач, С. П. Кондракова, Г. А. Мамедов, М. І. Мичко, О. І. Медведько, Г. С. Семаков, Н. Ч. Цакадзе, П. В. Шумський та ін. На сучасному етапі координація діяльності прокурором правоохоронних органів із протидії злочинності та корупції на монографічному рівні досліджувалася колективом авторів Національної академії прокуратури України: Є. М. Блажівським, І. М. Козьяковим, О. Г. Кальманом, О. О. Книженко, А. М. Мудровим, І. В. Європіною, В. А. Мозговою, О. О. Долгим та А. А. Тогобіцькою до 2013 р.

Враховуючи глобальні на рівні держави події соціально-економічного, правового та політичного спектру протягом 2014 р., безперечно, потребує нових радикальних рішень й діяльність органів прокуратури в контексті наглядової та координаційної діяльності.

Нині прокуратура – це багатофункціональна державна структура з чітко визначеними функціями, найважливішими з яких є функції нагляду за додержанням законів у соціально-економічній, політичній та інших сферах життєдіяльності країни [2, с. 261-264].

Для з'ясування сутності координації правоохоронних органів нами проаналізовано періодичні видання, ряд законодавчих, нормативно-правових та відомчих актів, що передбачають поняття, зміст та правову основу координації. Так, Законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» визначено, що координацію діяльності правоохоронних органів з питань протидії корупції здійснюють у межах визначених законами наданих повноважень Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори [3, с. 18].

Так, вченими Національної академії прокуратури України за результатами досліджень та узагальнень визначено, що координація діяльності правоохоронних органів із протидії злочинності та корупції – це діяльність прокурорів, спрямована на організацію взаємодії правоохоронних органів задля досягнення спільної мети протидії злочинності та корупції, забезпечення законності та правопорядку в державі [4, с. 21].

Згідно із Законом України “Про прокуратуру” (ст. 10) вся координаційна діяльність прокуратури у сфері протидії злочинності та корупції зводиться до проведення спільних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, проведення узгоджених заходів, аналітичної діяльності.

Основною формою координації діяльності правоохоронних органів є проведення координаційної наради її керівників під головуванням відповідного прокурора.

На координаційні наради запрошуються керівники органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для заслуховування інформації щодо їхньої діяльності з питань попередження і протидії злочинності та корупції.

Рішення координаційної наради є обов'язковими для виконання визначеними у ньому правоохоронними органами [5, с. 17].

Відповідно до Наказу Генерального прокурора України № 10гн від 25.06.2013 “Про організацію діяльності органів прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції”, а саме п. 2, перед органами прокуратури стоїть завдання забезпечувати координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії корупції в порядку, визначеному відповідним положенням “Про координаційну діяльність правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією”, затвердженим спільним Наказом ГПУ та керівниками правоохоронних органів від 26.04.2012. У свою чергу, завданнями координації є такі:

1) визначення основних напрямів запобігання і протидії злочинності та корупції на основі аналізу їх структури, динаміки та прогнозування тенденцій розвитку цих негативних явищ;

2) розробка, узгодження і виконання спільних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення, розкриття, припинення та попередження злочинних і корупційних проявів, усунення причин та умов, що їм сприяли;

3) підготовка пропозицій з удосконалення законодавства, спрямованих на підвищення ефективності правоохоронної діяльності, протидії злочинності та корупції [6, с. 9].

Порівнюючи координаційні заходи відповідно до Закону України «Про прокуратуру», Наказу ГПУ № 10гн та положення “Про координаційну діяльність правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією”, можливо зазначити, що заходи, вказані у положеннях, більш спрямовані на запобігання корупції з виявлення причин і умов, що їм сприяють, а також вжиття заходів реагування на факти корупції. Тобто у самому Законі вказано форми координаційної діяльності, а вже в Наказі та положеннях більш детально розписано заходи, що повинні застосовуватися в межах координації.

Бібліографічні посилання

1. Позачергове пленарне засідання ВРУ 7 жовтня 2014 р [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://rada.gov.ua/news/Plenarni_zasidannya.html.
2. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. – К. : МАУП, 2004. – 272 с.
3. Про засади запобігання і протидії корупції // ВВР України. – 2011. – № 40 / із змінами, внесеними згідно із законами № 4496-VI від 13.03.2012; № 5083-VI від 05.07.2012.

4. Координація прокурором діяльності правоохоронних органів із протидії злочинності та корупції : монографія / за заг. ред. В. П. Пшонки, Є. М. Блажівського. – К. : Алерта, 2013. – 320 с.

5. Про прокуратуру : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-12/conv/page3>.

6. Про координаційну діяльність правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією : Положення, затверджене спільним Наказом ГПУ та керівниками правоохоронних органів від 26.04.2012.

Чабаненко Сергій Миколайович,
прокурор прокуратури м. Дніпродзержинська
Дніпропетровської області,
юрист I класу, ад'юнкт
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

ПРЕВЕНТИВНА РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Означені 7 жовтня 2014 р. законодавчі антикорупційні події у Верховній Раді України стали очевидною перспективою можливого наближення до мінімізації корупції в державі.

Так, на позачерговому пленарному засіданні А. Яценюк заявив, що "прийняття антикорупційного пакету, створення Національного антикорупційного бюро, підвищення відповідальності чиновників, розкриття всієї інформації про власність, перевірка фінансових рахунків і моніторинг життя вищих посадових осіб, з одного боку, а з іншого – дерегуляція, позбавлення чиновників надмірних повноважень, скорочення кількості перевіряючих органів і функцій дадуть можливість Україні стати на шлях реальної боротьби з корупцією". І це є одним з ключових елементів плану економічного відновлення в Україні. Корумпованим країнам гроші не дають.

Керуючись положеннями ст. 19 Конституції України, органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України [1, с. 12]. Зазначене стосується всіх без винятку службових осіб, незалежно від їхнього службового становища (звання, рангу, чину, кваліфікаційного класу), відомчої приналежності органу, характеру та сфери його діяльності, обсягу повноважень або форми власності, на підставі якої створені та функціонують підприємства, установи й організації.

Складна криміногенна ситуація соціально-економічного, політичного та правового характерів, що склалася у більшості регіонів нашої держави, пот-

ребує негайної розробки дієвих механізмів реагування та мінімізації злочинності. Такими можуть бути не тільки діяльність правоохоронних органів, але й активність громадськості, концептуальність наукових розробок.

Загалом, проблематикою дослідження корупційної злочинності в різні часи займалася низка видатних вчених, таких як: П. П. Андрушко, С. А. Алтухов, О. Ф. Бантишев, Б. В. Волженкін, А. В. Галахова, О. О. Дудоров, С. І. Дячук, К. П. Задоя, Б. В. Здравомислов, В. Ф. Кириченко, М. Й. Коржанський, Б. В. Леонов, В. А. Ломако, О. А. Мартиненко, В. Д. Меньшагін, О. С. Новаков, М. І. Панов, Є. В. Прокопович, В. І. Рибачук, А. Б. Сахаров, О. Я. Светлов, А. А. Стрижевська, А. М. Трайнін, Б. С. Утєвський, М. І. Хавронюк, В. Г. Хашев, Г. І. Чангулі, В. М. Чхквадзе, С. А. Шалгунова та ін.

Серед останніх досліджень слід відзначити праці А. В. Коваленка, В. О. Самотієвич та І. О. Томчук, присвячені запобіганню зловживанню владою або службовим становищем працівниками ОВС, даванню хабара. Проте на науковому рівні в останні роки досліджень з приводу запобігання корупційним злочинам органами прокуратури не було здійснено.

Таким чином, існує необхідність удосконалення діяльності органів прокуратури щодо протидії корупції, що і обумовлює актуальність і важливість спеціального комплексного дослідження кримінологічних заходів запобігання корупції органами прокуратури.

Протягом 2014 р. Україна зазнає значних втрат мирного населення, військових у результаті воєнних конфліктів, що тривають у східній частині нашої держави, значних втрат економічного характеру, суттєвих проблем бюджетного забезпечення, масових порушень та зловживань. Враховуючи таку ситуацію, перед правоохоронними органами, поруч із захистом прав і свобод людини та громадянина, власності, громадської безпеки, забезпечення миру та безпеки людства, постає надважливе завдання із запобігання злочинам.

Що стосується діяльності органів прокуратури в контексті запобігання корупції, слід визначити їх безпосередню роль серед суб'єктів запобігання. В цьому аспекті діяльність прокурорських органів може полягати у здійсненні прокурорського нагляду щодо встановлення причин і умов, які сприяли вчиненню корупційних правопорушень, координаційної діяльності із протидії корупції відповідно до положень ч. 5 ст. 5 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції», де вказуються суб'єкти, спеціально уповноважені на здійснення заходів щодо протидії корупції [2, с. 7].

Відносини, що виникають під час вчинення корупційних правопорушень, в Україні регламентуються нормами антикорупційного законодавства, мета яких полягає в удосконаленні правової основи запобігання корупції. Зокрема, це закони України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. № 221-VII, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики» від 14 травня 2013 р. № 224-VII. Зазначені законодавчі акти сприяють імплементації норм міжнародних договорів та впливають на мінімізацію криміногенних проявів корупції та хабарництва в Україні.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 3 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» до суб'єктів, які здійснюють заходи щодо протидії корупції, віднесено Президента, Верховну Раду, Кабінет Міністрів України, а також органи прокуратури України в межах повноважень, визначених Конституцією та законами України [2, с. 12].

Верховна Рада України 7 жовтня у першому читанні проголосувала за антикорупційний пакет законопроектів, серед яких і законопроект "Про створення спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції з новоутвореним Національним антикорупційним бюро". Так, у ст. 17-1 даного законопроекту вказано, що на органи прокуратури покладається завдання щодо здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється слідчими Національного бюро антикорупційних розслідувань, а також повноваження щодо досудового розслідування передбачених корупційних кримінальних правопорушень [3, с. 27].

На нашу думку, прийняття такого та низки інших антикорупційних законів може ефективно вплинути на криміногенну ситуацію в державі, визначаючи ключову роль у цьому органів прокуратури як спеціально уповноваженого суб'єкта запобігання корупції.

Резюмуючи вищевикладене, слід зазначити, що роль органів прокуратури щодо запобігання злочинності загалом на сучасному етапі є беззаперечною. Це підтверджується не тільки нормативно закріпленими положеннями, але й активною науковою діяльністю, що здійснюється працівниками органів прокуратури в контексті розробки ефективних заходів запобігання злочинності.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України : прийнята на сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про засади запобігання і протидії корупції // ВВР України. – 2011. – № 40 / із змінами, внесеними згідно із законами № 4496-VI від 13.03.2012; № 5083-VI від 05.07.2012.
3. Про Національне бюро антикорупційних розслідувань : Проект Закону України, реєстр. № 4573 від 26.03.2014, поданий народними депутатами України Чумаком В.В., Ковальчуком В.А., Соболевим та ін. [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/plsweb4_1?p428.

Підвисоцький Роман Михайлович,
кандидат юридичних наук,
старший викладач циклу спеціальних дисциплін
(*Чернігівський юридичний коледж
Державної пенітенціарної служби України*)

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ: КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИЙ АСПЕКТ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Право на особисту безпеку є основою і правового статусу засуджених. Так, держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку [2].

Проблема безпеки засуджених та персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВСУ) ще не має достатньої теоретичної та практичної розробки в юридичній науці. Так, у рамках наукових досліджень проблему безпеки засуджених і персоналу органів та установ виконання покарань порушували О. І. Бажанов, І. Г. Богатирьов, В. М. Бризгалов, А. І. Васильєв, О. І. Галінський, О. М. Джужа, П. П. Козлов, О. Г. Колб, М. Є. Макагон, С. М. Мирончук, Ю. В. Нікітін, Ю. В. Пленкін, Г. О. Радов, А. Х. Степанюк, Л. О. Стрелков, В. М. Трубников, І. В. Шмаров, І. С. Яковець та ін. Комплексного ж цілеспрямованого дослідження окресленої проблеми наразі немає. Таке становище можна пояснити тим, що в умовах розвитку кримінально-виконавчого законодавства України з'явилися нові підходи до забезпечення безпеки в ДКВСУ, тому результати наукових досліджень зменшили свою практичну актуальність, більшість теоретичних висновків потребують переосмислення з огляду на нові реалії практики. У зв'язку з цим існує потреба у науковому дослідженні вказаної проблеми.

Аналіз кримінально-виконавчого законодавства України та наукових досліджень з окресленої проблеми дозволяє дійти висновку, що право засуджених на особисту безпеку пов'язано з можливістю звернутися із заявою до будь-якої посадової особи органу чи установи виконання покарань з проханням про забезпечення особистої безпеки. Адміністрація установи виконання покарань вживає заходів до переведення засудженого в безпечне місце, а також інших заходів до усунення небезпеки, вирішує питання про місце подальшого відбування ним покарання [2].

Забезпечення безпеки засуджених та персоналу ДКВСУ є одним з основних завдань оперативних підрозділів кримінально-виконавчих установ (далі – КВУ) і залежить від реалізації таких заходів: перекриття каналів надхо-

дження до установ виконання покарань заборонених предметів; виявлення працівників установи, які вступають у недозволені зв'язки із засудженими та їхніми родичами; одержання об'єктивної та достовірної інформації про поведінку негативно спрямованих засуджених, існуючу систему груп, їхню структуру та спрямованість, взаємини між засудженими у цих групах; своєчасне виявлення і постановка на профілактичний та оперативний облік негативно спрямованих засуджених; усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів в КВУ.

Причинами злочинів в КВУ є незадовільна організація охорони установ та діяльності служб соціально-психологічної роботи, оперативних апаратів, служб нагляду і безпеки стосовно своєчасного виявлення й вирішення конфліктних ситуацій, які виникають між засудженими на різному підґрунті, а в ряді випадків – байдуже ставлення працівників виправних колоній до цієї проблеми [3, с. 11]. Профілактика злочинів тісно пов'язана з організацією оперативно-розшукової діяльності в КВУ та обумовлює необхідність здійснення подальших наукових розробок у цій галузі. Саме тому у сьогоденних умовах життєдіяльності адміністрації колоній вибір негласних сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності має здійснюватися залежно від сфери їхнього застосування, тобто безпосередньо під час реалізації завдань гласної та негласної діяльності в КВУ, що впливають з чинного кримінально-виконавчого законодавства України [4, с. 278].

Реалізація безпеки засуджених та персоналу ДКВСУ повинна відбуватися в умовах постійної та злагодженої взаємодії усіх служб та підрозділів КВУ, а її організація – здійснюватися на комплексній основі і координуватися Державною пенітенціарною службою України та її територіальними органами.

Узагальнення вищезазначеного приводить до висновку, що проблема безпеки в ДКВСУ є вкрай важливою та нагальною й потребує термінового наукового обґрунтування з метою забезпечення ефективного виконання основних завдань ДКВСУ.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV // ВВР України. – 2004. – № 3. – Ст. 21.
3. Сербін М. М. Розслідування злочинів, вчинених у місцях позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. М. Сербін. – К., 2006. – 15 с.
4. Організація індивідуального запобігання злочинам у кримінально-виконавчій установі : монограф. / В. П. Захаров, О. Г. Колб, С. М. Мирончик, Л. І. Міліщук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Луцьк, 2007. – 442 с.

Кобрусєва Євгенія Анатоліївна,
викладач кафедри адміністративного
та кримінального права
(Дніпропетровський національний
університет ім. Олєся Гончара)

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ГРОМАДЯН

Сьогодні корупція розглядається як одна з найнебезпечніших загроз правопорядку та демократії. Це негативне явище суттєво обмежує конституційні права та свободи людини й громадянина, особливо пересічного громадянина, що найбільше потерпає від неї і неспроможний уникнути корупційного тягаря, втрачаючи при цьому віру в демократичні засади суспільства і держави, що негативно впливає на всі сфери суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадську свідомість.

Слід зазначити, що в юридичній літературі дослідженням протидії корупційним проявам приділяється значна увага. Ці питання дослідили такі вчені, як О. В. Бандурка, В. Т. Білоус, В. О. Глушков, Ю. В. Грошовий, І. С. Даньшин, Є. Б. Дидоренко, А. П. Закалюк, В. Т. Зеленецький, М. І. Камлик, В. С. Литвиненко, М. І. Мельник, В. М. Попович, В. В. Сташис, І. П. Якушик та ін.

Завдяки доробку цих вчених були розроблені теоретико-методологічні засади контролю та нагляду за дотриманням законодавства у сфері боротьби з корупцією. Проте це співставлення вважається не розкритим до кінця, а також потребує додаткового дослідження щодо запобігання корупції [1].

Основним антикорупційним нормативно-правовим актом в Україні є Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції", відповідно до ст. 2 якого відносини, що виникають у сфері запобігання і протидії корупції, регулюються цим Законом, іншими законами і міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами [2].

До актів законодавства, що утворюють основу антикорупційного законодавства України, належать: Конституція України; Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 251-V); Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 16.03.2005 № 2476-IV); Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 252-V); Додатковий протокол до Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікований Законом України від 18.10.2006 № 253-V); Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції"; Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки; Порядок інформування Націона-

льного агентства з питань державної служби про осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які звільнені у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1072; Порядок підготовки та оприлюднення звіту про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.10.2011 № 1094; Порядок зберігання документів і використання відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, та відомостей щодо відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 16; розпорядження Кабінету Міністрів "Про підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань запобігання і протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування" від 6.07.2011 № 642-р; наказ Міністерства юстиції України від 5.08.2013 № 1608/5 "Питання проведення антикорупційної експертизи"; Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 11.01.2012 № 39/5; Порядок звірки переліку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які звільнені з посад у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, з відомостями, що містяться в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні правопорушення, затверджений спільним наказом Міністерства юстиції України та Національного агентства України з питань державної служби від 29.11.2012 № 1764/5/228; Порядок надсилання електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили корупційні правопорушення, затверджений спільним наказом Державної судової адміністрації України та Міністерства юстиції України від 26.01.2012 № 12/152/5; наказ Міністерства юстиції України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.09.2013 № 2055/5/1153 "Про національну систему оцінки рівня корупції" [4]; Інструкція про порядок обліку кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони і Державної судової адміністрації від 22.04.2013 № 52/394/172/71/268/60 [6].

Безперечно, наведений перелік не є вичерпним і включає лише основні нормативно-правові акти у сфері запобігання і протидії корупції. Спеціальні норми щодо запобігання і протидії корупції також визначені актами законодавства, якими врегульовано діяльність окремих державних органів, служб (в частині визначення їх статусу, функцій, процедур тощо). Такі норми є важливими з огляду на те, що вони утворюють превентивні механізми неналежної поведінки посадовців. У цій частині національне законодавство є динамічним, воно постійно вдосконалюється і розвивається.

Корупційне правопорушення визначається як вчинене особою умисне діяння, що містить ознаки корупції та за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

Слід звернути увагу, що до корупційних правопорушень віднесено кілька специфічних правопорушень, що фактично не мають ознак корупції, однак є суттєвими порушеннями вимог антикорупційного законодавства щодо запобігання корупції. Йдеться, зокрема, про порушення вимог фінансового контролю, порушення вимог стосовно повідомлення про конфлікт інтересів, невжиття заходів щодо протидії корупції, відповідальність за які передбачено главою 13-А "Адміністративні корупційні правопорушення" Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Корупція – це діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг.

Таким чином, до основних напрямків удосконалення способів боротьби з корупцією належать:

- 1) усвідомлення кожним громадянином своїх законних прав та інтересів, готовність відстоювати їх у встановленому законом порядку;
- 2) своєчасне звернення до правоохоронних органів у випадку зловживання службовим становищем з боку посадових осіб;
- 3) розроблення комплексної програми на декілька років для вирішення проблеми корупції на рівні держави та областей;
- 4) партнерство влади, правоохоронних структур, громадськості та ЗМІ;
- 5) зниження ролі держави в економіці для зменшення сприятливих умов для розвитку корупції;
- б) посилення фінансового контролю та нагляду за діяльністю державної служби, підвищення заробітної плати та спонукальних мотивів для державних службовців;
- 7) підвищення свідомості громадськості.

Отже, забезпечення прав та свобод громадян залежить від активного сприяння громадськості подальшій демократизації суспільства, із залученням до розв'язання суперечностей між гілками влади, посиленням її консолідації та активною протидією корупційним проявам. Тому важливе значення у подоланні корупції посідає політична воля та громадянська активність.

Бібліографічні посилання

1. Прохоренко О. Я. Організаційно-правові аспекти та стан протидії корупційним проявам у системі державної служби : статистика України / О. Я. Прохоренко. – К. : Юрінком, 2002. – 237 с.
2. Конвенція ООН проти корупції : ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V.
3. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією : ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252-V.
4. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України.
5. Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки, схвалена Указом Пре-

зидента України від 21 жовтня 2011 року № 1001.

6. Інструкція про порядок обліку кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони і Державної судової адміністрації від 22.04.2013 № 52/394/172/71/28/60.

Середа Тетяна Миколаївна,
старший інспектор докторантури та ад'юнктури
(Національна академія внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Зважаючи на європейські перспективи України, а також з метою виконання взятих Україною зобов'язань перед Радою Європи, сьогодні в країні існує нагальна потреба побудови системи судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право кожної особи на справедливий суд.

Протягом останніх років українські судді неодноразово приймали рішення, що прямо порушували основоположні конституційні права і свободи громадян. Така ситуація красномовно підтверджується зростанням кількості рішень Європейського суду з прав людини, якими встановлено порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Суттєвою проблемою судової системи України є корупція, поширена на всіх етапах судової процедури. Як наслідок, рівень довіри до судів з боку громадськості залишається вкрай низьким. Таким чином, зважаючи на європейські перспективи України, а також з метою виконання взятих Україною зобов'язань перед Радою Європи сьогодні в країні існує нагальна потреба побудови системи судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право кожної особи на справедливий суд.

На засіданні Кабінету Міністрів України був підтриманий Закон «Про відновлення довіри до судової системи України». Станом на сьогодні довіра громадян до судової системи фактично знищена. Саме тому найперше, як наголосив Міністр юстиції, що ми маємо зробити, – це збудувати систему судочинства, яка функціонуватиме на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантуватиме право кожної особи на справедливий суд.

Цей закон визначає правові та організаційні засади проведення атестації та люстраційної перевірки суддів судів загальної юрисдикції, а також передбачає проведення перевірок і звільнення з посад осіб, які виносили рішення, спрямовані на обмеження конституційних прав і свобод громадян, та зниження рівня корупції в системі судів загальної юрисдикції.

Документ визначає правові й організаційні засади проведення атестації

та люстраційної перевірки суддів судів загальної юрисдикції.

Сама перевірка суддів передбачатиме аналіз:

1) рішень, прийнятих ним одноособово або у складі колегії суддів щодо справ, пов'язаних з масовими акціями протесту в Україні після 21 листопада 2013 року;

2) рішень, прийнятих ним одноособово або у складі колегії суддів щодо виборчих справ у зв'язку із проведенням виборів до Верховної Ради України VII скликання;

3) рішень, прийнятих ним одноособово або у складі колегії суддів щодо осіб, які визнані політичними в'язнями;

4) рішень, прийнятих ним одноособово або у складі колегії суддів, що суттєво обмежують конституційні права і свободи громадян;

5) рішень Європейського суду з прав людини, яким встановлено порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при прийнятті рішень національними судами;

6) наявності дисциплінарних проваджень щодо нього та характеру застосованих дисциплінарних стягнень;

7) достовірності та повноти відомостей, що містяться у деклараціях про доходи та витрати суддів та членів їх сімей.

Судді Верховного Суду також обговорили цей законопроект. Вони визнали крок Кабінету Міністрів, спрямований на повернення процесу люстрації у правове русло, надзвичайно важливим і своєчасним. Разом з тим судді найвищого судового органу наголосили на необхідності неухильного дотримання вимог Конституції України та міжнародних правових актів, що встановлюють гарантії незалежності суддів, а свої висновки і пропозиції направили до уряду.

Аналіз суспільної мотивації, що лежить в основі вимог проведення "повної люстрації", засвідчує чотири ключові фактори:

– бажання остаточного розриву з колоніальним та постколоніальним минулим, визволення з-під тиску постгеноцидної посттоталітарної системи цінностей, що паралізує розвиток та самореалізацію людини і суспільства;

– бажання не допустити повернення до влади представників злочинного тоталітарного режиму Януковича, що відзначився злочинами проти людяності та держави;

– бажання викоринити з органів державної влади корупцію, якою пронизані всі суспільні інституції в Україні;

– бажання викоринити з органів державної влади осіб, що за своїми професійними та морально-психологічними ознаками є несумісними з займаними посадами.

З огляду на фактори суспільної мотивації, що лежать в основі вимог проведення "повної люстрації", остання має складатися з кількох паралельних процесів, не всі з яких потрапляють під традиційне розуміння люстрації, але, тим не менш, сприяють досягненню її цілей:

- люстрація агентів комуністичного режиму та його спецслужб;
- люстрація представників тоталітарного режиму Януковича;
- комплекс антикорупційних дій з виявлення капіталів, набутих злочинним шляхом, та, відповідно, усунення таких осіб від можливості обіймати посади в органах державної влади.

Першою країною на пострадянському просторі, що запровадила механізми люстрації, стала Чехословаччина, прийнявши у жовтні 1991 р. "Великий люстраційний закон", а в квітні 1992 року – "Малий люстраційний закон". Метою даних законодавчих актів було недопущення осіб, що співпрацювали з політичними або репресивними інституціями комуністичного режиму, до обіймання керівних посад під час процесу переходу до стабільної демократії. Ці ініціативи мали противників, що керувалися як ідеологічними міркуваннями (комуністів та їх прихильників), так і міркуваннями гуманістичними та прагматичними (деяких чеських лідерів). Спочатку термін дії закону був визначений як 5 років "перехідного періоду", проте в результаті суспільних дебатів його дія продовжувалася двічі – в 1995 та в 2000 рр. Процедура люстрації полягала в обов'язку надавати при обійманні посади сертифікат про непричетність до співпраці з комуністичним режимом. Такий сертифікат видавався в МВС. Кожен випадок розглядався за участю МВС, військової розвідки та контррозвідки. Особи, що визнавалися причетними до співпраці з комуністичним режимом, позбавлялися права обіймати посади в органах державної влади. При цьому була можливість оскаржити подібне рішення у Верховному суді та довести свою непричетність до співпраці з комуністичним режимом.

Всього через люстраційну процедуру протягом 1991-2014 рр. пройшло близько 500 тисяч громадян. З них під люстраційну заборону обіймати посади в органах державної влади потрапило близько 35000 осіб, які були визнані винними у співпраці з комуністичним режимом.

Проект Ради Європи «Посилення незалежності, ефективності та професіоналізму судової влади в Україні» підготував коментарі до названого законопроекту і дійшов таких висновків: «Закладені до проекту закону пропозиції містять у собі високі ризики для незалежності судівництва. Повинна існувати можливість усувати недоліки, як їх сприймає громадськість, за допомогою існуючих схем. Разом з тим, якщо є думка про те, що створена на запропонованих засадах комісія є абсолютно необхідною, слід буде дотриматись рекомендацій, викладених у цьому документі. Найважливіші рекомендації стосуються органу, який мав би бути остаточним арбітром (Вища рада юстиції, а не Комісія); для кандидатів в члени Комісії має бути визначено конкретні критерії їх відбору; процеси прийняття рішень повинні відповідати тому факту, що судді краще підготовлені до визначення відповідності професійним стандартам; процедури роботи, що будуть прийняті, мусять відповідати фундаментальним засадам справедливості. Якщо ухвалена процедура (яким чином вона б не іменувалася – «дисциплінарна процедура», «перевірка», «люс-

трація» тощо) не відповідатиме повністю міжнародним стандартам справедливості, вона ще більше зруйнує довіру, аніж якоюсь мірою відновить її. Крім того, предмет застосування будь-якого провадження такого типу повинен бути дуже вузько окреслений для того, щоб це провадження відповідало поставленій меті і не мало жодних ознак заполітизованого «полювання на вільдом». З цього витікає, що під сферу дії проекту закону мали б підпадати тільки ті судові рішення, які пов'язані з самими нещодавніми подіями революції на Майдані».

Боднар Василь Євгенович,
здобувач наукової лабораторії
з проблем досудового розслідування
(Національна академія внутрішніх справ)

ПОСАДОВІ ЗЛОЧИНИ У ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ ЯК НЕГАТИВНЕ ЯВИЩЕ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У розділі I Конституції (ст. 3; ч. 2 ст. 19) знайшли своє закріплення два фундаментальних принципи правової держави, на яких має будуватися вся правова система України, зокрема:

1) людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави;

2) органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Те, що дотримання наведених положень є фундаментом правової держави, не потребує чергового доведення. А ось на деякі моменти, пов'язані із подальшим розвитком та реалізацією даних конституційних принципів, зокрема у кримінальному законодавстві України, на наш погляд, слід звернути увагу.

Порушуючи встановлені законом межі своєї діяльності, не виконуючи або неналежним чином виконуючи свої обов'язки, зловживаючи, службові особи, як це зазначено у багатьох законодавчих актах, притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної та кримінальної відповідальності згідно з чинним законодавством (ст. 38 Закону „Про державну службу” від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ зі змінами; ч. 1 ст. 12 Закону “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” від 26 січня 1993 р. № 2939-ХІІ зі змінами; ч. 2 ст. 13 Закону „Про державну податкову службу в Україні” від

4 грудня 1990 р. № 509-ХІІ зі змінами тощо).

Вагоме значення у вирішенні завдань, спрямованих на забезпечення виконання фундаментальних принципів Основного Закону, відіграють правоохоронні органи держави, діяльність яких має бути спрямована, насамперед, на захист життя і здоров'я людини, забезпечення громадської та державної безпеки.

Однак нині важливого значення набуває вдосконалення правоохоронної діяльності. Водночас в окремих випадках суб'єкти цієї діяльності самі порушують закон. Зокрема, це стосується органів внутрішніх справ (ОВС). Так, з початку 2012 р. підрозділами внутрішньої безпеки розкрито 106 злочинів, учинених працівниками ОВС (74% від їх загальної кількості) [1].

Реалізація Україною стратегії європейської інтеграції та динаміка реальних і потенційних загроз національній безпеці зумовлюють необхідність реформування правоохоронної системи держави.

Зловживання владою або службовим становищем – це умисне, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Слід зауважити, що особливість зловживання владою або службовим становищем в ОВС полягає в тому, що здебільшого такі протиправні дії супроводжуються вчиненням інших злочинів у сфері службової діяльності, проти правосуддя, авторитету органів державної влади, власності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж, мереж електрозв'язку тощо.

Бібліографічні посилання

1. Департамент внутрішньої безпеки / Офіц. веб-сайт МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/article/547379>.

Дуйловський Олександр Вікторович,
ад'юнкт
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

КРИМІНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ СТАНУ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ У ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬКАХ МВС УКРАЇНИ У 2013 РОЦІ

За результатами діяльності Головного управління внутрішніх військ МВС України (далі – ГУ ВВ МВС) та підпорядкованих йому територіальних управлінь у минулому році було встановлено основні причини вчинення військовослужбовцями порушень дисципліни та законності [1, с. 2]. Проведений аналіз статистичних даних за 2013 р., вивчення стану військової дисципліни свідчать, що в управліннях територіальних командувань внутрішніх військ (далі – ТрК), навчальних закладах, військових частинах вживалися організаційні та практичні заходи, спрямовані на виконання вимог Міністра внутрішніх справ України, командувача ВВ МВС України та рішень військової ради ВВ МВС України¹ щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу, недопущення злочинних проявів та інших надзвичайних подій. Серйозною перевіркою для багатьох військових частин стало довготривале виконання завдань з охорони громадського порядку в м. Києві, які мали, в умовах напруженої оперативної обстановки, діючи на принципах законності, гуманізму та поваги до особи, надійно підтримувати правопорядок під час проведення масових заходів у центральній частині столиці, демонструючи при цьому достатній рівень організованості та військової дисципліни.

За підсумками 2013 р. у 43 з'єднаннях та військових частинах (61% від їх загальної кількості) злочинів вчинено не було, у 61 (87% від загальної кількості) – не трапилося жодних подій. Найбільш ефективно вирішувалися питання щодо зміцнення військової дисципліни серед військовослужбовців керівним складом управлінь Кримського (м. Сімферополь) та Північного (м. Київ) ТрК, Академії внутрішніх військ МВС України (м. Київ), військових частинах № 3043, 3044, 3045, 3078. Стабілізувався стан дисципліни у військових частинах управління Центрального ТрК (м. Дніпропетровськ) (див. табл.).

¹ З квітня 2014 р. проходить процедура реорганізації внутрішніх військ МВС України у національну гвардію України.

Підрозділи ВВ МВС України	Кримінальні правопорушення, які перебувають на обліку						Надзвичайні події		
	Всього	Кваліфікуються судом як злочини тяжкі	корупційні	військові	загальнокримінальні	Всього	загинуло	самогубства	
Центральне ТрК (м. Дніпропетровськ)	5	1	-	-	-	1	1	1	
Східне ТрК (м. Донецьк)	11	6	4	1	3	3	1	1	
Західне ТрК (м. Львів)	17	4	-	-	4	-	1	1	
Кримське ТрК (м. Сімферополь)	1	-	-	-	-	-	1	1	
Північне ТрК (м. Київ)	2	2	2	1	-	2	1	-	
Південне ТрК (м. Одеса)	9	2	-	-	2	-	1	1	
в/ч № 3041	-	-	-	-	-	-	1	1	
в/ч № 3042	2	2	-	1	-	2	-	-	
в/ч № 3007	3	3	1	1	2	1	1	1	
в/ч № 2269	2	1	1	1	1	-	-	-	
в/ч № 2276	1	-	-	-	-	-	-	-	
ФВВ	-	-	-	-	-	-	1	1	
База ВТК	2	-	-	-	-	-	-	-	
Всього	57	21	8	5	12	9	9	8	

Довідка про стан правопорядку в управліннях територіальних командувань та військових частинах безпосереднього підпорядкування ГУВВ у 2013 р.

Так, якщо порівняти кримінологічні показники дисципліни та законності з попереднім роком, то за підсумками 2012 р. у внутрішніх військах було обліковано 34 злочини та 5 надзвичайних подій, у результаті яких загинуло 10 військовослужбовців. Зниження показників злочинів та правопорушень свідчить про покращення профілактичної та виховної роботи у військових частинах та територіальних управліннях ВВ МВС України.

Залишається невирішеним й питання попередження адміністративно караних корупційних правопорушень серед військовослужбовців внутрішніх військ. Найбільше поширення серед них мають: використання службових повноважень з метою одержання неправомірної вигоди – 1 (в/ч № 3028); вико-

нання робіт на основі сумісництва – 4 (в/ч № 3012 – 1, № 3005 – 1, № 3039 – 2). За їх вчинення до адміністративної відповідальності притягнуто 4 військовослужбовці за контрактом, 1 – звільнено від відповідальності за нереабілітуючих мотивів, звільнено – 5 військовослужбовців за контрактом. Зберігається негативна динаміка щодо збільшення злочинів та правопорушень, допущених військовослужбовцями військової служби за контрактом.

Причинами корупційних діянь серед військовослужбовців внутрішніх військ стали: 1) низька якість виховної роботи з військовослужбовцями контрактної служби (оскільки суб'єктами корупційних правопорушень стають саме вони); 2) відсутність належного відбору при призначенні на керівні посади військовослужбовців контрактної служби, внаслідок чого на матеріально-відповідальні посади призначаються особи з низькими морально-діловими якостями і корисливо-спрямовані у своїй професійно-службовій діяльності; 3) неналежний контроль з боку вищих військових начальників та командирів за службовою діяльністю своїх підлеглих, що призводить до вчинення ними правопорушень та злочинів у сфері службової діяльності; 4) призначення на керівні посади військовослужбовців, які не мають уявлення про специфіку діяльності внутрішніх військ (переведені на службу зі Збройних Сил України та інших передбачених законами України військових формувань).

Бібліографічні посилання

1. Огляд про стан військової дисципліни та профілактики правопорушень у внутрішніх військах МВС України у 2013 році та заходи щодо їх поліпшення в I півріччі 2014 року : лист № 3/19/1-176 від 17.01.2014.– К. : ГУ ВВ МВС України, 2014. – 21 с.

Паламарчук Іван Васильович,
здобувач кафедри
адміністративного права і процесу
(Національна академія внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ОВС УКРАЇНИ ЯК РІЗНОВИДУ ПУБЛІЧНОГО МАЙНА

Однією з актуальних проблем у питаннях комплектування органів та підрозділів внутрішніх справ України є якісний відбір кандидатів на службу. Адже в подальшому особи, прийняті на службу в міліцію з числа громадян України, визначають ефективність функціонування вказаного державного озброєного органу виконавчої влади, формують його імідж серед населення. Тому якісне вивчення кандидата при прийнятті на службу в органи та підрозділи внутрішніх справ України є запорукою їх успішного комплектування.

Відповідно до тематики нашого дослідження виникає потреба в окресленні сутності правового статусу підрозділів кадрового забезпечення при використанні на прикладі поліграфа деяких видів публічного майна як інструмента у процесі професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в органи внутрішніх справ України. Особливо важливо розглянути саме тлумачення понять публічного майна та поліграфа.

Зазначимо, що поняття «інструмент» (з лат. *instrumentum* – знаряддя), як суто технологічне поняття, означає технологічне оснащення (знаряддя або пристрій), які в процесі праці безпосередньо стикаються з предметом праці з метою зміни чи контролю його форми, стану, властивостей тощо [1]. Зокрема, таким чином «інструмент» використовується в адміністративному праві Федеративної Республіки Німеччина, досвід та ідеї науки якої, у свою чергу, перейняло адміністративне право України [2].

Таким інструментом у підрозділів кадрового забезпечення міліції є поліграф, який належить до різновидів публічного майна, використовуваних міліцією в цілому для виконання покладених на неї обов'язків. Такі різновиди можна умовно поділити на: спеціальні засоби; рухоме та нерухоме майно; публічні грошові кошти. В рамках нашого дослідження також можна окремо виділити різні новітні технічні пристрої, в даному випадку – поліграф.

Деякі дослідники-адміністративісти у першій половині ХХ ст. висловлювали твердження, що майно, використовуване суспільством задля задоволення своїх потреб, є публічним; використовуване для служіння цілям державного управління – адміністративним [3, с. 54]. Проте, враховуючи наведене, все ж треба брати до уваги і швидкість технічного прогресу, який, у свою чергу, набагато випереджає стан сучасного вітчизняного законодавства у питаннях регулювання процесів, якими супроводжується даний прогрес. У зв'язку з цим виникає необхідність детального розгляду такого виду публічного майна, як поліграф, що використовується підрозділами кадрового забезпечення задля якісного комплектування підрозділів міліції. Згідно з Інструкцією щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України (далі – Інструкція), він є різновидом психофізіологічної апаратури і представляє собою комплексну багатоканальну комп'ютерну апаратну методика реєстрації змін психофізіологічних реакцій людини у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів та використовується у процесі професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в ОВС України [4].

Таким чином, доцільно встановити більш чітке тлумачення поняття такого технічного приладу, як поліграф (або «детектор брехні»).

Наприклад, тлумачення терміна «поліграф», окрім відомчої інструкції, дається у відомчих нормативних актах сусідніх держав: інструкції МВС РФ «Про порядок використання поліграфа при опитуванні громадян» [5], в якій до поліграфів відносять пристрої, що використовуються для фіксації психофізіологічних параметрів (реакцій) людини за допомогою датчиків. Також ві-

дповідне тлумачення надається й в Інструкції про порядок проведення органами державної безпеки Республіки Білорусь опитування з використанням поліграфа, де визначено, що поліграф – це технічний засіб, який не несе шкоди для життя і здоров'я людей і працює шляхом фіксації фізіологічної реакції опитуваного на запитання, тобто поліграф є технічним пристроєм, використання якого супроводжується при проведенні опитування будь-якої особи за її згодою [6]. Таке опитування проводиться працівником органів внутрішніх справ.

Таким чином, відповідно до Інструкції, підрозділи кадрового забезпечення міліції використовують певні інструменти, нагально необхідні в якісному комплектуванні підрозділів органів внутрішніх справ України. Відтак, можемо дійти висновку, що поліграф – це вид публічного майна, яке використовується певною категорією працівників міліції як інструмент для максимальної реалізації їх повноважень щодо виконання покладених законодавством на міліцію завдань.

Однак, на жаль, практичне використання поліграфа при проведенні вивчення кандидата на службу в ОВС України здійснюється доволі рідко, у першу чергу у зв'язку з відсутністю в підрозділах кадрового забезпечення такої штатної посади, як поліграфіст.

Бібліографічні посилання

1. Вікіпедія [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. у 2-х томах. – Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : Юридична думка, 2007. – 592 с.
3. Карадже-Искров Н. П. Публичные вещи // Издание Иркутской секции науч. работников. – Вып. 1. – Иркутск, 1927. – 80 с.
4. Про затвердження Інструкції щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ : Наказ МВС України від 28.07.2004 № 842.
5. Об утверждении Инструкции о порядке использования полиграфа при опросе граждан : Приказ МВД РФ от 28.12.1994 № 437 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.businesspravo.ru/DocumID_43239.htm.
6. Об утверждении Инструкции о порядке проведения органами государственной безопасности Республики Беларусь опроса с использованием полиграфа : Приказ Комитета государственной безопасности Республики Беларусь от 22.08.1998 № 91 [Электр. ресурс]. – Режим доступа : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby11.htm>.

Шишацька Валентина Василівна,
провідний фахівець
(Академія митної служби України)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКІСНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА ЗАМІЩЕННЯ ВАКАНТНИХ ПОСАД В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Відколи Україна набула статусу незалежної країни, почали відбуватися процеси пошуку потрібної системи щодо організації державної служби. Цей процес виявляється зовсім не таким простим, яким може здатися на перший погляд, та вимагає наявності висококваліфікованих фахівців у сфері державного управління. З огляду на це виникає об'єктивна необхідність реформування й модернізації державної служби і нагальна потреба розвитку та вдосконалення форм, методів і технологій управління керівним персоналом у сфері державної служби України.

У зв'язку з цим відбуваються процеси реформування державної служби України з метою утворення ланки професійних спеціалістів, які змогли б надавати якісні управлінські послуги населенню. У сучасних умовах має бути підвищено вимоги до кандидатів у сфері державної служби. Особливо це стосується її керівного складу, рівня професійної підготовки та їх особистих якостей. Кадрова політика в державній службі залишається поки що незадовільною. Це відбувається через несприятливі умови прийому майбутнього держслужбовця на службу, оскільки виникає ймовірність корупційних проявів, що спонукає на необ'єктивну оцінку в ході відбору майбутнього держслужбовця. Система прийому кандидатів на державну службу потребує вдосконалення і об'єктивного підходу до залучення майбутніх працівників. До того ж, рівень підготовки керівного персоналу на державній службі є невисоким, адже інноваційні технології за європейськими вимогами ще не мають застосування в засобах керівництва на державній службі [1].

Сучасні тенденції розвитку державної служби у розвинених країнах світу можна звести до таких основних напрямів: зменшення ролі вертикальної адміністративної ієрархії, розвиток функціональних органів та горизонтальних структур; менеджеризація і маркетингова значної частини державної служби; збільшення відкритості бюрократії до потреб громадян; підвищення культурних та морально-етичних аспектів функціонування державної служби; посилення ролі паритетної демократії; адаптація інституту державної служби до умов Європейського співтовариства. Нині відбувається переосмислення концептуальних ідей існування адміністративного апарату державної служби, тобто відокремлення від традиційної ієрархічної структури управління на користь горизонтальних ідей партнерства, кооперації, ринкового обміну у сфері управління, відбувається перехід від «логіки закладу» до «логіки обслугову-

вання», до розвитку «нового державного менеджменту» – менеджеризації державної служби, яка нині має доволі популярну форму реалізації через систему державного підприємства. Адже основна мета управління будь-якою системою – це правильна та ефективна організація всієї структури.

Збереження і розвиток кадрового потенціалу на всіх управлінських рівнях має відбуватися на основі створення дієвої системи правового і соціального захисту працівників, стимулювання, підвищення ефективності їхньої праці. Характерними особливостями сучасної організації державних службовців в розвинених країнах світу є: розподіл обов'язків між членами організацій, що дає змогу використовувати кваліфікованих спеціалістів на керівних посадах; сувора ієрархія влади, що дає змогу вищій за рангом посадовій особі здійснювати контроль за виконанням завдань працівниками, нижчими за рангом; формально встановлена і чітко зафіксована система правил; безособовість адміністративної діяльності та емоційна нейтральність відносин, що складаються між функціонерами організації; моделювання у прийнятті управлінських рішень; вдосконалення контролю в системі державної служби; запровадження функціонального інструмента управління – контролінгу, який підтримує процеси прийняття рішень і управління за допомогою цілеспрямованого забезпечення інформацією з метою досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності; оптимізація програмно-цільового інструментарію в системі функціонування державної служби.

Розподіл обов'язків між членами організації надасть змогу використовувати кваліфікованих спеціалістів на керівних посадах та здійснювати вищій за рангом посадовій особі контроль за виконанням завдань працівниками, нижчими за рангом. Запровадження функціонального інструмента контролінгу для підтримання процесу прийняття управлінських рішень забезпечить виконання поставленої мети та досягнення результату діяльності [2].

Основними напрямками вдосконалення та вирішення окреслених проблем можуть бути: подолання відчуження державного апарату від народу та поглиблення демократизму; вдосконалення інформаційного забезпечення; оновлення кадрового потенціалу; інноваційний стиль державного управління, який би акумулював теорію менеджменту і нагромаджений досвід управління; розробка методичного забезпечення для оцінки ефективності державного управління. Таким чином, наразі необхідно включити нові підходи до навчання держслужбовців, з розробкою методичного забезпечення кожного структурного підрозділу державної служби та залучення закордонних експертів задля проведення тренінгів і обміну досвідом у сфері державної служби. Також доречно використовувати надбання закордонної практики стосовно відбору кандидатів на державну службу, подолання корупції в кадровій політиці. Слід забезпечити підвищення соціального захисту держслужбовця та систему заохочень і санкцій, що дасть змогу залучити кваліфікованих кандидатів на державну службу України.

Бібліографічні посилання

1. Желюк Т. Л. Державна служба : навчальний посібник / Т. Л. Желюк. – К. : Професіонал, 2005. – 569 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун / пер. з рос. – Харків : Консум, 2001 – 656 с.

Горбаченко Павло Анатолійович,
старший юрисконсульт Управління
правового забезпечення СБУ,
здобувач
(Національна академія СБУ)

**КОРУПЦІЯ В МИТНИХ ОРГАНАХ ЯК УМОВА ВЧИНЕННЯ
КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ
РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ**

Сьогодні незаконний обіг наркотичних засобів, у тому числі їх контрабанда, належить до глобальних проблем сучасності, оскільки йому притаманний високий ступінь суспільної небезпечності, зумовлений тяжкими наслідками не тільки для здоров'я окремої особи, а й для здоров'я населення, економіки, для кожної конкретної сім'ї та суспільства в цілому.

Фахівці зазначають, що прибутки злочинних організацій від наркоторгівлі становили в середині 2000-х років близько 600 млрд. доларів, сьогодні цей показник складає приблизно 400-800 млрд. доларів. Щоденний прибуток від світової наркоторгівлі становить приблизно 1 млрд. доларів, з яких 60% інвестується у нелегальний бізнес, терористичну діяльність та підтримання корупції.

У зв'язку з цим наркозлочинність перетворилася на масштабний, високорентабельний, чітко організований кримінальний бізнес, стрімкий розвиток якого зумовлюється надприбутками і бажанням його організаторів розширити географію цього бізнесу контрабандним переміщенням наркотичних засобів та психотропних речовин через державні кордони країн світу.

Наркобізнес, а також його необхідну складову – контрабанду, відповідальність за вчинення якої передбачено ст. 305 КК України, слід віднести до вищого, міжнародного рівня злочинності, якій притаманне існування злочинних організацій з розвинутою вертикальною (ієрархічною) і горизонтальною (функціональною) структурами та тісний зв'язок з політичними діячами [1, с. 104]. Це, у свою чергу, зумовлює наявність корумпованих зв'язків в апараті влади і управління, а також у митних і правоохоронних органах, оскільки без них неможлива злагоджена діяльність організованих злочинних формувань.

Контроль корумпованими чиновниками та правоохоронцями свідчить про залежність рівня наркозлочинності від рівня корупції в державі.

За даними Transparency International, у рейтингу сприйняття корупції за 2013 рік Україна посіла 144 місце за рівнем корупції, отримавши індекс сприйняття корупції 25 балів та поділивши цю позицію з Камеруном, Нігерією, Іраном, Папуа – Новою Гвінеєю та Центральноафриканською Республікою (у 2010 р. – 134 місце поряд із Зімбабве, Сьєра-Леоне, Гондурасом; у 2011 р. – 152 місце разом з Лаосом, Непалом, Парагваєм, Папуа – Новою Гвінеєю, Гвінеєю-Бісау, Кот-д'Івуаром, Центральноафриканською Республікою, Республікою Конго; у 2012 р. – 144 місце разом з Бангладеш, Камеруном, Сирією, Республікою Конго і Центральноафриканською Республікою), та підтвердила статус найбільш корумпованої держави Європи.

Корупція фактично дезорганізовує суспільство, створює ситуацію відчуження особистості від держави, люди втрачають надію на мудру, чесну і відповідальну державну владу. Водночас метою корупції у сфері державної служби виступає, насамперед, збагачення окремих осіб за рахунок взаємодії із злочинним елементом, у тому числі з незаконним обігом наркотиків [2, с. 367].

Будучи проблемою не тільки криміналістичною, правовою, а в основному соціально-політичною, корупція приховує в собі значну руйнівну силу, в тому числі і для органів, покликаних боротися з цим явищем [3, с. 99].

Корупція, підкуп чиновників та посадових осіб, налагодження тісних взаємовідносин з ними використовуються представниками наркобізнесу як найбільш ефективний засіб забезпечення функціонування незаконного бізнесу, гарантування власної безпеки, отримання кримінальних надприбутків та уникнення відповідальності.

Так, за даними Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна, 54% українців вважають найбільш корумпованим органом міліцію; 46,5% – суди; 24,1% – прокуратуру; 22,4% – митницю; 4,2% – СБУ. Крім того, результати проведених Інститутом соціології НАН України та Київським міжнародним інститутом соціології протягом 2007-2009 рр. в Україні загальнонаціональних опитувань з питань корупції засвідчили, що правоохоронна система користується найменшою довірою серед всіх державних органів і має найменші перспективи з точки зору її подолання [4, с. 13].

Безперечно, сьогодні контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів зумовлюється корупцією в митних органах, які безпосередньо зобов'язані протидіяти цьому суспільно небезпечному явищу.

Про це свідчать непоодинокі випадки неналежного виконання працівниками митних органів своїх обов'язків, зокрема в ході виявлення контрабандного переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин через митний кордон України, створення для цього сприятливих умов, сприяння злочинцям та навіть отримання в деяких випадках винагороди за це.

Вказані корупційні діяння, по суті, спричиняють появу такого явища, як наркокорупція, тобто корупція, що живиться прибутками від незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин або прямо чи опосередковано підтримує цей злочинний бізнес. Наркокорупція дає можливість кримінальним структурам розширювати свою незаконну діяльність, не звертаючи уваги на органи влади, та максимізувати свої злочинні прибутки [5, с. 269].

Однак в умовах сьогодення, в період чергової трансформації митних органів, зокрема створення Державної фіскальної служби України, з урахуванням можливої реалізації в майбутньому заходів люстрації у державному апараті України, є шанс побудувати дійсно ефективну систему митних органів та викоринити будь-які корупційні прояви серед її працівників, а також впровадити дієві заходи щодо запобігання такому суспільно негативному явищу, як міжнародний наркобізнес у цілому та контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів зокрема.

Бібліографічні посилання

1. Литвак О. Протидія організованій злочинності / О. Литвак // Право України. – 2004. – № 4. – С. 103-107.
2. Буркова Е. А. Проблемы взаимодействия коррупции и наркобизнеса / Е. А. Буркова // Современные разновидности российской и мировой преступности: состояние, тенденции, возможности и перспективы противодействия : сборник научных трудов / под ред. докт. юрид. наук, проф. Н. А. Лопашенко. – Саратов : Сателлит, 2005. – С. 367-368.
3. Аркуша Л. І. Риси та ознаки організованої злочинної діяльності за наявності корумпованих зв'язків / Л. І. Аркуша // Уряду України. Президенту України, законодавчій, виконавчій владі. Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення : аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників / кер. авт. колективу А. І. Комарова, О. О. Крикун. – К., 1998. – Т. 10. – 647 с.
4. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч. посібник. – Харків, 1994. – 76 с.
5. Соловійов В. М. Наркозлочинність та корупція як загрози національній безпеці / В. М. Соловійов // Протидія наркозлочинності: вітчизняний та міжнародний досвід співпраці правоохоронних та судових органів : матеріали українсько-німецької науково-практ. конф. (м. Донецьк, 26-27 травня 2011 р.) / Донецький юрид. ін-т ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. – Донецьк, 2011. – 308 с.
6. Скулиш В. Є. Національний досвід протидії корупційній наркозлочинності / В. Є. Скулиш // Протидія наркозлочинності: вітчизняний та міжнародний досвід співпраці правоохоронних та судових органів : матеріали українсько-німецької наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 26-27 травня 2011 р.) / Донецький юрид. ін-т ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. – Донецьк, 2011.

Мосякіна Ольга Анатоліївна,
провідний фахівець
(Академія митної служби України)

ЩОДО ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Стратегічним напрямом запобігання корупції сьогодні є послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя, розвиток цивільної свідомості та активності у громадському суспільстві. Поряд із реформуванням органів внутрішніх справ, яке відбувається за умови неоднозначних і нестабільних суспільно-політичних процесів у державі, актуальним питанням, що впливає на ефективність діяльності органів внутрішніх справ, є проблема протидії правопорушенням зі сторони самих правоохоронців. Як вказано у ст. 1 Закону України «Про міліцію», міліція в Україні – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань [1]. Але не секрет, що наділені такими високими обов'язками працівники правоохоронних органів вчиняють правопорушення. Однією із форм протиправної поведінки працівників органів внутрішніх справ є корупція, яка не оминула відомство, що за своїм призначенням покликано боротися з цим явищем [2]. Існування корупції в органах внутрішніх справ та у системі правоохоронних органів загалом дає підстави вважати її вкрай небезпечним явищем, одним із проявів професійної деформації свідомості працівників органів внутрішніх справ.

Поширення корупції в органах внутрішніх справ насамперед пов'язане з тим, що ці органи є найбільш чисельним правоохоронним відомством, сфера діяльності якого доволі широка і пов'язана із здійсненням контролю за дотриманням правил у різних сферах, в яких зачіпаються права і свободи громадян. Питання визначення причин та умов, які зумовлюють корупційні прояви серед працівників органів внутрішніх справ, перебуває у тісному зв'язку з характерними для всіх категорій працівників державного апарату питаннями, а саме: високий рівень впливу на різні сфери суспільного життя згідно з чинним законодавством, низький рівень заробітних плат та соціальної захищеності, впевненість працівників міліції у безкарності. Найбільша шкода від цього явища полягає у тому, що це значним чином негативно позначається на довірі суспільства до міліції. На жаль, сьогодні хабарництво, продаж посад, система підкупу посадових осіб, зловживання владою або службовим становищем з корисливих мотивів є найгострішою формою прояву корупції. Левова частка зловживань, які вчинюються правоохоронцями, пов'язана з прагненням отримання матеріальної винагороди. Рядові працівники органів внутрішніх справ, використовуючи формений одяг, табельну зброю, здійснюють

«охорону» підприємців або їх офісів, чинять «протекцію», створюючи так званий «дах» підприємцям. Також в останні роки спостерігається все більш тісне «зближення» працівників органів внутрішніх справ з представниками організованої злочинності, що є однією із форм деформації професійної субкультури правоохоронців. Тому проблема люстрації кадрів у правоохоронних органах залишається однією із головних у комплексі заходів щодо посилення протидії корупції у державі.

Наразі існує нагальна необхідність в розробці нових підходів відбору кадрів на службу в органи внутрішніх справ, застосування більш ефективних заходів щодо боротьби з хабарництвом й правопорушеннями, що скоюють працівники правоохоронних органів. З одного боку, потребують вдосконалення санкції: люстрація старих працівників, жорсткий підбір кадрів, посилення відповідальності працівників органів внутрішніх справ за свої дії, контроль за дотриманням морально-етичних норм, а з іншого – потребує удосконалення система стимулів: розвиток інструментів самомотивації й мотивування на основі удосконалення системи матеріального (оплати праці, поліпшення пакету соціального захисту, преміювання) та морально-етичного заохочення (підвищення іміджу органів внутрішніх справ, престижність служби, стимулювання патріотизму у працівників).

Бібліографічні посилання

1. Про міліцію : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.
2. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія / М. І. Мельник. – К. : Юридична думка, 2004. – 400 с.

Єфімов Микола Миколайович,
старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ПЕРЕВИЩЕННЯ СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Обов'язковою слідчою дією при розслідуванні перевищення службових повноважень є допит підозрюваного. Загалом, як зазначає К. О. Чаплинський, допит – це процес отримання від допитуваної особи інформації про відомі їй обставини, що складають предмет доказування у справі [3, с. 112]. Тобто допит являє собою спілкування, що визначається взаємним впливом його учасників один на одного. Для слідчого показання допитуваного – джерело дока-

зів, а для підозрюваного – засіб захисту від підозри.

Про важливість допиту підозрюваного як однієї з обов'язкових слідчих дій при розслідуванні злочинів говорив ще Г. Гросс. Він стверджував, що допит підозрюваного, який зізнався, повинен справити на суддю таке ж враження, як і при показаннях свідка. Разом з тим допит підозрюваного, який заперечує свою вину, повинен доповнити виявлені слідством дані [1, с. 239]. При розслідуванні перевищення службових повноважень допит підозрюваного також не втрачає своєї важливості.

За даними опитування, 21% слідчих ОВС визначили допит підозрюваних як джерело, з якого найчастіше була отримана значна кількість інформації, що сприяє встановленню істини, та інформація для висування версій щодо особи злочинця та проведення подальших слідчих дій при розслідуванні перевищення службових повноважень.

Для успішного проведення допиту підозрюваного потрібно ретельно вивчити всі матеріали кримінального провадження. Аналізу підлягають дані, що містяться як у протоколах слідчих дій, так і в інших документах. Це дозволяє виявити існуючі прогалини, розбіжності і суперечності під час розслідування та своєчасно вжити заходів щодо їх усунення. Інакше деякі обставини можуть залишитися невстановленими, що може вплинути на повноту, всебічність та об'єктивність розслідування і тягне за собою, як правило, необхідність проведення додаткових та повторних допитів.

Крім того, вивчення матеріалів кримінального провадження дозволяє визначити предмет допиту, сформулювати запитання допитуваному, встановити коло осіб, які підлягають допиту, тощо. Необхідно також проаналізувати слідчі дії, що були проведені на початковому етапі розслідування: огляд місця події, допити свідків тощо. Дослідження їх може бути корисним для висування версій про механізм учинених злочинів й осіб, які їх вчинили, та інші обставини.

Вивченням матеріалів кримінальних проваджень за досліджуваною категорією кримінальних правопорушень встановлено, що допити підозрюваних спрямовувалися на: з'ясування події злочину, обставин повідомлення, характер дій кожного співучасника – у 100%; виявлення співучасників злочину – 24%; з'ясування даних що мають тактичне значення – 13%; з'ясування причин та умов, що сприяли вчиненню злочину – 29%. При цьому допит підозрюваних проводився: відразу після їх затримання – у 81% випадків; більше одного разу – 22%.

Одним з тактичних прийомів, що повинні застосовуватись при допиті по досліджуваній категорії кримінальних правопорушень, є визначення часу допиту. Рішення про час його проведення повинно базуватись на конкретній слідчій ситуації, що склалася під час розслідування.

Основним тактичним прийомом, що повинен застосовуватись при допиті осіб, які підозрюються у перевищенні службових повноважень, є психологічний контакт. Психологічний контакт, за визначенням М. І. Порубова, – це

система взаємодії між особами під час спілкування, що заснована на довірі, за якої вони сприймають інформацію, яка виходить від кожного. Тому психологічний контакт повинен підтримуватися протягом усього допиту [2, с. 14]. У зв'язку з цим є зрозумілим, що для його встановлення можна застосовувати тактичні прийоми, обумовлені обставинами справи, особою злочинця, наявністю доказів тощо.

Встановлення психологічного контакту багато в чому залежить від того, наскільки слідчий вивчив допитувану особу. Вивчення підозрюваного дозволяє визначити можливу його поведінку у тій чи іншій ситуації під час допиту, обрати найбільш доцільні та ефективні прийоми і способи впливу для отримання правдивих показань. Вивчення матеріалів кримінальних проваджень, якщо допитувані особи були раніше засудженими, надає можливість отримати інформацію про тактику поведінки, яку обирають злочинці на допитах, та скласти уявлення про мотивацію злочинних дій особи. Це також сприяє встановленню психологічного контакту.

Ефективним тактичним прийомом викриття підозрюваного у вчиненні перевищення службових повноважень, який заперечує свою провину, є пред'явлення доказів. Він полягає у тому, що слідчий повідомляє підозрюваному про докази та інші матеріали, які викривають злочинців або спростовують їх показання, і демонструє їх у певній послідовності, визначаючи надалі позицію допитуваних як на допиті, так і під час усього розслідування

Таким чином, допит підозрюваних є однією з найбільш інформаційно ємних слідчих дій при розслідуванні перевищення службових повноважень. У ході допитів розглядуваної категорії осіб слідчими з'ясовуються обставини події злочину, повідомлення, характер дій кожного співучасника, дані, що мають тактичне значення.

Бібліографічні посилання

1. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики / Г. Гросс. – СПб, 1908. – 870 с.
2. Порубов Н. И. Допрос / Н. И. Порубов. – Минск, 1968. – 34 с.
3. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія / К. О. Чаплинський. – Д. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 306 с.

Черноп'ятов Станіслав Володимирович,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЗОВНІШНІ ОХОРОННІ ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ

У класифікаційних дослідженнях охоронних правовідносин згадується поділ останніх на внутрішні та зовнішні. За О. І. Харитоновою, «внутрішній характер вони мають тоді, коли виникають у зв'язку із необхідністю захисту прав учасників адміністративно-правових відносин у випадку їх порушення, а зовнішній – у випадку, коли виникають на підставі норм адміністративного права, котрі передбачають санкції за ті чи інші порушення публічного правопорядку (у т. ч. при порушенні прав іншої галузевої приналежності) [1, с. 167].

Звичайно, охоронні трудові правовідносини мають передусім внутрішній характер. Роль загальноохоронних галузей у вітчизняній правовій системі відіграють передусім кримінальне та адміністративно-деліктне право.

Однак аналіз чинного законодавства свідчить і про наявність окремих зовнішніх охоронних трудових правовідносин. Зокрема, аналіз антикорупційного законодавства та положень Кодексу законів про працю України дозволяє дійти висновку, що окремі охоронні норми та відносини трудового характеру забезпечують нормальний розвиток регулятивних правовідносин із запобігання і протидії корупції.

Так, п. 7-1 ст. 36 КЗпП України передбачає припинення трудового договору у разі набрання законної сили судовим рішенням, відповідно до якого працівника притягнуто до відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» [2] (далі – Закон № 3206-VI). За загальним правилом, особи, яких притягнуто до кримінальної або адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, пов'язані з порушенням обмежень, передбачених Законом № 3206-VI, підлягають звільненню з роботи (служби) у триденний строк з дня отримання органом державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією копії відповідного судового рішення, яке набрало законної сили, якщо інше не передбачено законом (ч. 2 ст. 22 Закону № 3206-VI).

Охоронні трудові правовідносини в цьому випадку органічно доповнюють адміністративні охоронні правовідносини, в межах яких до винних осіб застосовуються заходи адміністративної чи кримінальної відповідальності. Такий зв'язок, на нашу думку, не означає поглинання охоронних трудових відносин відносинами інших галузей, їх «розчинення» в останніх. З цим по-

годжуються і дослідники антикорупційних відносин. Автори посібника «Правові засоби протидії корупції» зазначають, що інші правові обмеження, які покладаються на корупціонерів, зокрема, відсторонення від виконання службових повноважень чи звільнення із займаної посади (ст. 22 Закону № 3206-VI), за своєю правовою природою не є адміністративними стягненнями [3, с. 145]. Як слушно з цього приводу зазначають В. М. Гаращук та А. О. Мухатаєв, повноваження застосувати звільнення у зв'язку із корупційними правопорушеннями віднесене до компетенції роботодавця [4, с. 46]. На користь саме трудо-правового характеру розглядуваних охоронних правовідносин свідчить той факт, що звільнення здійснюється не за рішенням органу, який вирішує питання про притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності, а роботодавець; а для випадків невиконання припису ч. 2 ст. 22 Закону № 3206-VI не передбачено можливості звільнення іншими, аніж уповноваженими на виконання функцій роботодавця, органами чи посадовими особами. У випадку невиконання роботодавцями вимог ч. 2 ст. 22 Закону № 3206-VI та незадоволення роботодавцем відповідного подання прокурора останній звертається із позовом до адміністративного суду. Склалася практика задоволення судами таких позовів [5; 6]. Однак суди не вирішують безпосередньо питання про припинення трудових відносин, звільнення. Позовні вимоги формулюються відповідно до ч. 4 ст. 105 Кодексу адміністративного судочинства України [7], яка містить вичерпний перелік можливих позовних вимог і не передбачає такої вимоги, як припинення трудових відносин. Тому пред'являються та задовольняються вимоги про: а) визнання нечинним рішення відповідача щодо незвільнення особи; і/або б) зобов'язання відповідача звільнити особу.

Розглянуті охоронні трудові правовідносини є прикладом нетипових для трудового права зовнішніх охоронних правовідносин, який, однак, вдало ілюструє існування останніх. Незважаючи на тісний зв'язок із адміністративними відносинами, вони не втрачають своєї трудо-правової природи. Водночас їх існування свідчить про розвиток трудового права у сенсі встановлення та зміцнення системних функціональних зв'язків із іншими галузями національної правової системи.

Бібліографічні посилання

1. Харитонова О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) : монографія. – Одеса : Юридична література, 2004. – 328 с.
2. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI // ВВР України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
3. Правові засоби протидії корупції : навч. посібник / уклад. О. Г. Кальман, Н. М. Ярмиш, В. М. Куц, Я. О. Триньова, О. З. Гладун, В. П. Плотнікова, В. А. Ставінський. – К. : ПК Національної академії прокуратури України, 2012. – 163 с.
4. Гаращук В. М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні : монографія / В. М. Гаращук, А. О. Мухатаєв. – Х. : Право, 2010. – 144 с.
5. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 03.04.2014 у справі № 825/428/13-а (К/800/31583/13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38211894>.

6. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 03.06.2014 у справі № 361/5358/13-а (К/800/13681/14) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39135199>.

7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // ВВР України. – 2005. – № 35-36; № 37. – Ст. 446.

Крот Аліна Олександрівна
старший інспектор відділу
методичного забезпечення навчального
процесу навчально-методичного центру
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У світі немає єдиного канонічного, загальноприйнятого визначення терміну «корупція», оскільки вона є складним соціальним явищем із різноманітністю його проявів та форм.

Окремі фахівці вважають, що внаслідок ряду причин дати чітке визначення цьому явищу практично неможливо. Однією з основних вони називають культурні відмінності різних суспільств. Те, що в одній державі сприймається як хабар, в іншій є цілком допустимою практикою, елементом прояву культури. Корупція супроводжує людство з найдавніших часів.

Термін «корупція» походить від латинського «corruptio», що тлумачиться як «підкуп, продажність громадських та політичних діячів, посадових осіб».

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» корупцією є використання особою, зазначеною в ч. 1 ст. 4 цього Закону, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в ч. 1 ст. 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [1].

Що стосується відповідальності за корупцію, то відповідно до Закону вона може бути кримінальна, адміністративна, цивільно-правова та дисциплінарна. Дві останні є достатньо екзотичними і пригадати на практиці приклади їх застосування достатньо важко. А ось кримінальна та адміністративна

зустрічаються часто.

Адміністративна відповідальність устанавлюється законами й підзаконними актами чи їх нормами про адміністративні правопорушення. У цих актах визначаються склади адміністративних правопорушень і санкції, а в деяких випадках – і порядок їх застосування. На відміну від цього кримінальна відповідальність устанавлюється виключно законами; дисциплінарна – законодавством про працю, а також іншими законами, підзаконними актами, що визначають особливості становища окремих категорій працівників; матеріальна відповідальність – законодавством про працю, цивільним законодавством, а в окремих випадках – нормами адміністративного права [3].

Адміністративним корупційним правопорушенням залишаються:

- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4);
- порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви) (ст. 172-5);
- порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6);
- порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (ст. 172-7);
- незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (ст. 172-8);
- невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-4).

Відповідальності вдасться уникнути лише у разі, коли отримання будь-якої вигоди буде ґрунтуватись на безумовно законних підставах (трудовий договір, договір про надання послуг (виконання робіт), інші правочини) [1].

Насамперед увагу слід зосередити на тому, що з 18 травня 2013 р. законодавство за корупційні правопорушення передбачає здебільшого кримінальну відповідальність.

Так, з Кодексу України про адміністративні правопорушення видалили статті 172-2 та 172-3, які передбачали відповідальність за порушення обмежень щодо використання службового становища та пропозицію або надання неправомірної вигоди [2].

Отже, наявність у системі адміністративних правопорушень різних за характером і ступенем тяжкості санкцій дає можливість зважити на суспільну небезпеку правопорушення та особу правопорушника.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практ. коментар / Васильєв А. С. – Х. : Одиссей, 2010. – 1024 с.
3. Кузьменко О. В., Гуржій Т. О. Адміністративно-процесуальне право України : підручник / за ред. О. В. Кузьменко. – К. : Атіка, 2007. – 416 с.

Романенко Віта Віталіївна,
студентка II курсу
Соболь Оксана Іванівна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Корупційним правопорушенням є умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, відповідно до ст. 21 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». За вчинення корупційних правопорушень особи, зазначені в ч. 1 ст. 4 Закону, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку [1].

Фізичні та юридичні особи, права яких порушено внаслідок вчинення корупційного правопорушення і яким завдано моральної або майнової шкоди, збитків, мають право на відновлення прав, відшкодування збитків, шкоди в установленому законом порядку. Кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку, а кошти у встановленому судом розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг – стягненню на користь держави.

Дисциплінарна відповідальність державних службовців полягає в їх обов'язку відповісти за вчинене ними порушення трудової дисципліни і зазнати дисциплінарних стягнень. Правовою підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності є вчинення дисциплінарного проступку. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про державну службу» дисциплінарні стягнення застосовуються до державного службовця за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби, а також за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, у якому він працює [2].

До службовців, крім дисциплінарних стягнень, передбачених чинним законодавством про працю України (догана і звільнення), можуть застосовуватися такі заходи дисциплінарного впливу: а) попередження про неповну службу відповідність; б) затримка до одного року у присвоєнні чергового рангу або у призначенні на вищу посаду.

Адміністративна відповідальність державного службовця полягає в обов'язку відповісти за вчинення адміністративного правопорушення та понести адміністративне стягнення. Державний службовець може бути притяг-

нутий до адміністративної відповідальності за порушення (недотримання) Закону, якщо він вчинив діяння (дію або бездіяльність), передбачене статтями Кодексу про адміністративні правопорушення, і якщо при цьому він порушив правила, забезпечення яких входить до його службових обов'язків. Кодекс про адміністративні правопорушення містить такі статті, що стосуються державних службовців, які порушують Закон: ст. 212-3 «Порушення права на інформацію», ст. 53-2 «Перекручення або приховування даних державного земельного кадастру», ст. 82-3 «Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними», ст. 91-4 «Відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації», ст. 172² «Порушення обмежень щодо використання службового становища», ст. 172³ «Пропозиція або надання неправомірної вигоди», ст. 172⁴ «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності», ст. 172⁵ «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви)», ст. 172⁶ «Порушення вимог фінансового контролю», ст. 172⁷ «Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів», ст. 172⁸ «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень», ст. 172⁹ «Невжиття заходів щодо протидії корупції», ст. 212-2 «Порушення законодавства про державну таємницю» [3].

Відповідно до ст. 40 «Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду» КУпАП, якщо у результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно майнову шкоду громадянину, підприємству, установі або організації, то суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди та адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення прав.

Кримінальна відповідальність державного службовця настає за вчинення злочину, тобто діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України. Зокрема, передбачено відповідальність за ст. 353 «Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи», ст. 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів» [4].

Якщо державний службовець порушив Закон, свої посадові обов'язки і це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам (свободам) та інтересам окремих фізичних чи юридичних осіб або державним чи громадським інтересам, він також може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за: ст. 364 «Зловживання владою або службовим становищем», ст. 364¹ «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», ст. 365 «Перевищення влади або службових повноважень», ст. 365¹ «Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від

організаційно-правової форми», ст. 365² «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», ст. 366 «Службове підроблення», ст. 367 «Службова недбалість», ст. 368 «Одержання хабара», ст. 368² «Незаконне збагачення», ст. 368³ «Комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», ст. 368⁴ «Підкуп особи, яка надає публічні послуги», ст. 369 «Пропозиція або давання хабара», ст. 370 «Провокація хабара або комерційного підкупу».

Інші особи, яких притягнуто до кримінальної або адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, пов'язані з порушенням обмежень, передбачених Законом, підлягають звільненню з відповідних посад у триденний строк з дня отримання органом державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією копію відповідного судового рішення, яке набрало законної сили, якщо інше не передбачено законом.

З метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного правопорушення або невиконанню вимог цього Закону, за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції за рішенням керівника органу, в якому працює особа, яка вчинила таке правопорушення, проводиться службове розслідування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 04.09.2014 // ВВР України. – 2014. – № 3206 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/nreg=1506-17>.
2. Про державну службу : Закон України // ВВР України. – 2014 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/3723-12>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення / ВР УРСР; Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X // ВВР Української РСР. – 1984.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III, станом на вересень 2014 р. // ВВР України. – 2001. – № 25-26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/2341-14>.
5. Климова С. М., Ковальова Т. В., Тучак М. О. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення : навч. посіб. / С. М. Климова, Т. В. Ковальова, М. О. Тучак. – Х. : Магістр, 2012.
6. Годованець І. Б. Корупція в Україні: стан і проблеми // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XVI регіональної наук.-практ. конференції (м. Львів, 8-9 лютого 2010 р.). – Львів, 2010. – С. 323.

Орлова Олена Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
теорії та історії держави і права
Троїцька Олена Олександрівна,
курсант 2 курсу
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція створює реальну загрозу безпеці, демократичному розвитку держави та суспільству, конституційному ладу, підриваючи авторитет країни, завдаючи шкоди демократичним засадам управління суспільством, функціонуванню державного апарату, обмежуючи конституційні права й свободи людини та громадянина, порушуючи принципи верховенства права та встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектора, руйнуючи моральні та суспільні цінності, дискредитуючи державу на міжнародному рівні.

Безпосередньому осмисленню корупції як соціального, економічного, політичного, правового явища присвячено чимало публікацій відомих учених, зокрема: О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Є. В. Курінного, М. І. Мельника, В. В. Сташиса, А. О. Селіванова, О. В. Ткаченко, С. А. Шалгунової, В. П. Захарова та ін.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 01.07.2011 у ст. 1 визначає корупцію як використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб; відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей. В ч. 1 ст. 4 визначено суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, до яких належать особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та інші [1].

Відносини, що виникають у сфері запобігання і протидії корупції, регулюються законами і міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами.

Загальні питання здійснення діяльності посадовими особами у сфері

державної служби регулює Закон України «Про державну службу». Питання здійснення службової діяльності визначають також інші законодавчі акти (закони України «Про місцеве самоврядування», «Про службу в органах місцевого самоврядування» тощо). Важливе місце для регулювання питань, пов'язаних з діяльністю посадових осіб у сфері державної служби, займають підзаконні нормативні акти, до яких насамперед належать укази та розпорядження Президента, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України та інші нормативно-правові акти. Відповідні акти законодавства визначають особливості діяльності посадових осіб і в інших сферах діяльності (адміністративній, господарській, інформаційній тощо).

Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. схвалено Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки.

Важливим елементом у боротьбі з корупцією в межах держави є правова база, яка діє на міжнародному рівні, що стала базою для формування національного антикорупційного законодавства. Зокрема, боротьбу з корупцією передбачено: Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією, Додатковим протоколом до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, Цивільною конвенцією про боротьбу з корупцією.

Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19.06.2003 надає громадськості повноваження експертиз проектів законів, рішень, програм, подання своїх висновків і пропозицій відповідним державним органам з метою врахування у разі реформування правоохоронних органів держави. Вважаємо це дуже позитивним моментом. Шкода, що правозахисні громадські організації ще не готові належно боротися з корупцією у владі через слабку згуртованість, низький рівень своєї правосвідомості та правової культури [2].

Таке досить широке коло нормативно-правових актів, які діють з метою подолання корупції в державі, мало б усебічно й чітко окреслити всі можливі корупційні діяння в правопорушеннях як систему забороненої поведінки, що охоплюється адміністративним, а також кримінальним законодавством України; запровадити дієву систему кваліфікації діянь, що підпадають під ознаки корупційних, та прозорий алгоритм підрахування матеріальної шкоди, завданої державі неправомірними діями державних службовців. Проте, на жаль, наразі правоохоронні та судові органи не мають чіткого уявлення про відмежування корупції від хабарництва. В жодному з нормативно-правових актів національного законодавства немає чіткого визначення поняття «подарунок», хоча в ст. 8 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» та в ч. 2 ст. 177-5 КУпАП обумовлені обмеження щодо одержання дарунків (пожертв). Із цього приводу існує єдине роз'яснення Мін'юсту України від 28.07.2011 «Одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», в якому зазначено: «Як свідчить міжнародний досвід, на практиці розрізнити подарунок та хабар між

собою досить важко, тому питання отримання та передачі подарунків публічними службовцями, з метою запобігання виникненню корупційних проявів у їх діяльності, повинно бути обов'язково врегульовано на законодавчому рівні...» [3].

На нашу думку, справедливою є позиція С. М. Серьогіна, який, надаючи рекомендації щодо засобів боротьби з корупцією, зокрема, пропонує «...створити дієздатну систему громадського контролю за діяльністю апарату державного управління та сформуванню суспільної думки, зорієнтовану на безумовне засудження зловживань серед державних службовців, створити умови суспільного несприйняття корупції...» [4, с. 371-372].

Аналіз Постанови Кабінету Міністрів України від 28.11.2011 № 1240 «Про затвердження Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки» дозволяє виділити такі протикорупційні заходи: підвищення професійних якостей посадовців, розмежування функцій, уточнення сфери компетенції і зменшення сфери особистісного, суб'єктивного чинника; посилення внутрішнього та зовнішнього контролю; підвищення ролі громадського контролю за діяльністю державних та політичних діячів тощо [5].

Отже, корупція – це складна й багатоаспектна (економічна, політична, правова, моральна) соціальна проблема, що потребує комплексного підходу до її розв'язання на державному рівні, проявом якого є реалізація антикорупційної політики. Усе вищевикладене дозволяє дійти висновку, що винайдення шляхів боротьби з корупцією є необхідною умовою подальшого розвитку демократичного устрою.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 01.07.2011 // ВВР України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
2. Новиков М. М. Інститут добровільних об'єднань громадян – стабілізуючий фактор розвитку Української держави : навч. посіб. / М. М. Новиков. – Херсон : ХЮІ НУВС, 2004.
3. Одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : роз'яснення Міністерства юстиції України від 28 липня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0053323-11>.
4. Серьогін С. М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством : монограф. / С. М. Серьогін. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2003. – 456 с.
5. Заброда Д. Г. Корупційна ситуація в Україні (за матеріалами офіційної статистики та аналізом результатів діяльності органів державної влади) / Д. Г. Заброда // Право і суспільство. – 2010. – № 6. – С. 3-9.

Плетенець В. М.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії

Медведєв С.О.

курсант

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБШУКУ ЗА ФАКТАМИ ХАБАРНИЦТВА

Запорукою успішного розвитку України на шляху до європейського рівня розвитку є боротьба з корупцією, яка може бути загрозою розвитку нашої держави. У той же час за останні роки корупція та хабарництво, як один з найбільш розповсюджених її елементів, набули виключної суспільної небезпеки. Все це призвело до зміни форм та способів хабарництва, що вимагає від правоохоронців застосування дієвих заходів протидії розглядуваним злочинам. У ході розслідування слідчий проводить слідчі (розшукові) дії, серед яких особливого значення в одержанні доказової інформації за фактом одержання хабара набуває обшук.

Успішне проведення обшуку неможливе без підготовки, в ході якої слідчому доцільно проаналізувати вже зібрані докази. У той же час зазначимо, що, проводячи розглядувану процесуальну дію на початковому етапі розслідування хабарництва, в умовах інформаційної невизначеності, слідчий обмежений часовими рамками. З одного боку, слідчий має розуміти, що чим більше часу проходить з моменту вчинення дій до проведення обшуку, тим менше вірогідності знайти докази відповідного факту. З іншого – проведенням обшуку без належної підготовки вкрай важко досягти мети слідчої дії.

Під час підготовки слідчому необхідно визначитись з предметом пошуку та його ознаками, передбачити місця його зберігання та маскування [1, с. 351], отримати ухвалу слідчого судді (ст. 234 КПК України). Визначенням місця проведення обшуку з'ясовуються відповідні обставини. У першу чергу, слідчий має з'ясувати, що являє собою приміщення, в якому відбуватиметься обшук, з урахуванням чого визначатиметься кількість працівників та інших учасників проведення обшуку. Не меншої уваги за фактами хабарництва потребує спосіб проникнення до відповідного приміщення. Це обумовлено тим, що учасників обшуку часто не впускають, що потребує залучення відповідних спеціалістів, наприклад Міністерства з надзвичайних ситуацій, з приладами примусового відкривання приміщень.

У разі обшуку у значній за обсягом будівлі, наприклад у багатоповерхо-

вому маєтку, або у різних співучасників злочину потрібно визначитись, одночасно чи послідовно проводитимуться обшуки. У разі одночасного проведення обшуків в різних місцях завчасно готуються відповідні засоби пошуку, формуються групи та підбираються відповідні учасники. До складу слідчо-оперативної групи доцільно включати тих спеціалістів, знання яких в ході обшуку можуть стати у нагоді. До складу відповідної групи мають входити особи, які будуть слідкувати за реакціями обшукуваних осіб, що сприятиме пошуку відповідних предметів.

Передбачення слідчим можливого опору проведенню обшуків або загрози членів слідчо-оперативної групи визначатиме необхідність залучення працівників спеціальних підрозділів, наприклад «Беркут».

Проведення обшуку має бути підпорядковано логіці, концентрації уваги на завданнях обшуку, послідовному обстеженню відповідних приміщень, дотриманню норм закону тощо. Психологія пошуку включає у себе вміння моделювати дії злочинця, а також формувати в обшукуваного твердої установки, що цілеспрямована, планомірна, методична діяльність слідчого увінчається успіхом, тобто вся об'єкти, що мають значення для провадження, будуть знайдені [2, с. 589].

Слідчий може заборонити спілкуватись особам, залишати до проведення обшуку приміщення.

Об'єктами пошуку за розглядуваними фактами є:

- предмети хабара, його упаковка або її фрагменти, документи до них;
- чернетки, листи переписки, записні книжки у тому числі електронні;
- документи, пов'язані зі службовою діяльністю суб'єкта;
- посвідчення особистості та інші документи, що характеризують особу;
- цінності, здобуті злочинним шляхом;
- документи, що характеризують наявні в особи статки (рахунки у банках, права власності на нерухомість, паспорти на транспортні засоби, дорожню побутову техніку, коштовності, вироби мистецтва та ін.);
- інші об'єкти, що мають значення для провадження.

Під час проведення обшуку у приміщенні корумпованої особи чи хабарника варто звертати увагу на можливу невідповідність предметів обстановки з офіційними доходами зазначених осіб. Важливим аспектом проведення розслідуваної слідчої дії є застосування заходів, котрі унеможливають злочинців викинути відшукуванні предмети, застосувати холодну чи вогнепальну зброю проти членів слідчо-оперативної групи або себе. Обшуки також проводяться за місцями мешкання та роботи інших співучасників злочину. Так, під час проведення обшуків за місцем роботи можуть бути виявлені документи, що є джерелами відомостей про діяльність корумпованої особи, що не має залишатись поза увагою правоохоронців. У випадку виявлення предмета хабара фіксують місце його розташування у приміщенні щодо хабарника [3, с. 57].

За рядом випадків може виникати потреба у проведенні обшуків на місцевості, що пов'язано з місцями зберігання хабарів або тих випадків, коли

особа викинула безпосередньо перед затриманням предмет хабара. Слід зауважити, що у результаті проведення обшуку відшуковуються предмети, пов'язані з фактом хабарництва. Виявити ці предмети неможливо іншим чином, аніж проведенням обшуків. Зазначене дозволяє дійти висновків про важливість розглядуваної слідчої дії у виявленні, фіксації фактів корупції та такого її прояву, як хабарництво. У свою чергу, якісне розслідування є запорукою у встановленні істини за кожним фактом, що сприятиме дотриманню гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян.

Бібліографічні посилання

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. / Салтевський М. В. – К. : Кондор, 2005. – 588 с.
2. Криміналістика : учеб. для вузов / Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. ; под ред. Засл. деятеля науки РФ, проф. Р. С. Белкина. – М. : Изд-во Норма, 2000. – 990 с.
3. Шепітько В. Ю., Журавель В. А. Розслідування злочинів корупційної спрямованості : науково-практ. посібник / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель. – Х. : Харків юридичний, 2013. – 220 с.

Соболь Оксана Іванівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,
Южека Роман Сергійович,
студент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

В останні роки рівень корупції в Україні виріс і став однією з гострих проблем сучасності. Це негативне явище створює реальну загрозу безпеці, демократичному розвитку держави та суспільству, конституційному ладу, а саме: підриває авторитет країни, завдає шкоди демократичним засадам управління суспільством, функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, особливо пересічних осіб, порушує принципи верховенства права, порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектора, руйнує моральні та суспільні цінності; дискредитує державу на міжнародному рівні.

Оскільки корупція – явище соціальне, економічне, політичне, правове – вона завжди була об'єктом вивчення фахівців різних галузей науки. Разом з тим у вітчизняній соціології ця проблематика має дещо маргінальний статус,

не вистачає детальних й ґрунтовних робіт, які б досліджували соціальну сутність, причини й особливості цього явища саме в українському суспільстві. Серед нечисельних розробок з цієї проблематики слід назвати роботи А. Бантишева, який розглядав питання кваліфікації злочинів, пов'язаних з корупцією [1], М. Мельника, який досліджував тематику забезпечення антикорупційної діяльності в органах влади. На економічних аспектах корупції зосередив увагу А. Скрипник; О. Гриценко розглядає корупцію як інституціональний комплекс; А. Бова вивчає методологічні підходи щодо дослідження суб'єктних показників в корупції та бере активну участь у практичному дослідженні корупції в Україні [2-3].

Формування та реалізації державної політики у сфері протидії корупції в Україні вивчаються аналітичними центрами, зокрема Агентством стратегічних досліджень, Центром економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, Інститутом конкурентного суспільства, Фондом місцевої демократії тощо. Не залишилися ці проблеми й поза увагою міжнародної наукової спільноти.

Метою роботи є визначення чинників подолання корупції в Україні.

Проблеми ефективної протидії корупції хвилюють українську та світову наукову спільноту. Провідні наукові установи України тривалий час досліджують корупцію в Україні не лише як певний вид злочинної діяльності, а як соціальне явище, що має складну природу й особливу динаміку розвитку. Протягом останніх років науковці зазначають, що сучасна державна влада почала здійснювати активні кроки на шляху протидії корупції в Україні, хоча в цілому державна антикорупційна політика досі не набула ознак комплексності й системності.

Корупція (від латинського *corruptio* – псування, розбещування, підкуп) – це діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне одержання матеріальних благ, послуг; це використання особою, зазначеною в ч. 1 ст. 4 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції», наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в ч. 1 ст. 4 згаданого Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей переваг [4].

Таким чином, корупційними діяннями є:

а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, зокрема, прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їх вартості;

б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави,

кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством.

Одним з важливих кроків на шляху подолання корупції в Україні стало прийняття Верховною Радою в першому читанні проекту Закону України "Про основи запобігання та протидії корупції в Україні". Зазначений Закон спрямований на створення дієвого антикорупційного законодавства України. Документ підготовлений з урахуванням пропозицій Групи країн проти корупції Ради Європи, зауважень Конституційного Суду України, експертів та представників громадськості.

Боротьба з корупцією має базуватися на визначених принципах, зокрема: не повинні ущемлятися або обмежуватися законні права та свободи людини і громадянина, згідно з Конституцією України [5]; ефективність протидії корупції може бути забезпечена тільки узгодженими діями державних органів, громадських організацій та громадян; державна система боротьби з корупцією передбачає здійснення державної політики, спрямованої на усунення та нейтралізацію чинників, які сприяють розвитку корупційних дій; правова база боротьби з корупцією має враховувати зміни соціально-економічної та політичної ситуації в державі; головна увага в протидії корупції повинна надаватися запобіжним заходам, оснований на аналізі та прогнозуванні тенденцій поширення корупційних діянь; основні практичні заходи щодо запобігання та виявлення корупційних діянь здійснюють органи, які ведуть боротьбу з корупцією.

Важливим фактором запобігання проявам корупції є вдосконалення діяльності органів по боротьбі з корупцією. Необхідно більше уваги приділяти своєчасному реагуванню на повідомлення громадян, засобів масової інформації, результати соціологічних досліджень про корупційні діяння та інші протиправні дії посадових осіб, поширеність корупції в окремих відомствах.

Таким чином, можна сказати, що корупція – це похідне явище, що походить від самого культурного розвитку держави. Корупцію ніхто не створює, вона сама породжується, так само як і культура. Важливим фактором запобігання проявам корупції є вдосконалення діяльності органів по боротьбі з корупцією. Необхідно більше уваги приділяти своєчасному реагуванню на повідомлення громадян, засобів масової інформації, результати соціологічних досліджень про корупційні діяння та інші протиправні дії посадових осіб. Вирішення цих та інших проблем обумовлюють подальші дослідження щодо вироблення антикорупційної системи.

Бібліографічні посилання

1. Бантышев А. Должностные преступления (вопросы квалификации) / А. Бантышев. – К., 1997. – 190 с.
2. Бова А. Transparency International: індекс сприйняття корупції / А. А. Бова // Політичний менеджмент. – 2004. – № 1 (4). – С. 129-143.
3. Бова А. А. Социальный капитал трансформирующегося общества: опыт социоло-

гического исследования / А. А. Бова // Украина: гражданское общество в контексте европейской интеграции / отв. ред.: Г. А. Петровская, Л. Н. Синельникова, Л. Ф. Компанцева. – Луганск : Знание, 2004. – 160 с.

4. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 № 3206 - VI // ВВР України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.

5. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Соболь Оксана Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін

Дерягіна Анастасія Ігорівна,

студентка

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В останні кілька років в нашому суспільстві стали багато говорити про корупцію. Корупція існує у всіх країнах, однак існує в різних пропорціях, на різних рівнях та має різну природу свого походження. В Україні ж корупція не існує – вона процвітає. Проблема корупції та хабарництва в Україні постає так загрозливо гостро, що мотиви і актуальність обраної теми просто очевидні. Корумпованість українського суспільства – одна з перешкод на шляху інтеграції України у європейський простір. Корупція є однією з найактуальніших соціально-політичних проблем сучасності, вона не лише негативно впливає на темпи розвитку економіки держави, але й на систему державного управління та суспільні відносини в цілому.

Сьогодні питання протидії корупції є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: В. І. Попов, М. І. Мельник, О. В. Терещук, І. І. Зозуля, А. І. Комарова, В. А. Куліков, О. Я. Прохоренко, Ф. М. Решетніков та ін. Метою нашого дослідження є вивчення загальних закономірностей виникнення, функціонування і розвитку корупційних відносин та засоби запобігання корупції на сучасному етапі розвитку України.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» містить чітке визначення поняття «корупція» – використання суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або

на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [1].

Ще в 1995 році Верховна Рада прийняла Закон «Про боротьбу з корупцією». Відтоді зміни до цього базового антикорупційного закону вносилися одинадцять разів. Для боротьби з корупцією було видано понад 75 законодавчих актів, зокрема 12 законів і 12 постанов Кабінету Міністрів. Сьогодні вже існує пакет антикорупційних законів, до якого увійшли закони „Про засади запобігання та протидії корупції”, „Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень”, „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення”, Указ Президента України "Про утворення Національного антикорупційного комітету", Постанова Кабінету Міністрів "Питання запобігання та протидії корупції в органах виконавчої влади" тощо [2, с. 368]. Закони передбачають не лише посилення відповідальності за корупційні правопорушення, а й визначають превентивні методи боротьби з цим явищем.

Наразі протидія корупції як специфічний вид діяльності у сфері соціального управління включає систему заходів політичного, правового, організаційно-управлінського, ідеологічного, соціально-психологічного та іншого характеру, спрямованих на зменшення її обсягів, зміну особливостей корупційних проявів, обмеження впливу корупції на соціальні процеси, збільшення ризику для корупціонерів, усунення соціальних передумов корупції, причин та умов корупційних діянь, виявлення, припинення та розслідування проявів корупції, притягнення осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень, до юридичної відповідальності, поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь, має здійснюватися відповідними суб'єктами і базуватися на певних засадах [3].

Визначення зазначених суб'єктів та засад є надзвичайно важливим з точки зору забезпечення дієвості та ефективності антикорупційної діяльності, дотримання прав людини, досягнення мети зазначеної діяльності та виконання основних завдань.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» визначає основні засади запобігання та протидії корупції в публічній та приватній сферах суспільних відносин, відшкодування внаслідок вчинення корупційних правопорушень, шкоди, поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб та інтересів держави.

Виходячи зі змісту антикорупційної діяльності, функціонального призначення та кола повноважень, суб'єкти протидії корупції можуть бути поділені на основні групи, а саме суб'єкти, які: 1) визначають і забезпечують реалізацію антикорупційної політики держави; 2) створюють й удосконалюють нормативно-правову базу протидії корупції; 3) належать до безпосередньої правоохоронної діяльності у сфері протидії корупції; 4) здійснюють судовий розгляд справ про корупційні правопорушення (суд); 5) діяльність яких

спрямована на запобігання корупції; б) здійснюють координацію антикорупційної діяльності; 7) реалізують контроль та нагляд за діяльністю суб'єктів безпосередньої правоохоронної діяльності у сфері протидії корупції; 8) здійснюють поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь; 9) здійснюють фінансове, матеріально-технічне, інформаційне, науково-методичне забезпечення протидії корупції.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» діяльність із запобігання і протидії корупції ґрунтується на основних принципах: верховенства права; законності; комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів; пріоритетності запобіжних заходів; невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень; відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів; забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням. Однак корупція в Україні має особливості, які відрізняють її від корупції в розвинених країнах. Без виявлення їх не можна розробити адекватних протикорупційних заходів. Корупція в нашій державі – це корупція кризового типу, тобто така, що: а) породжується кризою сучасного українського суспільства (а не лише недосконалістю кримінальної юстиції); б) здатна поглиблювати цю кризу, маючи властивість зводити нанівець будь-які політичні, економічні, правові й моральні реформи. І в цьому полягає її загроза національній безпеці.

Корупція кризового типу в Україні, що вражає не лише державу, а й громадянське суспільство та саму українську націю, зумовлює те, що для ефективної їй протидії має бути розроблена спеціальна технологія протидії саме цьому типові корупції (а не корупції взагалі). Аналіз практики протидії корупції в Україні свідчить, що вона не заснована на адекватних уявленнях про корені корупції. Зокрема, не враховується чинник корупційної активності громадян, і тому все зводиться до корупційної активності посадових (службових) осіб. Це означає, що зі стратегії і тактики протидії корупції випадає такий потенціал, як «діяльність, спрямована на зменшення корупційної активності громадян», що має, на нашу думку, вирішальне значення для протидії корупції кризового типу [4, с. 323].

Таким чином, можна дійти висновку, що так званий «корінь зла» перебуває в свідомості громадян, тому цією проблемою повинна займатися не лише держава. Адже, як свідчить міжнародний досвід, боротьба з корупцією досягає успіху лише за умови її комплексного характеру, наявності чітких пріоритетів, коли вона охоплює якнайбільше сфер життєдіяльності держави, ведеться постійно та перебуває в центрі уваги і влади, і громадськості. А серед головних засобів протидії корупції, згідно з законодавством України,

можна виділити такі: обмеження щодо використання службового становища; обмеження щодо суміщення та сумісництва; обмеження щодо одержання дарунків (пожертв); обмеження щодо роботи близьких осіб; обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функції держави, місцевого самоврядування; спеціальна перевірка; декларування майна, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру та проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, обов'язковість проведення якої передбачено статтею 15 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 04.09.2014 // ВВР України. – 2014. – № 32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1506-17>.
2. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмержицький. – К., 2008.
3. Ільницька Н. Г. Система засобів та способів протидії корупції / Н. Г. Ільницька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reestracijnaturka.jimbo.com>.
4. Годованець І. Б. Корупція в Україні: стан і проблеми/ І. Б. Годованець // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XVI регіональної наук.-практ. конференції (м. Львів, 8-9 лютого 2010 р.). – Львів, 2010.

Бідняк Ганна Сергіївна,
старший викладач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Малієнко Ілля Ігорович,
курсант
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА У ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ДІЯНЬ

Використання спеціальних знань у різних формах значно розширює пізнавальні можливості органів досудового розслідування та суду, дозволяє використовувати новітні науково-технічні засоби під час протидії корупції на сучасному етапі. Однією з таких форм є проведення судової експертизи, оформлене у вигляді висновку експерта.

Взагалі, висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Щоб висновок експерта набув

статусу доказу та мав безсумнівне походження, його змісту необхідно приділити достатньо уваги.

Відповідно до науково-криміналістичної літератури структура висновку експерта є такою:

- вступна частина;
- дослідна частина;
- синтезуюча частина;
- підсумки;
- додатки (таблиці, малюнки, тощо).

Аналіз судово-слідчої практики та анкетування працівників практичних підрозділів ОВС свідчить про те, що в більшості випадків слідчий та суддя не заглиблюються в дослідну та синтезуючу частини висновку. Непоодинокі випадки, коли спочатку вивчаються підсумки, їх відповідність поставленим запитанням та іншим доказам у провадженні, потім наявність необхідних реквізитів та дотримання інших процесуальних вимог. Безперечно, слідчий оцінює висновок експерта для того, щоб мати доказове, орієнтовне або пошукове значення. Проте він не має відповідного обсягу знань, достатніх, щоб оцінити правильність та якість проведених досліджень, застосованих методів.

У КПК України та підзаконних нормативно-правових актах викладені вимоги до змісту висновку експерта: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта) та на якій підставі була проведена експертиза; місце і час проведення експертизи; хто був присутній при проведенні експертизи; перелік питань, що були поставлені експертові; опис отриманих експертом матеріалів та які матеріали були використані експертом; докладний опис проведених досліджень, у тому числі методи, застосовані у дослідженні, отримані результати та їх експертна оцінка; обґрунтовані відповіді на кожне поставлене запитання [1, с. 56].

Однак слід звернути увагу на одне з найбільш дискусійних питань, яке зустрічається в експертно-слідчій практиці та роботах вчених-криміналістів: на повноту інформації, яка викладена у висновку експерта [2; 3; 4].

Слід зазначити, що серед корупціонерів зустрічаються особи з високим інтелектуальним рівнем розвитку. У той же час інформація, що міститься у дослідній частині висновку експерта, має специфічний характер і може бути використана ними у подальших злочинних цілях. Тому ми вважаємо доцільним складати один із екземплярів висновку у скороченому вигляді, який буде надаватися стороні – замовнику експертизи. Другий екземпляр повинен складатися у розгорнутому вигляді, де в дослідній частині докладно викладено всі процеси, методи дослідження, ознаки, на яких ґрунтується висновок. Повний екземпляр повинен зберігатися в архіві експертної установи, де за нагодою з ним може ознайомитися слідчий.

Додатково при проведенні експертиз у державних експертних установах на кожний висновок експерта оформлюється особова справа. Особова справа

комплектуються такими документами: облікова картка (де містяться дані про експерта, термін виконання експертизи, вид експертизи тощо), копія постанови про призначення експертизи (відношення або заяви), опис об'єктів та речових доказів, договір на проведення досліджень (випробувань), протокол проведення дослідження, копія висновку експертизи (копія супровідного листа, копія рахунку за проведені дослідження), дані первинних спостережень, лист переговорів з ініціаторами по проведенню досліджень (випробувань) та інші документи при необхідності. Ці матеріали також зберігаються в архіві експертної установи.

Окрім того, кримінальним процесуальним законодавством передбачено, що кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку. Також суд має право призначити одночасний допит двох експертів для з'ясування причин розбіжностей у висновках. Тобто можна допитувати експертів, залучених для проведення експертизи, як стороною захисту, так і обвинувачення. Крім того, сторони кримінального провадження мають можливість надавати відомості стосовно допитуваного експерта, що дає можливість суду та сторонам кримінального провадження об'єктивно оцінити надані висновки та кваліфікацію експертів.

Згідно з кримінально-процесуальним законодавством у своєму висновку експерт має право зазначити відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких сторона-замовник не ставила запитань.

Таким чином, існує низка проблемних питань використання висновку експерта при розслідуванні корупційних діянь. Це пов'язано з тим, що у кримінально-процесуальному законодавстві чітко не визначено окремі аспекти оформлення та наповнення висновку експерта. У свою чергу, цей факт негативно відображається на експертно-слідчій практиці.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х., 2012. – 360 с.
2. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монограф. / І. В. Пиріг. – Дніпропетровськ, 2011. – 312 с.
3. Лапта С. П. Правові та наукові основи використання судових експертиз при розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук / С. П. Лапта. – Х., 2006.
4. Ревака В. М. Форми використання спеціальних пізнань в досудовому провадженні : дис. ... канд. юрид. наук / В. М. Ревака. – Х., 2006.

Тищенкова Ірина Олександрівна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
Косовська Антоніна Олександрівна,
студентка юридичного факультету
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

В Україні, як і в усьому світі, корупцію віднесено до головних політичних, економічних і соціальних проблем. Вона визнана одним із найбільш загрозливих явищ сучасності, що впливає на ефективність діяльності органів державної влади, гальмує економічний розвиток, несе загрозу багатьом елементам конституційного та суспільного ладу, а також національній безпеці держави. Ефективність методів боротьби з корупцією набуває особливого значення у контексті виконання завдань щодо відновлення економічного зростання й модернізації економіки країни.

У галузі державного управління проблема корупції в органах державної влади досліджувалась у працях багатьох вітчизняних науковців, таких як Л. Й. Аведян, Н. Л. Гавкалова, С. Д. Дубенко, С. О. Кохан, М. І. Мельник, Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко, О. Я. Прохоренко та ін.

Корупція – це негативне соціальне явище, яке виступає джерелом політичних, економічних, соціальних та духовних ризиків для суспільства. Негативна сила корупції виявляється у падінні авторитету органів державної влади, нівелюванні моральних цінностей у суспільстві, у проникненні кримінальної складової у державно-управлінські та суспільні відносини [1]. Якщо говорити про корупцію в системі органів державної влади, то можна дати таке визначення: корупція – це зловживання державною владою посадовою особою, а також керівником чи службовцем органу державної влади для одержання будь-яких незаконних вигод для себе чи інших осіб, пов'язаних із проходженням державної служби [2].

До причин корупції в органах державної влади на сучасному етапі можна віднести такі чинники: недостатнє відмежування державного апарату від підприємницьких і комерційних структур; недостатня активність громадської позиції щодо подолання корупції; потужна бюрократична система в Україні, яка передбачає отримання неправомірних вигод державними службовцями; суцільне лобювання щодо прийняття законів та інших нормативно-правових актів; низький рівень оплати праці державних службовців в Україні, що змушує їх ставати суб'єктами корупційних діянь [2].

Необхідність невідкладного подолання корупції зумовлюється тим, що вона за ефектом ланцюгової реакції породжує цілий спектр інших системних

проблем: загрожує верховенству права, моралі в суспільстві, стабільності демократичних процесів, підриває основи державного управління, порушує принципи рівності та соціальної справедливості [3].

Аналіз політичної, нормотворчої і правозастосовної діяльності органів державної влади України дає підстави констатувати, що основна ставка у боротьбі з корупцією робиться на посилення репресивних і адміністративних засобів, а головні зусилля правоохоронних органів витрачаються на виявлення аж ніяк не самих небезпечних корупційних правопорушень [4]. Разом з тим очевидним є те, що посилення репресій – це зовсім не той шлях, який може привести до позитивних результатів. Посилення санкцій не спричинило суттєвого збільшення кількості посадових осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за хабарництво, не забезпечило їх застосування щодо хабарників найвищого рівня. Більше того, воно породило проблему в судовій практиці, коли суди, виходячи із суспільної небезпеки вчиненого (незначного розміру предмета хабара тощо), у кожному другому випадку змушені виходити за межі визначених санкцій і призначати більш м'яке покарання, ніж передбачене законом. Якщо говорити саме про цей аспект проблеми, то слід зазначити, що посилення боротьби із хабарництвом передбачає визначення науково обґрунтованих, адекватних характеру і ступеню суспільної небезпеки хабарництва кримінально-правових санкцій [5].

Стратегічним напрямом боротьби з корупцією має бути попередження корупційних проявів. Характер профілактичних заходів зумовлюється глибиною з'ясування соціальних передумов корупції, причин та умов корупційних діянь. Одне із основних завдань, які постають у цьому зв'язку, – зробити корупцію справою ризикованою і не вигідною. Зокрема, правовий і соціальний статус службовця, в діяльності якого завжди присутня спокуса використати надані йому владу або посадові повноваження в особистих інтересах чи інтересах третіх осіб, повинен стимулювати його до законслухняної поведінки. Також свідоме розуміння наслідків вчиненого корупційного діяння повинно лягти в основу правомірної поведінки державного службовця. Безумовно, забезпечити такий статус державного службовця набагато складніше, ніж посилити репресії, створити нові табу, збільшити кількість правоохоронних структур тощо.

На сучасному етапі трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні, а також аналіз результатів демократичних перетворень крізь призму впливу сучасних світових тенденцій свідчать, що завдяки боротьбі з корупцією в органах державної влади і впровадженню адміністративної реформи суспільство поступово отримує прозору систему державної влади, підзвітну суспільству, де кожен знає, хто за що відповідає і кому підконтрольний: чіткі критерії для утворення нових органів унеможливають зростання їх кількості без громадської експертизи. Відтепер жодний орган не зможе втручатися в життя суспільства без чітко прописаних у законодавстві повноважень на це та процедур їх здійснення; прозору систему надання державних послуг з рег-

ламентами їх наданням [4].

Політична нейтральність службовців дає змогу підвищити законність у здійсненні державного управління з гарантуванням високого рівня соціальних стандартів для усіх верств суспільства; потужний антикорупційний механізм, усунення інституційного конфлікту повноважень та дерегуляційні підходи в державному управлінні зменшують можливе поле корупційних ризиків, позбавляють корупціонерів та нечесних чиновників можливості вимагати хабарі та обтяжувати суспільство незаконними поборами [5].

Отже, зменшення ступеня корупційних діянь в Україні можливе лише за умови координації зусиль та засобів різних державних структур, суспільства, міжнародних організацій, а також шляхом формування у суспільстві негативного ставлення громадськості до цього явища як до суспільно негативного. Адже основна проблема боротьби з корупцією в нашій державі полягає навіть не в її розмахах, а в тім, що суспільство сприймає корупцію як явище буденне, звичний засіб досягнення мети.

Бібліографічні посилання

1. Корупція сьогодні, або Чому ми її не побороємо // Громадянське суспільство. – 2011. – № 1 (15). – С. 45-52 [Електронний ресурс] // Український незалежний центр політичних досліджень : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua/publications/5151>.
2. Кохан С. О. Забезпечення відповідальності та запобігання корупції у державній кадровій політиці [Електронний ресурс] / С. О. Кохан. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2007-1/txts/07ksodkp.htm>.
3. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Д., 2009. – С. 75-83.
4. Банчук О. Запобігання і протидія корупції в органах місцевого самоврядування : практ. посібник / Олександр Банчук. – К., 2012.
5. Баришніков В. М. Запобігання та протидія проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування : навч.-метод. посібник / В. М. Баришніков. – К., 2013.

Тищенкова Ірина Олександрівна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін

Кеню Юлія Василівна,
студентка

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

КОРУПЦІЙНІ ПРОЦЕСИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

На актуальність теми вказує те, що в Україні існує значна кількість умов виникнення корупції на державній службі. Тому в цій сфері досвід практичних працівників, провідних науковців і державних службовців є найбільш актуальним.

Питанням визначення чинників виникнення корупції займалися: М. Камлик, Є. Невмержицький, І. Жиліна, О. Кальман, Ф. Шульженко, С. Романов, А. Козлов, Л. Доля, В. Сущенко, С. Рогульський.

Наразі проблему протидії корупції визначають три аспекти, співіснування яких є досить парадоксальним фактом: по-перше, вона є надзвичайно актуальною для соціального життя загалом і для юридичної науки і практики зокрема, що визнається і підкреслюється усіма; по-друге, про неї надзвичайно багато говорять політики, журналісти, інші категорії громадян; по-третє, при цьому вона характеризується низьким рівнем наукового дослідження [3].

Державна кадрова політика – це політика держави у сфері державної служби, метою якої є вдосконалення кадрового потенціалу, створення дієздатного державного апарату, спроможного ефективно здійснювати завдання та функції Української держави шляхом сумлінного виконання державними службовцями покладених на них службових повноважень [2].

Сьогодні найважливішим завданням держави є докорінне оновлення інституту державної служби, запобігання непрофесіоналізму та некомпетентності під час формування кадрового потенціалу, підвищення престижу державної служби.

Відповідно до абз. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» корупція – використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [4].

Діяльність щодо боротьби з корупцією в Україні не стала головною для багатьох державних органів та здійснюється без певної системи і вимогливо-

сті, достатнього інформаційного забезпечення, додержання принципу розподілу функцій та відповідальності.

Найнебезпечнішими є прояви корупції в сьогоднішній кадровій політиці на вищих щаблях виконавчої влади, адже керівники найвищого рівня створюють цілу піраміду корупційних відносин, яка пронизує всі рівні влади. Нерідко кадрові рішення в самих структурах влади приймаються лише формально; фактично вони ухвалюються поза владними кабінетами впливовими бізнесменами, керівниками організованих злочинних формувань, які контролюють той чи інший регіон або сферу діяльності [3].

Масове трансформування чиновників, які наділені доволі високими владними повноваженнями, у нових власників завдяки реалізації ними власних економічних інтересів у підприємницьких структурах через власних родичів, друзів, колишніх колег тощо, що значною мірою порушує принцип несумісності, ігнорує принцип запобігання конфлікту інтересів при здійсненні владних повноважень та стимулює розвиток тіньових економічних відносин. Помірно виникає ринок корупційних послуг для обслуговування продуктованих владою тіньових економічних відносин.

До того ж не вважається великим гріхом «підмашування», тобто невелика плата, яка стимулює чиновника докладати більше зусиль для виконання своєї роботи, не порушуючи закону та принципів об'єктивної конкуренції, адже така «дрібна» корупція не призводить до викривлення структури економічних стимулів. Сама корупція цього типу не обов'язково є відхиленням від економічно ефективного розподілу суспільних ресурсів. Наприклад, у багатьох країнах світу, як і в Україні, державні службовці, які виконують важку, кваліфіковану, дуже важливу для суспільства та відповідальну роботу, офіційно отримують неадекватну винагороду. За таких умов можливість отримання «додаткових заробітків» дає змогу зберегти кваліфіковані кадри на державній службі. Проте даний корупційний спосіб є зовсім не найкращим [1].

Корупція справляє безпосередній вплив на формування влади. У виконавчій гілці влади це переважно відбувається шляхом плати за призначення на посаду (купівля-продаж посад), призначення на посади не на підставі ділових якостей особи, а виходячи з її родинних зв'язків або з особистої відданості (за принципом "не важливо, хто ти – важливо, чий ти").

В останні роки в Україні у сфері протидії корупції зроблено досить багато – прийнято спеціальний антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування, схвалено Концепцію боротьби з корупцією, розроблено спеціальну антикорупційну програму, на політичному рівні проголошено курс на посилення протидії цьому злу, запроваджено систематичне проведення на найвищому рівні організаційних заходів за участю керівників правоохоронних та інших державних органів, присвячених питанням протидії корупції тощо [3].

Мудрий реформатор знає, що корупцію не можна викоринити цілком,

тому першочерговим завданням має бути підвищення значною мірою порядності серед людей, формування сприйняття корупції як ризикованої та неприбуткової справи, яку засуджує народ і карає закон України. Для цього важливо проводити велику просвітницьку роботу з формування психології української нації, який мав би сформований інтерес протидії неправді.

Надалі у даному напрямку вбачається необхідність дослідити умови виникнення корупції, принципи та моделі формування і функціонування державного апарату, також мотивацію кадрів, що в сфері державного управління ще досить слабо підготовлені та недостатньо мотивовані для здійснення ефективної протидії корупційним проявам у системі державної служби.

Таким чином, стратегічним напрямом запобігання передумовам корупції та їх нейтралізації є послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя, розвиток громадянської свідомості та активності в загальному контексті побудови демократичної держави. Демократизація, відкритість влади, прозорість та зрозумілість для населення державних рішень, діяльності управлінського апарату, державних службовців, розвиток громадянського суспільства – найважливіші важелі подолання корупції в політико-владних відносинах сучасного українського суспільства.

Бібліографічні посилання

1. Бачинська І. С. Детермінанти корупції в Україні, або Чому державні службовці залучені до корупційного процесу / І. С. Бачинська // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 377-382 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2012_32_48.pdf.

2. Захарова І. В. Перспективні напрями вдосконалення кадрової політики в органах державної влади в умовах адміністративно-територіальної реформи / І. В. Захарова // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. Володимира Даля. – 2013. – № 16. – С. 116-120 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VSUNU_2013_16_25.pdf.

3. Пірен М. Запобігання корупції в системі політико-владних відносин сучасного українського суспільства / М. Пірен, В. Ребкало // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2011. – № 4. – С. 191-200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64&du_2011_4_26.pdf.

4. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

Рибалкін А.О.

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції

Криворучко Д.І.

слухач магістратури

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМОТВОРЧОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШ- НІХ СПРАВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Сучасна динаміка державно-правового розвитку України об'єктивно зумовлює проблему неналежного нормативного регулювання певної сфери суспільних відносин, а якщо говорити ширше, то деякі з них взагалі не мають нормативного регулювання в чинному законодавстві України. Стосовно діяльності органів внутрішніх справ України, то в даному аспекті потрібно зазначити, що внаслідок недосконалості законодавства, яке регулює нормотворчу діяльність ОВС, невідповідності та наявності протиріч в сучасному законодавстві виникають проблеми в ефективності функціонування підрозділів ОВС України і як результат – підвищення рівня корупційної злочинності та зниження професійності окремих працівників.

З огляду на це, а також на той факт, що Україна на даному етапі розвитку суспільства та державності, у своїй політичній, нормотворчій діяльності намагається відповідати вимогам європейського законодавства, особливої актуальності набуває дослідження нормотворчої діяльності органів внутрішніх справ, в якій зараз міститься значна кількість невирішених проблемних питань.

Для розуміння сутності нормотворчої діяльності органів внутрішніх справ України, на нашу думку, потрібно звернутись до її дефініції. Нормотворча діяльність у Міністерстві внутрішніх справ України – це напрямок діяльності структурних підрозділів центрального апарату МВС, що здійснюється за встановленою законодавством процедурою з метою підготовки та прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання службової діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ [2]. Головне призначення нормотворчості – формулювання нових правових норм, котрі притаманні соціуму, тобто моделювання суспільних відносин, які з позицій держави або громадянського суспільства (народу) є припустимими (бажаними) чи необхідними (обов'язковими). Зміна чинних і відміна застарілих правових норм сприяють утвердженню нових норм і, отже, вони входять до складу нормотворчості як її допоміжні прояви.

При детальному аналізі процедури підготовки та подання нормативних актів МВС України ми встановили, що вона є досить складною, включає ба-

гато етапів. Проте складна процедура підготовки й прийняття нормативних документів має на меті максимально попереджати виникнення суперечливих, безперспективних або навіть таких актів, які суттєво підривають авторитет МВС України. На етапі обговорення, погодження і візування проектів є потреба у прискіпливому вияві практичної необхідності видання нормативного акта, відповідність його чинному законодавству, правильність посилань до інших нормативних або методичних матеріалів, наявність раніше виданих нормативних документів з регульованої проблематики, правильність обраної форми документа і дотримання необхідних реквізитів, передбачити скасування або зміну діючих нормативних актів (у разі потреби). Для кожного уповноваженого суб'єкта нормотворчої діяльності, а тим більш керівника МВС, УМВС, ГУМВС, підготовка будь-якого нормативного акта має починатися із запитання про потрібність цього документа. Це необхідно з'ясувати щоразу, навіть з урахуванням теперішньої законодавчо-нормативної ситуації: неналежне правове регулювання організації та діяльності органів внутрішніх справ; юридична «застарілість» і низька якість багатьох чинних нормативно-правових та методичних документів; низький рівень правових узагальнень, множинність юридичних приписів, їх суперечливість та непогодженість з існуючими загальнодержавними нормативами і стандартами; активне користування примусово-наказовими методами управління і т. ін. [4, с. 150].

Ініціатором нормотворчості в більшості випадків є галузеві служби органів внутрішніх справ України, що слугує можливої розгалуженості при виданні нормативно-правових актів, які регулюють суміжні питання багатьох відомств органів внутрішніх справ. Ми вважаємо, що завдяки цьому може виникати велика кількість різноманітних нормативно-правових актів, які дублюють певні вимоги і внаслідок цього виникає проблема кількісної характеристики нормативних актів органів внутрішніх справ України, тобто є досить велика їх кількість, що тільки заважає вільній та повноцінній роботі органам внутрішніх справ України.

Наявність значної кількості чинних нормативно-правових актів органів внутрішніх справ зумовлена різними факторами, переважно об'єктивного характеру, зокрема широтою повноважень і структурною неоднорідністю підпорядкованих МВС України суб'єктів. Проте на кількісні характеристики впливають, звісно ж, і суб'єктивні чинники: ротація кадрів, перерозподіл повноважень тощо. Наслідком цього є дублювання окремих завдань управлінських структур, підпорядкованих МВС, нечіткість і неоднозначність норм, паралельна чинність застарілих і нових норм, суперечності між ними, розпорошеність у різних документах, на що звертають увагу працівники міліції [3, с. 2-3].

До нормотворчої компетенції органів внутрішніх справ належить не лише прийняття відомчих нормативних актів, а й право на участь у створенні актів вищої юридичної сили, зокрема законів, постанов Уряду тощо. У разі необхідності можливе видання нормативних актів спільно з іншими

суб'єктами. Така робота здійснюється у випадку, коли сфера дії майбутнього нормативного документу виходить за межі компетенції МВС [1, с. 12].

В цьому контексті було здійснено аналіз ст. 117 Конституції України і встановлено, що можливість видання нормативно-правових актів Міністерством внутрішніх справ України прямо не передбачена, проте, якщо звернути увагу безпосередньо на текст статті [5], то є підстави вважати, що така діяльність можлива. У статті 117 Основного закону зазначено, що нормативно-правові акти міністерств підлягають реєстрації в порядку, встановленому законом [5], відповідно, Міністерство внутрішніх справ України має право видавати нормативно-правові акти, закріплено обов'язковість реєстрації вищезгаданих актів міністерства. Законодавством було б не логічно зазначати про реєстрацію нормативно-правових актів міністерствами, які у своїй діяльності не мають права їх видавати взагалі.

Проаналізувавши нормотворчу діяльність ОВС України, на нашу думку, буде доречним запропонувати збільшити обсяг повноважень в частині самостійного здійснення нормотворчої діяльності міськими управліннями міліції. Проте ця самостійність повинна бути колективно пов'язана між відомствами. Як приклад, слід зазначити, що для об'єктивного прийняття будь-якого нормативно-правового акта, який буде регулювати діяльність ОВС України в контексті специфічної діяльності в межах компетенції, потрібно при розробці їх поєднати представників задіяних служб, які є відповідальними від керівництва у сфері нормотворення підрозділу, і при загальному обговоренні виявити проблеми, які виникнуть в однієї зі служб, одразу ліквідувати їх, для того, щоб при виданні нормативно-правового акта у всіх служб, які в ньому задіяні, не виникало питань про правильність та механізм його застосування.

Беззаперечно, частина нормотворчості, яку необхідно надати міським та районним відділам ОВС України, не повинна буди загальною, тобто такою, що передбачала б можливість врегулювання всієї діяльності територіального підрозділу, але певні моменти, такі як врегулювання суспільних відносин з підпорядкованими об'єктами, які перебувають у сфері контролювання підрозділу, технічне забезпечення органів та підрозділів внутрішніх справ, є необхідним моментом регулювання самим підрозділом.

Ми спробували виокремити основні проблеми нормотворчої діяльності МВС України, а це зокрема: недосконалість чинної нормативної бази, що негативно впливає на якість професійної діяльності міліції, недостатня теоретична розробка проблем відомчої нормотворчої діяльності, велика кількість нормативних актів, які дублюються, складна процедура здійснення безпосередньої нормотворчої діяльності МВС України. Враховуючи значну кількість актуальних питань в рамках дослідженої тематики, подальша робота в цьому напрямі триватиме.

Бібліографічні посилання

1. Рибалкін А. О. Нормотворчість органів внутрішніх справ (аспекти загальної теорії) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права;

історія політичних і правових учень» / А. О. Рибалкін. – Харків, 2005. – 20 с.

2. Про затвердження інструкції з організації нормотворчої діяльності в МВС України : Наказ МВС України від 27.07.2012 № 649 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/46036>.

3. Шестопадова Л. Особливості нормотворчості в органах внутрішніх справ / Л. Шестопадова, М. Мельничук // Вісник Академії управління МВС. – 2009. – № 2.

4. Теорія управління органами внутрішніх справ / ред. Кравченко Ю. Ф. // Теорія управління органами внутрішніх справ. – М., 1999.

5. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.) // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 ; Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1 Спеціальний випуск. – С. 15. – Ст. 259.

Козак Олена Вікторівна,
здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МАЙНОВА ШКОДА ЯК ОЗНАКА КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Суспільна небезпечність корупції визнається усіма без винятку – і простими громадянами, які потерпають від неї, і чиновники з політиками, які зобов'язані протидіяти корупції, серед яких і ті, хто, лицемірно декларуючи свою буцімто відданість боротьбі з корупцією, насправді залишається «мажорним» корупціонером. Основним негативним наслідком корупції є тотальне, гіпертрофічне перекручування та невиконання функцій держави, втрата нею довіри та підтримки населення. Теперішні кризові явища в Україні, основною мірою, є наслідками тотальної корупції, що пронизала владу зверху донизу, помноженої на її некомпетентність. Але сумління чиновників приборкати корупцію і страху в їх очах досі не видно. Одна з важливих причин цього – відсутність реальної протидії корупції в державі, кругова порука, постійні спроби приховати це за прийняттям невинуватих кількості законів та підзаконних нормативних актів, присвячених протидії корупції, дійсна роль яких зводиться до окомилування міжнародній спільноті та власному народу, а також розправи з опонентами та незручними, посилення тиску на населення.

Так, чинну нормативно-правову базу щодо протидії корупції в Україні утворюють закони: «Про засади запобігання та протидії корупції» № 3206-VI від 7 квітня 2011 року, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» № 3207 від 7 квітня 2011 року з подальшими змінами та доповненнями, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики» № 224-VII від 14 травня 2013 року, відповідні норми Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні пра-

вопорушення, міжнародні договори України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також підзаконні нормативні акти, такі як постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки» № 1240 від 28 листопада 2011 року, «Питання запобігання та виявлення корупції» № 706 від 4 вересня 2013 року, а також «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1240» від 15 січня 2014 р. № 19, а також нормативними актами, якими затверджені вимоги до поведінки (кодекси поведінки) осіб, які можуть бути суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, методичні рекомендації «Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування» Міністерства юстиції України від 16.10.2013 тощо. Рівень ефективності всієї цієї нормативної бази є насмішкою над сподіваннями народу на справедливую владу.

Однією з важливих ознак корупційних діянь, що утворюють склад злочину, є спричинювана ними майнова шкода. Злочини, які можуть вчинюватись внаслідок корупції, Кримінальний кодекс України передбачає у ст. 191, ч. 2 ст. 201, ч. 3 ст. 206, 219, 222-1, 233, 364, 368, 368-2, 369, 369-2 та ін. Окрім того, вчинення деяких злочинів, наслідком яких є майнова шкода, нерідко тісно пов'язане із вчиненням корупційних злочинів й утворює їх сукупність. Визначення змісту поняття «майнова шкода», а також обґрунтованих розмірів майнової шкоди, що спричинюється або загрожує суспільно небезпечними діями, як критерію їх криміналізації або кваліфікуючої ознаки, є однією з умов ефективної кримінально-правової протидії таким посяганням.

Однією із форм корупції є використання суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, зазначеними у ч. 1 ст. 4 Закону «Про засади запобігання та протидії корупції», наданих їм службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи для інших осіб. Поняття «неправомірна вигода» у Законі визначається як «грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав». Зміст заподіюваної злочинами майнової шкоди полягає у спричиненні потерпілій особі матеріальної шкоди і не охоплює випадків, пов'язаних із отриманням неправомірної вигоди у вигляді нематеріальних активів. Отримання неправомірної матеріальної вигоди об'єктивно може бути наслідком: 1) неправомірних вилучення грошових коштів або іншого майна із фондів певних осіб та оборнення їх на користь інших осіб; 2) отримання грошових коштів або іншого майна шляхом обману чи зловживання довірою без ознак шахрайства; 3) ухиляння особи від обов'язкової сплати грошових коштів або передачі майна іншій особі. У першому випадку потерпілій стороні заподіюється пряма майнова шкода, а у другому та третьому – у вигляді упущеної вигоди.

Проявами корупційних злочинів можуть бути: привласнення, розтрата

або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2-5 ст. 191 КК), отримання грошових коштів або іншого майна шляхом обману чи зловживання довірою без ознак шахрайства та зловживання службовою особою своїми службовими повноваженнями (ст. 364 та 192 КК), шляхом зловживання владою або службовим становищем ухилення від обов'язкової сплати грошових коштів або передачі майна (ст. 364 КК), маніпулювання на фондовому ринку, яке призвело до незаконного отримання прибутку у значних розмірах або уникнення збитків у значних розмірах, пов'язаних із невиконанням обов'язкових платежів та внесків (ст. 222-1 КК) та інші.

Для встановлення підстав кримінальної відповідальності за певні передбачені кримінальним кодексом діяння, необхідне встановлення розміру заподіяної ним майнової шкоди або грошового еквіваленту предмета злочину, протиправне обертання якого утворює об'єктивну сторону злочину. За винятком окремих злочинів, склад яких не залежить від розміру майнової шкоди, на спричинення якої посягає особа, наприклад грабіж за ч. 1-2 ст. 186 та розбій за ч. 1-3 ст. 187 КК, у більшості норм, диспозиції яких передбачають майнову шкоду, або обіг предмета злочину, розмір якого визначається у грошовому еквіваленті, встановлення розмірів майнової шкоди або грошового еквіваленту предмета злочину є обов'язковим.

Для визначення розмірів майнової шкоди злочину Кримінальний кодекс містить такі поняття, як «істотний», «значний», «великий» та «особливо великий», які для цілей різних норм нерідко визначаються неоднаково, і розрахунковою базовою яких виступає неоподатковуваний мінімум доходів громадян, поняття якого у нормах кримінального та адміністративного права також є подвійним. Вказане не тільки утруднює застосування вказаних термінів, а й нерідко виглядає нелогічним. Так, відповідно до ч. 3 ст. 51 КУпАП в редакції Закону № 1449-VI від 04.06.2009, якою визначено поняття «дрібне викрадення чужого майна», такий злочин, як крадіжка, утворює викрадення чужого майна у розмірі, що перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, який розуміється як розмір податкової соціальної пільги, встановленої в Україні станом на 1 січня поточного року і яка у 2014 році дорівнює 50% прожиткового мінімуму працездатної особи (609,00 гр.), тобто більше 121,80 гривень. Для визначення ж розмірів стягнення та покарання, а також цілей інших галузей права розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян залишається незмінним і дорівнює 17 гривням. До 2004 року розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян мав єдині розмір та значення.

Неодноманітне розуміння в межах одного нормативного акта одного й того ж поняття, а також для цілей різних галузей права свідчить про недосконалість законодавства, утрудняє його застосування, створює умови для проявів корупції, зокрема у кримінальному та адміністративному судочинстві. Для усунення цих недоліків пропонується відмовитися від використання вели-

чин неоподатковуваного мінімуму доходів громадян для цілей кримінального та адміністративного законодавства на користь розміру прожиткового мінімуму працездатної особи, встановленого в Україні на момент заподіяння шкоди, а для визначення розміру штрафу – на момент фактичного його виконання.

Скок Олександра Сергіївна,
аспірант
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

РОЗМЕЖУВАННЯ КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА КОРУПЦІЙНОГО ЗЛОЧИНУ

Корупція, як негативне антисуспільне явище, загрожує правопорядку, демократії, правам людини, соціальній справедливості, а також економічному розвитку країни в цілому. Проблеми подолання корупції в Україні завжди гостро стояли перед законодавцем, адже вона є не тільки проявом поодиноких злочинів та правопорушень, а й підставою для побудови міцного ланцюга в організованій злочинності.

Всебічно дослідженню корупційних діянь у своїх працях приділяли увагу такі науковці, як М. І. Хавронюк, М. І. Мельник, В. Д. Гвоздецький, С. С. Рогульський, В. М. Гаращук, Н. В. Бугаєвська та ін.

Корупційне правопорушення у ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [1] представлено як умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність. Термін «корупційне правопорушення» включає в себе корупційний злочин, корупційне адміністративне правопорушення, корупційне дисциплінарне правопорушення та корупційне цивільно-правове правопорушення. Тобто корупційне правопорушення носить міжгалузевий характер, а тому його ознаки притаманні правопорушенням у різних галузях права. Але одразу виникає питання щодо форми вини корупційного правопорушення та його зв'язку із ст. 23 КК України [2], де зазначено, що діяння (передбачене КК) може бути вчинене як у формі умислу, так і необережності. Переважна більшість злочинів корупційного характеру в Особливій частині КК вчиняються виключно з умислом, але є і такі, де це не зазначається.

Поняття корупційного злочину в кримінальному законодавстві відсутнє. Якщо злочином є передбачене Кримінальним кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину, то можна визначити корупційний злочин як передбачене Кримінальним кодексом суспільно небезпечне винне діяння, яке полягає у використанні службових пов-

новажень та пов'язаних із цим можливостей, а також у схилянні фізичних або юридичних осіб для вчинення тих самих дій, вчинене суб'єктом злочину. Перелік злочинних діянь в Особливій частини КК, а саме в Розділі XV «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян» та Розділі XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», прямо не містять у собі поняття корупції, але кваліфікуються так, враховуючи положення не тільки КК України, а й інших нормативно-правових актів. Корупційним злочинам властиві такі ж ознаки, як і для будь-якого злочинного діяння: суспільна небезпека, протиправність, винність і караність.

Аналіз ратифікованих Україною міжнародних нормативно-правових актів з питань подолання корупції довів, що корупція не є виключно українською проблемою, а стосується майже кожної європейської країни. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією задля активізації міжнародного співробітництва щодо спільної кримінальної політики з метою захисту суспільства від корупції встановлює перелік заходів, яких необхідно вжити на національному рівні для подолання або попередження корупційних злочинів. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією зазначає, що для осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, національне законодавство встановлює право на порушення судової справи з метою отримання повної компенсації (матеріальні збитки, втрачена вигода та немайна шкода) за заподіяну шкоду.

Щодо корупційних адміністративних правопорушень, то відповідальність за них встановлюється Главою 13-А «Адміністративні корупційні правопорушення» КУпАП (ст. 172-4 – 172-9) [3].

Корупційне дисциплінарне правопорушення та корупційний злочин мають різні об'єкти посягання, а тому і змінюється сама природа інших ознак такого правопорушення. Відповідальність за дисциплінарні правопорушення може наставати паралельно із кримінальною відповідальністю.

У результаті аналізу норм законодавства щодо визначення місця корупційних правопорушень серед інших діянь ми побачили, що поняття корупційного правопорушення не зводиться виключно до адміністративної юрисдикції. Місце корупційного злочину серед інших корупційних правопорушень, на нашу думку, все ж таки займає пріоритетне місце. Розмежування «корупційного правопорушення» та «корупційного злочину» відбувається за ступенем суспільної небезпеки, який визначається за такими обставинами, як: форма вини, мотив, мета, спосіб вчинення, розмір шкоди та тяжкість наслідків. А тому за для подолання плутанини ми пропонуємо із змісту поняття «корупційне правопорушення» виключити аспект кримінальної відповідальності і доповнити цей закон окремим терміном «корупційний злочин» із вказівкою на форму вини та наслідки за його вчинення у вигляді кримінальної відповідальності.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/3206-17>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/80731-10>.

Приходько Андрій Андрійович,
слухач магістратури
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАТРИМАННЯ З
А ФАКТАМИ ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ**

Затримання особи має важливе значення при розслідуванні фактів отримання неправомірної вигоди відповідною особою. Водночас затримання істотно впливає на права та свободи затримуваної особи. Крім того, під час затримання особи, яка має будь-який правовий імунітет, необхідно враховувати не тільки національне, а й міжнародне законодавство, договори про співробітництво та правову допомогу, укладені Україною з іншими державами. Згідно зі ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2, с. 15]. Як зазначає А. Коні, будь-який арешт є позбавленням волі – найбільшого блага кожного громадянина, є вирахуванням із життя, поповнити яке не в змозі жодна людська сила. У разі несправедливості цього покарання відшкодувати заподіяне зло вже неможливо [3, с. 120]. Погоджуючись із цією думкою, можна дійти висновку, що застосування такого примусового заходу, як затримання підозрюваного, є втручанням у сферу прав і свобод людини, припустимим лише у разі крайньої суспільної необхідності, коли правосуддя неможливо забезпечити м'якшими засобами впливу, а заподіяна в такий спосіб шкода буде меншою, аніж відвернута.

Як наголошує Е. Манівлець, затримання відбувається в інтересах правосуддя та безпеки суспільства, але водночас не можна ігнорувати й інтереси затриманих осіб, тому під час виконання цієї дії не допускається будь-яке обмеження прав людини, що визнаються або існують у державі відповідно до права, конвенцій, правил або звичаїв [4, с. 10]. Тому перед тим, як прийняти рішення про затримання, слідчий має максимально повно встановити особу за-

тримуваного, а в разі, коли його вже доставлено, — допитати і про факти, щодо яких виникла підозра, та по суті випадку, котрий перевіряється [5, с. 15].

Затримання особи одразу після отримання неправомірної вигоди сприяє встановленню обставин події. Виявлені в ході затримання, наприклад, гроші, що передавались хабарнику, необхідно ретельно оглянути з дотриманням усіх вимог, що ставляться до даної слідчої (розшукової) дії. У подальшому це буде визначатись як доказ причетності відповідної особи до вчиненого кримінального правопорушення. Затримана «на гарячому» особа не має чітко сформованої лінії захисту та переважно дає правдиві свідчення про факт вчиненого суспільно небезпечного діяння. Вагомий вплив на затриманого та обрану ним лінію поведінки в тактичному аспекті здійснює негайне проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб та інших слідчих (розшукових) дій. У результаті складається сприятлива слідча ситуація, що спрощує діяльність слідчого при розслідуванні та спрямовується на закріплення з метою подальшого використання доказів.

Затримання як специфічна, комплексна дія передбачає виконання низки організаційних та процесуальних заходів. Підготовка до затримання включає в себе:

- 1) вивчення особи, що підлягає затриманню і арешту;
- 2) визначення часу і місця затримання;
- 3) вирішення питання про кількісний та персональний склад групи затримання;
- 4) визначення обов'язків учасників затримання, які дії і в якій послідовності їм належить вчиняти до, в момент і після затримання;
- 5) інструктаж учасників затримання;
- б) оснащення учасників затримання необхідними технічними засобами, засобами індивідуального захисту і т. п. [5, с. 152].

У тактичному плані розрізняють одиночні і групові затримання. При груповому затриманні під варту беруть декількох співучасників або декількох осіб, які не проходять по одній справі, але в силу обставин перебувають в одному місці (в кублі, на місці злочинської сходки і т. п.). Затримання співучасників, що знаходяться в різних місцях, може бути одночасним (в один день і годину) і різночасним.

Аналіз особистості затримуваного полягає в збиранні інформації про його зовнішність, можливі дії при затриманні, наявність у нього зброї, фізичні якості, володіння прийомами східних єдиноборств. Якщо йдеться про затримання раніше судимої особи, відомості можуть бути отримані з її архівної кримінальної справи.

При визначенні часу і місця враховується спосіб життя затримуваного, його розпорядок дня, маршрути і засоби пересування. Вивчається планування приміщення, входи і виходи, пожежні сходи, ліфти, місця укриття. При підготовці затримання на відкритій місцевості або в населеному пункті слід вивчити рельєф, розташування доріг, лісових посадок, наявність прохідних

дворів, будинків, під'їзди яких мають два виходи, маршрутів міського транспорту та ін.

Затримання завжди здійснюється групою працівників. Залежно від особистості затримуваних, їх можливої поведінки, озброєності, фізичної підготовки в затриманні можуть брати участь спеціально сформовані оперативні групи з числа працівників органу внутрішніх справ. Чисельність групи визначається з розрахунку не менше трьох співробітників на одного затримуваного. Учасники затримання мають бути відповідно екіпіровані та озброєні. Якщо передбачається затримати жінку, необхідна участь жінки – оперативного працівника. До групи може входити слідчий.

Учасникам групи повідомляють дані про особу затримуваного, його можливі наміри, здатність до опору. Доводиться до відома план операції, місця розташування та обов'язки кожного учасника групи, послідовність дій. Іноді виділяють співробітника, якому доручається спостерігати за операцією зі сторони з тим, щоб попередити спроби затримуваного що-небудь викинути, подати умовний сигнал і т. п.

У цьому разі затримання правопорушника є початком проведення значної кількості невідкладних слідчих (розшукових) дій. Цим забезпечується отримання значної кількості відомостей про вчинене кримінальне правопорушення та встановлення всіх його обставин. Таким чином, своєчасно організоване та проведене затримання особи, яка отримала неправомірну вигоду, сприятиме боротьбі з проявами корупційних дій.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К., 1999. – 64 с.
2. Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Кони А. Ф. На жизненном пути : собр. соч. / А. Ф. Кони. – Т. 4. – М., 1967. – 342 с.
4. Манівлець Е. Є. Реалізація конституційних прав і свобод громадян при проведенні невідкладних слідчих дій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Е. Є. Манівлець. – Х., 2005. – 18 с.
5. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня / Р. С. Белкин. – М., 2003. – 236 с.

Криворучко Дмитро Ігорович,
слухач магістратури
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ЗА ФАКТАМИ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

На сучасному етапі розвитку державності України та скеровуванні її політики в напрямі європейського суспільства постійно виникають проблеми, які не дають нашій державі стати повноправним членом союзу європейських держав. Однією з цих проблем є такі прояви корупції, як вчинення службових злочинів, які залишають суттєві негативні наслідки для державотворення. Невідповідність існуючої системи антикорупційних органів сучасним реаліям, а також відсутність чіткої державної антикорупційної політики та антикорупційних державних органів є одними з найважливіших чинників складної ситуації з корупцією в Україні. Особливе місце в протидії цьому негативному явищу посідають рекомендації з розслідування кримінальних правопорушень корупційного характеру.

Згідно з чинним законодавством України корупційним кримінальним правопорушенням визнається умисне, суспільно небезпечне діяння, за яке передбачена кримінальна відповідальність та яке вчинене суб'єктом, визначеним ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», з використанням наданих повноважень з метою одержання неправомірної вигоди або надання неправомірної вигоди з метою схилити такого суб'єкта до протиправного використання своєї влади чи повноважень [1, с. 2-3].

З упевненістю можна сказати, що більшість кримінальних проваджень не обходиться без проведення слідчого огляду. Не є винятком із зазначеного й досліджувані нами факти. Слідчий огляд – це одна з найнеобхідніших слідчих (розшукових) дій, яка слугує для того, щоб зафіксувати всі предмети, об'єкти, особливості, які були встановлені на місці скоєння корупційного кримінального правопорушення, для оперативного зібрання доказів та використання їх у процесі доказування.

Відповідно до норм КПК України єдиним обов'язковим на сьогодні способом закріплення результатів огляду місця події є протоколювання, до якого пред'являється низка процесуальних і тактичних вимог. Незважаючи на важливість протоколу огляду місця події для своєчасного та повного розслідування злочину (як свідчить аналіз вивчених матеріалів кримінальних справ, 20-30% наявних у них доказів складають відомості, що містяться в протоколах огляду місця події), протоколювання не завжди здійснюється на достатньому фаховому рівні. Нерідко нехтування посадовими особами, уповнова-

женими проведенням огляду місця події, процесуальними вимогами, тактичними прийомами і методами фіксації ходу та результатів цієї слідчої дії призводить до неповноти або необ'єктивності фіксації фактичних даних, порушення стійкої системи доказів у кримінальному провадженні. На підставі вищевикладеного хотілось би зауважити, що проблема укладення протоколу слідчого огляду залежить від підготовленості та професійності слідчого, який його здійснює.

При розслідуванні корупційних злочинів огляд має проводитися до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань чи відразу після цього. В окремих випадках при виявленні ознак приховування корупційних злочинів у сфері службової діяльності може бути проведений повторний огляд місця події [2, с. 150].

Аналізуючи слідчі ситуації, що складаються під час розслідування кримінальних правопорушень з ознаками корупції, можна виділити три типових місця проведення огляду: службове приміщення організації, установи, де працює суб'єкт злочину (робочий кабінет, вестибюль та ін.); житло чи інше володіння особи; інші місця, в огляді яких виникне необхідність: місце зустрічі фігурантів злочину поза межами службових приміщень (громадські місця, кафе, офіси тощо), автомобілі, житлові приміщення. Залежно від того, де планується здійснити огляд, слідчий повинен ретельно підготуватися до його здійснення шляхом складання плану, визначення присутніх під час огляду, техніко-криміналістичних засобів, які необхідно застосувати. Усе це допоможе при безпосередньому проведенні огляду не залишити жодної деталі, яка має значення у провадженні досудового розслідування.

Як слушно зазначає А.К. Халіков, винність посадової особи в більшості випадків визначається в ситуації «документального оформлення» її дій, тобто наявності досконалого злочину, що знаходиться в орбіті посадових повноважень, і в цілому посадового статусу винної особи, що неодмінно вимагає присутності у справі відповідних правових актів та інших робочих документів [3, с. 20]. Саме тому особливого значення набуває якісне проведення огляду документів, які знайдені безпосередньо на місці та зазвичай стосуються діяльності суб'єкта злочину чи організації загалом. Вилучення документів і їх ретельне дослідження слідчим є необхідною умовою, що сприяє одержанню фактичних даних у ході проведення документальної перевірки [4, с. 15]. Документи, які було встановлено під час огляду, слідчий може вилучити шляхом занесення до протоколу проведення огляду місця події інформації про таку дію. В подальшому необхідно звернутися до слідчого судді з клопотанням про здійснення тимчасового доступу до документів.

Для вирішення питання огляду документів та їх подальшого вилучення слідчому доцільно запросити для участі в огляді фахівців, зокрема з бухгалтерського обліку, фахівців-криміналістів (для здійснення відеозйомки, проведення замірів, фіксації слідів речовин тощо). Усі вилучені речі й документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб,

які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточний огляд і опечатування.

Слідчий має право запросити спеціаліста для надання технічної допомоги, застосування технічних засобів для виявлення і вилучення предметів, їх упаковки і збереження, а можливо, і фіксації засобами фото- та відеозапису тощо [5].

Отже, на підставі вищевикладеного потрібно зазначити, що огляд місця події – одна з найважливіших слідчих (розшукових) дій, тому що за допомогою огляду фіксуються ті сліди, які виникають одразу після вчинення кримінального правопорушення. Хотілось би зауважити, що проблемні аспекти при проведенні слідчим огляду зазвичай виникають, але здебільшого через непрофесійний підхід до виконання своїх обов'язків працівниками правоохоронних органів. На нашу думку, слідчий огляд під час фіксації корупційних кримінальних правопорушень повинен бути проведений на найвищому професійному рівні, тому що кримінальні правопорушення вищезазначеної категорії є досить складними у процесі доказування і від того, як будуть отримані первинні докази, залежатимуть подальший хід та якість досудового розслідування.

Бібліографічні посилання

1. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. – К., 2012. – 254 с.
3. Халиков А. Н. Теория и практика выявления и расследования служебных преступлений (криминалистический аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Халиков Аслям Наилевич. – Саратов, 2011 // [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.dissers.ru/avtoreferati-doktorskih-dissertatsii1/a3.php>.
4. Цимбал П. В. Особливості аналізу і дослідження документів при розслідуванні злочинів у сфері оподаткування / П. В. Цимбал, І. Я. Фрідман // Науковий вісник : зб. наук. праць Академії ДПС України. – Ірпінь, 2003. – № 1 (19). – С. 108-116.
5. Цимбал П. В. Використання спеціальних знань у роботі податкової міліції / П. В. Цимбал, І. Я. Фрідман // Науковий вісник : зб. наук. праць Академії ДПС України. – Ірпінь, 2001. – № 2 (12). – С. 231-236.

Боднар Світлана Михайлівна
слухач магістратури
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ЗА ФАКТАМИ ХАБАРНИЦТВА

Серед слідчих дій одне з головних місць посідає огляд місця події, який вважається невідкладною дією, що не може бути замінена жодною іншою дією. Особливого значення огляд набуває при розслідуванні фактів корупції та таких її проявів, як хабарництво.

Загальним аспектам проведення слідчого огляду приділяли увагу такі вчені-криміналісти, як В. П. Бахін, Р. С. Белкін, В. Д. Берназ, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, В. О. Коновалова, В. С. Кузмичов, Н. І. Клименко, Є. Д. Лук'янчиков, Г. А. Матусовський, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, В. В. Тіщенко, І. Я. Фридман, К. О. Чаплинський, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та ін. У той же час розглядуване суспільно небезпечне діяння є динамічним та вимагає сучасних підходів до його вирішення.

Серед основних задач огляду місця події слід назвати такі:

- відтворення слідчим картини з метою висування версій;
- виявлення та вилучення слідів злочинця та інших предметів і слідів, які можуть мати значення як речові докази;
- вивчення та повне відображення у протоколі огляду місця події усієї обстановки.

Загальним завданням огляду місця події є виявлення фактичних даних, за якими можна встановити механізм злочину у всіх деталях, тобто відповісти на питання про те, що сталося на цьому місці [2, с. 279].

Ще до виїзду на місце події слідчий має вжити заходів для його охорони, щоб звести до мінімуму можливість знищення чи псування слідів.

Як зазначає К.О. Чаплинський, між отриманням вихідної інформації про вчинення злочину і початком проведення слідчого огляду (прибуття слідчо-оперативної групи) повинен проходити мінімальний проміжок часу (зокрема, оптимальний проміжок часу не повинен перевищувати 15 хвилин) [1, с. 16]. Ми погоджуємося з висловленою К.О. Чаплинським думкою, оскільки чим більше часу проходить з моменту вчинення кримінального правопорушення до проведення огляду місця події, тим менша кількість суспільно небезпечних діянь, у тому числі розглядуваної категорії, розкривається.

Під час розслідування слідчий проводить необхідний комплекс слідчих (оперативних) дій, спрямованих на одержання інформації про кримінальне правопорушення. Значну кількість відомостей про подію можна отрима-

ти на місці її вчинення. Місце події та його матеріальна обстановка є відображенням наслідків певного кримінального правопорушення. Місце вчинення злочину – найбагатше джерело відомостей. У більшості випадків встановлення всіх обставин кримінального правопорушення цілком залежить від того, чи повною мірою використано це джерело, але воно не завжди однаково відображає подію. Залежно від характеру відображення на місці події злочину можна уявити ситуації, коли подія злочину:

- 1) має дійсне відображення;
- 2) не має повного відображення;
- 3) не знаходить свого явного відображення;
- 4) має фальшиве відображення. Ці ситуації вимагають відповідної інтерпретації [3, с. 85].

Результати огляду дозволяють вирішити питання про початок кримінального провадження, побудувати версії та скласти план їх перевірки. Особливого значення зазначене набуває при огляді місця передачі хабара. При детальному огляді першочергово обстежують місце виявлення предметів, що використовувались при передачі хабара (конверти, папки, пакунки тощо).

Окремого значення набуває огляд зроблених запідозреною у вчиненні розглядуваного правопорушення особою «облікової документації» (записників, нотаток, чернеток) про факти отримання від певних осіб відповідних сум грошей, матеріальних цінностей. Дані предмети можуть мати сліди вчинених кримінальних правопорушень, тому їх огляд вимагає особливої уваги та ретельності.

У разі якщо давання хабара відбувалось у транспортному засобі, останній підлягає огляду. При цьому оглядаються оббиття салону або чохли сидінь з метою виявлення предмета. Вагомим також є виявлення та вилучення відбитків рук як особи, що бере так, і особи, що передає хабар в авто. Це в подальшому може бути використано для спростування алібі підозрюваного про непричетність до вчиненого кримінального правопорушення.

Проводячи огляд місця події, слідчий має комплексно розглядати та аналізувати спосіб, обстановку та виявлені сліди для висування версій про місце знаходження ще не відшуканих слідів, особу злочинця тощо. Цим буде забезпечене одержання значної кількості доказової інформації, що сприятиме прийняттю обґрунтованих рішень. Зазначене сприятиме покращенню якості слідчого огляду за фактами хабарництва, що неодмінно відобразиться на зменшенні витрат часу, сил та засобів за кримінальними провадженнями.

Бібліографічні посилання

1. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монограф. / Чаплинський К. О. – Дніпропетровськ, 2006. – 308 с.
- 2.. Криміналістика : підручник / [В. Д. Берназ, В. В. Бірюков, А. Ф. Волобуєв] ; за заг. Ред.. А. Ф. Волобуєва. – Х., 2011. – 666 с.
3. Криміналістика : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К., 2004. – 728 с.

Гуков Денис Русланович,
слухач магістратури
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Наша держава досить молода, у цьому році Україна відсвяткувала двадцять третю річницю незалежності. Попри це за часи самостійності було досягнуто багатьох позитивних змін, у тому числі й у законодавстві. Однак, зважаючи на складне економічне становище, правосвідомість громадян та недосконалість чинної законодавчої бази країни, у нашій державі й дотепер доволі гостро стоїть питання боротьби з корупційними проявами.

Дуже загострилася ця проблема упродовж останніх десятиліть. Міжнародною спільнотою через Transparency International – міжнародну неурядову організацію щорічно здійснюється моніторинг країн, де державний апарат найбільш корумпований і загрожує інтересам держави, суспільства, становленню та розвитку демократичних засад. За результатами моніторингу визначають так званій СРІ (Corruption Perception Index) – індекс відчуження корупції. За стобальною шкалою, де 100 балів і, відповідно, перше місце означає повністю чисту, некорумповану економіку, Україна посіла 144 місце зі 175 країн з індексом 25 [1]. Звичайно, ці статистичні дані щонайменше наводять на негативні роздуми.

Питання про внесення змін до вітчизняного антикорупційного законодавства вже неодноразово розглядалося юристами, науковцями та громадськістю. Окремі аспекти, пов'язані з корупцією, досліджували такі науковці, як П. Андрушко, О. Джужа, Е. Дідоренко, Г. Єсаков, О. Кваша, І. Морозова та багато інших.

Безумовно, одним з позитивних результатів цих дискусій стало ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність до стандартів Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. Однак на сьогоднішній день залишаються проблеми у законодавчій базі, які потребують вирішення.

Метою доповіді є розкриття окремих позитивних рис і проблемних аспектів вдосконалення антикорупційного законодавства України.

Для вітчизняного законодавства вагоме й перспективне значення має вивчення методів протидії хабарництву в державах із низьким її рівнем. У цьому аспекті на увагу заслугове аналіз кримінально-правових норм антикорупційного спрямування, що містяться у Кримінальному кодексі Канади 1985 року [2].

КК Канади включає в себе вісім спеціальних складів злочинів, що стосуються хабарництва та корупційних діянь, до яких слід віднести: «Хабарництво суддів або членів Парламенту або місцевих законодавчих органів» (ст. 119); «Хабарництво службовців поліції та інших правозастосовних органів» (ст. 120); «Хабарництво службових осіб уряду» (ст. 121); «Шахрайство або зловживання довірою, скоєне державним службовцем» (ст. 122); «Корупція в органах місцевого самоврядування» (ст. 123); «Продаж або купівля державної посади» (ст. 124); «Зловживання впливом» (ст. 125) [3].

Можна зробити висновок, що законодавство Канади визначає корупцію як двосторонню домовленість, якій притаманна згода сторін на вчинення певних корупційних дій, оскільки кримінально-правові норми застосовуються як до осіб, що погоджуються на отримання або отримують неправомірну вигоду, так і до осіб, які її пропонують. Позиція Верховної Ради України аналогічна: як впливає зі змісту ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206, корупцію визначено як двосторонній акт [4].

Втім, у КК України відповідальність за одержання хабара та давання хабара передбачена різними статтями і, відповідно, встановлені різні види покарання за ці злочини. Вважаємо таку позицію законодавця спірною, адже давання і одержання хабара мають однаково велику суспільну небезпеку, тому пропонується зрівняти кримінальну відповідальність за пасивну й активну форми одного й того самого корупційного злочину.

Також слід звернути увагу на використання законодавцем двох доволі схожих за змістом дефініцій – «обіцянка» та «пропозиція». Вважаємо аргументованою позицію О.О. Кваши, яка на підставі дослідження кримінально-правової сутності терміна «пропозиція» констатує, що це поняття слід розуміти як висловлення наміру, тобто пропозиція передує навіть першій стадії вчинення злочину – готуванню до злочину. Відтак вчена, аналізуючи доповнення КК України статтею, внаслідок якої криміналізовано пропозицію хабара, робить висновок, що відбулась надмірна криміналізація діяння, навіть за необхідності посилення протидії хабарництву та корупції в сучасній Україні, і частина перша ст. 369 КК має бути виключена.[5]

Ми погоджуємося із твердженням дослідниці щодо недоцільності криміналізації пропозиції неправомірної вигоди, оскільки вчинення таких дій може свідчити лише про наявність наміру, певної думки отримати неправомірну вигоду, а це саме по собі не утворює складу злочину. У тому випадку, коли той, хто пропонує неправомірну вигоду, та той, кому її пропонують, доходять певної домовленості про вчинення певних дій, ситуацію можна розглядати як готування. Однак у практичній діяльності реально довести або спростувати таку домовленість майже неможливо.

Отже, на сьогоднішній день у Кримінальному кодексі України вже реалізовані та втілені антикорупційні кримінально-правові норми, що були запозичені з міжнародного досвіду провідних країн світу. Проте, зважаючи на не-

обхідність удосконалення кримінально-правової протидії корупції, вважаємо за необхідне звернути увагу законодавця на ті нагальні проблеми, які потребують вирішення: розбіжність використання термінології, а також вдосконалення норм, що регулюють кримінальну відповідальність, приведення їх у відповідність до реалій сьогодення.

Бібліографічні посилання

1. Рейтинг стран мира по уровню восприятия коррупции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info>.
2. Морозова І. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення : порівняльно-правовий аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Vnaru/2012_4/21Moroz.pdf.
3. Есаков Г. А. Уголовное право зарубежных стран / Есаков Г. А., Крылова Н. Е., Серебренникова А. В. – М., 2008. – 336 с.
4. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46598.
5. Кваша О. О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монограф. / О. О. Кваша. – Луганськ, 2013. – 560 с.

Демченко Ірина Олександрівна
слухач магістратури
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ЗА ФАКТАМИ ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, кваліфікованих як отримання неправомірної вигоди, поряд з проведенням слідчих оглядів, допитів, обшуків важливе значення має і така слідча (розшукова) дія, як пред'явлення для впізнання.

Пред'явлення для впізнання, як засіб збирання криміналістичної інформації у практиці розслідування кримінальних правопорушень, відомий вже давно. Але до того як набути теперішнього вигляду, впізнання пройшло довгий шлях удосконалення, організаційного формування та законодавчого визнання [1, с.307].

За розглядуваним кримінальним правопорушенням зазвичай пред'являються для впізнання предмети та живі особи. При цьому предметами у більшості випадків виступають не гроші, що передавались хабарнику, а упаковка (валізи, пакунки, конверти тощо), в якій вони передавались хабар-

нику.

Пред'явленню для впізнання повинно передувати виконання процесуальних та деяких допоміжних дій, а саме: а) попередній допит особи, яка впізнає; б) підбір об'єктів, серед яких необхідно провести впізнання; в) визначення місця і умов пред'явлення для впізнання; г) визначення необхідного комплексу науково-технічних засобів.

Під час допиту перед пред'явленням для впізнання з'ясовують: а) місце, час, спосіб та інші обставини події; б) прикмети особи, яку впізнають (найчастіше злочинця), ознаки його одягу, а також ознаки речей чи інших об'єктів.

При з'ясуванні обставин, за яких свідок бачив ту чи іншу особу у зв'язку з подією, слідчий повинен допитати його також про місце спостереження (точне місцезнаходження, розташування відносно інших об'єктів, де саме це відбувалося – у приміщенні, на вулиці, в лісі тощо).

Допит, який передує впізнанню живих осіб, повинен бути спрямований на з'ясування: а) обставин, за яких той, хто впізнає бачив особу у зв'язку з кримінальним правопорушенням; б) зовнішності та прикмет цієї особи; в) психологічного стану особи, що впізнає; г) її фізіологічного і психічного стану (зір, слух, особливості пам'яті тощо).

Слід встановити, на якій відстані й протягом якого часу свідок спостерігав об'єкт, яка була погода, освітлення; в якому стані перебував злочинець (стояв, сидів, рухався чи перебував у стані спокою). Ці обставини потрібно з'ясувати в першу чергу, оскільки може статися, що свідок не міг правильно і повністю сприймати ті чи інші зовнішні прикмети.

З'ясовуючи зовнішні прикмети особи, яка підлягає впізнанню, слідчий повинен детально допитати свідка про загальні й характерні риси. При цьому необхідно користуватися даними словесного портрету, але в загальноживаних виразах. Слід детально дізнатися щодо зросту, будови тіла, віку, типу обличчя, кольору волосся, шкіри і особливих прикмет (шрами, родимки, бородавки тощо).

Необхідно також детально з'ясувати у свідка, як був одягнений злочинець (форма, фасон, колір одягу, його загальний вигляд), чи не був свідок у стані переляку, душевного хвилювання в момент спостереження, що могло спричинити перекручення ним дійсності, перебільшення баченого. Крім цього, слідчий має визначити тип і особливості пам'яті впізнаючого, а у випадку пред'явлення для впізнання за голосом – його можливості визначити особливості голосу злочинця: тембр, висоту та хрипкість, шепелявість тощо.

Окремого значення набуває підготовка до пред'явлення для впізнання предметів. Так, допит, необхідно розпочинати зі встановлення обставин, за яких той, хто впізнає, бачив предмет, а далі з'ясовувати ознаки предмета (найменування, матеріал, форму, розміри, колір тощо) та його особливості, що відрізняють його від інших.

Особа, яка підлягає впізнанню, має пред'являтися впізнаючому разом з іншими особами тієї ж статі (не менше трьох), які не мають різких відміннос-

тей у зовнішності та одязі, а предмети – серед інших однорідних предметів.

Підбір об'єктів для проведення впізнання викликає ряд труднощів, коли треба підібрати схожих за зовнішніми прикметами осіб чи унікальні предмети. Той, кого впізнають, і пред'явлені особи повинні бути приблизно одного віку і схожими за загальними рисами (зростом, будовою тіла, волоссяним покривом голови, його кольором, типом обличчя тощо). Об'єкт впізнання має бути в одязі, який суттєво не відрізняється від того, що був на ньому в момент спостереження його впізнаючим. Інші особи, серед яких його пред'являють для впізнання, також не повинні мати різких відмін в одязі.

Предмети пред'являють разом з іншими однорідними. При цьому важливо врахувати загальні родові ознаки. Наприклад, якщо впізнанню підлягає годинник марки «Сейко», що передавався хабарнику як винагорода, то підбирають не менше ніж 3-4 годинники однакової марки, форми, кольору, розміру та інших родових ознак.

У більшості випадків місцем пред'явлення для впізнання є кабінет слідчого, в інших випадках слідчий вирішує це питання виходячи з конкретних умов, але ці умови мають бути найсприятливішими для спостереження і порівняння ознак об'єктів.

Застосування у пред'явленні для впізнання науково-технічних засобів (відеотехніки, фотоапаратів, магнітофонів тощо) є однією з важливих умов, що забезпечують ефективність його проведення, фіксації перебігу і результатів. Використання їх залежить від виду впізнання, ознак об'єкта, що підлягає впізнанню, та інших даних [2, с. 315].

Результати пред'явлення для впізнання залежать від упізнаваного об'єкта, умов його пред'явлення, повноти і стійкості образу, що запам'ятався особі, що впізнає, коли вона раніше спостерігала предмет впізнання [3, с. 375].

Наведені нами відомості підготовчого характеру до пред'явлення для впізнання за фактами отримання неправомірної вигоди як прояву корупційних дій неодмінно сприятимуть правоохоронцям у підвищенні якості проведення розглядуваної слідчої (розшукової) дії. У результаті цього отримуватимуться докази, що сприятимуть встановленню усіх обставин кримінального правопорушення.

Бібліографічні посилання

1. Чаплинський К.Ю. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф./ Чаплинський Константин Олександрович. – Дніпропетровськ : Дніпроп. Держ. Ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. – 560с.
2. Криміналістика за редакцією доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Академії правових наук України В.Ю. Шепітько, Київ 2011. – 682с.
3. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник, - К.: Кондор, 2008.–588с.

Чернуха Ганна Олександрівна
слухач магістратури
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ВИКОРИСТАННЮ ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ ЯК ОДИН ІЗ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Сучасне реформування політичних, економіко-соціальних та правових сфер життя невід'ємно пов'язано з укріпленням законності, особливо у сфері економічних відношень. Від стану виконання економічних законів при здійсненні господарських відносин, в тому числі при використанні державних коштів бюджету, залежить економічна стабільність держави, добробут громадян.

Надзвичайно серйозною є проблема корупційних зловживань у державних закупівлях. За інформацією Служби безпеки України, від 50 до 75% бюджетних асигнувань під час проведення процедур держзакупівель здійснювались з порушеннями, а втрати від корупційних обмудок становили 10 -15% (35 -52,5 млрд. грн.) видаткової частини Державного бюджету щорічно. За даними офіційної статистики за 2013 р., загальна сума коштів за укладеними договорами у звітному періоді для закупівлі товарів, робіт і послуг становила біля 186 млрд. грн. Значна частини закупівель здійснюється поза межами державного контролю, за неконкурентною процедурою (в одного постачальника). У 2013 р. за цієї процедурою проведено майже 50% усіх закупівель. До погіршення ситуації призвело прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань державних закупівель" від 4 липня 2012 р., який фактично встановив корупційні правила гри на ринку закупівель держпідприємств (вартість цього ринку становить близько 307 млрд. грн. щороку) [1, с. 4].

Наукові праці, присвячені кримінальній відповідальності та запобіганню злочинам, пов'язаним із використанням бюджетних чи державних коштів, належать багатьом вітчизняним та зарубіжним вченим, таким як: П. П. Андрушко, Ю. Л. Анісімов, Б. В. Волженкін, О. З. Гладун, В. В. Голіна, Н. О. Гуторова, Л. М. Давиденко, О. О. Дудоров, А. П. Закалюк, О. Г. Кальман, О. М. Литвак, В. В. Лунєєв, М. І. Мельник, В. М. Попович, О. С. Русакова, В. М. Руфанова, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, О. О. Титаренко, М. І. Хавронюк, В. І. Шакур, А. К. Щегуліна та ін.

Проте окремого дослідження на монографічному рівні, де розкрито питання кримінологічної характеристики та запобігання злочинам, пов'язаних з використанням державних коштів, наразі не здійснено.

Все вищевказане підкреслює актуальність даної теми та її практичну значимість.

Згідно із ч. 1 Закону України “Про здійснення державних закупівель” із змінами, внесеними Законом № 3681-VI, **державні кошти** – це кошти Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, кошти Національного банку України, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування, кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, кошти, передбачені Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” , кошти установ чи організацій, утворених у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями чи органами місцевого самоврядування, кошти державних та місцевих фондів, кошти державного оборонного замовлення, кошти державного замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб, кошти державного матеріального резерву, кошти Аграрного фонду, кошти Фонду соціального захисту інвалідів, кошти, які надаються замовникам під гарантії Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування за кредитами, позиками, які надаються іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями або на умовах співфінансування разом з іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, кошти підприємств та їх об'єднань [2, с. 3].

У контексті кримінального законодавства має місце визначення бюджетних коштів (наприклад, ст. 210 КК України, де предметом злочину визначено бюджетні кошти).

До предмета аналізованого злочину входять також позабюджетні кошти. Вони за принципом походження та використання поділяються на:

- спеціальні кошти (отримувались від надання платних послуг, виконання робіт, іншої діяльності);
- суми за дорученням (отримувались від інших осіб для виконання певних доручень);
- депозитні суми;
- інші позабюджетні кошти [3, с. 405, 408-409].

Також має місце визначення нормативи коштів Державного бюджету – це такі кошти, що спрямовуються на покриття витрат підприємств, установ і організацій соціально-культурного, житлово-комунального та побутового обслуговування, які не покриваються виплатами населення.

Ще однією сферою з високими ризиками корупції є функціонування державних, казенних, комунальних підприємств та кошти господарських товариств, у яких державна або комунальна частка акцій перевищує 50%.

Обмеження щодо запобігання корупції на підприємствах діє лише сто-

совно посадових осіб юридичних осіб публічного права, що не охоплює велику частину працівників держпідприємств. Це призводить до виникнення конфліктів інтересів (наприклад, укладення контрактів із пов'язаними із менеджментом державних підприємств юридичними особами), непрозорого кадрового добору, що призводить до роботи на одному підприємств близьких родичів або некомпетентних осіб, близьких до керівництва підприємства, ведення власного бізнесу за рахунок ресурсів державних та комунальних підприємств. Закупівлі за кошти держпідприємств виведені за межі прозорих процедур, а політика щодо запобігання корупції фактично не здійснюється.

Зазначене призводить до великих збитків у діяльності державного сектору економіки та неефективного управління державним майном.

Для запобігання злочинам у секторі економіки Указом Президента України у схваленій Національній антикорупційній стратегії на 2011-2015 роки зазначено основні напрями реалізації. Так, серед ключових – підвищення кваліфікації суддів, працівників прокуратури та правоохоронних органів (п. 10); розроблення системи заходів для забезпечення ефективного і об'єктивного нагляду прокуратури за діяльністю правоохоронних органів (п. 11). Розробка цих заходів пов'язана з низькою ефективністю заходів, що вживаються правоохоронними органами, органами прокуратури та судами щодо притягнення винних у вчиненні корупційних правопорушень до відповідальності [1, с. 8].

Розділом 5 Бюджетного кодексу України регламентовано повноваження органів, які зобов'язані здійснювати контроль за дотриманням бюджетного законодавства. Разом з тим слід зазначити, що в сучасних умовах і протягом перехідного періоду в нашій державі жодна ієрархічна структура (вертикаль) органів виконавчої влади не може оптимально функціонувати за наявності тільки контролю вищестоящих органів. Забезпечення економічної та соціальної стабільності в державі на сучасному етапі залежить від неухильного належного виконання всіма суб'єктами господарювання без будь-якого винятку бюджетного законодавства [4, с. 27].

Але, як свідчить практика, викрадення, привласнення, використання не за призначенням державних коштів та майна, що належить державі, мають розповсюджений характер. Ці порушення допускаються внаслідок зловживання посадовим становищем керівниками підприємств, установ, організацій, службовими особами за потуранням органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, неналежного виконання покладених на них функцій, а також невиконання державними контролюючими органами в повному обсязі своїх повноважень. Більш того, забезпечення законності не є для них пріоритетним напрямом їх діяльності. В цих органах, господарських і економічних структурах, управліннях соціальної сфери дотепер не створено дійового механізму виконання закону, а також системи контролю за його додержанням, не має відповідно до вказаних завдань правових структур та юридичних кадрів.

Тому на сучасному етапі запобігання злочинам, що вчиняються з вико-

ристанням державних коштів, є одним з важливих напрямів діяльності правоохоронних органів.

Отже, можна визначити, що компетенція ОВС в контексті здійснення запобігання злочинам, що вчиняються з використанням державних коштів, повинна, в першу чергу, бути спрямована на перевірку дотримання чинного бюджетного законодавства органами місцевого самоврядування і державного управління та виконання зазначеними органами покладених на них функцій із забезпечення дотримання вимог бюджетного законодавства та в процесі їхньої діяльності з виконання ними власних повноважень.

Бібліографічні посилання

1. Проект Антикорупційної стратегії (пояснювальна записка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50428.
2. Про здійснення державних закупівель : Закон України.
3. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар. Видання восьме, перероблене і доповнене / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. – Х. : Одиссей, 2012. – 904 с.
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

Соболь Оксана Іванівна,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Гетьманець Юлія Володимирівна,

студентка

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗМІНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Невід’ємна складова корупції – неправомірна вигода. В Україні це явище охопило багато сфер суспільного життя. Саме тому, особливо останнім часом, значну увагу приділяють удосконаленню наявних і пошуку нових форм і методів її протидії. Аналіз статистичних даних, зокрема відповідно до офіційної статистики Міністерства внутрішніх справ України, показав, що у 2012 році було відкрито 2115 кримінальних проваджень за фактом виявлених злочинів за ст. 368-370 КК України, без урахування закритих кримінальних справ. Натомість у 2013 році цей показник, незважаючи на прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України, який мав знизити латентність злочинності, суттєво скоротився і становить лише 1784 кримінальні провадження, без урахування закритих [1, с. 20].

Україна прагне стати рівноправним членом міжнародного, особливо єв-

ропейського економічного і політичного співтовариства. Одним із кроків у цьому напрямі має стати втілення в життя нових дієвих організаційних і правових механізмів подолання корупції [2, с. 419]. Одними з вагомих заходів протидії корупції стало внесення змін до Кримінального кодексу України [3]. Законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» [4] законодавцем був значно розширено перелік корупційних злочинів. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 07.04.2011 № 3207-VI Кримінальний кодекс було доповнено багатьма складами (наприклад, ст. 368-3 – комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми, ст. 368-4 – підкуп особи, яка надає публічні послуги) [5].

Згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р. № 221-VII, що набув чинності з 18 травня 2013 р. [6], законодавчий орган уніфікував назву предметів злочинів, розміщених у розділі XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» КК України, замінивши термін «хабар» поняттям «неправомірна вигода», і на виконання положень Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією криміналізував такі діяння: 1) пропозиція неправомірної вигоди; 2) обіцянка неправомірної вигоди; 3) прийняття пропозиції неправомірної вигоди; 4) прийняття обіцянки неправомірної вигоди [7, с. 192].

Неправомірна вигода за ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав [8, с. 47].

Вивчення ж зарубіжного кримінального законодавства дозволяє виділити чотири законодавчі системи, які відрізняються одна від одної за моментом одержання неправомірної вигоди: 1) система односторонньої заяви: для закінчення злочину досить виявити готовність продати службову діяльність за певну плату; замах за такої системи неможливий; 2) система двосторонньої угоди: для моменту закінчення злочину потрібна згода особи прийняти запропоновану їй неправомірну вигоду; 3) система реалізації двосторонньої угоди у формі фактичного отримання запропонованої неправомірної вигоди; відповідно до цього підходу угода про неправомірну вигоду, яка не супроводжується її одержанням, розглядається лише як готування; 4) система, яка для закінчення злочину потребує не лише прийняття неправомірної вигоди, а і вчинення того діяння, заради якого її і було вручено.

З точки зору наведеної класифікації очевидним є те, що у кримінальному законодавстві України втілено систему реалізації двосторонньої угоди, коли для визнання злочину закінченим службовій особі юридичної особи

приватного права необхідно одержати неправомірну вигоду. Злочин визнаватиметься закінченим і у випадку одержання службовою особою хоча б частини неправомірної вигоди, незважаючи на наявність у цьому разі певного розриву між умислом винної особи та його реальним втіленням. Саме таким чином вирішувалось це питання стосовно такого традиційного злочину у сфері службової діяльності, як одержання хабара.

Слід зазначити, що новий пакет антикорупційних законів є більш досконалим порівняно з попереднім: виключено положення, визнані неконституційними рішенням Конституційного суду України; усунуто низку невідповідностей із міжнародними договорами; більш досконалішими виглядають зміни до кримінального законодавства тощо. Однак, незважаючи на це, нові антикорупційні закони не позбавлені вад, що створює певні труднощі в їх тлумаченні та застосуванні у практичній діяльності.

Бібліографічні посилання

1. Бондаренко О. С. Історичний аспект формування поняття "неправомірна вигода" / О. С. Бондаренко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2014. – № 2. – С. 20-23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npnau_2014_2_6.pdf.
2. Третьяков Д. А. Деякі питання щодо доцільності криміналізації пропозиції неправомірної вигоди / Д. А. Третьяков // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 419-422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_71.pdf.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України // ВВР України. – 2011. – № 40.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України : Закон України № 3207-VI від 07.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 квітня 2013 р. № 221-VII // Голос України. – 2013. – № 90.
7. Крайник Г. С. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів в Україні / Г. С. Крайник // Питання боротьби зі злочинністю. – 2014. – № 27. – С. 192-201 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pbzz_2014_27_21.pdf.
8. Загороднюк С. О. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів / С. О. Загороднюк // Південноукраїнський правничий часопис. – 2014. – № 2. – С. 47-49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pupch_2014_2_16.pdf.

Тищенко Ірина Олександрівна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
Манченко Єлизавета Анатоліївна,
студентка юридичного факультету
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

У наш час корупція – це одна з найнебезпечніших загроз і проблем правопорядку в органах внутрішніх справ, негативне явище, яке спричиняє підірив авторитету органів ОВС, перешкоджає розвитку громадського суспільства, впливає на результати боротьби зі злочинністю, зокрема сприяє ухиленню злочинців від відповідальності. Україна належить до числа найбільш корумпованих країн світу. Тому основним завданням є розробка механізмів і заходів попередження корупції серед працівників.

При дослідженні даної проблеми доцільно визначити причини такого явища, як корупція:

1) незадовільне матеріально-технічне забезпечення працівників. Труднощі у фінансовому становищі призводять до того, що службові питання працівник міліції вирішує шляхом порушення вимог закону. У державах, де досягнуто успіхи у боротьбі з корупцією, середня заробітна плата працівника перевищує розмір середньої заробітної плати по Україні [1, с. 185];

2) низький рівень фінансування Міністерства внутрішніх справ України. Погане матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ веде до того, що керівники підрозділів змушені самостійно знаходити кошти на необхідну техніку, паливно-мастильні матеріали й інші потреби. Ці кошти надходять у вигляді так званої благодійної допомоги, що не завжди виявляється безкорисливою [2, с. 68];

3) відсутність дієвої системи попереджувальних заходів. Так, О. В. Ткаченко вважає, що «адміністративно-правовими заходами протидії корупції серед працівників органів внутрішніх справ є встановлені нормами адміністративного права вимоги, спрямовані на забезпечення законності в діяльності працівників ОВС, попередження протиправних дій, запобігання негативним наслідкам та притягнення винних осіб до відповідальності за вчинення правопорушень з ознаками корупції» [3, с. 169];

4) високий рівень латентності, причиною чого є безсистемність та неефективність заходів протидії, спрямованих на дрібні корупційні прояви і найнижчий рівень корупціонерів, а тому орієнтовані на досягнення таких показників, як кількість порушених справ та складених протоколів [4, с. 27].

Одним із найважливіших завдань роботи Міністерства внутрішніх справ України є вдосконалення системи заходів запобігання корупції серед праців-

ників, створення належних умов проходження служби, перспектив кар'єрного зростання, підвищення престижу служби, гарантій соціального захисту. Прийняття Програми антикорупційних заходів у системі Міністерства внутрішніх справ України на 2011-2015 роки зумовлено Законом «Про засади запобігання і протидії корупції» та необхідністю подальшого вдосконалення боротьби з корупцією в органах внутрішніх справ України [5]. Передбачені Програмою заходи розроблено з урахуванням аналізу динаміки криміногенної обстановки, пов'язаної з учиненням службових зловживань у системі ОВС, прогнозованої оцінки корупційних ризиків на основних напрямках оперативно-службової діяльності, результатів наукових досліджень, а також досвіду практичної реалізації органами та підрозділами внутрішніх справ України заходів щодо боротьби з корупційними правопорушеннями.

Не менш важливим напрямком є моніторинг діяльності підрозділів ОВС для надання права висловити думки про діяльність органу, підрозділу, посадової особи і можливість публічного викриття корупціонерів у засобах масової інформації [6, с. 18]. Так, у МВС України багато зроблено для підвищення рівня прозорості в діяльності органів внутрішніх справ. На офіційному веб-сайті міністерства можна знайти різноманітну інформацію про щоденну роботу міліції, детальну статистику щодо стану і структури злочинності в Україні. Значним досягненням є введення сторінки «Оскарження дій міліції», де можна знайти корисну інформацію про порядок захисту прав або законних інтересів громадян в разі їх порушення працівниками органів внутрішніх справ. Періодично сайт розміщує інформацію і про порушення законності в діяльності ОВС. Але практика надання такої інформації має нерегулярний, епізодичний характер, тоді як провідна міжнародна організація в галузі реформування правоохоронних органів – Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) рекомендує ознайомлювати громадськість з інформацією щодо дотримання поліцією прав людини і виявлення корупції в правоохоронних органах на систематичній основі [1, с. 186].

З метою попередження правопорушень серед працівників міліції використовуються і такі нескладні засоби, як установлення в приміщеннях ОВС систем відеоспостереження та автоматичної реєстрації відвідувачів, відмова від практики виділення окремих кабінетів кожному працівникові, розміщення великої кількості працівників в одному приміщенні з дотриманням усіх санітарно-гігієнічних норм, застосування прозорих перегород між кабінетами тощо [1, с. 187]. Цей спосіб значно полегшить контроль за працівниками для уникнення корумпованих дій. Громадськість може активно протидіяти корупційним проявам. Тому важливе значення у подоланні корупції посідає політична воля та громадянська активність.

Отже, адміністративно-правовий механізм протидії корупції в ОВС – це система правових засобів, які інтегровані та організовані таким чином, що дозволяють уповноваженим суб'єктам послідовно та ефективно здійснювати діяльність із протидії корупції в ОВС за допомогою заходів організаційно-

правового характеру та заходів адміністративного примусу. Заходи, які розробляє Міністерство внутрішніх справ України у сфері подолання корупції в державі, мають бути спрямовані на профілактику та попередження цих негативних явищ, на виявлення та усунення причин вчинення протиправних дій, а також на ліквідацію умов, що породжують корупційні прояви.

Бібліографічні посилання

1. Теличкін І. О.: Протидія корупції в органах внутрішніх справ України: використання передового закордонного досвіду / І. О. Теличкін // Публічне право України. – 2013. – № 2. – С. 182.
2. Кісіль З. Р. Корупційні дії як передумова виникнення професійної деформації працівників міліції / Кісіль З. Р. // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення : матер. міжнар. наук.-прак. конф. 13-15 квітня 2007 р. – К., 2007. – Ч. 2. – С.69-72.
3. Ткаченко О. В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ткаченко Олександр Вікторович. – К., 2008. – 208 с.
4. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) / М. І. Мельник. – К. : Юридична думка, 2004. – 400 с.
5. Програми антикорупційних заходів у системі Міністерства внутрішніх справ України на 2011-2015 роки : Наказ МВС від 08.07.2011 № 409.
6. Клочков В. Г. Суть та заходи боротьби з корупцією / В. Г. Клочков // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 7. – С. 11-22.

Тищенко Ірина Олександрівна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
Комлева Ольга Сергіївна,
студентка юридичного факультету
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОВЕДЕННЯ ЛЮСТРАЦІЙНИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

Стабільність політичного життя і непорушність демократичних процедур є ключовою умовою для існування громадянського суспільства. Тільки на таких умовах можна будувати стабільність. Сьогодні Україна повинна зробити все, щоб зберегти цілісність держави, підняти рівень економіки та підвищити рівень довіри суспільства до влади. Але будівництво нового правового суспільства, на думку багатьох вчених, є неможливим без реформування української політичної верхівки. Суспільство потребує вдосконалення «демократичної держави», тому все більше громадськості наголошує на проведенні люстраційних дій.

Термін “люстрація” (*lustratio, piacula, piamenla, caerimoniae*) у своєму первинному значенні в греко-римській міфології означав ритуали очищення від моральної скверни [1]. Власне визначення дає громадське об’єднання «Громадський люстраційний комітет», наголошуючи, що люстрація – це заборона людям, які скомпрометували себе, впродовж певного часу або пожиттєво обіймати державні посади. Мета люстрації – очищення держави від людей, які загрожують її демократичному розвитку. В різні роки люстрацію застосували Чехія, Польща, Грузія та країни Балтії.

Важливо усвідомлювати, що люстрація не є покаранням за порушення законів і не має підмінювати його. Люстрація – це фільтр для очищення державних органів влади [2]. Харківська правозахисна група також дає своє визначення цьому поняттю як тимчасовому обмеженню права займати визначені цим законом посади в органах державної влади та місцевого самоврядування відповідно до встановлених критеріїв та процедури [3].

Визначення цьому поняття давали ще багато вчених та науковців, але досі люстрації як інституту перехідної справедливості, спрямованого на подолання негативних наслідків минулих авторитарних режимів, не надано ще в доктрині остаточного значення. Розглянувши детально декілька понять цього явища, можна дійти висновку, що люстрація будується на двох компонентах, а саме:

- переслідування представників еліти та посадових осіб органів влади, що становили вище керівництво у системі державного управління минулого режиму;
- також масові розслідування щодо членів партії або службовців державних організацій (напр., поліції, служби безпеки) середнього та нижчого рангів у бюрократичній ієрархії, які працювали на «минулих» працівників вищого керівництва.

Запровадження люстрації є одним, але не єдиним способом консолідації суспільства і подолання негативних наслідків авторитарного режиму і одночасно системою заходів, спрямованих на захист демократії, та способом досягнення “ретроактивної справедливості”. Люстраційні закони по своїй суті встановлюють спеціальні вимоги, які регулюють доступ та перебування на державній службі і визначають процедуру перевірки того, чи співпрацювала особа, що обіймає певну посаду чи має намір обіймати таку посаду, із репресивним апаратом поваленого авторитарного режиму [1]. 16 вересня 2014 року Верховною Радою було прийнятий Проект Закону «Про очищення влади», який визначає правові та організаційні засади проведення перевірки державних службовців та прирівняних до них осіб, посадових осіб органів місцевого самоврядування з метою відновлення довіри до влади та створення умов для побудови нової системи органів влади відповідно до європейських стандартів [4]. Він є спробою об’єднати всі подані на розгляд проекти законів про люстрацію та наблизити Україну до стандартів європейської спільноти. Але, переглядаючи цей нормативно-правовий акт, можна дійти висновку, що певні його

го положення суперечать рекомендаціям Ради Європи та принципам міжнародного права, а також практиці інших країн в сфері люстрації.

По-перше, поняття «люстрація» було замінено поняттям «перевірка». У статті 1 Проекту перевірка визначається як заходи, що передбачають перевірку відомостей щодо осіб, визначених у цьому Законі як суб'єкти перевірки. По-друге, це відсутність єдиного незалежного органу з провадження люстраційних дій. Автори законопроекту назвали суб'єктом перевірки керівника (заступника керівника) відповідного органу державної влади (державного органу), де працює суб'єкт перевірки та/або який призначає суб'єкта перевірки (укладає з ним трудовий контракт (угоду)), або на зайняття посади в якому претендує кандидат, крім зазначених у Законі випадків. Також зазначено, що Кабінет Міністрів України спрямовує роботу органів виконавчої влади у здійсненні заходів із перевірки, контроль та координацію за реалізацією заходів із перевірки, затвердження планів проведення заходів із перевірки органами перевірки здійснює Національне агентство України з питань державної служби в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів. Згідно із керівними принципами Ради Європи щодо проведення люстрації відповідно до принципу верховенства права, що затверджені Парламентською асамблеєю Ради Європи, люстрація може проводитися виключно незалежним, спеціально утвореним для цього органом влади [4; 5]. Ще один пункт, який не відповідає рекомендаціям Ради Європи, – люстрація може застосовуватися лише до посад, діяльність на яких може становити загрозу демократії та правам людини. Проект Закону передбачає люстрацію усіх без винятку посадових та службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування. Це може привести до тотального звільнення всіх службовців та знищення цілих структур, оскільки не зможуть здійснювати функції цих органів особи, що жодного дня там не працювали.

Ще однією з проблем є те, що, відповідно до Проекту Закону повинні бути звільнені практично всі державні службовці, що займали керівні посади останні роки, а в певних відомствах йдеться про тотальне звільнення працівників. Усі ці особи звільняються із заборonoю займати посади в органах влади протягом 10 років, що суперечить рекомендаціям Ради Європи, згідно з якими заборона займати посади не може перевищувати 5 років.

Позитивним у Проекті Закону, є те що у статті 14 передбачено правовий захист особи, що проходить перевірку, згідно з яким держава забезпечує здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист від протиправних посягань на життя, здоров'я, житло та інше майно осіб, які проводять перевірку, а також близьких їм осіб. Саме ця стаття відповідає принципу надання особі правової допомоги та захисту з боку держави.

Новелою законопроекту є інформування громадськості про стан та результати перевірки на сайті Національного агентства України з питань державної служби та приділено велику увагу участі громадськості у здійсненні

перевірки.

Отже, можна дійти висновку, що поняття «перевірка» та «люстраційні дії» дуже схожі за своїм призначенням та метою, що є єдиним засобом забезпечення перехідної справедливості та примирення суспільства під час кризових ситуацій в державі та переходу до демократичного суспільства і забезпечення подолання наслідків кризи. Проект, який прийнято у Верховній Раді «Про очищення влади», багато в чому не відповідає вимогам рекомендацій Ради Європи та може перетворити люстрацію з механізму захисту демократії на механізм вибіркового політичного переслідування управлінців та остаточного знищення незалежних інституцій. А така прогалина у Законі, як відсутність незалежного органу зі здійснення люстраційної перевірки, може підірвати довіру до цього процесу з боку громадськості, що робить цей нормативно-правовий акт не легалізованим суспільством.

Бібліографічні посилання

1. Шевчук С. Люстрація та ретроактивна справедливість: європейські стандарти захисту прав людини при переході до демократичного правління / С. Шевчук // Юридичний журнал. – 2006. – № 2.
2. Громадське об'єднання «Громадський люстраційний комітет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lku.org.ua/lustration_concepts.
3. Українська гельсінська спілка з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1396439086>.
4. Проект Закону України «Про очищення влади» від 16.09.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51795.
5. RESOLUTION 1096 (1996)1 on measures to dismantle the heritage of former communist totalitarian systems [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta96/eres1096.htm>.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 жовтня 2014 року на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ відбулася науково-практична конференція «Актуальні питання протидії корупції: стан, проблеми та перспективи на майбутнє».

У роботі науково-практичної конференції взяли участь 72 особи, серед яких: працівники науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів МВС України, вищих навчальних закладів МОН України, УБОЗ ГУМВС (УМВС) України в областях, Служби безпеки України, Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, курсанти, студенти та слухачі.

У наданих матеріалах учасниками конференції були розглянуті найбільш актуальні питання протидії корупції, зокрема: сучасний стан протидії корупції в Україні; формування державної стратегії протидії корупції в сучасних умовах; удосконалення якісного відбору кандидатів на заміщення посад у правоохоронних органах, органах державної влади та місцевого самоврядування; адміністративно-правові, кримінально-правові, кримінально-процесуальні та цивільно-правові аспекти протидії корупційним правопорушенням; виявлення корупційних проявів в органах внутрішніх справ; участь громадських організацій у профілактиці корупційних правопорушень в Україні; перспективи та проблеми впровадження люстрації в Україні; профілактика проявам корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органах і суду; шляхи вдосконалення антикорупційного законодавства України; особливості взаємодії суб'єктів протидії корупційним правопорушенням в Україні; питання міжнародного співробітництва правоохоронних органів та міжнародних організацій у протидії корупції.

За результатами роботи науково-практичної конференції оргкомітетом було сформульовано низку рекомендацій та пропозицій.

Щодо вдосконалення антикорупційної діяльності органів внутрішніх справ:

1) у зв'язку з прийняттям нового пакету антикорупційних законів від 14.10.2014 року потребує:

- удосконалення нормативно-правове забезпечення питань протидії корупції в органах внутрішніх справ;

- розробки нова відомча антикорупційна програма на 2014-2017 роки, спрямована на реалізацію законів України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII та «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII;

- розробки нових форм взаємодії ОВС з Національним антикорупційним бюро України, яке буде створено та функціонуватиме з квітня 2015 року на підставі Закону України від 14.10.2014 № 1698-VII, і на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових;

- активізації роботи ВНЗ МВС України у реалізації антикорупційних заходів на регіональному рівні при виконанні обласних антикорупційних програм шляхом участі у проведенні: наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення системи моніторингу стану корупції як на регіональному, так і на місцевому рівні; правоосвітніх заходів для найбільш уражених верств населення, чиї права можуть бути порушені внаслідок учинення корупційних правопорушень;

2) вирішення питань, пов'язаних із соціально-економічним забезпеченням антикорупційної діяльності органів внутрішніх справ;

3) удосконалення кадрової роботи, що обумовлено впровадженням найбільш ефективних систем професійного відбору й розстановки кадрів на посадах в органах внутрішніх справ з урахуванням антикорупційних критеріїв, розробкою комплексу заходів з формування висококваліфікованого сучасного кадрового резерву, до складу якого повинні увійти працівники, які мають бездоганну репутацію.

4) постійне інформування через ЗМІ громадськість про вжиті правоохоронними органами заходи з питань запобігання й протидії корупції та їх ефективність.

Щодо вдосконалення антикорупційного законодавства та його застосування науковцями висловлено ряд зауважень та пропозицій відносно змін, внесених до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення протягом 2013-2014 років, зокрема:

1) на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції» від 21 лютого 2014 року № 746-VII в новій редакції викладається ст. 365 КК України (посилена відповідальність за ч.1), а ст. 365-1 «Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» КК України – виключена. У ст. 364 КК України в абзаці першому частини першої слова «з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб» замінені словами «з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи», а частину третю виключено (вчинення цих дій працівником правоохоронного органу). Проте заміна мотиву на мету може призвести до уникнення відповідальності окремої групи службових осіб, у корупційних діях яких під час досудового провадження не буде доведена відповідна мета. Також виключення ч. 3 ст. 364 КК України суттєво може

вплинути на диференціацію кримінальної відповідальності працівників правоохоронних органів за цей злочин;

2) з травня 2014 року, на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року № 1261-VII була встановлена адміністративна відповідальність за подання у деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру недостовірних відомостей (зміни до статті 172-6 КУпАП, яка була доповнена ч. 3). Проте таке розширення об'єктивної сторони складу правопорушення виглядає сумнівним. Це обумовлено тим, що в рамках процедур фіксації правопорушення, передбачених КУпАП, неможливо буде достовірно встановити, чи були неправдиві відомості, внесені до декларації, «завідомо недостовірними», адже процедури, визначені нормами КУпАП, передбачають лише встановлення відповідного факту і не передбачають проведення будь-якого розслідування обставин справи. У зв'язку з цим існує велика вірогідність того, що уповноважені посадові особи почнуть складати протоколи про вчинення адміністративного правопорушення у кожному випадку внесення недостовірних даних до декларацій, незважаючи на те що переважна більшість таких випадків буде наслідком допущених при складанні декларації описок та арифметичних помилок і не матиме нічого спільного із внесенням «завідомо недостовірних» відомостей.

Потребує також додаткового обґрунтування доцільності криміналізації діянь, поєднаних із декларуванням недостовірної інформації, яка буде встановлена з квітня 2015 року на підставі Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. Як впливає із закону, така відповідальність буде передбачена ст. 366-1 «Декларування недостовірної інформації» КК України. Проте надмірна криміналізація таких дій зроблена без відсутності будь-якої практики, в тому числі й адміністративної за ч. 3 ст. 172-6 КУпАП (дана норма існує лише неповних шість місяців), а також за ступенем суспільної небезпеки є значно нижчою, ніж дії, відповідальність за які передбачені ст.ст. 172-4 «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності», 172-5 «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви)» КУпАП;

3) необґрунтованим є внесені на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року № 1261-VII зміни до Кримінального кодексу України, спрямовані на значне зменшення розмірів штрафів та доповнення санкцій новими видами кримінальних покарань у ст. ст. 354, 364, 365-2, 368, 368-3 та 369-2 КК України. Адже останніх змін ці норми КК України зазнали ще 18 квітня 2013 року та 21 лютого 2014 року, а тому на даний час відсутній будь-який аналіз статистичних

даних, динаміки кількісних або якісних показників даних видів злочинів, узагальнення судової практики, які б свідчили про неефективність чинних норм, що є необхідною умовою для такого роду змін;

4) з приводу введення в дію з 1 вересня 2014 р., на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23 травня 2013 року № 314–VII, Розділу XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» КК (зі змінами), то також можуть виникнути певні проблемні питання щодо застосування таких заходів.

Так, наприклад, ч. 2 ст. 96-4 Розділу XIV-1 Загальної частини КК України передбачено, що заходи кримінально-правового характеру у випадках, передбачених пунктами 3 і 4 частини першої статті 96-3 цього Кодексу (вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у статтях 258–258-5, 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК України), можуть бути застосовані судом до суб'єктів приватного та публічного права резидентів та нерезидентів України, включаючи підприємства, установи чи організації, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, організації, створені ними у встановленому порядку, фонди, а також міжнародні організації, інші юридичні особи, що створені відповідно до вимог національного чи міжнародного права.

Проте виникає питання щодо самого механізму реалізації таких заходів кримінально-правового характеру, як ліквідація та конфіскація майна (ст. 96-6 КК України) державного органу внаслідок злочинних дій уповноваженої особи.

Далі, ст. 96-5 «Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру» КК України не кореспондується з ч. 5 ст. 49 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності» (давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109–114-1, проти миру та безпеки людства, передбачених у статтях 437–439 і частині першій статті 442 КК України).

Залишення ст. 96-5 КК України без змін призведе до того, що до юридичних осіб не можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру, наприклад, внаслідок учинення уповноваженою особою юридичної особи дій, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України) у зв'язку з перебігом термінів давності, визначених ст. 96-5 КК України. Хоча за сам злочин, передбачений ст. 109 КК України, терміни давності притягнення винної особи до кримінальної відповідальності не встановлені (ч. 5 ст. 49 КК України).

5) Законом України від 23 травня 2013 року № 314–VII також внесено

зміни до ст. 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації» КК України. Таким чином, новою редакцією законодавець фактично розширив коло суб'єктів відповідальності за цей злочин (раніше були тільки працівники державних підприємств, установ чи організацій). Проте не можна погодитися з приписами щодо встановлення кримінальної відповідальності за пропозицію чи обіцянку неправомірної вигоди, а так само надання і прийняття такої вигоди працівником підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, яка не є службовою особою (зміни до статті 354 КК України). Відповідні обмеження щодо отримання тих чи інших майнових та немайнових благ за «допомогою» своєї посади чинним антикорупційним законодавством передбачено виключно для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також прирівняних до них осіб (ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 № 3206-VI та ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, який набирає чинності з квітня 2015 року) і поширення їх через норми КК України на осіб, які здебільшого не є суб'єктами корупційних діянь, вбачається невиправданою надмірною криміналізацією.

б) з 2013 року суттєво посилено криміналізацію за дії, передбачені ст. 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» КК України, яка викладена в новій редакції. Поряд з цим аналіз нової редакції ст. 368 КК України надає підстави стверджувати, що залишається юридично необґрунтованим питання криміналізації «обіцянки» чи «прохання» надання неправомірної вигоди, а також прийняття обіцянки надання неправомірної вигоди. Те ж саме стосується й приписів чинного КК України (після внесення змін на підставі Закону України від 18 квітня 2013 року № 221-VII). Адже, по-перше, вчинення таких дій може свідчити лише про наявність наміру, думки отримати неправомірну вигоду, що саме по собі не утворює склад злочину (ст. 11 КК України). Лише у випадку, якщо той, хто пропонує неправомірну вигоду, та той, кому її пропонують, доходять певної домовленості про умови та способи реалізації їх «спільного плану», такі дії можна розглядати як готування до «хабарництва». Проте довести або спростувати таку домовленість на практиці майже неможливо.

Крім цього, науковцями в наданих матеріалах у сфері підвищення ефективності запобігання корупції також наголошено на необхідності:

- прийняти постанову Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про узагальнення судової практики щодо застосування антикорупційного законодавства, що дозволило б застосовувати єдиний підхід судів до кваліфікації та розгляду справ про корупційні правопорушення;

- приведення у відповідність з міжнародними стандартами обсягу суддівської недоторканності, обмеживши її незалежністю у зв'язку з виконанням професійних обов'язків;

- посилення співпраці суб'єктів із запобігання та протидії корупції з не-

урядовими та міжнародними громадськими організаціями;

- створення системи надійного й дієвого громадського контролю за діяльністю чиновників. В даному випадку антикорупційна система в Україні повинна бути побудована на певних заборонах відносно державних службовців в сукупності із громадським контролем і позитивною кадровою політикою;

- удосконалення роботи Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, у світлі нових антикорупційних законів («Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII, «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII) та Закону України «Про очищення влади» від 16.09.2014 № 1682-VII, зокрема:

при зміні у 2015 році держателя реєстру з Міністерства юстиції України на Національне агентство з питань запобігання корупції, останньому слід у новому порядку розробити та прийняти відповідне нове положення про ведення такого реєстру;

потребує вирішення питання щодо розширення параметрів пошуку інформації (яка підлягає оприлюдненню) в реєстрі щодо осіб, які вчинили корупційні правопорушення, а також надання доступу до інформації про таких осіб, які були притягнені до відповідальності починаючи з 1 липня 2011 року;

потребує уніфікації робота Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення з іншими державними реєстрами (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, причетних до корупції; Реєстр недобросовісних учасників державних закупівель; Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади»), які будуть створенні у 2015 році на підставі реалізації Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 року.

В подальшому залишається актуальним питання проведення вченими ґрунтовних наукових досліджень, спрямованих на вирішення проблемних питань застосування нового антикорупційного законодавства.

***Оргкомітет
науково-практичної конференції***

ДОДАТКИ

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про очищення влади

Цей Закон визначає правові та організаційні засади проведення очищення влади (люстрації) для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні.

Стаття 1. Основні засади очищення влади

1. Очищення влади (люстрація) - це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремих фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (далі - посади) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

2. Очищення влади (люстрація) здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини, і ґрунтується на принципах:

- верховенства права та законності;
- відкритості, прозорості та публічності;
- презумпції невинуватості;
- індивідуальної відповідальності;
- гарантування права на захист.

3. Протягом десяти років з дня набрання чинності цим Законом посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), не можуть обіймати особи, зазначені у частинах першій, другій, четвертій та восьмій статті 3 цього Закону, а також особи, які не подали у строк, визначений цим Законом, заяви, передбачені частиною першою статті 4 цього Закону.

4. Особи, зазначені у частинах третій, п'ятій - сьомій статті 3 цього Закону, не можуть обіймати посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), протягом п'яти років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду.

5. Заборона, передбачена частиною третьою або четвертою цієї статті, може застосовуватися до особи лише один раз.

6. Застосування до особи заборони, передбаченої частиною третьою цієї статті, не є підставою для відмови від застосування заборони, передбаченої частиною четвертою цієї статті, за наявності підстав та у порядку, що визначені цим Законом.

7. Заборона, передбачена частинами третьою та четвертою цієї статті, не застосовується до осіб, зазначених у частинах другій - четвертій статті 3 цього

Закону, які визнані учасниками бойових дій під час проведення антитерористичної операції на сході України у встановленому законодавством порядку.

8. Рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень при виконанні цього Закону оскаржуються в судовому порядку.

Стаття 2. Посади, щодо яких здійснюються заходи з очищення влади (люстрації)

1. Заходи з очищення влади (люстрації) здійснюються щодо:

1) Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України, а також міністра, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, Голови Національного банку України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, їх перших заступників, заступників;

2) Генерального прокурора України, Голови Служби безпеки України, Голови Служби зовнішньої розвідки України, начальника Управління державної охорони України, керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, керівника податкової міліції, керівника центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, їх перших заступників, заступників;

3) військових посадових осіб Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби та військовослужбовців служби за призовом під час мобілізації;

4) членів Вищої ради юстиції, членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, професійних суддів, Голови Державної судової адміністрації України, його першого заступника, заступника;

5) Глави Адміністрації Президента України, Керівника Державного управління справами, Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, їх перших заступників, заступників;

6) начальницького складу органів внутрішніх справ, центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

7) посадових та службових осіб органів прокуратури України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України, Національного банку України;

8) членів Центральної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, голів та членів національних комісій, що здійснюють державне регулювання природних монополій, державне регулю-

вання у сферах зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг;

9) керівників державних, у тому числі казенних, підприємств оборонно-промислового комплексу, а також державних підприємств, що належать до сфери управління суб'єкта надання адміністративних послуг;

10) інших посадових та службових осіб (крім виборних посад) органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

11) осіб, які претендують на зайняття посад, зазначених у пунктах 1-10 цієї частини.

Стаття 3. Критерії здійснення очищення влади (люстрації)

1. Заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, які обіймали сукупно не менше одного року посаду (посади) у період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року:

1) Президента України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України;

2) міністра, керівника центрального органу виконавчої влади, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, Голови Національного банку України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, їх першого заступника, голови або члена національної комісії, що здійснює відповідно державне регулювання природних монополій, державне регулювання у сферах зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг;

3) Генерального прокурора України, Голови Служби безпеки України, Голови Служби зовнішньої розвідки України, начальника Управління державної охорони України, керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції, їх першого заступника чи заступника, заступника Міністра внутрішніх справ України;

4) Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, його першого заступника, заступника;

5) Глави Адміністрації Президента України, Керівника Державного управління справами, Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, їх першого заступника, заступника;

6) члена Вищої ради юстиції (крім Голови Верховного Суду України), члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України, його першого заступника, заступника;

7) керівника, заступника керівника самостійного структурного підрозділу центрального органу (апарату) Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції;

8) керівника, заступника керівника територіального (регіонального) органу

прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

9) Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації, їх перших заступників, заступників, голови районної державної адміністрації, районної в місті Києві державної адміністрації;

10) Начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України, Командувача Повітряних Сил Збройних Сил України, Командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, їх першого заступника.

2. Заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, які обіймали посаду (посади) у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року та не були звільнені в цей період з відповідної посади (посад) за власним бажанням:

1) Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України, міністра, керівника центрального органу виконавчої влади, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, Голови Національного банку України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Генерального прокурора України, Голови Служби безпеки України, Голови Служби зовнішньої розвідки України, начальника Управління державної охорони України, керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Глави Адміністрації Президента України, Керівника Державного управління справами, Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, їх першого заступника, заступника;

2) члена Вищої ради юстиції (крім Голови Верховного Суду України), члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України, його першого заступника, заступника;

3) керівника, заступника керівника самостійного структурного підрозділу центрального органу (апарату) Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції;

4) керівника, заступника керівника територіального (регіонального) органу прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах у місті Києві;

5) Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації, їх перших заступників, заступників, голови районної державної адміністрації, районної в місті Києві державної адміністрації;

6) Начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України, Командувача Повітряних Сил Збройних Сил України, Командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, їх першого заступника, заступника;

7) голови або члена національної комісії, що здійснює відповідно державне регулювання природних монополій, державне регулювання у сферах зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг;

8) керівника державного підприємства, що належить до сфери управління суб'єкта надання адміністративних послуг, яке відповідно до законодавства вчиняє дії, необхідні для надання адміністративних послуг;

9) працівника правоохоронного органу, який брав участь у затриманні осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України "Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

10) працівника правоохоронного органу, який складав та/або своєю дією сприяв складенню рапортів, протоколів про адміністративне правопорушення, повідомлень про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, обвинувальних актів стосовно осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України "Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

11) слідчого органу досудового розслідування, дізнавача, оперативного працівника, інспектора, який проводив слідчі та оперативні дії стосовно осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України "Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

12) працівника органу прокуратури, який здійснював процесуальне керівництво, вносив подання, погодження, підтримував клопотання про застосування запобіжних заходів, підтримував державне обвинувачення у суді стосовно осіб,

звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України "Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

13) судді, який постановив ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, ухвалив рішення про притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України "Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII.

3. Заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 цього Закону, застосовується до суддів, які постановлювали ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, ухвалювали обвинувальні вироки, залишали їх без змін щодо осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про застосування амністії в Україні" щодо повної реабілітації політичних в'язнів" від 27 лютого 2014 року № 792-VII, співробітників органів внутрішніх справ, прокуратури та інших правоохоронних органів, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на кримінальне переслідування та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про застосування амністії в Україні" щодо повної реабілітації політичних в'язнів" від 27 лютого 2014 року № 792-VII.

4. Заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, які:

1) були обрані і працювали на керівних посадах Комуністичної партії Радянського Союзу, Комуністичної партії України, Комуністичної партії іншої союзної республіки колишнього СРСР починаючи з посади секретаря районного комітету і вище;

2) були обрані і працювали на керівних посадах починаючи з посади секретаря ЦК ЛКСМУ і вище;

3) були штатними працівниками чи негласними агентами в КДБ СРСР, КДБ УРСР, КДБ інших союзних республік колишнього СРСР, Головному розвідувальному управлінні Міністерства оборони СРСР, закінчили вищі навчальні заклади КДБ СРСР (крім технічних спеціальностей).

5. Заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 цього Закону, застосовується до посадових та службових осіб органів державної влади та органів

місцевого самоврядування (крім осіб, зазначених у частинах першій - четвертій цієї статті), які, обіймаючи відповідну посаду у період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року, своїм рішенням, дією чи бездіяльністю, що встановлено рішенням суду щодо них, яке набрало законної сили, здійснювали заходи, спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки, оборони чи територіальної цілісності України, що спричинило порушення прав і свобод людини.

6. Заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 цього Закону, застосовується до посадових та службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, в тому числі суддів, співробітників органів внутрішніх справ, прокуратури України та інших правоохоронних органів, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю, що встановлено рішенням суду щодо них, яке набрало законної сили, здійснювали заходи, спрямовані на перешкоджання реалізації конституційного права громадян України збиратися мирно і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації або спрямовані на завдання шкоди життю, здоров'ю, майну фізичних осіб у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року.

7. Заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 цього Закону, застосовується до посадових та службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, в тому числі суддів, співробітників органів внутрішніх справ, прокуратури та інших правоохоронних органів, стосовно яких встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили, що вони:

1) співпрацювали із спецслужбами інших держав як таємні інформатори в оперативному отриманні інформації;

2) своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на підрив основ національної безпеки, оборони чи територіальної цілісності України;

3) закликали публічно до порушення територіальної цілісності та суверенітету України;

4) розпалювали міжнаціональну ворожнечу;

5) своїми протиправними рішеннями, дією чи бездіяльністю призвели до порушення прав людини та основоположних свобод, визнаних рішенням Європейського суду з прав людини.

8. Заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, перевірка стосовно яких встановила недостовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у поданих ними за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, складених за формою, що встановлена Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції", та/або невідповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) в їх деклараціях, набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених пунктами 1-10 частини першої статті 2 цього Закону, доходам, отриманим із законних джерел.

9. Суди загальної юрисдикції при прийнятті рішень у справах та щодо осіб, передбачених частинами п'ятою - сьомою цієї статті, застосовують положення цього Закону та встановлюють заборону, передбачену частиною четвер-

тою статті 1 цього Закону, а також подають відповідне рішення Державній судовій адміністрації України для його надсилання до Міністерства юстиції України та внесення відомостей до Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону України "Про очищення влади".

10. При постановленні вироків у справах та щодо осіб, передбачених частинами п'ятою - сьомою цієї статті, суди призначають заборону, передбачену частиною четвертою статті 1 цього Закону, як основне або додаткове покарання відповідно до положень Кримінального кодексу України. У разі призначення заборони, передбаченої частиною четвертою статті 1 цього Закону, як додаткового покарання строк такої заборони становить п'ять років.

Стаття 4. Заяви посадових або службових осіб

1. Особи, які перебувають на посадах, визначених у пунктах 1-10 частини першої статті 2 цього Закону, подають керівнику або органу, зазначеному у частині четвертій статті 5 цього Закону, власноручно написану заяву, у якій повідомляють про те, що до них застосовуються заборони, визначені частиною третьою або четвертою статті 1 цього Закону, або повідомляють про те, що до них не застосовуються відповідні заборони, та про згоду на проходження перевірки, згоду на оприлюднення відомостей щодо них відповідно до цього Закону (далі - заява).

2. Заява подається не пізніше ніж на десятий день з дня початку проведення перевірки у відповідному органі, на підприємстві згідно з планом проведення перевірок, затвердження якого передбачено пунктом 3 частини другої статті 5 цього Закону.

3. Неподання заяви у строк, передбачений частиною другою цієї статті, є підставою для звільнення особи із займаної посади не пізніш як на третій день після спливу строку на подання заяви та застосування до неї заборони, передбаченої частиною третьою статті 1 цього Закону.

Подання заяви, у якій особа повідомляє про те, що до неї застосовується заборона, зазначена у частині третій або четвертій статті 1 цього Закону, є підставою для звільнення особи із займаної посади не пізніш як на третій день після подання такої заяви та застосування до неї відповідної заборони.

Стаття 5. Проведення перевірки

1. Органом, уповноваженим на забезпечення проведення перевірки, передбаченої цим Законом, є Міністерство юстиції України.

Міністерство юстиції України не пізніше ніж протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом утворює дорадчий громадський орган з питань люстрації при Міністерстві юстиції України для забезпечення здійснення громадського контролю за процесом очищення влади (люстрації), до складу якого повинні входити представники засобів масової інформації та представники громадськості.

2. Міністерство юстиції України в місячний строк з дня набрання чинності цим Законом розробляє та подає на затвердження Кабінету Міністрів України:

1) перелік органів, що здійснюють перевірку достовірності відповідних відомостей щодо застосування заборон, передбачених частина-

ми третьою та четвертою статті 1 цього Закону, згідно з їх компетенцією;

2) порядок проведення перевірки, передбаченої цим Законом;

3) план проведення перевірок по кожному органу державної влади та органу місцевого самоврядування, підприємству, в якому працюють особи, зазначені у пунктах 1-10 частини першої статті 2 цього Закону, відповідно до черговості, визначеної частиною шостою цієї статті.

3. Подані Міністерством юстиції України проекти документів, визначених частиною другою цієї статті, затверджуються Кабінетом Міністрів України не пізніше ніж на десятий день після подання Міністерством юстиції України та протягом десяти днів з дня їх затвердження оприлюднюються на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України.

Міністерство юстиції України не пізніше ніж на десятий день з дня затвердження Кабінетом Міністрів України переліку органів, передбаченого пунктом 1 частини другої цієї статті, розміщує на своєму офіційному веб-сайті інформацію про поштову та електронну адреси, контактний номер телефону кожного з органів державної влади, до компетенції яких належить проведення перевірки, а також дорадчого громадського органу з питань люстрації при Міністерстві юстиції України, до яких фізичні та юридичні особи протягом одного місяця з дня початку проходження перевірки можуть подати інформацію про особу, стосовно якої проводиться перевірка, щодо поширення на неї заборон, передбачених цим Законом. Така інформація, подана фізичними та юридичними особами, підлягає розгляду органами державної влади, до компетенції яких належить проведення перевірки.

4. Організація проведення перевірки осіб (крім професійних суддів та осіб, зазначених в абзаці третьому цієї частини) покладається на керівника відповідного органу, до повноважень якого належить звільнення з посади особи, стосовно якої здійснюється перевірка.

Організація проведення перевірки професійних суддів покладається на голову суду, в якому працює суддя.

Організація проведення перевірки членів Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Центральної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення покладається на керівника органу, в якому працює особа.

5. Перевірці підлягають:

1) достовірність вказаних у заяві відомостей щодо незастосування заборон, передбачених частинами третьою та четвертою статті 1 цього Закону;

2) достовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав) та відповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, поданій особою за минулий рік за формою, що встановлена Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" (далі - декларація), набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених у пунктах 1-10 частини першої статті 2 цього Закону, доходам, отриманим із законних джерел.

6. Перевірка здійснюється у такій черговості:

1) Міністра юстиції України, посадових і службових осіб Міністерства юс-

тиції України, керівників, посадових і службових осіб органів, визначених пунктом 1 частини другої цієї статті;

2) керівників органів, визначених пунктами 1-10 частини першої статті 2 цього Закону;

3) заступників керівників органів, визначених пунктами 1-10 частини першої статті 2 цього Закону, керівників їх структурних підрозділів, керівників їх територіальних (регіональних) органів та осіб, зазначених у пункті 9 частини першої статті 2 цього Закону;

4) інших осіб, зазначених у пунктах 1-10 частини першої статті 2 цього Закону.

7. Керівник органу, передбачений частиною четвертою цієї статті, не пізніше ніж на третій день після отримання заяви надсилає до відповідних районних, міських (міст обласного значення), районних у містах територіальних органів державної влади за місцем проживання особи, до компетенції яких належить проведення перевірки відповідних відомостей, визначених у пункті 1 частини п'ятої цієї статті, запити про перевірку відомостей щодо особи, стосовно якої проводиться перевірка, до яких додаються копії заяви.

До відповідного районного, міського (міст обласного значення), районного у містах територіального органу державної влади за місцем проживання особи, до компетенції якого належить проведення перевірки відомостей, визначених пунктом 2 частини п'ятої цієї статті, керівник органу, передбачений частиною четвертою цієї статті, не пізніше ніж на третій день після отримання заяви надсилає запит про перевірку відповідних відомостей щодо особи, стосовно якої проводиться перевірка, до якого додається копія декларації особи.

Запити, передбачені абзацами першим та другим цієї частини, надсилаються одночасно.

У цей же день керівник органу, передбачений частиною четвертою цієї статті, надсилає повідомлення до Міністерства юстиції України про початок проходження перевірки особою, яке не пізніше ніж на п'ятий день з моменту його отримання розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України із зазначенням дня початку проходження перевірки.

8. День надсилання відповідних запитів та доданих до них документів, а також повідомлення до Міністерства юстиції України є днем початку проходження перевірки.

9. Інформація про початок проходження перевірки особою та копії її заяви та декларації (крім відомостей, що віднесені законом до інформації з обмеженим доступом) розміщуються протягом трьох днів після одержання заяви на офіційному веб-сайті органу, до повноважень якого належить звільнення з посади особи, стосовно якої здійснюється перевірка.

10. У разі встановлення за результатами перевірки недостовірності відомостей, визначених пунктом 2 частини п'ятої цієї статті, орган, який проводив перевірку, протягом трьох робочих днів з дня виявлення всіх недостовірностей та/або невідповідностей, але не пізніше ніж на тридцятий день з дня отримання запиту та копії декларації особи, повідомляє про них особу, стосовно якої проводиться перевірка. Особа, стосовно якої проводиться перевірка, не пізніше ніж

на п'ятнадцятий робочий день з дня отримання нею відповідного повідомлення надає письмове пояснення за такими фактами та підтверджуючі документи, які є обов'язковими для розгляду та врахування відповідним органом при підготовці висновку про перевірку.

11. Орган, який проводив перевірку, надсилає висновок про результати перевірки, підписаний керівником такого органу (або особою, яка виконує його обов'язки), керівнику органу, передбаченому частиною четвертою цієї статті, не пізніше ніж на шістдесятити день з дня початку проходження перевірки.

Такий висновок може бути оскаржений особою в судовому порядку.

12. У разі встановлення за результатами перевірки особи недостовірності відомостей, визначених пунктами 1 та/або 2 частини п'ятої цієї статті, орган, який проводив перевірку, надсилає копію висновку про результати перевірки до Міністерства юстиції України для офіційного оприлюднення на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України інформації про надходження такого висновку та внесення до Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону України "Про очищення влади", не пізніш як у триденний строк з дня одержання такого висновку.

13. У разі встановлення під час перевірки професійного судді недостовірності відомостей, визначених пунктами 1 та/або 2 частини п'ятої цієї статті, орган, який проводив перевірку, надсилає копію висновку про результати перевірки до Міністерства юстиції України, яке у триденний строк із дня одержання такого висновку надсилає його до Вищої ради юстиції та/або Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та звертається з пропозицією про прийняття подання про звільнення судді з посади.

Міністерство юстиції України для цілей цього Закону є суб'єктом звернення щодо подання про звільнення суддів.

14. Керівник органу, передбачений частиною четвертою цієї статті, на підставі висновку про результати перевірки, яким встановлено недостовірність відомостей, визначених пунктами 1 та/або 2 частини п'ятої цієї статті, не пізніше ніж на третій день з дня отримання такого висновку, керуючись положеннями частини третьої або четвертої статті 1 цього Закону, звільняє таку особу із займаної посади або не пізніше ніж на третій день з дня його отримання надсилає такий висновок керівнику органу (органу), до повноважень якого належить звільнення та ініціювання звільнення з посади особи, стосовно якої було здійснено перевірку, для її звільнення з посади у встановленому законом порядку не пізніше ніж на десятити день з дня отримання висновку.

15. Усі матеріали перевірки, які надійшли до керівника органу, передбаченого частиною четвертою цієї статті, додаються до особової справи особи, стосовно якої проводилася перевірка.

Стаття 6. Заяви осіб, які претендують на зайняття посад

1. Особа, яка претендує на зайняття посади, визначеної пунктами 1-10 частини першої статті 2 цього Закону (крім громадян, які призиваються на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або залучаються до вико-

нання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, на території проведення антитерористичної операції), подає власноручно написану письмову заяву, якою повідомляє про те, що до неї не застосовуються заборони, визначені частинами третьою або четвертою статті 1 цього Закону, та про згоду на проходження перевірки, згоду на оприлюднення відомостей стосовно неї відповідно до цього Закону.

2. Відомості, зазначені у заяві, передбаченій частиною першою цієї статті, перевіряються під час проведення спеціальної перевірки відповідно до статті 11 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" у порядку та строки, визначені цим Законом.

3. Встановлення перевіркою факту належності особи до переліку осіб, щодо яких застосовуються заборони, визначені частинами третьою або четвертою статті 1 цього Закону, є підставою для відмови у призначенні такої особи на посаду, на яку вона претендує.

Стаття 7. Єдиний державний реєстр осіб, щодо яких застосовано положення Закону України "Про очищення влади"

1. Відомості про осіб, щодо яких встановлено заборону, передбачену частиною третьою або четвертою статті 1 цього Закону, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону України "Про очищення влади" (далі - Реєстр), що формується та ведеться Міністерством юстиції України.

Положення про Реєстр, порядок його формування та ведення затверджуються Міністерством юстиції України.

Відомості про осіб, щодо яких застосовано заборону, передбачену частиною четвертою статті 1 цього Закону, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України та вносяться до Реєстру протягом трьох робочих днів з дня надходження із Державної судової адміністрації України до Міністерства юстиції України наданої з Єдиного державного реєстру судових рішень електронної копії рішення суду, яке набрало законної сили. Державна судова адміністрація України надсилає до Міністерства юстиції України таку електронну копію рішення суду не пізніше як на десятий день з дня набрання ним законної сили.

2. Інформація з Реєстру про внесення відомостей про особу до Реєстру або про відсутність у Реєстрі відомостей про таку особу подається:

на запит державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з метою проведення перевірки, передбаченої цим Законом, або спеціальної перевірки, передбаченої Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції", відомостей про осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

на запит правоохоронних органів у разі необхідності отримання такої інформації в рамках кримінального або адміністративного провадження або на запит прокурора в рамках здійснення нагляду за додержанням вимог і застосуванням законів;

під час звіряння переліку осіб, звільнених з посад у зв'язку із здійсненням очищення влади (люстрації), з відомостями, що містяться в Реєстрі;

у разі звернення фізичної особи (уповноваженої нею особи) щодо отримання відомостей про себе.

3. Міністерство юстиції України не пізніше ніж на третій день після отримання відомостей, які підлягають внесенню до Реєстру, забезпечує їх оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті та вносить їх до Реєстру. Відкритими для безоплатного цілодобового доступу є такі відомості про особу, щодо якої застосовано положення цього Закону:

1) прізвище, ім'я, по батькові;

2) місце роботи, посада на час застосування положення цього Закону;

3) відомості про стан проходження перевірки особою, а також інформація про надходження висновків про результати перевірки, які свідчать про наявність підстав для застосування до особи, яка проходила перевірку, заборон, визначених статтею 1 цього Закону;

4) час, протягом якого на особу поширюється заборона, передбачена частиною третьою або четвертою статті 1 цього Закону.

Зазначені відомості не належать до конфіденційної інформації про особу та не можуть бути обмежені в доступі.

Стаття 8. Контроль за виконанням цього Закону

1. Верховна Рада України здійснює парламентський контроль за виконанням цього Закону в межах, визначених Конституцією України.

Інші органи державної влади здійснюють контроль за виконанням цього Закону у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України.

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Встановити, що впродовж десяти днів з дня набрання чинності цим Законом керівник органу (орган), до повноважень якого належить звільнення та/або ініціювання звільнення з посади осіб, до яких застосовується заборона, зазначена в частині третій статті 1 цього Закону, на основі критеріїв, визначених частиною першою статті 3 цього Закону, на підставі відомостей, наявних в особових справах цих осіб:

1) звільняє цих осіб з посад або надсилає керівнику органу (органу), до повноважень якого належить звільнення з посади таких осіб, відповідні документи для їх звільнення не пізніше ніж на 10 робочий день з дня отримання таких документів;

2) інформує Міністерство юстиції України про їх звільнення з посад та надає відповідні відомості про застосування до таких осіб заборони, передбаченої частиною третьою статті 1 цього Закону, для їх оприлюднення на офіційно-

му веб-сайті Міністерства юстиції України та внесення до Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону України "Про очищення влади", у порядку та строки, визначені цим Законом.

3. Закони та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

4. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у статті 36 Кодексу законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

частину першу доповнити пунктом 7-² такого змісту:

"7-²) з підстав, передбачених Законом України "Про очищення влади";

частину другу доповнити словами "а у випадку, передбаченому пунктом 7-², особа підлягає звільненню з посади у порядку, визначеному Законом України "Про очищення влади";

2) частину першу статті 55 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) доповнити абзацом другим такого змісту:

"Позбавлення права обіймати певні посади як додаткове покарання у справах, передбачених Законом України "Про очищення влади", призначається на строк п'ять років";

3) частину першу статті 53 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., №№ 41-45, ст. 529) викласти в такій редакції:

"1. Перебування на посаді судді є несумісним із зайняттям посади в будь-якому іншому органі державної влади, органі місцевого самоврядування та з представницьким мандатом, а також якщо суддя є особою, до якої застосовуються заборони, передбачені статтею 1 Закону України "Про очищення влади";

4) частину другу статті 11 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404) доповнити пунктом б такого змісту:

"б) поширення на особу заборони займати відповідну посаду, передбаченої положеннями Закону України "Про очищення влади".

Президент України
м. Київ

16 вересня 2014 року
№ 1682-VII

П. ПОРОШЕНКО

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Затвердити засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційну стратегію) на 2014-2017 роки, що додаються.

2. Внести до Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404; 2014 р., № 11, ст. 132) такі зміни:

1) частину четверту статті 5 викласти в такій редакції:

"4. Координацію реалізації затвердженої Верховною Радою України антикорупційної стратегії здійснює спеціально уповноважений орган з питань антикорупційної політики";

2) у пункті 5 частини другої статті 19 слова "визначеної Президентом України" виключити.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

розробити механізм виконання завдань (програму) щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2014-2017 роки;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

4. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Президент України
м. Київ

14 жовтня 2014 року
№ 1699-VII

П. ПОРОШЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

Законом України

від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII

ЗАСАДИ

державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави.

За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до

масових протестів в Україні наприкінці 2013 року - на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження "Барометра Світової Корупції" (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження.

Такий високий показник сприйняття корупції громадянами пояснюється відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції та неефективною діяльністю органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності, про що свідчить, зокрема, незадовільне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо запровадження антикорупційних стандартів: з 25 рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), наданих за результатами першого і другого раундів оцінки, лише 13 рекомендацій виконано, незважаючи на шість років роботи і три раунди оцінювання прогресу, а з 16 рекомендацій, наданих за результатами третього раунду, виконано лише три рекомендації. З антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з Європейського Союзу (ЄС) імплементована лише невелика частина, що стосується криміналізації корупції. Ключові рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) та ЄС щодо утворення антикорупційних інституцій, проведення реформ прокуратури, державної служби, створення систем контролю щодо запобігання конфлікту інтересів та доброчесності активів посадовців залишилися невиконаними.

При цьому Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки, затверджена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001, так і не стала ефективним інструментом антикорупційної політики.

Однією з основних причин неналежного виконання Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки як основного програмного документа в антикорупційній сфері стала відсутність всупереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану та ефективності її виконання.

У зазначеній Стратегії відсутній також механізм моніторингу та оцінки її виконання - не передбачено, яким чином мала виконуватися відповідна робота Національним антикорупційним комітетом та в який спосіб повинна залучатися до цих процесів громадськість.

Таким чином, можна констатувати, що на сьогодні в Україні фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації.

У зв'язку із зазначеним необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері.

2. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Проблема.

Відповідно до статей 5 та 6 Конвенції ООН проти корупції держави - учасниці повинні розробляти і здійснювати ефективну скоординовану політику щодо протидії корупції та утворити з цією метою спеціально уповноважений орган (органи). Відповідні рекомендації надані Україні Групою держав проти корупції (GRECO), Організацією економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) та експертами ЄС.

В Україні окремими повноваженнями щодо формування та реалізації антикорупційної політики наділені кілька інституцій, серед яких - Національний антикорупційний комітет, Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений з питань антикорупційної політики. Проте такий розподіл функцій формування та реалізації антикорупційної політики між органами з різним правовим статусом та обсягом повноважень не відповідає міжнародним стандартам щодо органів, уповноважених на її формування та реалізацію, ні за критеріями спеціалізації, ні за критеріями незалежності.

Крім того, низку функцій у сфері антикорупційної політики взагалі не реалізовано жодним органом держави, зокрема проведення на постійній основі оцінки стану справ з корупцією, моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції.

Не виконані також в Україні вимоги міжнародно-правових інструментів щодо партнерства влади та громадянського суспільства у сфері антикорупційної політики - залучення громадськості до процесу прийняття суспільно важливих рішень у сфері протидії корупції відбувається здебільшого у формі недовірливих консультацій для формального виконання вимог законодавства.

Таким чином, в Україні фактично відсутня чітка законодавча та інституційна основа для формування та реалізації антикорупційної політики на основі співпраці державних органів та громадськості.

2. Мета - створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, які до неї призводять, зокрема статистичних спостережень, моніторингу виконання цих рішень та їх впливу на стан справ з питань запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції.

3. Заходи:

1) визначити на законодавчому рівні засади організації та діяльності спеціально уповноваженого органу щодо запобігання корупції, відповідального, зокрема, за комплекс заходів із формування та реалізації антикорупційної політики. Зазначений орган повинен мати гарантії незалежної діяльності із забезпеченням широкої участі в ній представників громадянського суспільства і на нього мають бути покладені, зокрема, такі функції:

підготовка щорічного звіту про стан виконання Антикорупційної стратегії

та проекту доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;

аналіз стану справ з питань корупції, підготовка пропозицій щодо заходів нормативно-правового, організаційного, кадрового характеру;

моніторинг та координація виконання антикорупційної програми;

контроль за дотриманням законодавства про конфлікт інтересів та декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру;

залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;

поширення інформації про корупцію, проведення заходів із формування світогляду неприйняття корупції;

2) розробити проект акта Кабінету Міністрів України щодо схвалення загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН, щороку проводити із залученням громадськості дослідження щодо сприйняття корупції та довіри населення до органів, відповідальних за запобігання корупції, готовності населення брати участь у заходах щодо запобігання корупції, поширеності та видів моделей корупційної поведінки, корупціогенних ризиків у відповідних сферах;

4) проводити щорічні слухання у Верховній Раді України щодо національного звіту про стан справ з питань запобігання корупції, що готуватиметься спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики, та оприлюднювати звіт разом із висновками та рекомендаціями парламентських слухань;

5) забезпечити імплементацію міжнародних стандартів співпраці влади та громадськості у прийнятті рішень у сфері антикорупційної політики, зокрема закріплених у Кодексі кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухваленому конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи 1 жовтня 2009 року, та перейти до нових форм співпраці, таких як діалог та партнерство;

б) проводити на постійній основі інформаційні кампанії, орієнтовані на різні соціальні групи та спрямовані на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади та громадян у протидії корупції.

3. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Запобігання корупції у представницьких органах влади

1. Проблема.

Рівень та масштаби корупції в країні, ефективність протидії корупційним процесам значною мірою залежать від доброчесності виборних посадових осіб, демократичності політичної системи загалом і виборчого процесу зокрема. Останні виборчі кампанії в Україні, зокрема місцеві вибори 2010 року, парламентські вибори 2012 року та вибори на деяких ділянках 2013 року, свідчать, що грубі порушення демократичних принципів волевиявлення (втручання влади у виборчий процес, підкуп виборців, незаконні судові рішення) призвели до того, що здебільшого на виборні посади потрапляють особи, які не відповідають стандартам доброчесності.

У подальшому процес діяльності виборних посадових осіб також супроводжується корупційною поведінкою, найбільш поширеними проявами якої є:

конфлікт інтересів у діяльності виборних осіб, насамперед суміщення депутатської роботи, політичної діяльності з підприємницькою діяльністю та роботою в органах виконавчої влади, що заборонено законом;

підкуп виборних осіб, здійснення тиску на них або на бізнес, до якого мають відношення депутати, з метою ухвалення певних рішень або переходу до іншої депутатської фракції (групи);

незаконне лобіювання інтересів окремих осіб або бізнес-структур.

Основними причинами такого стану справ є все ще слабкі інститути демократії в Україні, корупціогенне виборче законодавство, недосконале законодавство щодо фінансування виборчих кампаній та політичних партій, відсутність належного правового регулювання щодо запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних осіб та прозорих засад лобіювання. Очевидно, що розв'язати проблему політичної корупції можна тільки поступово, шляхом формування нового законодавства, посилення контролю за діяльністю виборних посадовців і представницьких органів влади з боку відповідних державних органів, інститутів громадянського суспільства, зокрема засобів масової інформації, підвищення політичної відповідальності громадян за свій вибір і народних обранців за свою діяльність. Разом з тим низка заходів законодавчого характеру повинна бути реалізована протягом найближчого часу.

2. Мета - створення прозорих засад фінансування проведення виборів, діяльності політичних партій, усунення корупціогенних ризиків у діяльності виборних органів, посилення громадського контролю за їх діяльністю.

3. Заходи:

1) провести антикорупційну експертизу виборчого законодавства та переглянути його на основі висновків щодо корупціогенності та європейських стандартів, зокрема рекомендацій Європейської Комісії "За демократію через право" (Венеціанської комісії); забезпечити сталість та юридичну визначеність виборчого законодавства;

2) ухвалити законодавство щодо виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині встановлення обмежень і забезпечення прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній, зокрема в частині:

уніфікації регулювання фінансування виборчих кампаній, передбачених законами України "Про вибори народних депутатів України", "Про вибори Президента України" і "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів";

запровадження прямого державного фінансування діяльності політичних партій як бюджетного фінансування статутної діяльності партій на основі результатів виборів, зокрема за підтримки політичних партій, які не мають парламентського представництва, та відшкодування витрат на виборчу кампанію політичним партіям, які подолали виборчий бар'єр, у встановленому законом розмірі;

визначення вимог щодо прозорості поточного фінансування партій, зокре-

ма шляхом регулярного подання звітів, оприлюднення звітів політичних партій у доступній формі з детальною інформацією про отримані доходи (зокрема осіб, які зробили внесок на фінансування партії), видатки (витрати) та зобов'язання фінансового характеру;

чіткого регламентування здійснення пожертв і дарунків, встановлення обмежень щодо розміру одержання пожертв і дарунків політичними партіями;

визначення змісту і форми річних звітів політичних партій; забезпечення належного обліку прибутків, витрат, боргів і активів, подання консолідованих звітів;

запровадження незалежного аудиту поточної та передвиборної звітності партій сертифікованими аудиторами;

створення ефективного механізму моніторингу дотримання законодавства щодо фінансування політичних партій та виборчих кампаній, розслідування порушень та притягнення винних осіб до відповідальності, створення (визначення) з цією метою державного органу, що відповідає міжнародним стандартам щодо незалежності та ефективності діяльності;

встановлення дієвих та пропорційних санкцій за порушення законодавства щодо політичних фінансів;

3) ухвалити законодавство щодо особливих механізмів запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних посадових осіб, зокрема з визначенням можливих форм конфлікту інтересів, правил щодо його запобігання та поведінки у ситуації, коли виникає конфлікт інтересів, інституційного механізму щодо моніторингу законодавства про конфлікт інтересів і пропорційних та стримуючих санкцій за його порушення;

4) ухвалити законодавство щодо визначення правових засад лобіювання, а саме:

унормування лобіювання як легального демократичного шляху взаємодії громадянського суспільства та правової держави, визначення легальних форм і способів лобіювання;

створення законодавчих перепон для корупції у правотворчій сфері;

передбачення захисту суб'єктів правотворення від незаконного впливу на їхню діяльність;

передбачення інформування громадськості про те, хто і чиї інтереси лобіює в органах державної влади;

створення ефективних механізмів контролю за лобіюванням;

запровадження юридичної відповідальності для учасників лобістських правовідносин і визначення відповідних санкцій за незаконне лобіювання;

5) ухвалити законодавство щодо посилення громадського контролю за прийняттям рішень виборними посадовими особами, зокрема через запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень з використанням позитивного вітчизняного досвіду та на основі найкращої світової практики;

б) підвищити рівень прозорості діяльності Верховної Ради України та місцевих рад, зокрема шляхом практичної реалізації положень про забезпечення доступу громадян до засідань представницьких органів, оприлюднення інфор-

мації про діяльність комітетів Верховної Ради України та місцевих рад (зокрема протоколів засідань), оприлюднення в Інтернеті інформації про народних депутатів України та депутатів місцевих рад (про їх фінансування, відрядження, помічників, їх декларації про доходи, майно, витрати і зобов'язання фінансового характеру тощо), безперешкодний доступ до інформації про кошториси представницьких органів та звітів про їх використання.

Створення добросовісної публічної служби

1. Проблема.

Одним з ключових елементів у створенні добросовісної системи публічної служби є реформування законодавства про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування. Розв'язанню цієї проблеми мало сприяти прийняття у новій редакції Закону України "Про державну службу" від 17 листопада 2011 року. Однак зазначений Закон, на думку європейських та українських експертів, не відповідає міжнародним стандартам та найкращій світовій практиці, зокрема з таких питань, як вступ на державну службу та проходження державної служби, класифікація посад (поділ посад на групи та підгрупи, розмежування політичних та адміністративних посад, призначення помічників (радників) політичних осіб), припинення державної служби, оплата праці (складові заробітної плати, прозорість та мотивація оплати праці державних службовців), дисциплінарна відповідальність.

Таким чином, реформа державної служби залишається на цей час непроведеною.

Синхронно з реформуванням системи державної служби повинно відбуватися і врегулювання проблеми конфлікту інтересів, прозорості доходів і видатків публічних службовців.

Законодавство щодо запобігання конфлікту інтересів містить лише загальні формулювання без встановлення спеціальних законодавчих правил щодо запобігання конфлікту інтересів та його вирішення з урахуванням специфіки сфери регулювання. Ще одним аспектом проблеми є відсутність належного інституційного забезпечення виконання правил щодо конфлікту інтересів. Не забезпечено запровадження механізму дотримання норм щодо вирішення конфлікту інтересів шляхом застосування ефективних та стримуючих санкцій.

Крім того, не створено ефективну систему моніторингу достовірності даних, що містяться у деклараціях про майно, доходи, видатки і зобов'язання фінансового характеру публічних службовців. В Україні функціонує децентралізована система збирання, зберігання, оприлюднення та перевірки таких декларацій. Декларації подаються в паперовому вигляді до кадрової служби органу, в якому працює службовець, та зберігаються в ній. Перевірка декларацій покладається на податкові органи, які не мають належного рівня незалежності, щоб проводити ефективні перевірки декларацій. Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації не тягне за собою кримінальної відповідальності. Така система фактично призводить до приховування доходів та майна публічними службовцями.

В Україні ухвалено низку законодавчих актів, що регулюють етичні стандарти поведінки службовців, зокрема Закон України "Про правила етичної по-

ведінки" та галузеві кодекси етичної поведінки. Однак, фактично не створена інституційна інфраструктура забезпечення дотримання таких стандартів, а відповідні функції частково виконують уповноважені підрозділи з питань виявлення і запобігання корупції та кадрові підрозділи, що не відповідає міжнародним стандартам. Не визначено також орган влади, відповідальний за моніторинг впровадження етичних стандартів поведінки публічних службовців та вироблення відповідної державної політики.

Необхідно також втілити в життя інститут добросовісних викривачів фактів корупції та їх захисту від переслідування і зобов'язати публічних службовців повідомляти про підозру в корупції.

Істотно зміцнити резистентність публічної служби проявам корупції, а також довіру до неї з боку громадян можуть перевірки на добросовісність: імітація ситуацій, подібних тим, що виникають у повсякденній діяльності публічного службовця, з метою перевірки добросовісності поведінки службовця за певних обставин. Такі перевірки повинні проводитися з метою забезпечення професійної непідкупності, запобігання корупції серед публічних службовців, перевірки дотримання ними своїх посадових обов'язків, етичних стандартів поведінки, виявлення, оцінки та усунення чинників, що призводять до корупції. У той же час такі перевірки можуть мати характер провокації надання неправомірної вигоди і тому не можуть бути підставою для початку кримінального провадження. З метою забезпечення дотримання прав людини у зв'язку з проведенням таких перевірок порядок їх проведення слід визначити законом.

2. Мета - створення системи добросовісної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів і кращого світового досвіду.

3. Заходи:

1) підготувати і внести зміни до Закону України "Про державну службу", ухваленого у 2011 році, з урахуванням пропозицій програми SIGMA, громадськості, узгодити його із Законом України "Про службу в органах місцевого самоврядування" та забезпечити їх реалізацію, моніторинг їх імплементації та подальший перегляд з урахуванням набутого досвіду;

2) ухвалити закон щодо запровадження ефективних механізмів виявлення, запобігання конфлікту інтересів, а також декларування майна, доходів, видатків і зобов'язань фінансового характеру публічних службовців, передбачивши, зокрема:

правові інструменти виявлення, запобігання та врегулювання ситуацій, пов'язаних з виникненням конфліктів інтересів;

подання декларацій в режимі реального часу;

перегляд розміру витрат, які підлягають декларуванню, та інших положень форми декларації з метою виявлення можливих конфліктів інтересів;

запровадження відкритої єдиної електронної бази даних декларацій;

створення незалежного органу з достатніми повноваженнями для здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо запобігання конфлікту інтересів та за повнотою і достовірністю декларацій;

застосування пропорційних та стримуючих санкцій за порушення законодавства щодо запобігання конфлікту інтересів та декларування доходів, видатків

і зобов'язань фінансового характеру;

3) покласти на спеціально уповноважений орган з питань запобігання корупції функції з проведення моніторингу практики застосування етичних стандартів та надання роз'яснень з метою коригування недоліків у практиці застосування; забезпечити регулярне навчання службовців з питань етики та дотримання антикорупційних вимог; запровадити здійснення на постійній основі підвищення кваліфікації осіб, уповноважених на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування з питань запобігання корупції та етичних стандартів поведінки з урахуванням можливості запровадження електронної системи оцінки знань з цих питань;

4) ухвалити закон про захист осіб, які добросовісно повідомляють про корупційні правопорушення (викривачів), передбачивши обов'язок повідомлення та захист викривачів, створення внутрішніх і зовнішніх каналів подання інформації, системи захисту викривачів від утисків та переслідування, а також заходи стимулювання повідомлень про корупцію, покладення на спеціально уповноважений орган функцій з проведення моніторингу та аналізу практики застосування закону та вжиття заходів щодо його належного застосування, запровадження санкцій за приховування фактів корупційних правопорушень; організувати широку загальнонаціональну інформаційну кампанію з роз'ясненням положень закону. Здійснювати на постійній основі навчання з питань добросовісного повідомлення про факти корупції;

5) прийняти закон про проведення перевірок публічних службовців на добросовісність, у якому передбачити правила та порядок проведення таких перевірок, гарантії законності та контролю, наслідки проведення (заохочення або притягнення до дисциплінарної відповідальності), а також те, що такі перевірки не є негласними слідчими діями, їх результати не можуть використовуватися у кримінальному процесі як засоби доказування, за їх результатами кримінальне провадження не відкривається. Передбачити також у Кримінальному кодексі України положення про те, що не є провокацією на отримання неправомірної вигоди використання спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції ситуації, за якої у суб'єкта вже виник умисел на давання чи отримання неправомірної вигоди;

б) реформувати систему оплати праці публічних службовців шляхом істотного підвищення рівня посадових окладів (з урахуванням рівня оплати праці на аналогічних посадах у приватному секторі), скасування або значного обмеження премій (додаткових виплат), які розподіляються на розсуд керівництва, скасування необґрунтованих пільг і переваг.

Запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади

1. Проблема.

Крім здійснення ряду заходів, спрямованих на забезпечення добросовісності на публічній службі, запобігання корупції в органах виконавчої влади, потребує реформування процедура діяльності цих органів. Враховуючи, що більшість із зазначених заходів має бути здійснена в рамках адміністративної реформи (зменшення дискреційних повноважень, відкритість та прозорість адміністративних рішень, обмеження можливостей для контактів між чиновником та клієнтом,

врегулювання порядку надання адміністративних послуг тощо), ця Стратегія визначає лише ті заходи, які мають суто антикорупційний характер.

Однією з основних проблем, пов'язаних з високим рівнем корупції в діяльності органів виконавчої влади, є відсутність ефективно діючих відомчих антикорупційних програм. Існуючі в органах виконавчої влади щорічні плани з питань запобігання корупції є здебільшого формальними та відтворюють положення відповідних актів вищого рівня. Виявлення фактів корупції фактично зведено нанівець, оскільки відсутні системи виявлення та аналізу ризиків корупціогенних процедур, а також немає механізмів повідомлення про підозри в корупції та захисту осіб, які про них повідомляють. Підрозділи (особи), відповідальні за розроблення та здійснення відомчих заходів з виявлення і запобігання корупції, не мають відповідного фаху та рівня незалежності, здебільшого ці повноваження покладено на кадрові підрозділи.

Не існує також органу, який би здійснював координацію, моніторинг та методичне забезпечення органів виконавчої влади під час розроблення їх антикорупційних програм. Подібна проблема існує і в державних, казенних, комунальних підприємствах та господарських товариствах, у яких державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 відсотків (далі - державні підприємства).

Ще однією сферою з високими ризиками корупції є функціонування державних підприємств.

Обмеження щодо запобігання корупції на державних підприємствах діє лише стосовно посадових осіб юридичних осіб публічного права, що не охоплює велику частину працівників державних підприємств. Це спричиняє виникнення конфліктів інтересів (наприклад, укладення контрактів із пов'язаними з менеджментом державних підприємств юридичними особами), непрозорого кадрового добору, що призводить до роботи на одному підприємстві близьких родичів або некомпетентних осіб, наближених до керівництва державного підприємства, ведення власного бізнесу за рахунок ресурсів державного підприємства. Закупівлі за кошти підприємств виведені за межі прозорих процедур, а політика щодо запобігання корупції фактично не проводиться. Крім того, діяльність державних підприємств є непрозорою, громадськість не має змоги отримати інформацію про мету та підстави їх утворення, економічний ефект від їх діяльності, надане державою майно та фінансові зобов'язання і результати діяльності цих підприємств.

Зазначене призводить до значних збитків у діяльності державного сектору економіки та неефективного управління державним майном.

2. Мета - запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, а також на державних підприємствах, забезпечення для суспільства прозорості їх діяльності.

3. Заходи:

1) внести зміни до законодавства щодо прийняття та періодичного перегляду антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади та на державних підприємствах. Програми повинні складатися на підставі результатів проведеного аналізу корупційних ризиків у сфері діяльності відповідного орга-

ну влади або підприємства, погоджуватися спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики і передбачати, зокрема:

визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, осіб, відповідальних за моніторинг її імплементації, оцінку та періодичний перегляд;

методологію оцінки корупційних ризиків у діяльності органу або державного підприємства, корупційні ризики, причини, що їх породжують, та умови, що до них призводять;

заходи щодо усунення корупційних ризиків, осіб, відповідальних за їх здійснення, строки та необхідні ресурси;

навчання та заходи з поширення інформації про програми антикорупційного спрямування;

процедури проведення моніторингу та оцінки виконання програм;

2) утворити в органах виконавчої влади та на державних підприємствах комісії у складі працівників підприємств на чолі із заступником керівника органу/державного підприємства, до повноважень яких мають належати визначення пріоритетів, координація та моніторинг виконання програм, надання консультацій та порад з питань запобігання корупції, розгляд інформації про підозри в корупції; запровадити інші механізми запобігання корупції, зокрема такі, як кодекси етики, внутрішні та зовнішні (до спеціально уповноважених органів щодо протидії корупції) канали повідомлення про корупцію і механізми збереження анонімності заявника та його захисту від переслідування, системи виявлення, оцінки корупційних ризиків та реагування на них;

3) ухвалити акти з питань внесення змін до законів та підзаконних нормативно-правових актів щодо:

запровадження стандартів і рекомендацій Організації економічної співпраці та розвитку з корпоративного управління на державних підприємствах у діяльності державних підприємств в Україні;

поширення стандартів запобігання корупції, визначених Законом України "Про засади запобігання та протидії корупції", на державні підприємства, зокрема щодо запобігання конфлікту інтересів, етики поведінки, декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру.

Запобігання корупції у сфері державних закупівель

1. Проблема.

Надзвичайно серйозною залишається проблема корупційних проявів під час державних закупівель. За інформацією Служби безпеки України, втрати від корупційних обморок під час проведення процедур державних закупівель становили 10-15 відсотків (35-52, 5 млрд гривень) видаткової частини державного бюджету щороку. За даними офіційної статистики за 2013 рік, загальна сума коштів за укладеними договорами у звітному періоді для закупівлі товарів, робіт і послуг становила майже 186 млрд гривень. Значна частина закупівель здійснюється поза межами державного контролю за неконкурентною процедурою (в одного постачальника). У 2013 році за цією процедурою проведено майже 50 відсотків усіх закупівель. До погіршення ситуації призвело прийняття Закону України від 4 липня 2012 року № 5044-VI "Про внесення змін до деяких законо-

давчих актів України з питань державних закупівель", яким фактично встановлено корупційні правила гри на ринку закупівель державних підприємств (розмір цього ринку становить майже 307 млрд гривень щороку).

Одним із перших кроків нової влади стало ухвалення у новій редакції Закону України "Про здійснення державних закупівель".

Зазначений Закон передбачає:

скоротити із 44 до 10 одиниць перелік випадків, на які не поширюється його дія;

визначити поняття замовників та адаптувати процедури закупівлі в одного учасника згідно з принципами директив ЄС;

скоротити перелік підстав для застосування неконкурентної процедури з метою зменшення кількості випадків її застосування;

скасувати необхідність розміщення інформації про державні закупівлі в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель та у міжнародному інформаційному виданні з питань державних закупівель, залишивши при цьому вимогу щодо обов'язковості оприлюднення цієї інформації на веб-порталі уповноваженого органу з метою спрощення доступу до неї, економії бюджетних коштів, що витрачаються на опублікування такої інформації, та забезпечення прозорості доступу до інформації про державні закупівлі;

оприлюднювати річні плани на веб-порталі уповноваженого органу з метою забезпечення економії державних коштів та спрощення доступу громадськості до інформації про заплановані державні закупівлі;

надати можливість замовникам використовувати електронні засоби під час застосування окремих видів закупівель.

Таким чином, більшість першочергових законодавчих проблем у цій сфері з прийняттям Закону буде розв'язано. Водночас слід забезпечити моніторинг реалізації нових законодавчих положень, аналіз їх ефективності з точки зору усунення корупційних ризиків та відповідне коригування в разі виявлення недоліків.

2. Мета - продовження реформування законодавства про державні закупівлі з метою усунення ризиків корупції та впровадження прозорої системи проведення державних закупівель.

3. Заходи:

1) забезпечити проведення із залученням громадськості та бізнесу моніторингу застосування Закону України "Про здійснення державних закупівель" з метою виявлення недоліків у правозастосуванні, причин та умов, що призводять до виникнення корупційних ризиків у державних закупівлях;

2) переглянути Закон України "Про здійснення державних закупівель" з урахуванням практики його застосування, необхідності подальшого удосконалення його положень, зокрема щодо запобігання конфлікту інтересів, посилення санкцій за порушення його положень тощо;

3) вжити інших заходів щодо запобігання корупції в державних закупівлях, зокрема:

забезпечити функціонування системи накладення заборони на участь в процедурах закупівель (зокрема стосовно фізичних та юридичних осіб, які були

притягнуті до відповідальності за корупційні або пов'язані з процедурою закупівель правопорушення) та створити реєстр недобросовісних учасників державних закупівель;

запровадити систему електронних закупівель;

4) розширити доступ до інформації про закупівлі, зокрема шляхом оприлюднення договорів про закупівлі.

Запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції

1. Проблема.

За даними соціологічних досліджень, зокрема "Барометра Світової Корупції" (Global Corruption Barometer) від Transparency International та Gallup International Association, найкорумпованішою сферою українці вважають судову владу (66 відсотків). Подібні результати продемонстрували підсумки дослідження, проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова: судову владу українці вважають найбільш корумпованою сферою, а 47 відсотків опитуваних вважають, що у судовій владі корупцією охоплено все. За даними Світового Індексу Правосуддя (World Justice Project - Rule of Law Index), Україна у сфері "відсутність корупції" в судовій системі зайняла 94 місце з 99 проаналізованих країн.

Згідно із судовим індексом, який визначається Європейською бізнес-асоціацією, судова влада дискредитувала себе також в очах бізнес-середовища: за всіма складовими індексу оцінка судочинства в Україні є негативною.

Однією з основних причин руйнування судової влади є невдало реалізована у 2010 році судова реформа: прийняття Закону України "Про судоустрій і статус суддів" негативно вплинуло на органи суддівського самоврядування - вони стали повністю залежними від політичної влади. Політичні принципи формування Вищої ради юстиції та нечітко сформульовані підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності призвели до того, що судді фактично втратили гарантії незалежності своєї діяльності. Механізм добору суддів характеризувався зловживаннями з боку органів, відповідальних за цю процедуру.

Першим кроком у реформуванні судової влади стало прийняття 8 квітня 2014 року Закону України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні", який сприяв створенню правових передумов для самоочищення судової влади за безпосередньої участі громадськості.

Зважаючи на те, що основні засади судоустрою та статусу суддів закріплені у Конституції України, необхідно забезпечити врахування міжнародних стандартів у сфері судочинства під час внесення змін до Конституції України.

Потребують реформування також прокуратура та інші органи системи кримінальної юстиції. Результати дослідження, проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, свідчать про те, що правоохоронні органи, на думку українців, більше ніж на 45 відсотків корумповані.

Незважаючи на ухвалення у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України, яким визначено нову роль прокурора у кримінальному процесі, законодавство про прокуратуру до цього часу не приведено у відповідність із стандартами Ради Європи. Основними проблемами прокуратури залишаються

занадто широкі позапроцесуальні повноваження прокурора, які дають йому змогу втручатися в діяльність підприємств, установ, організацій, відсутність достатніх гарантій незалежності прокурорів, прозорих конкурсних засад добору кадрів прокуратури.

Не менш важливим напрямом є реформування органів внутрішніх справ та інших органів правопорядку. Системі органів правопорядку притаманні надмірно громіздка структура, яка ускладнюється наявністю дублюючих та невластивих функцій, недосконале законодавче регулювання, низька ефективність роботи та відсутність системи оцінювання, що відображає реальні результати діяльності, неефективна система відбору, навчання та підготовки персоналу, а також механізмів притягнення до відповідальності працівників органів правопорядку. Відсутність реформ у сфері органів кримінальної юстиції призвела до того, що чисельність працівників системи є однією з найвищих у світі (наприклад, на сто тисяч населення чисельність працівників міліції є вдвічі більшою, ніж у середньому в інших державах світу), що призводить до неефективного витрачання бюджетних коштів. При цьому понад мільйон українців у 2012 році стали жертвами насильства в органах внутрішніх справ.

2. Мета - реформування судової влади в Україні та усунення ризиків корупції у судочинстві та діяльності органів кримінальної юстиції.

3. Заходи:

1) ухвалити з урахуванням висновків Європейської Комісії "За демократію через право" (Венеціанська комісія) закони про внесення змін до Конституції та до законів України, спрямовані на реформування судоустрою та статусу суддів на основі європейських стандартів, передбачивши, зокрема:

зменшення обсягу суддівського імунітету та надання судді лише функціонального імунітету (імунітету від звинувачення за дії, вчинені у процесі виконання суддівських функцій);

врегулювання питань щодо запобігання та вирішення конфлікту інтересів у діяльності представників судової влади;

визначення особливостей проведення спеціальної перевірки щодо кандидатів на посаду судді;

подання, оприлюднення (зокрема в Інтернеті) та моніторинг достовірності даних декларацій суддів про майно, доходи, видатки та зобов'язання фінансового характеру;

створення в рамках судової системи окремого органу або покладення на органи суддівського самоврядування (не пов'язані з дисциплінарними функціями) консультативних функцій щодо етичних стандартів, конфлікту інтересів та декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру;

проведення періодичного навчання суддів з питань, пов'язаних із стандартами запобігання та протидії корупції, враховуючи їх під час атестації судді;

2) ухвалити з урахуванням висновків Європейської Комісії "За демократію через право" (Венеціанська комісія) зміни до Конституції та законів України, спрямовані на реформування прокуратури на основі європейських стандартів, передбачивши, зокрема:

обмеження повноважень прокуратури сферою кримінальної юстиції;

забезпечення достатніх гарантій незалежності у діяльності прокурорів;
зміну принципів формування територіальної мережі органів прокуратури з метою ліквідації корупціогенних чинників у вигляді "корупційних альянсів" місцевих органів виконавчої влади, прокуратури, міліції та судів;
реалізацію прозорих конкурсних засад добору кадрів органів прокуратури;
3) прийняти нормативно-правові акти щодо реформування органів внутрішніх справ, передбачивши, зокрема:
сучасну і чітку структуру органів внутрішніх справ, ліквідацію найбільш корумпованих підрозділів міліції;
створення місцевої міліції (поліції);
закріплення виключно у законі повноважень працівників органів внутрішніх справ, максимальне зменшення відомчої нормотворчості та приведення її у відповідність із Конституцією та законами України;
засади прозорості та підзвітності органів внутрішніх справ, незалежної оцінки їх роботи;
забезпечення належного розслідування зловживань з боку працівників органів внутрішніх справ.

Запобігання корупції у приватному секторі

1. Проблема.

Основною причиною, яка зумовлює корупцію в приватному секторі, є фактичне зрощення бізнесу та влади, що призводить до використання політичного впливу для ведення бізнесу, незаконного лобіювання ухвалення законів та інших нормативно-правових актів тощо.

Іншою причиною є те, що умови ведення бізнесу створюють підґрунтя для існування корупційної практики. Насамперед це недосконале та нестабільне законодавство, ухвалене, зокрема, внаслідок незаконного лобіювання певних бізнес-інтересів, ускладнені процедури регулювання підприємницької діяльності, корумповані контролюючі органи та судова система. Заходи щодо переслідування за корупційні правопорушення є неефективними через поширеність корупції в правоохоронній та судовій системах. Це призвело до системності корупції, внаслідок чого підприємці не мають можливості самостійно їй протидіяти, а також до формування толерантного ставлення до корупції серед представників бізнесу.

Таким чином, подолати корупцію в приватному секторі можливо лише шляхом комплексного розв'язання проблем, наявності політичної волі для розмежування бізнесу та влади, реалізації реформ у публічному секторі, зокрема адміністративної реформи (обмеживши насамперед можливості чиновників для зловживання владними повноваженнями), здійснення дерегуляції підприємництва, забезпечення вільної конкуренції та дії антимонопольних правил, проведення реформи судових та правоохоронних органів, зниження рівня корупції на публічній службі. З іншого боку, держава повинна налагодити партнерство з бізнесом, стимулюючи його до використання альтернативних корупційних моделей поведінки та надаючи йому в цьому всебічну підтримку.

2. Мета - усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолера-

нтного ставлення бізнесу до корупції.

3. Заходи:

1) здійснити заходи, спрямовані на проведення дерегуляції економіки, забезпечення вільної конкуренції, адміністративної та судової реформ, реформувати правоохоронні та контролюючі органи;

2) прийняти нормативно-правові акти щодо неможливості допуску юридичних осіб, причетних до корупційних правопорушень, до публічних ресурсів (брати участь у державних закупівлях, аукціонах, отримувати державні кредити, субсидії, субвенції, пільги з оподаткування тощо), щодо виконання юридичного обов'язку і чітких правил про повідомлення про корупційні правопорушення внутрішніми та зовнішніми аудиторами; забезпечити ефективне впровадження закону щодо застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб за корупційні правопорушення;

3) прийняти нормативно-правові акти, спрямовані на забезпечення прозорості ведення бізнесу та майнових відносин, зокрема щодо встановлення обов'язку фіксації фізичних осіб - фактичних вигодоодержувачів (бенефіціарів) юридичних осіб під час їх державної реєстрації та включення відповідної інформації до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

4) утворити інститут бізнес-омбудсмена, який представлятиме інтереси бізнесу в Уряді України, та установити за його участю на постійній основі діалог з бізнесом з метою підвищення рівня обізнаності про ризики корупції та наявні рішення для приватного сектору, отримання порад від бізнесу щодо реформування відповідного законодавства (господарського законодавства, законодавства про бухгалтерський облік та аудит, податкового законодавства, законодавства про здійснення державних закупівель та іншого законодавства, що стосується приватного сектору) для обмеження можливостей для корупції;

5) розробити за участю представників бізнесу, об'єднань підприємців та професійних спілок стратегію щодо підтримки імплементації антикорупційних стандартів у приватному секторі (рекомендації ОЕСР щодо кращої практики у сфері внутрішнього контролю, етики та забезпечення дотримання законодавства, Бізнес-принципи Transparency International щодо боротьби з корупцією) та сприяти розвитку саморегулювання в приватному секторі;

6) забезпечити співпрацю із бізнесом в частині роз'яснення та практики застосування нових антикорупційних стандартів, установлених законом щодо відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення;

7) розробити та впровадити в життя на постійній основі спеціальні програми, спрямовані на забезпечення доступу підприємців до необхідної інформації, зокрема про адміністративні процедури, права та обов'язки підприємців, формування свідомості несприйняття корупційного способу поведінки, заохочення до інформування про факти корупції;

8) провести пілотні проекти "пактів доброчесності" в інфраструктурних проектах або інших проектах, що передбачають значні бюджетні витрати, шляхом формування тристороннього (уряд - бізнес - громадськість) механізму контролю за плануванням та реалізацією таких проектів, цільового та ефективного

витрачання відповідних коштів.

Доступ до інформації

1. Проблема.

Ефективний доступ до інформації, якою володіють органи публічної влади, інші суб'єкти, є важливою передумовою для запобігання корупції, виявлення та припинення корупційних діянь. Особливе значення має інформація, яка становить суспільний інтерес, а саме - відомості про використання публічних коштів, розпорядження державним або комунальним майном, особисті доходи, майно, видатки та зобов'язання фінансового характеру публічних службовців. Доступ до інформації є необхідним інструментом для проведення журналістських розслідувань, стимулювання громадянської активності в антикорупційній сфері.

В Україні з травня 2011 року діє Закон України "Про доступ до публічної інформації", який був визнаний одним з найкращих у світі за рівнем регулювання. У березні 2014 року (Закон України № 1170-VII) були схвалені важливі зміни до низки законодавчих актів з метою приведення їх у відповідність із Законом України "Про доступ до публічної інформації" та Закону України "Про інформацію" у новій редакції. Водночас рівень практичного виконання нових положень щодо доступу до інформації залишається низьким, реальні можливості доступу до інформації - обмежені, непоодинокими є випадки необґрунтованої відмови в доступі до інформації або невиконання вимог щодо оприлюднення інформації в ініціативному порядку, відсутній дієвий державний контроль за реалізацією права на доступ до публічної інформації.

2. Мета - реалізація права осіб на доступ до інформації, забезпечення відкритості суспільно необхідної інформації, яка може використовуватися для виявлення і припинення корупційної практики, дієвий державний контроль за реалізацією відповідного законодавства.

3. Заходи:

1) внести зміни до законодавства з метою:

вільного доступу до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців через Інтернет, зокрема до даних про кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб, фінансових звітів та статутних документів;

розкриття даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру через вільний доступ в Інтернеті, у тому числі доступу до даних про об'єкти і суб'єкти прав, про їх обтяження;

оприлюднення та створення умов для доступу до інформації про використання публічних коштів, якими розпоряджаються державні установи, суб'єкти господарювання державної і комунальної власності, установи загальнообов'язкового державного страхування і органи Пенсійного фонду України, зокрема шляхом оприлюднення в Інтернеті та створення умов для доступу в режимі реального часу до всіх транзакцій на рахунках центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів;

розкриття фінансовими установами інформації про платежі до державного та місцевих бюджетів, які сплачують суб'єкти господарювання, що мають право на видобуток корисних копалин або використання природних ресурсів;

створення (визначення) державного органу контролю за додержанням права на доступ до інформації, що відповідатиме стандартам незалежності та ефективності;

2) провести інвентаризацію публічних реєстрів, які містять суспільно важливу інформацію та передбачити їх розкриття з урахуванням вимог щодо захисту персональних даних, спрощення доступу (в тому числі здешевлення доступу) до публічних реєстрів;

3) створити нормативно-правові та організаційні основи для запровадження доступу до інформації у формі "відкритих даних" та повторного використання інформації (внесення з цією метою змін до законодавчих актів, прийняття підзаконних нормативно-правових актів для визначення стандартів оприлюднення інформації у формі "відкритих даних", зокрема на єдиному державному веб-порталі "відкритих даних", визначеного уповноваженого органу з питань впровадження стандартів "відкритих даних", реалізація відповідних положень);

4) забезпечити активну участь України в міжнародних ініціативах прозорості та досягнення високого рівня відповідності стандартам міжнародних ініціатив, зокрема впровадження стандартів ініціатив з прозорості видобувних галузей, будівельного сектору та Індексу відкритості бюджету.

4. ПОКАРАННЯ ЗА КОРУПЦІЮ

1. Проблема.

Законодавство про відповідальність за корупційні правопорушення в Україні значною мірою відповідає міжнародним стандартам, про що свідчить звіт Групи держав проти корупції (GRECO) за результатами 3-го раунду оцінки України, затверджений у грудні 2013 року.

Крім того, значним кроком вперед стало прийняття Закону України від 13 травня 2014 року № 1261-VII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України".

Зазначеним Законом істотно удосконалено вітчизняну систему запобігання і протидії корупції, зокрема щодо:

криміналізації корупції:

- підвищено санкції для фізичних та юридичних осіб за кримінальні корупційні правопорушення шляхом введення як альтернативного виду покарання - позбавлення волі, що гарантуватиме для України можливість співпраці в рамках надання міжнародної правової допомоги, як це передбачено Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією;

- встановлено юрисдикцію щодо злочинів, пов'язаних із хабарництвом, які вчиняються за кордоном нашими громадянами у співучасті з іноземцями;

- встановлено відповідальність за підкуп осіб, які працюють у приватних компаніях в будь-якій якості;

- надано чіткі визначення пропозиції та обіцянки неправомірної вигоди, що безумовно поліпшить діяльність вітчизняних правозастосовних органів та під-

вищити якість їх роботи;

- поширено правила спеціальної конфіскації на всі корупційні злочини, зокрема у приватному секторі;

фінансового контролю стосовно майнового стану публічних службовців:

- запроваджено зовнішній контроль щодо декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, який здійснюватиметься податковими органами;

- встановлено адміністративну та дисциплінарну відповідальність за подання недостовірних відомостей у зазначених деклараціях (штраф від 2550 до 5100 гривень);

посилення гарантій захисту викривачів фактів корупції:

- перекладено обов'язок доказування у справах про застосування до інформаторів (викривачів) репресивних заходів на відповідача;

- закріплено можливість інформувати про факти корупції анонімно, зокрема через спеціальні лінії для відповідних повідомлень;

- передбачено обов'язок державних органів створити механізми для отримання та перевірки повідомлень про факти корупції (в тому числі анонімних);

мінімізації проявів корупції у юридичних осіб:

- передбачено обов'язок компаній розробляти і впроваджувати правила та процедури щодо виявлення та запобігання корупції;

- встановлено відповідальність юридичних осіб за незабезпечення здійснення антикорупційних заходів, якщо це призвело до вчинення корупційного правопорушення.

Разом з тим залишилася низка невирішених питань. Потрібно привести у відповідність із Конвенцією ООН проти корупції статтю 368-² Кримінального кодексу України (Незаконне збагачення), яка може бути ефективним механізмом позбавлення злочинців незаконно набутого майна. Одночасно з кримінально-правовими інструментами притягнення до відповідальності за незаконне збагачення необхідно запровадити і цивільно-правові: стягнення за позовом прокурора (спеціально уповноваженого антикорупційного органу) в дохід держави майна, законність походження якого особа не може довести в установленому законом порядку.

У 2013 році прийнято нове законодавство щодо конфіскації доходів від злочинної діяльності. Однак воно не передбачає створення спеціалізованого підрозділу (органу), який виконує завдання щодо розшуку майна, яке підлягає арешту та конфіскації, а також ефективного управління майном, на яке накладено арешт. В Україні також відсутнє законодавство, що дає змогу стягувати у дохід держави (конфіскувати) майно, набуте внаслідок злочинної діяльності, у разі якщо підозрюваний (обвинувачений) ухиляється від слідства чи суду. Потребує законодавчого врегулювання також питання повернення в Україну активів, виведених внаслідок вчинення злочинів, а також створення гарантій для ефективного управління такими активами, зокрема із застосуванням механізмів громадського контролю.

Закон України від 23 травня 2013 року № 314-VII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібераліза-

ції Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб" передбачає запровадження інституту квазі-кримінальної відповідальності юридичних осіб за вчинення злочинів, пов'язаних, зокрема, з відмиванням злочинних доходів (статті 209 і 306 Кримінального кодексу України), терористичною діяльністю (статті 258-258-⁵ цього Кодексу) та корупцією (статті 368-³, 368-⁴, 369 і 369-² цього ж Кодексу). Зазначений Закон є новим для вітчизняної правової системи, у зв'язку з чим існують ризики щодо його неналежного впровадження в життя. Крім того, з урахуванням практики його застосування слід розглянути питання щодо вдосконалення його положень, зокрема з метою чіткого закріплення "автономного" характеру відповідальності юридичних осіб (незалежно від того, чи були притягнуті до відповідальності фізичні особи, які діяли в інтересах юридичної особи).

Ще однією серйозною вадою національної системи боротьби з корупцією є відсутність спеціалізованого органу, до завдань якого належало б виявлення та розслідування справ про корупційні злочини, вчинені вищими посадовими особами держави, тоді як існуючі спеціально уповноважені суб'єкти із запобігання корупції виявилися неефективними, здебільшого через відсутність гарантій незалежності їх діяльності та корумпованість.

2. Мета - створення системи інструментів, які дадуть змогу ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини, конфісковувати майно, яке було предметом злочинної діяльності або набуто внаслідок такої діяльності, притягувати до відповідальності осіб, причетних до вчинення корупційних злочинів.

3. Заходи:

1) ухвалити закони, спрямовані на:

внесення змін до Кримінального кодексу України щодо:

- визначення поняття та переліку корупційних злочинів;
- усунення можливості для осіб, які вчинили корупційні злочини, бути звільненими від відповідальності та покарання, зокрема з передачею на поруки, у зв'язку з дієвим каяттям, випробуванням тощо;
- приведення статті 368-² у відповідність із статтею 20 Конвенції ООН проти корупції та запровадження цивільно-правових механізмів позбавлення незаконно набутого майна;

врегулювання питань управління корпоративними правами та іншим майном, на яке накладено арешт, з метою збереження його вартості, а також створення спеціалізованого підрозділу (органу), уповноваженого на розшук майна, яке може бути конфісковано;

створення можливостей досудового розслідування та судового провадження, а також стягнення у дохід держави (конфіскацію) майна, набутого внаслідок злочинної діяльності, у разі якщо підозрюваний (обвинувачений) ухиляється від слідства чи суду; створення гарантій для ефективного управління такими активами, зокрема із застосуванням механізмів громадського контролю (наприклад, через утворення спеціального фонду);

утворення спеціально уповноваженого органу з питань виявлення та розслідування корупційних злочинів на таких засадах:

- наявність достатніх гарантій незалежності органу (відкритий і прозорий

конкурсний відбір керівника органу, чіткі визначені законом підстави для звільнення керівника, які не допускають звільнення з політичних підстав, визначені законом засади фінансування органу та розмір оплати праці його працівників, заборона втручання в його діяльність);

- прозорий конкурсний відбір основного персоналу органу з метою зменшення ризиків протиправного впливу на прийняття рішень та підбір кваліфікованих кадрів, які відповідають стандартам доброчесності;

- спеціалізація органу на корупційних злочинах, вчинених посадовими особами вищого рівня, судьями, прокурорами, іншими особами за умови, що корупційний злочин становить високу суспільну небезпеку;

- наявність механізмів заохочення, у тому числі матеріального (наприклад, певного відсотка від суми конфіскованих злочинних доходів), з метою виявлення фактів корупції;

- громадський контроль та відкритість органу, звітування кожні півроку про його діяльність;

- заохочення співпрацювати з уповноваженими державними органами з метою виявлення фактів корупції;

- введення посад спеціалізованих антикорупційних прокурорів, які відраджуються для роботи до спеціально уповноваженого органу з питань виявлення та розслідування корупційних злочинів;

2) утворити робочу групу, яка включатиме представників Кабінету Міністрів України, органів кримінальної юстиції, бізнесу та громадянського суспільства і проводитиме моніторинг застосування законодавства щодо заходів кримінально-правового провадження до юридичних осіб; підготувати необхідні методичні матеріали для працівників органів кримінальної юстиції та суддів, організувати проведення тренінгів для фахівців, які застосовуватимуть закон; організувати широку інформаційну кампанію із роз'яснення положень закону та необхідності забезпечення доброчесності бізнесу, до якої залучити громадянське суспільство та бізнес; на основі результатів моніторингу застосування закону підготувати зміни до нього;

3) створити єдиний державний реєстр юридичних осіб, причетних до корупції, з метою виключення можливості їх участі у виконанні державних замовлень і контрактів, одержання державних кредитів, пільг з оподаткування, субсидій і субвенцій; забезпечити вільний доступ до такого реєстру через Інтернет;

4) поширити поняття "публічні діячі" у законодавстві про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на національних публічних службовців та діячів міжнародних організацій.

5. ФОРМУВАННЯ НЕГАТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ

1. Проблема.

Одним з найбільш істотних чинників у подоланні корупції є ставлення населення до цієї проблеми. Як свідчать результати досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, більше половини населення схильне до вчинення корупційних правопорушень у разі, якщо це може сприяти розв'язанню

проблеми. Крім того, значна частка населення з огляду на брак відповідних знань не кваліфікує певні види поведінки як корупційні, усвідомлюючи при цьому невідповідність такої поведінки нормам моралі чи професійної етики. За умови ефективної роз'яснювальної роботи населення може змінити ставлення до такої практики як до неприйнятної корупційної і, таким чином, антикорупційний потенціал суспільства значно зросте.

Потребують уваги заходи, пов'язані з активізацією участі населення в інформуванні органів, уповноважених на боротьбу з корупцією, про відомі їм факти корупції. Частка такого населення є невеликою, зокрема з огляду на високий ступінь лояльності населення до корупції, засудження фактів повідомлень про корупцію як поведінки, яка суперечить етичним нормам, низький рівень довіри до діяльності правоохоронних органів, зневіру в ефективності антикорупційних заходів, страх бути покараним за повідомлення про підозру в корупції.

Разом з тим антикорупційний потенціал заходів із залучення населення до виявлення та повідомлення про факти корупції є високим, про що свідчить досвід іноземних держав. Створення спеціальних умов, які сприятимуть зміні суспільного уявлення про повідомлення про факти корупції, є одним із пріоритетів антикорупційної політики держави.

2. Мета - формування в суспільстві ідеї нетерпимості до проявів корупції.

3. Заходи:

1) ухвалити у співпраці з інститутами громадянського суспільства план заходів, орієнтований на різні соціальні та вікові групи і спрямований на комплексне розв'язання проблеми толерантного ставлення населення до корупції, передбачивши, зокрема:

регулярне проведення інформаційних кампаній, спрямованих на формування психологічної установки у населення щодо несприйняття корупції як способу розв'язання проблеми;

підвищення рівня правової свідомості населення, зокрема в частині обізнаності громадян щодо своїх прав та свобод, механізму їх реалізації та правових способів захисту;

роз'яснення найбільш важливих антикорупційних заходів, що здійснюються в державі, положень законодавства про запобігання та протидію корупції, зокрема в частині визначення видів та форм корупційної поведінки;

системне запровадження проведення освітніх заходів щодо моделей поведінки у тих чи інших ситуаціях з можливими корупційними ризиками;

запровадження культури повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень;

подолання пасивності суспільства щодо протидії корупції, залучення широких верств населення до активної участі в антикорупційній діяльності.

6. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ТА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

Успішна реалізація Антикорупційної стратегії дасть змогу знизити рівень корупції в Україні, підвищити рівень довіри населення до влади, підвищити рівень іноземних інвестицій в економіку держави, а також створити основу для подальшої антикорупційної реформи.

Для реалізації Антикорупційної стратегії передбачається розробити та схвалити закони, зокрема щодо:

засад організації та діяльності спеціально уповноваженого органу, відповідального за здійснення комплексу заходів з формування та реалізації антикорупційної політики;

утворення спеціально уповноваженого органу з питань виявлення та розслідування корупційних злочинів;

виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині посилення прозорості фінансування політичних партій та виборчих кампаній;

створення правових засад лобіювання;

посилення громадського контролю за ухваленням рішень виборними посадовими особами, зокрема через механізм попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень;

внесення змін до Закону України "Про державну службу", прийнятого у 2011 році, з урахуванням пропозицій програми SIGMA;

проведення перевірок публічних службовців на добросовісність;

внесення змін до законів та підзаконних нормативно-правових актів у частині запровадження стандартів Організації економічної співпраці та розвитку з корпоративного управління на державних підприємствах від 22 квітня 2004 року в діяльності державних підприємств в Україні;

внесення змін до Конституції та законів України, спрямованих на реформування судустрою та статусу суддів на основі європейських стандартів;

внесення змін до Конституції та законів України, спрямованих на реформування прокуратури на основі європейських стандартів;

внесення змін до Кримінального кодексу України в частині усунення можливості для осіб, які вчинили корупційні злочини, бути звільненими від відповідальності та покарання, зокрема з передачею на поруки, у зв'язку з дієвим каяттям, випробуванням; приведення статті 368-² у відповідність із статтею 20 Конвенції ООН проти корупції та запровадження цивільно-правових механізмів позбавлення незаконно набутого майна;

врегулювання питань управління корпоративними правами та іншим майном, на яке накладено арешт, з метою збереження його вартості, а також утворення спеціалізованого підрозділу (органу), уповноваженого на розшук майна, яке може бути конфісковано.

Оцінка ефективності Антикорупційної стратегії здійснюватиметься на основі:

результатів щорічних досліджень стану корупції в Україні шляхом прове-

дення широких статистичних спостережень та аналізу практики застосування антикорупційного законодавства;

визначення рівня імплементації міжнародних стандартів у сфері антикорупційної політики.

За результатами проведення досліджень стану корупції індикаторами успішної реалізації Антикорупційної стратегії може бути:

збільшення частки населення, яка негативно ставиться до корупційних проявів;

зменшення частки населення, яке мало власний досвід корупційної поведінки;

зростання кількості громадян, готових повідомляти про факти корупційних проявів, а також громадян, які заявили про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам.

Визначення рівня імплементації міжнародних стандартів здійснюватиметься за такими індикаторами:

виконання рекомендацій для України, наданих Групою держав проти корупції (GRECO), а також рекомендацій, наданих в рамках моніторингу Стамбульського плану дій з питань боротьби з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії Організації економічної співпраці та розвитку, імплементація Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС у частині запобігання і протидії корупції та плану дій у рамках Ініціативи "Партнерство "Відкритий Уряд";

покращення значення Індексу сприйняття корупції, опублікованого міжнародною неурядовою організацією Transparency International;

досягнення високого рівня відповідності стандартам міжнародних ініціатив (ініціатив з прозорості видобувних галузей, будівельного сектору, Індексу відкритості бюджету тощо).

Оцінка стану виконання Антикорупційної стратегії проводиться на підставі щорічного звіту стану виконання Антикорупційної стратегії. Звіт про стан виконання Антикорупційної стратегії включається до національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, проект якої подається спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики Верховній Раді України, Президенту України та Кабінету Міністрів України до 1 травня року, наступного за звітним.

Кабінет Міністрів України з метою здійснення заходів, передбачених Антикорупційною стратегією, затверджує державну програму, яка підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань щодо національного звіту про стан справ з корупцією.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про запобігання корупції

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:
антикорупційна експертиза - діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією;

пряме підпорядкування - відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням;

близькі особи - особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також - незалежно від зазначених умов - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта;

корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;

неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав;

потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

подарунок - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової;

правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях;

реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

суб'єкти декларування - особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону;

члени сім'ї - особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі;

виборні особи - Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови.

Стаття 2. Законодавство у сфері запобігання корупції

1. Відносини, що виникають у сфері запобігання корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цим та іншими законами, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 3. Суб'єкти, на яких поширюється дія цього Закону

1. Суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону, є:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови;

в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби;

г) судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції, а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій);

д) особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи;

є) члени Національного агентства з питань запобігання корупції;

ж) члени Центральної виборчої комісії;

з) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;

2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті;

б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом);

3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських

обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та перебувають з підприємствами, установами, організаціями в трудових відносинах, - у випадках, передбачених цим Законом.

Розділ II

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО

З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Стаття 4. Статус Національного агентства з питань запобігання корупції

1. Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - Національне агентство) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

2. Національне агентство, у межах, визначених цим та іншими законами, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України.

3. Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України, цього та інших законів України.

Питання діяльності Національного агентства у Кабінеті Міністрів України представляє Голова Національного агентства.

4. Правову основу діяльності Національного агентства становлять Конституція України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цей та інші закони України, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти.

Закон України "Про центральні органи виконавчої влади" та інші нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, а також Закон України "Про державну службу" застосовуються до Національного агентства, його членів, службовців та працівників його апарату, а також до його повноважень стосовно уповноважених підрозділів в частині, що не суперечить цьому Закону.

5. Національне агентство є правомочним з моменту призначення більше половини його загального кількісного складу.

Стаття 5. Склад Національного агентства

1. Національне агентство є колегіальним органом, до складу якого входить п'ять членів.

2. Членом Національного агентства може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який має вищу освіту, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

3. Члени Національного агентства призначаються на посаду Кабінетом Міністрів України строком на чотири роки за результатами конкурсу. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду понад два строки підряд.

Прем'єр-міністр України вносить для призначення Кабінетом Міністрів України на посади членів Національного агентства кандидатів, відібраних кон-

курсною комісією, склад якої затверджує Кабінет Міністрів України та яка здійснює організацію та проведення конкурсу.

4. До складу конкурсної комісії входять:

1) особа, визначена Верховною Радою України за поданням комітету Верховної Ради України, до предмету відання якого належать питання боротьби з організованою злочинністю і корупцією;

2) особа, визначена Президентом України;

3) особа, визначена Кабінетом Міністрів України;

4) керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань державної служби;

5) чотири особи, запропоновані громадськими об'єднаннями, що мають досвід роботи у сфері запобігання корупції, які відбираються в порядку, визначеному Положенням про конкурс.

5. Рішення конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні конкурсної комісії проголосували не менше шести членів конкурсної комісії.

Положення про конкурс та Регламент роботи конкурсної комісії затверджуються Кабінетом Міністрів України. Роботу конкурсної комісії забезпечує Секретаріат Кабінету Міністрів України.

Засідання конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації та журналістів. Секретаріатом Кабінету Міністрів України забезпечується відео- та аудіофіксація і трансляція у режимі реального часу відповідної відео- та аудіоінформації із засідань конкурсної комісії на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

Інформація про час та місце проведення засідання конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не пізніше ніж за 48 годин до його початку.

6. Конкурсна комісія:

1) розглядає документи, подані кандидатами на посади членів Національного агентства, відбирає із загального числа кандидатів, які, згідно з обґрунтованим рішенням конкурсної комісії, мають найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків членів Національного агентства;

2) оприлюднює на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України інформацію про кандидатів, які подали заяву на участь у конкурсі, а також інформацію про кандидатів, які були відібрані для проходження співбесіди з конкурсною комісією, та про кандидата, відбраного конкурсною комісією для призначення на посаду члена Національного агентства;

3) проводить на своєму засіданні співбесіду з відібраними кандидатами, відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, на кожну вакантну посаду одного кандидата, що відповідає вимогам, які ставляться до члена Національного агентства, та, згідно з обґрунтованим рішенням конкурсної комісії, має найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків члена Національного агентства.

7. Не пізніше ніж за два місяці до завершення строку повноважень члена Національного агентства або упродовж 14 днів з дня дострокового припинення

його повноважень Кабінет Міністрів України розміщує оголошення про умови та строки проведення конкурсу в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

8. Особа, яка претендує на участь у конкурсі, подає у зазначений в оголошенні строк такі документи:

1) заяву про участь у конкурсі з наданням згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до цього Закону та на обробку персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

2) автобіографію, що повинна містити: прізвище (усі прізвища у разі зміни), власне ім'я (усі власні імена, в тому числі у разі зміни) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), членство у політичних партіях, у тому числі в минулому, наявність трудових або будь-яких інших договірних відносин з політичною партією упродовж року, що передує поданню заяви (незалежно від тривалості), контактний номер телефону та адресу електронної пошти, відомості про наявність чи відсутність судимості;

3) декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року, у якому було оприлюднено оголошення про конкурс;

4) інші документи, подання яких передбачене цим Законом для проведення спеціальної перевірки.

Відомості з поданих відповідно до цієї частини документів підлягають оприлюдненню упродовж трьох робочих днів після закінчення строку подання заяв на конкурс на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України, крім відомостей, які відповідно до цього Закону віднесені до інформації з обмеженим доступом, та відомостей про контактний номер телефону, адресу електронної пошти кандидата.

9. Не може бути призначена на посаду члена Національного агентства особа, яка:

1) за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;

2) має судимість за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи);

3) притягалася на підставі обвинувального вироку, який набрав законної сили, до кримінальної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією;

4) яка не є громадянином України або набула громадянство чи підданство іншої держави;

5) не пройшла спеціальну перевірку або не надала згоди на її проведення;

б) не подала відповідно до цього Закону декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за минулий рік;

7) впродовж одного року до подання заяви на участь у конкурсі на заміщення цієї посади, незалежно від тривалості, входила до складу керівних органів політичної партії.

10. Повноваження члена Національного агентства припиняються Кабінетом

Міністрів України достроково у випадку:

- 1) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;
- 2) досягнення шістдесяти п'яти років;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;
- 6) припинення ним громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;
- 7) подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням, відставки;
- 8) відмови від прийняття присяги державного службовця;
- 9) смерті;
- 10) набрання законної сили рішенням суду, яким встановлено систематичне порушення вимог цього Закону, якщо відповідні порушення не містять ознак злочину.

11. Член Національного агентства, строк повноважень якого закінчився, здійснює повноваження до його звільнення з посади Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Голова та заступник Голови Національного агентства

1. Голова Національного агентства обирається агентством строком на два роки з числа його членів. Одна й та сама особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.

2. Голова Національного агентства:

1) організовує роботу Національного агентства, скликає та проводить його засідання, підписує протоколи засідань та рішення Національного агентства, забезпечує їх оприлюднення на офіційному веб-сайті Національного агентства, організовує підготовку проекту порядку денного засідань Національного агентства, який вносить на його розгляд;

2) координує роботу членів Національного агентства, контролює роботу працівників його апарату;

3) призначає на посади та звільняє з посад у порядку, передбаченому законодавством про державну службу, службовців апарату Національного агентства, крім керівника апарату та його заступників;

4) приймає на роботу та звільняє з роботи у порядку, передбаченому законодавством про працю, працівників апарату Національного агентства;

5) присвоює службовцям Національного агентства ранги державних службовців, вживає заходів заохочення, притягнення службовців апарату Національного агентства до дисциплінарної відповідальності;

6) приймає в установленому порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є Національне агентство;

7) затверджує штатний розпис та кошторис Національного агентства;

8) представляє Національне агентство у відносинах з судами, іншими органами, підприємствами, установами і організаціями в Україні та за її межами, громадськістю;

9) скликає та проводить наради з питань, що належать до його компетенції;

10) у межах повноважень видає накази та доручення;

11) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, постійних, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України, інших державних органів та органів місцевого самоврядування при розгляді питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією антикорупційної політики;

12) здійснює передбачені цим Законом повноваження члена Національного агентства;

13) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів.

3. Повноваження Голови Національного агентства припиняються в разі:

1) дострокового припинення його повноважень члена Національного агентства у випадках, передбачених частиною десятою статті 5 цього Закону;

2) подання заяви про звільнення з посади Голови Національного агентства за власним бажанням без припинення повноважень члена Національного агентства.

4. Національне агентство обирає з числа його членів заступника Голови Національного агентства, який виконує обов'язки Голови Національного агентства в період його відсутності.

Стаття 7. Повноваження членів Національного агентства

1. Член Національного агентства:

1) готує питання на розгляд Національного агентства, бере участь у його засіданнях та голосуванні без права утримання;

2) забезпечує в межах компетенції виконання рішення Національного агентства;

3) здійснює повноваження та координує роботу структурних підрозділів апарату Національного агентства відповідно до визначеного Національним агентством розподілу функціональних обов'язків;

4) за дорученням Національного агентства представляє Національне агентство у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, фізичними та юридичними особами в Україні та за кордоном.

2. Член Національного агентства при здійсненні своїх повноважень має право:

1) ознайомлюватися з документами, які знаходяться у Національного агентства;

2) пропонувати для включення до порядку денного засідання Національного агентства питання, що належать до його компетенції;

3) виступати на засіданнях Національного агентства, вносити пропозиції

щодо питань, які розглядаються, ініціювати проведення по них голосування;

4) на підставі доручення Національного агентства проводити перевірки з питань, які віднесено цим Законом до повноважень Національного агентства;

5) бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також на засіданнях, що проводяться Кабінетом Міністрів України, у міністерствах та інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування, стосовно розгляду питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією антикорупційної політики;

6) у разі незгоди з рішенням, прийнятим Національним агентством, у письмовій формі викласти свою окрему думку, яка додається до протоколу засідання Національного агентства;

7) бути присутнім на заходах, що проводяться Національним агентством.

Стаття 8. Організація діяльності Національного агентства

1. Основною формою роботи Національного агентства є засідання, що проводяться не рідше одного разу на тиждень. Порядок денний засідань затверджується Національним агентством.

Рішення Національного агентства приймаються більшістю голосів від його загального складу.

Регламент Національного агентства, а також розподіл функціональних обов'язків між заступником Голови та членами Національного агентства за відповідними напрямками щодо виконання покладених на нього функцій затверджуються рішенням Національного агентства.

2. Організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат.

Положення про апарат Національного агентства і його структура, а також положення про самостійні структурні підрозділи апарату затверджуються Національним агентством. Гранична чисельність працівників апарату Національного агентства затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Національного агентства.

Керівник апарату та його заступники призначаються та звільняються Національним агентством.

3. Рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Національного агентства можуть створюватися територіальні органи Національного агентства, територія діяльності яких може не збігатися з адміністративно-територіальним поділом.

Керівники територіальних органів Національного агентства (у разі їх створення) призначаються та звільняються рішенням Національного агентства.

4. Працівники апарату Національного агентства та його територіальних органів (у разі їх створення) регулярно, але не рідше одного разу на два роки, проходять обов'язкове підвищення кваліфікації.

Стаття 9. Гарантії незалежності Національного агентства

1. Незалежність Національного агентства від впливу чи втручання у його діяльність гарантується:

1) спеціальним статусом Національного агентства;

2) особливим порядком відбору, призначення та припинення повноважень членів Національного агентства;

3) особливим, встановленим законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національного агентства;

4) належними умовами оплати праці членів та службовців апарату Національного агентства, визначеними цим та іншими законами;

5) прозорістю його діяльності;

6) в інший спосіб, визначений цим Законом.

2. Члени та службовці апарату Національного агентства під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом.

3. Використання Національного агентства в партійних, групових чи приватних інтересах не допускається. Діяльність політичних партій в Національному агентстві забороняється.

4. Забороняється втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших осіб в діяльність Національного агентства з виконання покладених на нього обов'язків.

5. Повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення члену Національного агентства може бути здійснено лише Генеральним прокурором України (виконувачем обов'язків Генерального прокурора України).

3 клопотанням про відсторонення від посади члена Національного агентства, який підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, має право звернутися у встановленому законом порядку Генеральний прокурор України або його заступник.

6. Члени та службовці апарату Національного агентства, їх близькі особи та майно перебувають під захистом держави. У разі надходження відповідної заяви від члена Національного агентства органи внутрішніх справ вживають необхідних заходів для забезпечення безпеки члена Національного агентства, його близьких осіб, збереження їхнього майна.

7. Посягання на життя і здоров'я члена чи службовця апарату Національного агентства, його близьких осіб, знищення чи пошкодження їх майна, погроза їм вбивством, насильством чи пошкодженням майна тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

8. Член Національного агентства має право на забезпечення засобами захисту, які надаються йому органами внутрішніх справ.

Стаття 10. Правовий статус членів, працівників апарату та територіальних органів Національного агентства

1. Члени Національного агентства є державними службовцями.

2. Працівниками апарату Національного агентства та його територіальних органів є державні службовці, а також інші працівники, які виконують допоміжні функції.

Стаття 11. Повноваження Національного агентства

1. До повноважень Національного агентства належать:

- 1) проведення аналізу:
стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції;
статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції;
- 2) розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії;
- 3) підготовка та подання в установленому законом порядку до Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
- 4) формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
- 5) організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;
- 6) здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порівняння до них осіб;
- 7) координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупціогенних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм;
- 8) здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 9) забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;
- 10) затвердження відповідно до цього Закону правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;
- 11) координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;
- 12) погодження антикорупційних програм державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;
- 13) здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (викривачі), вжиття заходів щодо їх правового та іншого

захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням;

14) організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування;

15) надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

16) інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;

17) залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;

18) координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції;

19) обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

20) інші повноваження, визначені законом.

Стаття 12. Права Національного агентства

1. Національне агентство з метою виконання покладених на нього повноважень має такі права:

1) одержувати в установленому законом порядку за письмовими запитами від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

2) мати прямий доступ до інформаційних баз даних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, користуватися державними, у тому числі урядовими системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

3) залучати у встановленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань науковців, у тому числі на договірній основі, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4) створювати комісії та робочі групи, організувати конференції, семінари і наради з питань запобігання і протидії корупції;

5) приймати з питань, що належать до його компетенції, обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;

б) отримувати заяви фізичних та юридичних осіб про порушення вимог

цього Закону, проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення вимог цього Закону;

7) проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм;

8) вносити приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом;

9) отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

10) звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

11) затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм;

12) ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

13) інші права, передбачені законом.

2. У випадках виявлення порушення вимог цього Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб або іншого порушення цього Закону Національне агентство вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації припис щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності.

Припис Національного агентства є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису Національного агентства посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство упродовж десяти робочих днів з дня одержання припису.

3. У випадку виявлення ознак корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, Національне агентство затверджує обґрунтований висновок, який надсилає спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції. Висновок Національного агентства є обов'язковим для розгляду, про результати

якого воно повідомляється не пізніше п'яти днів після отримання повідомлення про вчинене правопорушення.

4. Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи зобов'язані надавати запитовані Національним агентством документи чи інформацію упродовж десяти робочих днів з дня одержання запиту.

5. Нормативно-правові акти Національного агентства підлягають державній реєстрації Міністерством юстиції України та включаються до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Нормативно-правові акти Національного агентства після включення до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів опубліковуються державною мовою в офіційних друкованих виданнях.

Нормативно-правові акти Національного агентства, які пройшли державну реєстрацію, набирають чинності з дня офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самими актами, але не раніше дня офіційного опублікування.

Стаття 13. Уповноважені особи Національного агентства

1. Уповноваженими особами Національного агентства є Голова та члени Національного агентства, а також уповноважені Національним агентством посадові особи.

2. Уповноважені особи Національного агентства мають право:

безперешкодно входити до приміщень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування за службовим посвідченням та мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірки;

вимагати необхідні документи та іншу інформацію у зв'язку з реалізацією своїх повноважень з урахуванням обмежень, встановлених законом;

отримувати в межах своєї компетенції письмові пояснення від посадових осіб та службових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

відповідно до розподілу обов'язків складати протоколи про адміністративні правопорушення у справах, що належать до компетенції Національного агентства;

представляти Національне агентство в судах у порядку, встановленому законом.

3. Без згоди Національного агентства його уповноважені особи не можуть входити до складу комісій, комітетів та інших органів, що формуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

4. Голові та членам Національного агентства, посадовим і службовим особам його апарату забороняється розголошувати інформацію з обмеженим доступом, отриману у зв'язку із виконанням ними службових обов'язків, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 14. Контроль за діяльністю Національного агентства

1. Контроль за витрачанням Національним агентством коштів здійснюється Рахунковою палатою шляхом проведення аудиту один раз на два роки.

2. Громадський контроль за діяльністю Національного агентства забезпечується через Громадську раду при Національному агентстві, яка утворюється та формується Кабінетом Міністрів України з 15 осіб на підставі результатів конкурсу.

Порядок організації та проведення конкурсу з формування Громадської ради при Національному агентстві визначається Кабінетом Міністрів України.

3. Громадська рада при Національному агентстві заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань Національного агентства, затверджує щорічні звіти про діяльність Національного агентства, надає висновки за результатами експертизи проектів актів Національного агентства, делегує для участі в засіданнях Національного агентства свого представника з правом дорадчого голосу.

4. Національне агентство готує щорічні звіти про свою діяльність, які після затвердження Громадською радою при Національному агентстві оприлюднюються на його офіційному веб-сайті.

Стаття 15. Соціальний захист членів та працівників апарату Національного агентства

1. Держава забезпечує соціальний захист членів та працівників апарату Національного агентства відповідно до законодавства про працю і державну службу, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

2. У разі загибелі (смерті) члена Національного агентства під час виконання службових обов'язків сім'ї загиблого (померлого), а у разі її відсутності його батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога в розмірі десятирічного розміру оплати праці загиблого (померлого) за останньою посадою, яку він займав, в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. За сім'єю загиблого (померлого) зберігається право на забезпечення житлом.

3. Якщо особи одночасно мають право на отримання одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених цією статтею, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими законами, виплата відповідних грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором особи, яка має право на отримання таких виплат.

4. Шкода, завдана майну члена або працівника апарату Національного агентства чи майну його близьких родичів у зв'язку з виконанням службових обов'язків, відшкодовується в повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України з наступним стягненням цієї суми з винуватих осіб у порядку, встановленому законом.

Стаття 16. Оплата праці членів та працівників апарату Національного агентства

1. Заробітна плата членів та працівників апарату Національного агентства повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням характеру, інтенсивності та небезпечності роботи, забезпечувати набір і закріплення в штаті апарату Національного агентства кваліфікованих кадрів, стимулювати досягнення високих результатів

у службовій діяльності, компенсувати інтелектуальні затрати працівників.

2. Заробітна плата членів та службовців апарату Національного агентства складається з посадового окладу, надбавки за вислугу років, доплати за ранг, премії та інших надбавок, встановлених законодавством про державну службу.

Посадовий оклад члена Національного агентства складає 19,5 мінімальних заробітних плат. Посадовий оклад Голови Національного агентства встановлюється пропорційно до посадового окладу члена Національного агентства з коефіцієнтом 1,3. Посадовий оклад службовця апарату Національного агентства встановлюється на рівні відповідних категорій посад Секретаріату Кабінету Міністрів України.

3. Надбавки за вислугу років та доплати за ранг, премії та інші надбавки членам та державним службовцям Національного агентства виплачуються відповідно до Закону України "Про державну службу".

Стаття 17. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національного агентства

1. Фінансове забезпечення Національного агентства здійснюється за рахунком коштів Державного бюджету України. Фінансування Національного агентства за рахунок будь-яких інших джерел забороняється, крім випадків, передбачених міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, або проектами міжнародної технічної допомоги.

2. У Державному бюджеті України видатки на фінансування Національного агентства визначаються окремим рядком на рівні, що забезпечує належне виконання повноважень Національного агентства.

Голова Національного агентства представляє позицію Національного агентства з питань його фінансування на засіданнях Кабінету Міністрів України, комітетів або на пленарних засіданнях Верховної Ради України.

3. Національне агентство є головним розпорядником коштів Державного бюджету України, що виділяються на його фінансування.

Видатки на діяльність Національного агентства передбачають кошти на проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції, інформаційних кампаній та навчання з питань запобігання і протидії корупції.

4. Національне агентство забезпечується необхідними матеріальними засобами, технікою, обладнанням, іншим майном для здійснення службової діяльності.

Розділ III **ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ** **АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ**

Стаття 18. Антикорупційна політика

1. Засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України.

2. Верховна Рада України щороку не пізніше 1 червня проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції, затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики.

3. Антикорупційна стратегія розробляється Національним агентством на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії.

4. Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Керівники державних органів несуть персональну відповідальність за забезпечення реалізації державної програми з виконання Антикорупційної стратегії.

5. Державна програма з виконання Антикорупційної стратегії підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо корупції.

Стаття 19. Антикорупційні програми

1. Антикорупційні програми приймаються в:

Адміністрації Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Генеральній прокуратурі України, Службі безпеки України, міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, державних цільових фондах - шляхом затвердження їх керівниками;

Апараті Ради національної безпеки і оборони України - шляхом затвердження Секретарем Ради національної безпеки і оборони України;

Рахунковій палаті - шляхом затвердження Колегією палати, а у Національному банку України - шляхом затвердження Правлінням банку;

Центральній виборчій комісії, Вищій раді юстиції, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласних радах, Київській та Севастопольській міських радах, Раді міністрів Автономної Республіки Крим - шляхом затвердження їх рішеннями.

Антикорупційні програми підлягають погодженню Національним агентством.

2. Антикорупційні програми повинні передбачати:

визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, заходи з їх реалізації, а також з виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми;

оцінку корупційних ризиків у діяльності органу, установи, організації, причини, що їх породжують та умови, що їм сприяють;

заходи щодо усунення виявлених корупційних ризиків, осіб, відповідальних за їх виконання, строки та необхідні ресурси;

навчання та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування;

процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду програм;

інші спрямовані на запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням заходи.

Стаття 20. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики

1. Національне агентство готує проект щорічної національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, який не пізніше 1 квітня подається до Кабінету Міністрів України.

2. У національній доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики мають відображатися такі відомості:

1) статистичні дані про результати діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції з обов'язковим зазначенням таких даних:

а) кількість зареєстрованих кожним зі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції повідомлень про кримінальні корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією;

б) кількість оперативно-розшукових справ, заведених спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, та їх результативність;

в) кількість осіб, щодо яких складено обвинувальні акти щодо вчинення ними кримінальних корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, а також протоколи про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією;

г) кількість осіб, щодо яких набрав законної сили обвинувальний вирок суду щодо вчинення ними кримінальних корупційних правопорушень, а також на яких накладено адміністративне стягнення за правопорушення, пов'язане з корупцією;

г) кількість осіб, щодо яких набрав законної сили виправдувальний вирок суду щодо вчинення ними відповідних правопорушень, а також щодо яких закрито відповідне адміністративне провадження без накладення стягнення;

д) відомості окремо за категоріями осіб, зазначених у частині першій статті 3 цього Закону, і за видами відповідальності за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією;

е) кількість осіб, звільнених з посади (роботи, служби) у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційні правопорушення або правопорушення, пов'язані з корупцією, а також осіб, стосовно яких застосоване як основне/додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

є) відомості про розмір збитків і шкоди, завданих корупційними правопорушеннями та правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, стан та обсяги їх відшкодування;

ж) відомості про кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією, конфісковані за рішенням суду, а також кошти у розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг, стягнені на користь держави;

з) відомості про кошти та інше майно, одержані внаслідок корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією, повернуті в Украї-

ну із-за кордону, та розпорядження ними;

и) відомості про конфіскацію предметів та доходів від кримінальних корупційних правопорушень;

і) кількість пропозицій щодо скасування відповідними органами або посадовими особами нормативно-правових актів, рішень, виданих (прийнятих) внаслідок вчинення корупційного правопорушення, та результати їх розгляду;

ї) відомості про визнані незаконними в судовому порядку за заявою заінтересованих фізичної особи, об'єднання громадян, юридичної особи, державного органу, органу місцевого самоврядування нормативно-правових актів, рішень, виданих (прийнятих) внаслідок вчинення корупційного правопорушення;

й) кількість направлених подань про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією, або невиконанню вимог антикорупційного законодавства;

к) співпрацю з відповідними органами інших держав, міжнародними організаціями і зарубіжними недержавними організаціями та укладені з ними угоди про співробітництво;

л) співпрацю з недержавними організаціями і засобами масової інформації;

м) штат спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, кваліфікацію та досвід їх працівників, підвищення їх кваліфікації;

н) діяльність підрозділів внутрішньої безпеки спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції; кількість повідомлень про вчинення правопорушень їх працівниками, результати розгляду таких повідомлень, притягнення працівників підрозділів внутрішньої безпеки до відповідальності;

о) обсяги фінансування спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції;

п) інші відомості, що стосуються результатів діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та виконання їх повноважень;

2) узагальнені результати антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів;

3) інформація про результати виконання органами державної влади заходів щодо запобігання та протидії корупції, у тому числі в рамках міжнародного співробітництва;

4) узагальнений аналіз ситуації щодо корупції із зазначенням:

а) виявлених державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупціогенних факторів у їх діяльності та реалізації ними заходів щодо усунення зазначених факторів;

б) результатів соціологічних і аналітичних досліджень з вивчення ситуації щодо корупції, проведених державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями, громадськими об'єднаннями;

в) стану виконання міжнародно-правових зобов'язань у сфері запобігання і протидії корупції;

г) впливу здійснюваних заходів на рівень корупції на основі статистичних даних та результатів соціологічних досліджень;

5) звіт про стан виконання Антикорупційної стратегії;

б) висновки та рекомендації.

3. Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування до 15 лютого подають до Національного агентства інформацію, необхідну для підготовки національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики.

4. Кабінет Міністрів України щороку не пізніше 15 квітня розглядає та схвалює проект національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, який протягом десяти робочих днів з дня схвалення направляється до Верховної Ради України.

5. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики підлягає оприлюдненню на офіційному веб-сайті Верховної Ради України.

Стаття 21. Участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції

1. Громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни в діяльності щодо запобігання корупції мають право:

1) повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості;

2) запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України "Про доступ до публічної інформації", інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;

3) проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;

4) брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції;

5) вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;

б) проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;

7) проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;

8) здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;

9) здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

2. Громадському об'єднанню, фізичній, юридичній особі не може бути від-

мовлено в наданні доступу до інформації стосовно компетенції суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції, а також стосовно основних напрямів їх діяльності. Така інформація надається в порядку, встановленому законом.

3. Законопроекти та проекти інших нормативно-правових актів, що передбачають надання пільг, переваг окремим суб'єктам господарювання, а також делегування повноважень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування, з метою їх громадського обговорення розміщуються на офіційних веб-сайтах відповідних органів невідкладно, але не пізніше ніж за 20 робочих днів до дня їх розгляду з метою прийняття.

4. Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування узагальнюють результати громадського обговорення законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, передбачених частиною третьою цієї статті, та оприлюднюють їх на своїх офіційних веб-сайтах.

Розділ IV

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ТА ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Стаття 22. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища

1. Особам, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону, забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

Стаття 23. Обмеження щодо одержання подарунків

1. Особам, зазначеним у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, можуть приймати подарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків не перевищує одну мінімальну заробітну плату, встановлену на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих з одного джерела протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня поточного року.

Передбачене цією частиною обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які:

1) даруються близькими особами;

2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

3. Подарунки, одержані особами, зазначеними у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним підприємствам, установам чи організаціям, є відповідно державною або комунальною власністю і передаються органу, підприємству, установі чи організації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Рішення, прийняте особою, зазначеною у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, вважаються такими, що прийняті в умовах конфлікту інтересів, і на ці рішення розповсюджуються положення статті 67 цього Закону.

Стаття 24. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними

1. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

- 1) відмовитися від пропозиції;
- 2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;
- 3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;
- 4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

2. Якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

Про виявлення майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунка складається акт, який підписується особою, яка виявила неправомірну вигоду або подарунок, та її безпосереднім керівником або керівником відповідного органу, підприємства, установи, організації.

У разі якщо майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок виявляє особа, яка є керівником органу, підприємства, установи, організації, акт про виявлення майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунка підписує ця особа та особа, уповноважена на виконання обов'язків керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації у разі його відсутності.

3. Предмети неправомірної вигоди, а також одержані чи виявлені подарунки зберігаються в органі до їх передачі спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

4. Положення цієї статті не поширюються на випадки одержання подарунка за наявності обставин, передбачених частиною другою статті 23 цього Зако-

ну.

5. У випадку наявності в особи, зазначеної у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, сумнівів щодо можливості одержання нею подарунка, вона має право письмово звернутися для одержання консультації з цього питання до територіального органу Національного агентства, який надає відповідне роз'яснення.

Стаття 25. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності

1. Особам, зазначеним у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється:

1) займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

2) входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальній громаді в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

2. Обмеження, передбачені частиною першою цієї статті, не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

Стаття 26. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування

1. Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зазначеним у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється:

1) протягом року з дня припинення відповідної діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами - підприємцями, якщо особи, зазначені в абзаці першому цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців;

2) розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом;

3) протягом року з дня припинення відповідної діяльності представляти ін-

тереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності.

2. Порухення встановленого пунктом 1 частини першої цієї статті обмеження щодо укладення трудового договору (контракту) є підставою для припинення відповідного договору.

Правочини у сфері підприємницької діяльності, вчинені з порушенням вимог пункту 1 частини першої цієї статті, можуть бути визнані недійсними.

У разі виявлення порушень, передбачених частиною першою цієї статті, Національне агентство звертається до суду для припинення трудового договору (контракту), визнання правочину недійсним.

Стаття 27. Обмеження спільної роботи близьких осіб

1. Особи, зазначені у підпунктах "а", "в"- "з" пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Особи, які претендують на зайняття посад, зазначених у підпунктах "а", "в"- "з" пункту 1 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб.

Положення абзаців першого та другого цієї частини не поширюються на:

- 1) народних засідателів і присяжних;
- 2) близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним з них статусу виборної особи;
- 3) осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах.

2. У разі виникнення обставин, що порушують вимоги частини першої цієї статті, відповідні особи, близькі їм особи вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк.

Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні особи або близькі їм особи в місячний строк з моменту виникнення обставин підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає пряме підпорядкування.

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

Розділ V

ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

Стаття 28. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

1. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані:

- 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;
- 2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа

дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі - Національне агентство чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно;

3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

2. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не можуть прямо чи опосередковано спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчинення дій або бездіяльності всупереч закону на користь своїх приватних інтересів або приватних інтересів третіх осіб.

3. Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу.

Національне агентство у випадку одержання від особи повідомлення про наявність у неї реального, потенційного конфлікту інтересів упродовж семи робочих днів роз'яснює такій особі порядок її дій щодо врегулювання конфлікту інтересів.

4. Безпосередній керівник або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади, якому стало відомо про конфлікт інтересів підлеглої йому особи, зобов'язаний вжити передбачені цим Законом заходи для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів такої особи.

5. У разі існування в особи сумнівів щодо наявності в неї конфлікту інтересів вона зобов'язана звернутися за роз'ясненнями до територіального органу Національного агентства. У разі якщо особа не отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона діє відповідно до вимог, передбачених у цьому розділі Закону.

6. Якщо особа отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона звільняється від відповідальності, якщо у діях, щодо яких вона зверталася за роз'ясненням пізніше було виявлено конфлікт інтересів.

7. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів службових осіб, діяльність яких вони регулюють.

Стаття 29. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів

1. Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом:

1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;

2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;

3) обмеження доступу особи до певної інформації;

4) перегляду обсягу службових повноважень особи;

5) переведення особи на іншу посаду;

6) звільнення особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, у яких наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів, можуть самостійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування.

Стаття 30. Усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті

1. Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, у випадках, якщо конфлікт інтересів не має постійного характеру та за умови можливості залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації.

2. Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, а також залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа.

Стаття 31. Обмеження доступу до інформації

1. Обмеження доступу особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи до певної інформації здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у випадку, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом та має постійний характер, а також за можливості продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови такого обмеження і можливості доручення роботи з відповідною інформацією іншому працівнику органу, підприємства, установи, організації.

Стаття 32. Перегляд обсягу службових повноважень

1. Перегляд обсягу службових повноважень особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер, пов'язаний з конкретним повноваженням особи, а також за можливості продовження належного виконання нею службових завдань у разі такого перегляду і можливості наділення відповідними повноваженнями іншого працівника.

Стаття 33. Здійснення повноважень під зовнішнім контролем

1. Службові повноваження здійснюються особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняною до неї особи під зовнішнім контролем у разі, якщо усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, обмеження її доступу до інформації чи перегляд її повноважень є неможливим та відсутні підстави для її переведення на іншу посаду або звільнення.

2. Зовнішній контроль здійснюється в таких формах:

1) перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів;

2) виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника;

3) участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу.

3. У рішенні про здійснення зовнішнього контролю визначаються форма контролю, уповноважений на проведення контролю працівник, а також обов'язки особи у зв'язку із застосуванням зовнішнього контролю за виконанням нею відповідного завдання, вчиненням нею дій чи прийняття рішень.

Стаття 34. Переведення, звільнення особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів

1. Переведення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи на іншу посаду у зв'язку з наявністю реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований шляхом усунення такої особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження її доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій, позбавлення приватного інтересу та за наявності вакантної посади, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним якостям особи.

Переведення на іншу посаду може здійснюватися лише за згодою особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи.

2. Звільнення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи з займаної посади у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів здійснюється у разі, якщо реальний чи потенційний конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, в тому числі через відсутність її згоди на переведення або на позбавлення приватного інтересу.

Стаття 35. Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

1. Правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

2. У разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу.

У разі якщо неучасть особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, участь такої особи у прийнятті рішень має здійснюватися під зовнішнім контролем. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

Стаття 36. Запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом.

У такому випадку особам, зазначеним у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

2. Передача особами, зазначеними у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, належних їм підприємств, які за способом утворення (заснування) та формування статутного капіталу є унітарним, здійснюється шляхом укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності.

3. Передача особами, зазначеними у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, належних їм корпоративних прав здійснюється в один із таких способів:

1) укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності (крім договору управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами);

2) укладення договору про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, з торговцем цінними паперами, який має ліцензію Національного агентства з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління цінними паперами;

3) укладення договору про створення венчурного пайового інвестиційного фонду для управління переданими корпоративними правами з компанією з управління активами, яка має ліцензію Національного агентства з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління активами.

Передача корпоративних прав як оплата вартості цінних паперів венчурного пайового інвестиційного фонду здійснюється після реєстрації Національним агентством з цінних паперів та фондового ринку випуску цінних паперів такого інституту спільного інвестування.

4. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, не можуть укладати договори, зазначені у частинах другій та третій цієї статті, із суб'єктами підприємницької діяльності, торговцями цінними паперами та компаніями з управління активами, в яких працюють члени сім'ї таких осіб.

5. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, призначені (обрані) на посаду, в одинденний термін після передачі в управління належних їм підприємств та корпоративних прав зобов'язані письмово повідомити про це Національне агентство із наданням нотаріально засвідченої копії укладеного договору.

Розділ VI ПРАВИЛА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Стаття 37. Вимоги до поведінки осіб

1. Загальні вимоги до поведінки осіб, зазначених у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових чи представницьких повноважень, підстави та порядок притягнення до відповідальності за порушення цих вимог встановлюються цим Законом, який є правовою основою для кодексів чи стандартів професійної етики.

2. Національне агентство затверджує загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування у випадку необхідності розробляють та забезпечують виконання галузевих кодексів чи стандартів етичної поведінки їх працівників, а також інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняних до них осіб, які здійснюють діяльність у сфері їх управління.

Стаття 38. Додержання вимог закону та етичних норм поведінки

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, під час виконання своїх службових повноважень зобов'язані неухильно додержуватися вимог закону та загальноновизнаних етичних норм поведінки, бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими.

Стаття 39. Пріоритет інтересів

1. Особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, представляючи державу чи територіальну громаду, діють виключно в їх інтересах.

Стаття 40. Політична нейтральність

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані при виконанні своїх службових повноважень дотримуватися політичної нейтральності, уникати демонстрації у будь-якому вигляді власних політичних переконань або поглядів, не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків.

2. Положення частини першої цієї статті не поширюється на виборних осіб та осіб, які обіймають політичні посади.

Стаття 41. Неупередженість

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, діють неупереджено, незважаючи на приватні інтереси, особисте ставлення до будь-яких осіб, на свої політичні погляди, ідеологічні, релігійні або інші особисті погляди чи переконання.

Стаття 42. Компетентність і ефективність

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, сумлінно, компетентно, вчасно, результативно і відповідально виконують службові повноваження та професійні обов'язки, рішення та доручення органів і осіб, яким вони підпорядковані, підзвітні або підконтрольні, не допускають зловживань та неефективного використання державної і комунальної власності.

Стаття 43. Нерозголошення інформації

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, не розголошують і не використовують в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала їм відома у зв'язку з

виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 44. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, незважаючи на приватні інтереси, утримуються від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону.

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, самостійно оцінюють правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливу шкоду, що буде завдана у разі виконання таких рішень чи доручень.

3. У разі отримання для виконання рішень чи доручень, які особа, зазначена у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, вона повинна негайно в письмовій формі повідомити про це керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому вона працює, а виборні особи - Національне агентство.

Розділ VII ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 45. Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі - декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством.

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

3. Особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, до призначення або обрання на відповідну посаду подає в установленому цим Законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

4. У випадку виявлення суб'єктом декларування помилок у поданій ним

декларації Національне агентство за його письмовим зверненням надає можливість їх виправити протягом десяти календарних днів.

Притягнення суб'єкта декларування до відповідальності за неподання, не своєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або за подання у ній завідомо недостовірних відомостей не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку подати відповідну декларацію з достовірними відомостями.

Стаття 46. Інформація, що зазначається в декларації

1. У декларації зазначаються відомості про:

1) прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків (серія та номер паспорта громадянина України, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний орган центрального органу виконавчої влади, відповідальний за формування державної податкової політики, і має про це відмітку у паспорті громадянина України) суб'єкта декларування та членів його сім'ї, місце реєстрації та фактичного проживання, місце роботи (проходження служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду, або посаду, на яку претендує, та категорію посади (якщо така є) суб'єкта декларування;

2) об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду, характеристики майна, місцезнаходження, дату набуття майна у власність, оренду або інше право користування, вартість майна на дату набуття його у власність, володіння або користування;

б) у разі якщо нерухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті. У разі якщо нерухоме майно перебуває в оренді або на іншому праві користування, про власника такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті;

3) цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, що належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в її володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду майна, характеристики майна, дату набуття його у власність, володіння або користування, вартість майна на дату його набуття у власність, володіння або користування;

б) дані щодо транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також щодо їх марки та моделі, року випуску, ідентифікаційного номера (за наявності). Відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості;

в) у разі якщо рухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх спів-

власників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті. У разі якщо рухоме майно перебуває у володінні або користуванні, про власників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті;

4) цінні папери, у тому числі акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із відображенням відомостей стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів. У разі якщо цінні папери передані в управління іншій особі, щодо цієї особи також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті;

5) інші корпоративні права, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із зазначенням найменування кожного суб'єкта господарювання, його організаційно-правової форми, коду Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні;

б) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

7) отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

Такі відомості включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір. Відомості щодо подарунків та інших доходів, не визначених у першому абзаці цього пункту, зазначаються лише у разі, якщо розмір такого подарунку або доходу перевищує 50 відсотків мінімальної заробітної плати, встановленої на день прийняття подарунка. До декларації не включаються відомості про подарунки, одержані у випадках, передбачених пунктами 1, 2 частини другої статті 23 цього Закону;

8) наявні грошові активи, у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах. Відомості щодо грошових активів включають дані про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески. Не підлягають декларуванню кошти, розміщені на одному банківському рахунку, внесок до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, а також актив у дорогоцінних (банківських) металах, готівкові кошти, кошти, позичені третім особам, вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

9) фінансові зобов'язання, у тому числі отримані кредити, позики, зо-

бов'язання за договорами лізингу, розмір сплачених коштів в рахунок основної суми позики (кредиту) та процентів за позикою (кредиту), зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення, позичені іншим особам кошти. Відомості щодо фінансових зобов'язань включають дані про вид зобов'язання, його розмір, валюту зобов'язання, інформацію про особу, стосовно якої виникли такі зобов'язання, відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті, та дату виникнення зобов'язання. Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. У разі якщо розмір зобов'язання не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, зазначається лише загальний розмір такого фінансового зобов'язання.

У разі якщо предметом правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є нерухоме або рухоме майно, в декларації зазначається вид майна, його місцезнаходження, вартість та інформація про власника майна відповідно до пункту 1 цієї статті. У разі якщо засобом забезпечення отриманого зобов'язання є порука, в декларації має бути вказана інформація про поручителя, зазначена у пункті 1 частини першої цієї статті;

10) видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, які зазначені у пунктах 2-9 частини першої цієї статті.

Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. Окрім цього, до таких відомостей включаються дані про вид правочину, його предмет та інформація щодо найменування контрагента;

11) посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом: дані про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом), найменування юридичної чи фізичної особи, в якій (яких) особа працює або працювала за сумісництвом, із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи із зазначенням її реєстраційного номера облікової картки платника податків;

12) входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегульованих чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) із зазначенням назви відповідних об'єднань (організацій) та їх коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

2. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, подаються незалежно від того, знаходиться об'єкт декларування на території України чи за її межами.

3. Відомості, передбачені пунктом 10 частини першої цієї статті, не зазначаються у деклараціях осіб, які претендують на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону.

4. Відображення доходів і видатків суб'єктів декларування здійснюється у грошовій одиниці України.

Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, передбачених частиною першою цієї статті, зазначається у грошовій одиниці України на момент їх набуття у власність або останньої грошової оцінки.

Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, що перебувають у володінні чи користуванні суб'єкта декларування, зазначається у випадку, якщо вона відома суб'єкту декларування або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину.

5. Доходи/видатки, одержані/здійснені в іноземній валюті, з метою відображення у декларації перераховуються в грошовій одиниці України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату одержання доходів/здійснення видатків. Щодо доходів/видатків, одержаних/здійснених за кордоном, зазначається держава, в якій їх було одержано/здійснено.

6. У разі відмови члена сім'ї суб'єкта декларування надати будь-які відомості чи їх частину для заповнення декларації суб'єкт декларування зобов'язаний зазначити про це в декларації, відобразивши всю відому йому інформацію про такого члена сім'ї, визначену пунктами 1-12 частини першої цієї статті.

Стаття 47. Облік та оприлюднення декларацій

1. Подані декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством.

Національне агентство забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства надається шляхом можливості перегляду, копіювання та роздруковування інформації, а також у вигляді набору даних (електронного документа), організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

Зазначені у декларації відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання, дати народження фізичних осіб, щодо яких зазначається інформація в декларації, місцезнаходження об'єктів, які наводяться в декларації, є інформацією з обмеженим доступом та не підлягають відображенню у відкритому доступі.

2. Інформація про особу в Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігається упродовж всього часу виконання цією особою функцій держави або місцевого самоврядування, а також упродовж п'яти років після припинення виконання нею зазначених функцій, крім останньої декларації, поданої особою, яка зберігається безстроково.

Стаття 48. Контроль та перевірка декларацій

1. Національне агентство проводить щодо декларацій, поданих суб'єктами декларування, такі види контролю:

- 1) щодо своєчасності подання;
- 2) щодо правильності та повноти заповнення;
- 3) логічний та арифметичний контроль.

2. Національне агентство проводить повну перевірку декларацій відповідно до цього Закону.

3. Порядок проведення передбачених цієї статтею видів контролю, а також повної перевірки декларації визначається Національним агентством.

Стаття 49. Встановлення своєчасності подання декларацій

1. Контроль щодо своєчасності подання декларації здійснюється протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня, у який така декларація повинна бути подана.

2. Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані упродовж семи робочих днів інформувати Національне агентство про припинення працюючими у них суб'єктами декларування діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

3. Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному частиною першою статті 45 цього Закону.

Одночасно Національне агентство письмово повідомляє про факт неподання декларації керівнику державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Стаття 50. Повна перевірка декларацій

1. Повна перевірка декларації здійснюється протягом дев'яноста днів з дня подання декларації і полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірки на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення.

Обов'язковій повній перевірці підлягають декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством.

Обов'язковій повній перевірці також підлягають декларації, подані іншими суб'єктами декларування, у разі виявлення у них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю.

Національне агентство проводить повну перевірку декларації, а також самостійно проводить повну перевірку інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування у випадках, передбачених частиною шостою статті 46 цього Закону.

2. У разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у декларації недостовірних відомостей Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Примітка. Під службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, в цій статті розуміються особи, посади яких передбачені частиною першою статті 9 Закону України "Про державну службу", або віднесені згідно із статтею 25 зазначеного Закону та частиною першою статті 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" до першої - третьої категорій, а також судді, прокурори і слідчі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя, керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

Стаття 51. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування

1. Національне агентство здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до цього Закону.

2. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється Національним агентством на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам.

3. Порядок здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування визначається Національним агентством.

Моніторинг способу життя здійснюється із дотриманням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи.

4. Встановлення невідповідності рівня життя суб'єкта декларування задекларованим ним майну і доходам є підставою для здійснення повної перевірки його декларації. У разі встановлення невідповідності рівня життя Національним агентством надається можливість суб'єкту декларування протягом десяти робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом.

У разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, Націо-

нальне агентство інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Стаття 52. Додаткові заходи здійснення фінансового контролю

1. У разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента.

2. У разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня відповідного року, зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства.

3. Порядок інформування Національного агентства про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, а також про суттєві зміни у майновому стані визначаються Національним агентством.

Розділ VIII ЗАХИСТ ВИКРИВАЧІВ

Стаття 53. Державний захист осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції

1. Особа, яка надає допомогу в запобіганні і протидії корупції (викривач), - особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою.

2. Особи, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, перебувають під захистом держави. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, або їх близьких осіб, у зв'язку із здійсненим повідомленням про порушення вимог цього Закону, правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві".

3. Особа або член її сім'ї не може бути звільнена чи примушена до звільнення, притягнута до дисциплінарної відповідальності чи піддана з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) або загрозі таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням нею про порушення вимог цього Закону іншою особою.

Інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою, крім випадків, встановлених законом.

4. Національне агентство, а також інші державні органи, органи влади Ав-

тономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування забезпечують умови для повідомлень їх працівниками про порушення вимог цього Закону іншою особою, зокрема через спеціальні телефонні лінії, офіційні веб-сайти, засоби електронного зв'язку.

5. Повідомлення про порушення вимог цього Закону може бути здійснене працівником відповідного органу без зазначення авторства (анонімно).

Вимоги до анонімних повідомлень про порушення вимог цього Закону та порядок їх розгляду визначаються цим Законом.

Анонімне повідомлення про порушення вимог цього Закону підлягає розгляду, якщо наведена у ньому інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені.

Анонімне повідомлення про порушення вимог цього Закону підлягає перевірці у термін не більше п'ятнадцяти днів від дня його отримання. Якщо у вказаний термін перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують термін розгляду повідомлення до тридцяти днів від дня його отримання.

У разі підтвердження викладеної у повідомленні інформації про порушення вимог цього Закону керівник відповідного органу вживає заходів щодо припинення виявленого порушення, усунення його наслідків та притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності, а у випадках виявлення ознак кримінального або адміністративного правопорушення також інформує спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

6. Національне агентство здійснює постійний моніторинг виконання закону у сфері захисту викривачів, проводить щорічний аналіз та перегляд державної політики у цій сфері.

7. Посадові і службові особи державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадові особи органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи одержання інформації про вчинення такого правопорушення працівниками відповідних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів зобов'язані у межах своїх повноважень ужити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції.

Розділ IX

ІНШІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Стаття 54. Заборона на одержання пільг, послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування

1. Державним органам, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування забороняється одержувати від фізичних, юридичних осіб безоплатно грошові кошти або інше майно, нематеріальні активи, майнові переваги, пільги чи послуги, крім випадків, передбачених законами або

чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Незаконне одержання від фізичних, юридичних осіб безоплатно грошових коштів або іншого майна, нематеріальних активів, майнових переваг, пільг чи послуг за наявності підстав тягне за собою відповідальність відповідних посадових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

Стаття 55. Антикорупційна експертиза

1. З метою виявлення в чинних нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, розроблення рекомендацій стосовно їх усунення проводиться антикорупційна експертиза.

2. Обов'язкова антикорупційна експертиза здійснюється Міністерством юстиції України, крім антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, внесених на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України, яка здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належить питання боротьби з корупцією.

Міністерство юстиції України визначає порядок і методологію проведення ним антикорупційної експертизи, а також порядок оприлюднення її результатів.

3. Обов'язковій антикорупційній експертизі, яка проводиться Міністерством юстиції України, підлягають усі проекти нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд Кабінету Міністрів України.

4. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів здійснюється Міністерством юстиції України згідно із затвердженим ним щорічним планом. Вказана експертиза здійснюється щодо законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України у таких сферах:

- 1) прав та свобод людини і громадянина;
- 2) повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 3) надання адміністративних послуг;
- 4) розподілу та витрачання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів;
- 5) конкурсних (тендерних) процедур.

Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів державних органів, нормативно-правові акти яких підлягають державній реєстрації, здійснюється під час такої реєстрації.

5. Національне агентство може проводити за власною ініціативою у встановленому ним порядку антикорупційну експертизу проектів нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України.

Для проведення Національним агентством антикорупційної експертизи Кабінет Міністрів України надсилає йому проекти усіх відповідних нормативно-правових актів.

Національне агентство інформує відповідний комітет Верховної Ради України або Кабінет Міністрів України про проведення антикорупційної експертизи відповідного проекту нормативно-правового акта, що є підставою для зупинення процедури його розгляду або прийняття, але на строк не більше десяти днів.

Громадська рада при Національному агентстві залучається до проведення ним антикорупційної експертизи.

6. Результати антикорупційної експертизи чинних нормативно-правових актів у разі виявлення факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, підлягають обов'язковому оприлюдненню на офіційному веб-сайті органу, який проводив відповідну експертизу.

7. За ініціативою фізичних осіб, громадських об'єднань, юридичних осіб може проводитися громадська антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів.

Проведення громадської антикорупційної експертизи чинних нормативно-правових актів, проектів нормативно-правових актів, а також оприлюднення її результатів здійснюються за рахунок відповідних фізичних осіб, громадських об'єднань, юридичних осіб або інших джерел, не заборонених законодавством.

8. Результати антикорупційної експертизи, в тому числі громадської, підлягають обов'язковому розгляду суб'єктом видання (прийняття) відповідного акта, його правонаступником або суб'єктом, до якого перейшли відповідні нормотворчі повноваження у даній сфері.

9. Національне агентство здійснює періодичний перегляд законодавства на наявність у ньому корупціогенних норм та надає Міністерству юстиції України пропозиції щодо включення їх до плану проведення антикорупційної експертизи, передбаченого частиною четвертою цієї статті. До проведення зазначеного моніторингу Національне агентство може залучати громадські об'єднання, наукові установи, в тому числі на умовах державного замовлення на підставі відкритого конкурсу.

Стаття 56. Спеціальна перевірка

1. Стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджується Національним агентством, проводиться спеціальна перевірка, у тому числі щодо відомостей, поданих особисто.

Спеціальна перевірка не проводиться щодо:

1) кандидатів на пост Президента України, кандидатів у народні депутати України, кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та на посади сільських, селищних, міських голів;

2) громадян, які призиваються на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або залучаються до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу;

3) претендентів, які перебувають на посадах в державних органах, органах

влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування та призначаються в порядку переведення чи просування по службі на посади в межах того ж органу або призначаються в порядку переведення на посади в інших державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування;

4) претендентів, які перебувають на посадах в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, що припиняються, та призначаються в порядку переведення на роботу до інших органів, до яких переходять повноваження та функції органів, що припиняються;

5) осіб при розгляді питання про включення їх до списку народних засідателів або присяжних.

У разі якщо призначення, обрання чи затвердження на посади здійснюється місцевою радою, спеціальна перевірка проводиться у встановленому цим Законом порядку стосовно призначених, обраних чи затверджених на відповідні посади осіб.

2. Організація проведення спеціальної перевірки покладається на керівника (заступника керівника) державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування або їх апарату, на зайняття посади в якому претендує особа, крім випадків, установлених законом. Для забезпечення організації проведення спеціальної перевірки керівник відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування або їх апарату може визначити відповідальний структурний підрозділ.

Особливості організації проведення спеціальної перевірки щодо кандидатів на посаду судді визначаються Законом України "Про судоустрій і статус судів".

Щодо кандидатів на зайняття інших посад, призначення (обрання) на які здійснюється Президентом України, Верховною Радою України або Кабінетом Міністрів України, організація проведення спеціальної перевірки покладається відповідно на Главу Адміністрації Президента України, Керівника Апарату Верховної Ради України, Міністра Кабінету Міністрів України або їх заступників.

Організація проведення спеціальної перевірки у новостворених державних органах покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної служби, до моменту утворення у такому новоствореному органі відповідального за це структурного підрозділу.

3. Спеціальній перевірці підлягають відомості про особу, яка претендує на зайняття посади, зазначеної в частині першій цієї статті, зокрема щодо:

1) наявності судового рішення, що набрало законної сили, згідно з яким особу притягнуто до кримінальної відповідальності, в тому числі за корупційні правопорушення, а також наявності судимості, її зняття, погашення;

2) факту, що особа піддана, піддавалася раніше адміністративним стягненням за пов'язані з корупцією правопорушення;

3) достовірності відомостей, зазначених у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

4) наявності в особи корпоративних прав;

5) стану здоров'я (в частині перебування особи на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я), освіти, наявності наукового ступеня, вченого звання;

6) відношення особи до військового обов'язку;

7) наявності в особі допуску до державної таємниці, якщо такий допуск необхідний згідно з кваліфікаційними вимогами до певної посади;

8) поширення на особу заборони займати відповідну посаду, передбаченої положеннями Закону України "Про очищення влади".

Кандидат на посаду, стосовно якого спеціальна перевірка вже проводилася, при призначенні в порядку переведення на посаду до іншого державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування повідомляє про це відповідний орган, який в установленому порядку запитує інформацію щодо її результатів.

Примітка. Посадами, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, є посади, передбачені частиною першою статті 9 Закону України "Про державну службу", посади, віднесені згідно із статтею 25 зазначеного Закону та частиною першою статті 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" до першої - третьої категорій, а також посади суддів, прокурорів і слідчих, керівників, заступників керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівників, заступників керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя, керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, а також посади, що підлягають заміщенню вищим офіцерським складом військовослужбовців.

Стаття 57. Порядок проведення спеціальної перевірки

1. Спеціальна перевірка проводиться за письмовою згодою особи, яка претендує на зайняття посади, у строк, що не перевищує двадцяти п'яти календарних днів з дня надання згоди на проведення спеціальної перевірки.

У разі ненадання особою такої згоди питання щодо призначення її на посаду не розглядається.

Порядок проведення спеціальної перевірки та форма згоди на проведення спеціальної перевірки затверджуються Кабінетом Міністрів України.

2. Для проведення спеціальної перевірки особа, яка претендує на зайняття посади, подає до відповідного органу:

1) письмову згоду на проведення спеціальної перевірки;

2) автобіографію;

3) копію паспорта громадянина України;

4) копії документів про освіту, вчені звання та наукові ступені;

5) медичну довідку про стан здоров'я за формою, затвердженою Міністерс-

твом охорони здоров'я України щодо перебування особи на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я;

б) копію військового квитка або посвідчення особи військовослужбовця (для військовослужбовців або військовозобов'язаних);

7) довідку про допуск до державної таємниці (у разі його наявності).

Особа, яка претендує на зайняття посади, також подає до Національного агентства в порядку, визначеному частиною першої статті 45 цього Закону, декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Особи, зазначені в абзаці сьомому частини першої статті 56 цього Закону, подають передбачені цією частиною статті документи для проведення спеціальної перевірки протягом трьох робочих днів з дня відповідного обрання або затвердження.

3. Після одержання письмової згоди особи, яка претендує на зайняття посади, на проведення спеціальної перевірки орган, на посаду в якому претендує особа, не пізніше наступного дня надсилає до відповідних державних органів, до компетенції яких належить проведення спеціальної перевірки відомостей, передбачених у частині третій статті 56, або до їх територіальних органів (за наявності) запит про перевірку відомостей щодо особи, яка претендує на зайняття відповідної посади, за формою, яку затверджує Кабінет Міністрів України.

Запит підписує керівник органу, на посаду в якому претендує особа, а в разі його відсутності - особа, яка виконує обов'язки керівника, або один з його заступників відповідно до розподілу функціональних обов'язків.

До запиту додаються копії документів, зазначених у частині другій цієї статті.

Щодо кандидатів на зайняття посад (крім посади судді), призначення (обрання) на які здійснюється Президентом України, Верховною Радою України або Кабінетом Міністрів України, такий запит надсилається до відповідних державних органів (їх територіальних органів) відповідно Главою Адміністрації Президента України, Керівником Апарату Верховної Ради України, Міністром Кабінету Міністрів України (їх заступниками або іншою визначеною ними посадовою особою) через центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної служби.

4. Спеціальна перевірка проводиться:

1) Міністерством внутрішніх справ України і Державною судовою адміністрацією України - щодо відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності, наявність судимості, її зняття, погашення;

2) Міністерством юстиції України та Національним агентством з цінних паперів та фондового ринку - щодо наявності в особи корпоративних прав;

3) Національним агентством - щодо наявності у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, відомостей про кандидата, а також щодо достовірності відомостей, зазначених особою у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік;

4) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику

у сфері охорони здоров'я, відповідним органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської, Севастопольської міської державної адміністрації - щодо відомостей про стан здоров'я кандидата (в частині перебування особи на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я);

5) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, відповідним органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської, Севастопольської міської державної адміністрації, центральним органом виконавчої влади, якому підпорядкований навчальний заклад, керівником навчального закладу - щодо освіти, наявності у кандидата наукового ступеня, вченого звання;

б) Службою безпеки України - щодо наявності в особи допуску до державної таємниці, а також щодо відношення особи до військового обов'язку (в частині персонально-якісного обліку військовозобов'язаних Служби безпеки України);

7) Міністерством оборони України, військовими комісаріатами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя - щодо відношення особи до військового обов'язку (за винятком випадків персонально-якісного обліку військовозобов'язаних Служби безпеки України).

До проведення спеціальної перевірки можуть бути залучені інші центральні органи виконавчої влади або спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції з метою перевірки відомостей про особу, зазначених у цій статті, або достовірності документів, передбачених цією статтею.

Стаття 58. Результати проведення спеціальної перевірки

1. Інформація про результати спеціальної перевірки, підписана керівником органу, що проводив перевірку, а в разі його відсутності - особою, яка виконує його обов'язки, або заступником керівника органу відповідно до розподілу функціональних обов'язків, подається до органу, який надіслав відповідний запит, у семиденний строк з дати надходження запиту.

Під час проведення спеціальної перевірки між органами (підрозділами), які її проводять, можуть здійснюватися взаємодія та обмін відомостями щодо особи, зокрема щодо осіб, які претендують на зайняття посад, перебування на яких становить державну таємницю. Такі взаємодія й обмін здійснюються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

2. Рішення про призначення (обрання) або про відмову у призначенні (обранні) на посаду, пов'язану із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, приймається після проведення спеціальної перевірки.

У разі встановлення за результатами спеціальної перевірки факту розбіжностей у поданих претендентом на посаду автобіографії та/або декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік посадовою особою (органом), яка (який) організовує проведення спеціальної перевірки, надається можливість претенденту на посаду протягом п'яти робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом та/або виправити таку розбіжність.

У разі встановлення за результатами спеціальної перевірки відомостей про претендента на посаду, які не відповідають встановленим законодавством вимогам для зайняття посади, посадова особа (орган), яка (який) здійснює призначення (обрання) на цю посаду, відмовляє претенденту у призначенні (обранні) на посаду.

У разі встановлення за результатами спеціальної перевірки та розгляду вищезазначених пояснень претендента на посаду факту подання ним підроблених документів або неправдивих відомостей посадова особа (орган), яка (який) здійснює призначення (обрання) на цю посаду, повідомляє протягом трьох робочих днів про виявлений факт правоохоронні органи та відмовляє претенденту у призначенні (обранні) на посаду.

Особа, щодо якої за результатами спеціальної перевірки встановлено обставини, які є підставою для відмови у призначенні (обранні) на посаду, вважається такою, що не пройшла спеціальну перевірку.

Повноваження особи, зазначеної в абзаці восьмому частини першої статті 56 цього Закону, достроково припиняються без припинення повноважень депутата ради, а відповідна особа звільняється з відповідної посади без прийняття рішення відповідної ради у випадку, якщо вона не пройшла спеціальну перевірку або не надала у встановлений цим Законом строк згоди на проведення спеціальної перевірки.

Рішення про відмову у призначенні (обранні) на посаду за результатами спеціальної перевірки може бути оскаржено до суду.

3. Орган, на посаду в якому претендує особа, на підставі одержаної інформації готує довідку про результати спеціальної перевірки за формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України. Щодо кандидатів на зайняття посад (крім посади судді), призначення (обрання) на які здійснюється Президентом України, Верховною Радою України або Кабінетом Міністрів України, таку довідку готує відповідний структурний підрозділ Адміністрації Президента України, Апарату Верховної Ради України або Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Особи, щодо яких проведена спеціальна перевірка, мають право на ознайомлення з довідкою про результати спеціальної перевірки та в разі незгоди з результатами перевірки можуть подати відповідному органу державної влади, органу місцевого самоврядування свої зауваження у письмовій формі. Ці зауваження підлягають розгляду у семиденний строк з дня їх надходження.

Інформація про результати спеціальної перевірки та документи щодо її проведення є конфіденційними, якщо вони не містять відомостей, що становлять державну таємницю.

Документи, що були подані особою, яка претендувала на зайняття посади, для проведення спеціальної перевірки, у разі призначення (обрання) її на посаду передаються для зберігання в особовій справі, а в разі відмови у призначенні (обранні) на посаду повертаються цій особі під розписку, крім випадків, коли встановлено неправдивість цих документів, та інших випадків, передбачених законом.

Довідка про результати спеціальної перевірки додається до документів, поданих особою, або до особової справи, якщо прийнято рішення про її призна-

чення (обрання) на посаду.

Стаття 59. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення

1. Відомості про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, що формується та ведеться Національним агентством. Відомості про осіб, які входять до особового складу органів, що провадять оперативно-розшукову або розвідувальну чи контррозвідувальну діяльність, належність яких до вказаних органів становить державну таємницю, та яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, вносяться до розділу з обмеженим доступом Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, порядок його формування та ведення затверджуються Національним агентством.

Відомості про фізичних осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, протягом трьох робочих днів з дня надходження з Державної судової адміністрації України до Національного агентства електронної копії рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень.

Відомості про накладення дисциплінарного стягнення за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, протягом трьох робочих днів з дня надходження до Національного агентства від кадрової служби державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, а також підприємства, установи та організації завіреної в установленому порядку паперової копії наказу про накладення дисциплінарного стягнення.

2. Інформація з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, про внесення відомостей про особу до зазначеного реєстру або про відсутність відомостей про таку особу подається:

на запит державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з метою проведення спеціальної перевірки відомостей про осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

на запит правоохоронних органів у разі необхідності отримання такої інфо-

рмації в рамках кримінального або адміністративного провадження або на запит прокурора в рамках здійснення нагляду за додержанням вимог і застосуванням законів;

у разі звернення фізичної особи (уповноваженої нею особи) або уповноваженого представника юридичної особи щодо отримання відомостей про себе або юридичну особу, яку він представляє.

3. Національне агентство забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті відомостей з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, протягом трьох робочих днів після їх внесення до реєстру.

Відкритими для безоплатного цілодобового доступу є такі відомості про фізичну особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові;
- 2) місце роботи, посада на час вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- 3) склад корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- 4) вид покарання (стягнення);
- 5) спосіб вчинення дисциплінарного корупційного проступку;
- 6) вид дисциплінарного стягнення.

Відкритими для безоплатного цілодобового доступу є такі відомості про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру:

- 1) назва;
- 2) юридична адреса, код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;
- 3) склад корупційного правопорушення, у зв'язку з вчиненням якого застосовано заходи кримінально-правового характеру;
- 4) вид застосованих заходів кримінально-правового характеру.

Зазначені відомості не належать до конфіденційної інформації про особу та не можуть бути обмежені в доступі.

Стаття 60. Вимоги щодо прозорості та доступу до інформації

1. Особам, зазначеним у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, а також особам, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, забороняється:

- 1) відмовляти фізичним або юридичним особам в інформації, надання якої цим фізичним або юридичним особам передбачено законом;
- 2) надавати несвоєчасно, недостовірну чи не в повному обсязі інформацію, яка підлягає наданню відповідно до закону.

2. Не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом інформація про:

- 1) розміри, види благодійної та іншої допомоги, що надається фізичним та

юридичним особам чи одержується від них особами, зазначеними в пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, або державними органами, органами місцевого самоврядування;

2) розміри, види оплати праці, матеріальної допомоги та будь-яких інших виплат з бюджету особам, зазначеним у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, а також одержані цими особами за правочинами, які підлягають обов'язковій державній реєстрації, а також подарунки, які регулюються цим Законом;

3) передачу в управління належних особам підприємств та корпоративних прав, що здійснюється в порядку, передбаченому цим Законом;

4) конфлікт інтересів осіб, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, та заходи з його врегулювання.

Розділ X

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Стаття 61. Загальні засади запобігання корупції у діяльності юридичної особи

1. Юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції у діяльності юридичної особи.

2. Керівник, засновники (учасники) юридичної особи забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у її діяльності і здійснюють відповідні антикорупційні заходи. Для виявлення та усунення корупційних ризиків у діяльності юридичної особи можуть залучатися незалежні експерти, зокрема для проведення аудиту.

3. Посадові та службові особи юридичних осіб, інші особи, які виконують роботу та перебувають з юридичними особами у трудових відносинах, зобов'язані:

1) не вчиняти та не брати участі у вчиненні корупційних правопорушень, пов'язаних з діяльністю юридичної особи;

2) утримуватися від поведінки, яка може бути розціненою як готовність вчинити корупційне правопорушення, пов'язане з діяльністю юридичної особи;

3) невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про випадки підбурення до вчинення корупційного правопорушення, пов'язаного з діяльністю юридичної особи;

4) невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про випадки вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень іншими працівниками юридичної особи або іншими особами;

5) невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про виникнення реального, потенційного

конфлікту інтересів.

Стаття 62. Антикорупційна програма юридичної особи

1. Антикорупційною програмою юридичної особи є комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи.

2. В обов'язковому порядку антикорупційна програма затверджується керівниками:

1) державних, комунальних підприємств, господарських товариств (у яких державна або комунальна частка перевищує 50 відсотків), де середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує сімдесят мільйонів гривень;

2) юридичних осіб, які є учасниками попередньої кваліфікації, учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України "Про здійснення державних закупівель".

3. Антикорупційна програма затверджується після її обговорення з працівниками юридичної особи. Текст антикорупційної програми повинен перебувати у постійному відкритому доступі для працівників юридичної особи.

4. Положення антикорупційної програми включаються до трудових договорів, правил внутрішнього розпорядку юридичної особи, а також можуть включатися до договорів, які укладаються юридичною особою.

5. В юридичних особах, зазначених у частині другій цієї статті, для реалізації антикорупційної програми запроваджується посада Уповноваженого з антикорупційної програми (далі - Уповноважений), правовий статус якої визначається цим Законом.

Стаття 63. Вимоги до антикорупційної програми юридичної особи

1. Антикорупційна програма юридичних осіб, зазначених у частині другій статті 62 цього Закону, повинна містити:

1) сферу застосування та коло осіб, на які поширюються її положення;

2) вичерпний перелік та опис антикорупційних заходів, стандартів, процедур та порядок їх виконання (застосування), зокрема порядок проведення періодичної оцінки корупційних ризиків у діяльності юридичної особи;

3) норми професійної етики працівників юридичної особи;

4) права і обов'язки працівників та засновників (учасників) юридичної особи у зв'язку із запобіганням і протидією корупції у діяльності юридичної особи;

5) права і обов'язки Уповноваженого як посадової особи, відповідальної за запобігання корупції, та підпорядкованих йому працівників (у разі їх наявності);

6) порядок регулярного звітування Уповноваженого перед засновниками (учасниками) юридичної особи;

7) порядок здійснення належного нагляду, контролю та моніторингу за дотриманням антикорупційної програми у діяльності юридичної особи, а також оцінки результатів здійснення передбачених нею заходів;

8) умови конфіденційності інформування Уповноваженого працівниками про факти підбурення їх до вчинення корупційного правопорушення або про

вчинені іншими працівниками чи особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;

9) процедури захисту працівників, які повідомили інформацію про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;

10) процедуру інформування Уповноваженого працівниками про виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, а також порядок врегулювання виявленого конфлікту інтересів;

11) порядок проведення індивідуального консультування Уповноваженим працівників юридичної особи з питань застосування антикорупційних стандартів та процедур;

12) порядок проведення періодичного підвищення кваліфікації працівників у сфері запобігання і протидії корупції;

13) застосування заходів дисциплінарної відповідальності до працівників, які порушують положення антикорупційної програми;

14) порядок вжиття заходів реагування щодо виявлених фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, зокрема, інформування уповноважених державних органів, проведення внутрішніх розслідувань;

15) порядок внесення змін до антикорупційної програми.

Стаття 64. Правовий статус Уповноваженого

1. Уповноважений є посадовою особою юридичної особи, що призначається відповідно до законодавства про працю керівником юридичної особи або її учасниками (засновниками) у порядку, передбаченому ухваленою антикорупційною програмою.

2. Уповноваженим може бути фізична особа, не молодша тридцяти років, яка має повну вищу економічну або юридичну освіту і яка здатна за своїми діловими та моральними якостями, професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні обов'язки.

3. Не може бути призначена на посаду Уповноваженого особа, яка:

1) має непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість;

2) за рішенням суду визнана недієздатною чи дієздатність якої обмежена;

3) звільнена з посад у державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування за порушення присяги або у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, - протягом трьох років з дня такого звільнення.

4. Несумісною з діяльністю Уповноваженого є робота на посадах, зазначених у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, а також будь-яка інша діяльність, яка створює реальний чи потенційний конфлікт інтересів з діяльністю юридичної особи.

У разі виникнення обставин несумісності Уповноважений у дводенний строк з дня виникнення таких обставин зобов'язаний повідомити про це керівника юридичної особи з одночасним поданням заяви про розірвання трудового договору за власною ініціативою.

5. Уповноважений може бути звільнений з посади достроково в разі:

- 1) розірвання трудового договору за ініціативи Уповноваженого;
- 2) розірвання трудового договору з ініціативи керівника юридичної особи або її засновників (учасників). Особа, яка працює на посаді Уповноваженого в юридичній особі, зазначеній у частині другій статті 62 цього Закону, може бути звільнена за умови надання згоди Національним агентством;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;
 - б) смерті.
6. Про звільнення особи з посади Уповноваженого керівник юридичної особи письмово повідомляє Національне агентство протягом двох робочих днів та забезпечує невідкладне подання нової кандидатури на вказану посаду.

Розділ XI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ АБО ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА УСУНЕННЯ ЇХ НАСЛІДКІВ

Стаття 65. Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення

1. За вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, зазначені в частині першій статті 3 цього Закону, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

У разі вчинення від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою злочину самостійно або у співучасті до юридичної особи у випадках, визначених Кримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

2. Особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

3. З метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення або невиконанню вимог цього Закону в інший спосіб, за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або приписом Національного агентства рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому працює особа, яка вчинила

таке правопорушення, проводиться службове розслідування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Обмеження щодо заборони особі, звільненій з посади у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, встановлюється виключно за вмотивованим рішенням суду, якщо інше не передбачено законом.

5. Особа, якій повідомлено про підозру у вчиненні нею злочину у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом.

Особа, щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, якщо інше не передбачено Конституцією і законами України, може бути відсторонена від виконання службових повноважень за рішенням керівника органу (установи, підприємства, організації), в якому вона працює, до закінчення розгляду справи судом.

У разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення відстороненій від виконання службових повноважень особі відшкодовується середній заробіток за час вимушеного прогулу, пов'язаного з таким відстороненням.

Стаття 66. Відшкодування збитків, шкоди, завданих державі внаслідок вчинення корупційного правопорушення

1. Збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила відповідне правопорушення, в установленому законом порядку.

Стаття 67. Незаконні акти та правочини

1. Нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог цього Закону, підлягають скасуванню органом або посадовою особою, уповноваженою на прийняття чи скасування відповідних актів, рішень, або можуть бути визнані незаконними в судовому порядку за заявою заінтересованої фізичної особи, об'єднання громадян, юридичної особи, прокурора, органу державної влади, зокрема Національного агентства, органу місцевого самоврядування.

Орган або посадова особа надсилає до Національного агентства протягом трьох робочих днів копію прийнятого рішення про скасування або одержаного для виконання рішення суду про визнання незаконними відповідних актів або рішень.

2. Правочин, укладений внаслідок порушення вимог цього Закону, може бути визнаний недійсним.

Стаття 68. Відновлення прав і законних інтересів та відшкодування збитків, шкоди, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок вчинення корупційного правопорушення

1. Фізичні та юридичні особи, права яких порушено внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення і яким завдано мо-

ральної або майнової шкоди, збитків, мають право на відновлення прав, відшкодування збитків, шкоди в установленому законом порядку.

2. Збитки, шкода, завдані фізичній або юридичній особі внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності суб'єкта, який здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції, відшкодовуються з Державного бюджету України в установленому законом порядку. Держава, Автономна Республіка Крим, орган місцевого самоврядування, які відшкодували збитки, шкоду, завдану незаконним рішенням, діями або бездіяльністю суб'єкта, що здійснює заходи щодо запобігання та протидії корупції, мають право зворотної вимоги (регресу) до особи, яка завдала збитків, шкоди, у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами, відшкодуванням моральної шкоди).

Стаття 69. Вилучення незаконно одержаного майна

1. Кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації або спеціальній конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку.

Розділ XII

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 70. Міжнародне співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції

1. Україна відповідно до укладених нею міжнародних договорів здійснює співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції з іноземними державами, міжнародними організаціями, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції.

2. Міжнародна правова допомога та інші види міжнародного співробітництва у справах про корупційні правопорушення здійснюються компетентними органами відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Стаття 71. Міжнародні договори України у сфері запобігання і протидії корупції

1. У разі якщо міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством про запобігання і протидію корупції, застосовуються правила міжнародних договорів.

Стаття 72. Міжнародний обмін інформацією у сфері запобігання і протидії корупції

1. Компетентні органи України можуть надавати відповідним органам іноземних держав та одержувати від них інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, з питань запобігання і протидії корупції з додержанням вимог законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

2. Надання органам іноземних держав інформації з питань, пов'язаних із за-

побіганням і протидією корупції, можливе лише в разі, якщо ці органи та відповідний компетентний орган України можуть установити такий режим доступу до інформації, який унеможливує розкриття інформації для інших цілей чи її розголошення у будь-який спосіб, у тому числі шляхом несанкціонованого доступу.

Стаття 73. Заходи щодо повернення в Україну коштів та іншого майна, одержаних внаслідок корупційних правопорушень, і розпорядження вилученими коштами та іншим майном, одержаними внаслідок корупційних правопорушень

1. Україна здійснює заходи щодо повернення в Україну коштів та іншого майна, одержаних внаслідок корупційних правопорушень, і розпоряджається цими коштами та іншим майном відповідно до законодавства та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Розділ XIII ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через шість місяців з дня набрання ним чинності.

2. Декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період до 1 січня 2015 року подаються до Національного агентства з питань запобігання корупції в обсязі та за формою, передбаченими додатком до Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

3. До приведення у відповідність із цим Законом законодавчі та інші нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.

4. Визнати такими, що втратили чинність:

1) Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404; 2013 р., № 2, ст. 4, № 33, ст. 435; 2014 р., № 10, ст. 119, № 11, ст. 132, № 12, ст. 178, ст. 183, № 20-21, ст. 712, № 22, ст. 816, № 28, ст. 937, № 29, ст. 942; із змінами, внесеними Законом України від 12 серпня 2014 року № 1634-VII);

2) Закон України "Про правила етичної поведінки" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 14, ст. 94).

5. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

а) у частині першій статті 36:

пункт 7-¹ викласти в такій редакції:

"7-¹) укладення трудового договору (контракту), всупереч вимогам Закону України "Про запобігання корупції", встановленим для осіб, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, протягом року з дня її припинення";

б) у пункті 4 частини першої статті 41 слова "Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "Закону України "Про запобігання корупції", а слово "безпосередньому" замінити словом "прямому";

в) у статті 235:

частину першу після слів "на іншу роботу" доповнити словами "у тому числі у зв'язку з повідомленням про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою";

після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

"У разі наявності підстав для поновлення на роботі працівника, який був звільнений у зв'язку із здійсненим ним або членом його сім'ї повідомленням про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою, та за його відмови від такого поновлення орган, який розглядає трудовий спір, приймає рішення про виплату йому компенсації у розмірі шестимісячного середнього заробітку".

У зв'язку з цим частини четверту і п'яту вважати відповідно частинами п'ятою і шостою;

2) у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

а) частину першу статті 21 після слів "адміністративне правопорушення" доповнити словами "крім посадової особи";

б) пункт 5 частини першої статті 24 доповнити абзацом другим такого змісту:

"позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю";

в) частину першу статті 25 після слів "додаткові адміністративні стягнення" доповнити словами "позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю тільки як додаткове";

г) у статті 30:

назву доповнити словами "позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю";

доповнити частинами п'ятою та шостою такого змісту:

"Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом на строк від шести місяців до одного року, незалежно від того, чи передбачене воно в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, коли з урахуванням характеру адміністративного правопорушення, вчиненого за посадою, особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за нею права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом строком на один рік, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу";

г) назву глави 13-А викласти в такій редакції:

"Глава 13-А

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ":

д) статті 172-⁴-172-⁸ викласти в такій редакції:

"**Стаття 172-⁴**. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з ін-

шими видами діяльності

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю -

тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від підприємницької діяльності чи винагороди від роботи за сумісництвом.

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), -

тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від такої діяльності.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", за винятком депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

Стаття 172-⁵. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків

Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка (пожертви) та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

Стаття 172-⁶. Порушення вимог фінансового контролю

Несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Стаття 172-⁷. Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів

-

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка.

1. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. У цій статті під реальним конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень.

Стаття 172-⁸. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень

Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх

інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, -

тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції";

е) у статті 172-⁹:

в абзаці другому слова "від п'ятдесяти до ста двадцяти п'яти" замінити словами "від ста двадцяти п'яти до двохсот п'ятдесяти";

доповнити частиною другою такого змісту:

"Та сама дія, вчинена повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян";

є) доповнити статтею 188-⁴⁶ такого змісту:

"Стаття 188-⁴⁶. Невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції

Невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції щодо усунення порушень законодавства про запобігання і протидію корупції, ненадання інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян";

ж) статтю 221 після цифр "188-⁴⁵" доповнити цифрами "188-⁴⁶";

з) пункт 1 частини першої статті 255 доповнити абзацом такого змісту:

"Національного агентства з питань запобігання корупції (стаття 188-⁴⁶)";

3) Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) доповнити статтею 366-¹ такого змісту:

"Стаття 366-¹. Декларування недостовірної інформації

Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації -

карається позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування";

4) у Господарському кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 18-22, ст. 144):

а) статтю 22 доповнити частиною одинадцятою такого змісту:

"11. Суб'єкт господарювання державного сектора економіки запроваджує антикорупційну програму у порядку, визначеному законом";

б) статтю 24 доповнити частиною шостою такого змісту:

"6. Суб'єкт господарювання комунального сектора економіки запроваджує антикорупційну програму у порядку, визначеному законом";

5) у Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., №№ 40-42, ст. 492):

а) частину другу статті 35 доповнити абзацом другим такого змісту:

"Національне агентство з питань запобігання корупції може бути залучено як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою";

б) абзац третій частини першої статті 60 викласти в такій редакції:

"У справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою обов'язок доказування правомірності прийнятих при цьому рішень, вчинених дій покладається на відповідача";

б) частину другу статті 53 Кодексу адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., №№ 35-37, ст. 446) доповнити абзацом другим такого змісту:

"Національне агентство з питань запобігання корупції може бути залучено як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою";

7) у Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., №№ 9-13, ст. 88):

а) частину першу статті 155 доповнити словами "а про відсторонення від посади члена Національного агентства з питань запобігання корупції - Генера-

льний прокурор України або його заступник";

б) частину першу статті 158 після слова "Прокурор" доповнити словами "а щодо члена Національного агентства з питань запобігання корупції Генеральний прокурор України або його заступник";

в) частину першу статті 480 доповнити пунктом 9 такого змісту:

"9) члена Національного агентства з питань запобігання корупції";

г) пункт 2 частини першої статті 481 після слів "заступникам Генерального прокурора України" доповнити словами "члену Національного агентства з питань запобігання корупції";

8) у Законі України "Про державну службу" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 52, ст. 490; 2011 р., № 41, ст. 416; 2013 р., № 14, ст. 89; 2014 р., № 11, ст. 132):

а) статтю 9 доповнити частиною третьою такого змісту:

"Особливості регулювання правового становища членів і службовців апарату та територіальних органів Національного агентства з питань запобігання корупції визначаються законом";

б) в абзаці третьому статті 12 слова "або на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення" виключити;

в) статтю 13 викласти в такій редакції:

"Стаття 13. Фінансовий контроль

Особа, яка претендує на зайняття посади державного службовця, а також державний службовець подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції";

г) частину першу статті 14 після слів "а також за" доповнити словами "порушення правил професійної етики, інший";

г) у частині шостій статті 15 слова "Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "Законом України "Про запобігання корупції";

д) частину першу статті 16 викласти в такій редакції:

"На державних службовців поширюються вимоги та обмеження, передбачені Законом України "Про запобігання корупції";

е) статтю 16-¹ викласти в такій редакції:

"Стаття 16-¹. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Державні службовці зобов'язані дотримуватися правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених Законом України "Про запобігання корупції";

є) частину четверту статті 22 викласти в такій редакції:

"Відсторонення державного службовця від виконання повноважень за посадою у разі вчинення ним корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, здійснюється у порядку, визначеному Законом України "Про запобігання корупції";

ж) пункт 7 частини першої статті 30 виключити;

з) у частині дванадцятій статті 37 слова "відповідальності за вчинення адміністративного корупційного правопорушення, пов'язаного з порушенням обмежень, передбачених Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "адміністративної відповідальності за вчинене правопорушення, пов'язане з корупцією";

9) у Законі України "Про Конституційний Суд України" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 49, ст. 272; 2006 р., № 41, ст. 355, № 42, ст. 383; 2009 р., № 31, ст. 461; 2010 р., №№ 41-45, ст. 529; 2011 р., № 10, ст. 63; 2013 р., № 14, ст. 89; 2014 р., № 22, ст. 816):

а) у статті 16:

у частині третій слова "Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "Законом України "Про запобігання корупції";

частини четверту - шосту замінити однією частиною такого змісту:

"На суддів Конституційного Суду України поширюються відповідні вимоги та обмеження, встановлені для них Законом України "Про запобігання корупції";

б) доповнити статтю 19-¹ такого змісту:

"Стаття 19-¹. Конфлікт інтересів

Суддя Конституційного Суду України не може брати участь у розгляді, підготовці та прийнятті рішень, виконувати інші повноваження у питаннях, щодо яких у нього наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів.

У разі наявності у судді Конституційного Суду України реального чи потенційного конфлікту інтересів з питань, які розглядаються в рамках конституційного провадження, суддя Конституційного Суду України повинен протягом одного робочого дня письмово поінформувати про це Конституційний Суд України та заявити самовідвід щодо участі у розгляді відповідного питання.

З тих самих підстав відвід судді Конституційного Суду України можуть заявити особи, які є учасниками конституційного провадження.

Відвід має бути вмотивованим і поданим до початку розгляду питання у формі письмової заяви на адресу Конституційного Суду України. Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України зобов'язаний ознайомити учасників засідання із заявою про відвід (самовідвід) судді Конституційного Суду України.

Процесуальна ухвала про відвід (самовідвід) приймається на засіданні Конституційного Суду України.

Примітка. Терміни "реальний конфлікт інтересів", "потенційний конфлікт інтересів" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання корупції";

в) частину третю статті 63 доповнити словами "крім випадків, передбачених частиною першою статті 19-¹ цього Закону, в яких вони зобов'язані утриматись від голосування";

10) у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами):

а) у статті 55:

частину третю доповнити словами "входить до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації)";

абзаци перший - четвертий частини п'ятої замінити одним абзацом такого змісту:

"Повноваження голови районної, обласної, районної у місті ради також вважаються достроково припиненими без припинення повноважень депутата ради в разі звернення з особистою заявою до відповідної ради про складення ним повноважень голови ради".

У зв'язку з цим абзац п'ятий вважати абзацом другим;

б) абзаци перший - четвертий частини четвертої статті 56 замінити одним абзацом такого змісту:

"4. Повноваження заступника голови районної у місті, районної ради, першого заступника, заступника голови обласної ради також вважаються достроково припиненими без припинення повноважень депутата відповідної ради в разі звернення з особистою заявою до відповідної ради про складення ним повноважень заступника (першого заступника) голови ради";

в) доповнити статтю 59-¹ такого змісту:

"Стаття 59-¹. Конфлікт інтересів

1. Сільський, селищний, міський голова, секретар, депутат сільської, селищної, міської ради, голова, заступник голови, депутат районної, обласної, районної у місті ради бере участь у розгляді, підготовці та прийнятті рішень відповідною радою за умови самотійного публічного оголошення про це під час засідання ради, на якому розглядається відповідне питання.

2. Здійснення контролю за дотриманням вимог частини першої цієї статті, надання зазначеним у ній особам консультацій та роз'яснень щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, поводження з майном, що може бути неправомірною вигодою та подарунками, покладається на постійну комісію, визначену відповідною радою.

Примітка. Терміни "реальний конфлікт інтересів", "потенційний конфлікт інтересів", "неправомірна вигода", "подарунок" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання корупції";

г) у статті 79:

у частині першій:

пункт 3-¹ викласти в такій редакції:

"3-¹) набрання законної сили рішенням суду про притягнення його до відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, яким накладено стягнення у виді позбавлення права займати посади або займатися діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування";

пункт 4 виключити;

у частині сьомій:

у пункті 1 слова "частині першій" замінити словами та цифрами "пунктах 1, 2, 5, 6 частини першої";

після пункту 1 доповнити новим пунктом такого змісту:

"2) з підстав, зазначених у пунктах 3, 3-¹ частини першої цієї статті, - з дня, наступного за днем одержання радою або її виконавчим комітетом копії відповідного рішення суду без прийняття рішення відповідної ради".

У зв'язку з цим пункти 2 та 3 вважати відповідно пунктами 3 та 4;

11) у Законі України "Про вибори Президента України" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 20-21, ст. 291; 2011 р., № 23, ст. 160; 2013 р., № 14, ст. 89, № 38, ст. 501; 2014 р., № 4, ст. 61, № 16, ст. 582):

а) у частині другій статті 48 та пункті 5 частини першої статті 51 слова "про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру" замінити словами "особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування";

б) у статті 50:

частину першу викласти в такій редакції:

"1. Декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року початку виборчого процесу, подається кандидатом на пост Президента України (на паперових носіях та в електронному вигляді) за формою, визначеною відповідно до Закону України "Про запобігання корупції";

у частині другій слова "Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, за дорученням" замінити словами "Національне агентство з питань запобігання корупції за зверненням";

у частині третій слова "про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру" замінити словами "особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування";

12) у частині першій статті 62 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 5-6, ст. 30 із наступними змінами):

підпункт "в" пункту 4 виключити;

доповнити пунктом 8 такого змісту:

"8) за рішенням суду Національному агентству з питань запобігання корупції стосовно наявності та стану рахунків, операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності відповідно до Закону України "Про запобігання корупції";

13) у Законі України "Про службу в органах місцевого самоврядування" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 33, ст. 175; 2010 р., № 4, ст. 18; 2013 р., № 14, ст. 89, № 23, ст. 218; 2014 р., № 11, ст. 132):

а) частини третю та четверту статті 5 замінити однією частиною такого змісту:

"Стосовно осіб, які обрані (затверджені) відповідною радою на посади, зазначені в абзаці третьому статті 3 цього Закону, а також стосовно осіб, які претендують на зайняття зазначених в абзаці четвертому статті 3 цього Закону по-

сад в органах місцевого самоврядування, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції";

б) у статті 12:

пункт 4 частини першої виключити;

у частині другій слова "Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "Законом України "Про запобігання корупції";

в) статтю 12-¹ викласти в такій редакції:

"Стаття 12-¹. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані дотримуватися правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених Законом України "Про запобігання корупції";

г) статтю 13 викласти в такій редакції:

"Стаття 13. Фінансовий контроль

Посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції";

г) абзац четвертий частини першої та частину другу статті 20 виключити;

14) пункт 7 частини першої статті 5 Закону України "Про статус депутатів місцевих рад" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 40, ст. 290; 2013 р., № 14, ст. 89; 2014 р., № 11, ст. 132) викласти в такій редакції:

"7) набрання законної сили обвинувальним вироком суду, за яким його засуджено до позбавлення волі, або набрання законної сили рішенням суду, яким його притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, та застосовано покарання або накладено стягнення у виді позбавлення права займати посади або займатися діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування";

15) у Регламенті Верховної Ради України, затвердженому Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., №№ 14-17, ст. 133 із наступними змінами):

а) главу 5 доповнити статтею 31-¹ такого змісту:

"Стаття 31-¹. Обмеження щодо участі в обговоренні питань на пленарному засіданні Верховної Ради у зв'язку з конфліктом інтересів

1. Народний депутат бере участь на пленарних засіданнях в обговоренні питань, щодо яких у нього наявний конфлікт інтересів, за умови публічного оголошення про це під час пленарного засідання Верховної Ради, на якому розглядається відповідне питання";

б) статтю 37 доповнити частиною шостою такого змісту:

"6. Народний депутат бере участь у голосуванні з питань, щодо яких у нього наявний конфлікт інтересів, за умови публічного оголошення про це під час пленарного засідання Верховної Ради, на якому розглядається відповідне пи-

тання";

в) частину другу статті 85 доповнити абзацом другим такого змісту:

"Не може бути обраний до складу тимчасової спеціальної комісії народний депутат, у якого в разі обрання виникне реальний чи потенційний конфлікт інтересів з питань, для підготовки і попереднього розгляду яких утворюється відповідна комісія. Народний депутат, кандидатура якого запропонована депутатською фракцією (депутатською групою) до складу тимчасової спеціальної комісії, зобов'язаний повідомити Верховну Раду про неможливість брати участь у роботі тимчасової спеціальної комісії за наявності зазначеної підстави";

г) частину третю статті 87 доповнити абзацами шостим та сьомим такого змісту:

"5) матиме у разі обрання інший реальний чи потенційний конфлікт інтересів з питань, для розслідування яких створюється відповідна комісія.

Не може бути обраний до складу тимчасової слідчої комісії народний депутат, у якого в разі обрання виникне реальний чи потенційний конфлікт інтересів з питань, для розслідування яких утворюється вказана комісія";

г) у статті 173:

частину четверту викласти в такій редакції:

"4. Кандидат на посаду спеціального прокурора чи спеціального слідчого подає до Верховної Ради особову картку, декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за попередній рік";

частину шосту доповнити абзацом другим такого змісту:

"Не може бути обраною до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії особа, у якої в разі обрання виникне реальний чи потенційний конфлікт інтересів у зв'язку з проведенням розслідування, для проведення якого утворюється відповідна комісія. Особа, кандидатура якої запропонована депутатською фракцією (депутатською групою) до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії, зобов'язана повідомити відповідний комітет та Верховну Раду про неможливість брати участь у роботі спеціальної тимчасової слідчої комісії за наявності зазначеної підстави";

16) у Законі України "Про судоустрій і статус суддів" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., №№ 41-45, ст. 529; 2013 р., № 14, ст. 89, № 38, ст. 501; 2014 р., № 11, ст. 132, № 23, ст. 870):

а) у частині четвертій статті 54:

у пункті 6 слова "Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "Законом України "Про запобігання корупції";

пункт 7 викласти в такій редакції:

"7) подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції";

б) статтю 56 доповнити частиною другою такого змісту:

"2. Для розроблення проекту Кодексу суддівської етики, змін до нього, консультування суддів, суддів у відставці, щодо вирішення проблемних питань і надання рекомендацій щодо етичної поведінки суддів, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у їх діяльності, запобігання одержанню неправомір-

ної вигоди чи заборонених законом подарунків, поведження з ними діє комісія з питань суддівської етики.

Комісію з питань суддівської етики утворює і положення про неї затверджує Рада суддів України. Комісія з питань суддівської етики діє на громадських засадах. Її діяльність забезпечує апарат Ради суддів України";

в) у частині першій статті 67:

пункт 8 виключити;

після абзацу одинадцятого доповнити новим абзацом такого змісту:

"Кандидат на посаду судді також подає до Національного агентства з питань запобігання корупції в порядку, визначеному Законом України "Про запобігання корупції", декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування".

У зв'язку з цим абзаци дванадцятий та тринадцятий вважати відповідно абзацами тринадцятим та чотирнадцятим;

г) у пункті 7 частини четвертої статті 75 слова "Законом України "Про заходи запобігання і протидії корупції" замінити словами "Законом України "Про запобігання корупції";

г) пункт 6 частини першої статті 83 викласти в такій редакції:

"б) несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції";

д) у статті 127:

пункт 6-¹ частини п'ятої викласти в такій редакції:

"6-¹) здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, Голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників, приймає рішення про врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності вказаних осіб (крім випадків, коли конфлікт інтересів має бути врегульований у порядку, визначеному процесуальним законодавством)";

після частини п'ятої доповнити новою частиною такого змісту:

"б. У разі виникнення у суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегулюється в порядку, визначеному процесуальним законодавством), Голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України реального чи потенційного конфлікту інтересів вони зобов'язані не пізніше наступного робочого дня з моменту виникнення у письмовій формі повідомити про це Раду суддів України".

У зв'язку з цим частини шосту - дев'яту вважати відповідно частинами сьомою - десятою;

17) у Законі України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 35-36, ст. 491; 2013 р., № 14, ст. 89):

а) у пункті 7 частини першої статті 37, пункті 6 частини першої статті

38, пункті 6 частини першої статті 39 слова "про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру" замінити словами "особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування";

б) частину першу статті 43 викласти в такій редакції:

"1. Декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року початку виборчого процесу, подається кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови за формою, визначеною відповідно до Закону України "Про запобігання корупції";

18) частину шосту статті 6 Закону України "Про доступ до публічної інформації" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 32, ст. 314; 2013 р., № 14, ст. 89; 2014 р., № 11, ст. 132) викласти в такій редакції:

"6. Не належать до інформації з обмеженим доступом відомості, зазначені у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поданій відповідно до Закону України "Про запобігання корупції", крім відомостей, зазначених в абзаці четвертому частини першої статті 47 вказаного Закону";

19) статтю 19 Закону України "Про центральні органи виконавчої влади" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 38, ст. 385; 2014 р., № 13, ст. 223) доповнити частиною шостою та приміткою такого змісту:

"6. У разі виникнення у керівника центрального органу виконавчої влади реального чи потенційного конфлікту інтересів він зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня письмово поінформувати про це міністра, який спрямовує та координує відповідний центральний орган виконавчої влади, крім керівника центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом, який зобов'язаний поінформувати у вказаному випадку Кабінет Міністрів України.

За результатами розгляду зазначеної інформації міністр, який спрямовує та координує відповідний центральний орган виконавчої влади, а у випадках виникнення конфлікту інтересів у керівника центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом - Кабінет Міністрів України приймає рішення про здійснення заходів із врегулювання конфлікту інтересів відповідного керівника центрального органу виконавчої влади та здійснює контроль за їх реалізацією.

Примітка. Терміни "реальний конфлікт інтересів", "потенційний конфлікт інтересів" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання корупції";

20) у Законі України "Про вибори народних депутатів України" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 10-11, ст. 73; 2014 р., № 22, ст. 794):

а) у пункті 7 частини першої статті 54, пункті 5 частини першої та пункті 3 частини другої статті 55, частині одинадцятій статті 107 слова "про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру" замінити словами "особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування";

б) частину першу статті 57 викласти в такій редакції:

"1. Декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року початку виборчого процесу, подається кандидатом у депутати за формою, визначеною відповідно до Закону

України "Про запобігання корупції";

21) у Законі України "Про Кабінет Міністрів України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 13, ст. 222, № 22, ст. 816):

а) у частині четвертій статті 7 слова "Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" замінити словами "Законом України "Про запобігання корупції";

б) доповнити статтею 45-¹ такого змісту:

"Стаття 45-¹. Конфлікт інтересів

1. Член Кабінету Міністрів України не повинен використовувати своє посадове становище в приватних інтересах.

2. У разі виникнення у члена Кабінету Міністрів України реального чи потенційного конфлікту інтересів він зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня письмово поінформувати про це Кабінет Міністрів України.

3. Член Кабінету Міністрів України не може брати участь у розгляді, підготовці та прийнятті рішень, виконувати інші повноваження у питаннях, щодо яких у нього наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів.

4. У разі неможливості врегулювання конфлікту інтересів члена Кабінету Міністрів України у спосіб, передбачений частиною третьою цієї статті, та усунення ним конфлікту інтересів самостійно Прем'єр-міністр України звертається до Верховної Ради України з поданням про звільнення з посади вказаного члена Кабінету Міністрів України (стосовно Міністра закордонних справ України та Міністра оборони України таке подання вноситься за згодою Президента України).

Примітка. Терміни "реальний конфлікт інтересів", "потенційний конфлікт інтересів", "приватний інтерес" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання корупції";

22) пункт 1 частини першої статті 17 Закону України "Про здійснення державних закупівель" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 24, ст. 883) доповнити пунктом 1-¹ такого змісту:

"1-¹) відомості про юридичну особу, яка є учасником або учасником попередньої кваліфікації, внесено до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, або зазначена юридична особа не має антикорупційної програми та (або) уповноваженого з антикорупційної програми юридичної особи".

6. Кабінету Міністрів України:

1) у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом забезпечити прийняття Положення про конкурс з відбору кандидатів на посади членів Національного агентства з питань запобігання корупції та Регламент роботи відповідної конкурсної комісії;

2) у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Законом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом, крім передбачених підпунктом 1 цього пункту;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення у відповідність із цим Законом нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; створити Національне агентство з питань запобігання корупції.

Президент України
м. Київ
14 жовтня 2014 року
№ 1700-VII

П. ПОРОШЕНКО

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Національне антикорупційне бюро України

Цей Закон визначає правові основи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро України.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Статус Національного антикорупційного бюро України

1. Національне антикорупційне бюро України (далі - Національне бюро) є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

2. Національне бюро утворюється Президентом України відповідно до цього та інших законів України.

Стаття 2. Правова основа діяльності Національного бюро

1. Правову основу діяльності Національного бюро становлять Конституція України, міжнародні договори України, цей та інші закони України, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти.

Стаття 3. Основні принципи діяльності Національного бюро

1. Основними принципами діяльності Національного бюро є:

- 1) верховенство права;
- 2) повага та дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- 3) законність;
- 4) безсторонність та справедливість;
- 5) незалежність Національного бюро та його працівників;
- 6) підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом дер-

жавним органам;

- 7) відкритість для демократичного цивільного контролю;
- 8) політична нейтральність і позапартійність;
- 9) взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями.

Стаття 4. Гарантії незалежності Національного бюро

1. Незалежність Національного бюро у його діяльності гарантується:

- 1) особливим порядком конкурсного відбору Директора Національного бюро та вичерпним переліком підстав припинення повноважень Директора Національного бюро, які визначені цим Законом;
- 2) конкурсними засадами відбору інших працівників Національного бюро, їх особливим правовим та соціальним захистом, належними умовами оплати праці;
- 3) установленим законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національного бюро;
- 4) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки працівників Національного бюро, їх близьких родичів, майна;
- 5) іншими засобами, визначеними цим Законом.

2. Використання Національного бюро в партійних, групових чи особистих інтересах не допускається. Діяльність політичних партій у Національному бюро забороняється.

3. Забороняється незаконне втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших фізичних або юридичних осіб у діяльність Національного бюро.

Будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення тощо, спрямовані до Національного бюро чи його працівників, які стосуються питань досудового розслідування у конкретному кримінальному провадженні і не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, є неправомірними та не підлягають виконанню. У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник Національного бюро невідкладно інформує про це в письмовій формі Директора Національного бюро.

Стаття 5. Загальна структура і чисельність Національного бюро

1. Національне бюро складається з центрального і територіальних управлінь, які є юридичними особами публічного права.

Центральне управління Національного бюро безпосередньо здійснює покладені на Національне бюро завдання, координує та контролює діяльність територіальних управлінь.

2. Для забезпечення виконання завдань Національного бюро утворюються такі його територіальні управління:

- 1) територіальне управління, яке знаходиться у місті Львів та поширює свою діяльність на Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську області;
- 2) територіальне управління, яке знаходиться у місті Хмельницький та по-

ширює свою діяльність на Вінницьку, Житомирську, Рівненську, Хмельницьку, Чернівецьку області;

3) територіальне управління, яке знаходиться у місті Миколаїв та поширює свою діяльність на Кіровоградську, Миколаївську, Одеську області;

4) територіальне управління, яке знаходиться у місті Мелітополь та поширює свою діяльність на Автономну Республіку Крим, Запорізьку, Херсонську області, місто Севастополь;

5) територіальне управління, яке знаходиться у місті Полтава та поширює свою діяльність на Дніпропетровську, Полтавську, Сумську, Харківську області;

6) територіальне управління, яке знаходиться у місті Краматорськ та поширює свою діяльність на Донецьку і Луганську області;

7) територіальне управління, яке знаходиться у місті Київ та поширює свою діяльність на місто Київ, Київську, Черкаську та Чернігівську області.

3. Структура, штатна чисельність територіальних управлінь та положення про них затверджуються Директором Національного бюро.

4. До структури центрального та територіальних управлінь Національного бюро входять інформаційно-аналітичні, оперативно-розшукові та оперативно-технічні, слідчі підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи.

5. Гранична чисельність центрального та територіальних управлінь Національного бюро становить 700 осіб, у тому числі не більше 200 осіб начальницького складу.

Стаття 6. Директор Національного бюро

1. Керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду за згодою Верховної Ради України та звільняється з посади Президентом України в порядку, визначеному цим Законом. Верховна Рада України за наявності підстав, визначених пунктами 6-10 абзацу другої частини четвертої цієї статті, за пропозицією не менш як однієї третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України може висловити недовіру Директору Національного бюро, що має наслідком його відставку з посади.

2. Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи за фахом не менше ніж 10 років, досвід роботи на керівних посадах в органах влади, установах, організаціях або міжнародних організаціях не менше ніж п'ять років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка впродовж двох років до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття цієї посади, незалежно від тривалості, входила до складу керівних органів політичної партії або знаходилася у трудових чи інших договірних відносинах з полі-

тичною партією.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не відповідає обмеженням, передбаченим частиною першою статті 13 цього Закону.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не пройшла перевірку у порядку, встановленому Законом України "Про очищення влади", з метою відновлення довіри до влади та створення умов для побудови нової системи органів влади відповідно до європейських стандартів.

3. Директор Національного бюро призначається строком на сім років. Одна і та ж особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.

4. Повноваження Директора Національного бюро припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень або смертю, а також у разі висловлення Верховною Радою України недовіри Директору Національного бюро, що має наслідком його відставку з посади.

Директор Національного бюро звільняється з посади в разі:

1) подання письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням;

2) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;

3) досягнення шістдесяти п'яти років;

4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

5) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;

6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього;

7) припинення його громадянства України або виїзду на постійне місце проживання за межі України;

8) невідповідності обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України "Про запобігання корупції", встановленим рішенням суду, що набрало законної сили;

9) невчасного подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

10) набуття громадянства іншої держави.

Директора Національного бюро не може бути звільнено, а указ Президента України про його призначення не може бути скасовано, крім підстав, зазначених у цій частині.

Стаття 7. Порядок конкурсного відбору та призначення Директора Національного бюро

1. Кандидати на посаду Директора Національного бюро визначаються комісією з проведення конкурсу на зайняття посади Директора Національного бюро (далі - Конкурсна комісія) відповідно до результатів відкритого конкурсного відбору на зайняття цієї посади (далі - конкурс). Участь у конкурсі можуть бра-

ти особи, що відповідають вимогам, визначеним у частині другій статті 6 цього Закону.

2. Організацію та проведення конкурсу здійснює Конкурсна комісія.

3. До складу Конкурсної комісії входять:

- 1) три особи, яких визначає Президент України;
- 2) три особи, яких визначає Кабінет Міністрів України;
- 3) три особи, яких визначає Верховна Рада України.

Членами Конкурсної комісії можуть бути особи, які мають бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. Не можуть бути членами Комісії особи, зазначені в пунктах 1-3 частини першої статті 13 цього Закону, та особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до Закону України "Про запобігання корупції".

Конкурсна комісія вважається повноважною в разі затвердження в її складі не менше шести осіб.

4. Рішення Конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні Конкурсної комісії проголосувало не менше п'яти членів Конкурсної комісії.

5. Голова та секретар Конкурсної комісії обираються нею з числа членів Конкурсної комісії.

Засідання Конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації та журналістів. Забезпечується відео- та аудіофіксація і трансляція у режимі реального часу відповідної відео- та аудіоінформації із засідань Конкурсної комісії на Офіційному інтернет-представництві Президента України.

Інформація про час та місце проведення засідання Конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Президента України не пізніше ніж за 48 години до його початку.

Роботу Конкурсної комісії забезпечує орган, що здійснює забезпечення діяльності Президента України.

6. Конкурсна комісія:

- 1) розміщує оголошення про умови та строки проведення конкурсу;
- 2) розглядає документи, подані кандидатами на посаду Директора Національного бюро; відбирає із загального числа кандидатів трьох осіб, які, згідно з обґрунтованим рішенням Конкурсної комісії, мають найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків Директора Національного бюро; проводить на своєму засіданні співбесіду з трьома відібраними кандидатами;

3) відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, трьох кандидатів, що відповідають вимогам, які ставляться до Директора Національного бюро, та згідно з обґрунтованим рішенням Конкурсної комісії мають найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків Директора Національного бюро;

4) оприлюднює інформацію про кандидатів, які подали заяву на участь у конкурсі, а також рішення Конкурсної комісії про відбір трьох кандидатів для подання їх кандидатур на розгляд Президента України;

5) проводить повторний конкурс у разі відхилення усіх кандидатів у зв'язку з їх невідповідністю вимогам, що ставляться до Директора Національного бюро, або непроходженням ними спеціальної перевірки.

7. Не пізніше ніж за два місяці до завершення строку повноважень Директора Національного бюро або упродовж 14 днів з дня дострокового припинення його повноважень (звільнення) у порядку, встановленому цим Законом, формується Конкурсна комісія.

Конкурсна комісія розміщує оголошення про умови та строки проведення конкурсу на зайняття посади Директора Національного бюро в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Президента України.

8. Особа, яка претендує на участь у конкурсі, подає у визначений в оголошенні строк такі документи:

1) заяву про участь у конкурсі з наданням згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України "Про запобігання корупції" та на обробку персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

2) автобіографію, що містить: прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), членство у політичних партіях, у тому числі в минулому, наявність трудових або будь-яких інших договірних відносин з політичною партією упродовж року, що передує поданню заяви (незалежно від тривалості), контактний номер телефону та адресу електронної пошти, відомості про наявність чи відсутність судимості;

3) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за рік, що передує року, в якому було оприлюднено оголошення про конкурс, за формою, що визначена Законом України "Про запобігання корупції";

4) інші документи, передбачені законами України "Про державну службу", "Про запобігання корупції".

Відомості з поданих відповідно до цієї частини документів підлягають оприлюдненню упродовж трьох робочих днів після закінчення строку подання заяв на конкурс на офіційному веб-сайті Президента України, крім відомостей, які відповідно до Закону України "Про запобігання корупції" віднесені до інформації з обмеженим доступом та відомостей про контактний номер телефону, адресу електронної пошти кандидата.

9. Спеціальна перевірка проводиться щодо трьох кандидатів, відібраних Конкурсною комісією для подання їх кандидатур на розгляд Президенту України.

10. Відібрані Конкурсною комісією три кандидати подаються на розгляд Президенту України для визначення одного.

Президент України протягом десяти днів з дня внесення на його розгляд Конкурсною комісією відповідного подання вносить на розгляд Верховної Ради України подання про надання згоди на призначення Директором Національного бюро визначеної ним кандидатури.

Після надання згоди Верховною Радою України щодо призначення Директора Національного бюро Президент України видає відповідний указ.

У разі ненадання Верховною Радою України згоди на призначення кандидата на посаду Директора Національного бюро Президент України вносить на розгляд Верховної Ради України для надання такої згоди іншу визначену ним кандидатуру з урахуванням відібраних Конкурсною комісією.

У разі якщо Верховна Рада України не надала згоди на призначення жодного з кандидатів, Конкурсна комісія проводить повторний конкурс.

Стаття 8. Повноваження Директора Національного бюро

1. Директор Національного бюро:

1) несе відповідальність за діяльність Національного бюро, зокрема законність здійснюваних Національним бюро оперативно-розшукових заходів, досудового розслідування, додержання прав і свобод осіб;

2) організовує роботу Національного бюро, визначає обов'язки першого заступника, заступників Директора Національного бюро;

3) координує і контролює діяльність його центрального та територіальних управлінь;

4) затверджує структуру та штатну чисельність центрального та територіальних управлінь Національного бюро;

5) видає у межах повноважень накази і розпорядження, дає доручення, які є обов'язковими для виконання працівниками Національного бюро;

6) призначає на посади та звільняє з посад першого заступника та двох заступників Директора Національного бюро, працівників центрального управління, директорів та заступників директорів територіальних управлінь Національного бюро;

7) затверджує перспективні, поточні та оперативні плани роботи Національного бюро;

8) встановлює порядок реєстрації, оброблення, зберігання та знищення відповідно до законодавства отриманої Національним бюро інформації; вживає заходи із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Національне бюро;

9) визначає порядок заохочення осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро;

10) вирішує питання про заохочення та накладення дисциплінарних стягнень на працівників Національного бюро згідно з рішенням Дисциплінарної комісії Національного бюро;

11) у встановленому законодавством порядку присвоює ранги державних службовців працівникам Національного бюро та спеціальні звання особам начальницького складу, вносить Президенту України подання про присвоєння рангів державних службовців та спеціальних звань вищого начальницького складу Національного бюро;

12) вносить у встановленому порядку пропозиції щодо вдосконалення за-

конодавства з питань, що належать до компетенції Національного бюро;

13) представляє Національне бюро у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо;

14) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України;

15) забезпечує відкритість та прозорість діяльності Національного бюро відповідно до цього Закону; звітує про діяльність Національного бюро в порядку, визначеному цим Законом;

16) надає дозвіл на використання коштів фонду спеціальних оперативно-розшукових та слідчих дій Національного бюро;

17) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів.

Стаття 9. Директори територіальних управлінь Національного бюро

1. Директори територіальних управлінь Національного бюро призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Національного бюро.

2. Директор територіального управління Національного бюро:

1) організовує роботу відповідного територіального управління щодо виконання повноважень Національного бюро, наказів і розпоряджень Директора Національного бюро;

2) призначає на посади та звільняє з посад працівників відповідного територіального управління, крім тих, які призначаються Директором Національного бюро;

3) вносить Директору Національного бюро подання про присвоєння у встановленому законодавством порядку спеціальних звань особам начальницького складу та рангів державних службовців працівникам відповідного територіального управління;

4) вносить Директору Національного бюро пропозиції щодо структури та штатної чисельності відповідного територіального управління;

5) видає у межах своїх повноважень накази і розпорядження;

б) виконує інші повноваження, передбачені законодавством.

Стаття 10. Працівники Національного бюро

1. До працівників Національного бюро належать особи начальницького складу, державні службовці та інші працівники, які працюють за трудовими договорами в Національному бюро.

Особами начальницького складу є працівники підрозділів швидкого реагування, захисту учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників відповідно до цього Закону, оперативних підрозділів Національного бюро.

2. Час проходження служби в Національному бюро зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби відповідно до закону.

3. На службу до Національного бюро приймаються на конкурсній, доброві-

льній, контрактній основі громадяни України, які спроможні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, віком, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я ефективно виконувати відповідні службові обов'язки. Кваліфікаційні вимоги до професійної придатності визначаються Директором Національного бюро. Призначення на посади у Національному бюро здійснюється виключно за результатами відкритого конкурсу, що проводиться в порядку, визначеному Національним бюро.

4. На осіб начальницького складу Національного бюро поширюється положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ та Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України.

5. Трудові відносини працівників Національного бюро регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами). На спеціалістів Національного бюро, які не мають спеціальних звань, поширюється дія Закону України "Про державну службу". Посади спеціалістів Національного бюро відносяться до відповідних категорій посад працівників апарату міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, їх територіальних органів у порядку, встановленому законодавством.

6. Працівники Національного бюро регулярно, але не рідше одного разу на два роки, проходять обов'язкове підвищення кваліфікації.

Стаття 11. Спеціальні звання осіб начальницького складу Національного бюро

1. Особам начальницького складу Національного бюро встановлюються такі спеціальні звання:

1) середній начальницький склад:

лейтенант Національного антикорупційного бюро України;

старший лейтенант Національного антикорупційного бюро України;

капітан Національного антикорупційного бюро України;

2) старший начальницький склад:

майор Національного антикорупційного бюро України;

підполковник Національного антикорупційного бюро України;

полковник Національного антикорупційного бюро України;

3) вищий начальницький склад:

генерал-майор Національного антикорупційного бюро України.

2. Присвоєння і позбавлення спеціальних звань, а також пониження і поновлення у спеціальному званні здійснюються в установленому порядку.

Стаття 12. Присяга осіб начальницького складу Національного бюро

1. Громадяни України, які вперше зараховуються на посади начальницького складу Національного бюро та у відповідних випадках пройшли встановлений строк випробування, складають присягу такого змісту:

"Я (прізвище, ім'я, по батькові), вступаючи на службу до Національного антикорупційного бюро України, усвідомлюючи свою високу відповідальність, клянуся завжди залишатися відданим Українському народові, неухильно додержуватися Конституції та законів України, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честь держави, бути чесним, сум-

лінним і дисциплінованим, зберігати державну та іншу охоронювану законом таємницю".

2. Особа начальницького складу Національного бюро підписує текст присяги, який зберігається в її особовій справі. Порядок складення присяги визначається Директором Національного бюро.

Стаття 13. Обмеження стосовно працівників Національного бюро

1. Особа не може бути призначена на посаду в Національному бюро, якщо вона:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або її дієздатність обмежена;
- 2) має судимість за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи), або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення, або притягалася судом до відповідальності за вчинення умисного злочину;
- 3) відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;
- 4) має громадянство іншої держави;
- 5) у разі призначення буде безпосередньо підпорядкована особі, яка є її близькою особою відповідно до Закону України "Про запобігання корупції";
- 6) не пройшла спеціальну перевірку;
- 7) не пройшла перевірку і стосовно неї встановлено заборону відповідно до Закону України "Про очищення влади";
- 8) не подала декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

2. Працівники Національного бюро не мають права:

- 1) бути членами чи брати участь у створенні чи діяльності політичних партій, організувати або брати участь у страйках;
- 2) бути повіреними третіх осіб у справах Національного бюро;
- 3) використовувати Національне бюро, його працівників та майно у партійних, групових чи особистих інтересах.

На працівників Національного бюро поширюються інші обмеження та вимоги, встановлені Законом України "Про запобігання корупції".

При призначенні на посаду у Національному бюро особа повідомляється про можливість проведення щодо неї перевірки на доброчесність та моніторингу способу життя.

3. У разі виникнення у працівника Національного бюро конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень він повинен негайно повідомити про це свого безпосереднього керівника. Такий керівник зобов'язаний вжити усіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання чи усунення конфлікту інтересів шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншому працівнику Національного бюро, особистого виконання цього завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

Примітка. Термін "конфлікт інтересів" у цій статті вживається у значенні,

передбаченому Законом України "Про запобігання корупції".

Стаття 14. Стажування працівників Національного бюро

1. Особи, які не мають попереднього досвіду роботи в державних органах на посадах, пов'язаних з оперативно-розшуковою діяльністю, проведенням досудового розслідування, після проходження конкурсу на зайняття посади слідчого або оперативного працівника проходять обов'язкове стажування в Національному бюро строком від шести місяців до одного року.

2. Порядок стажування в Національному бюро визначається положенням, яке затверджується Директором Національного бюро.

3. Особа може бути звільнена з посади Національного бюро за підсумками стажування, якщо вона не відповідає вимогам щодо працівників Національного бюро.

Стаття 15. Відрядження прокурорів та інших осіб до Національного бюро та відрядження працівників Національного бюро до інших органів

1. До Національного бюро відряджаються прокурори для виконання повноважень прокурора під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро.

Порядок відрядження до Національного бюро прокурорів визначається Законом України "Про прокуратуру" та цим Законом.

2. До Національного бюро може бути відряджено працівників інших державних органів, установ, організацій із залишенням їх на службі у відповідних органах, установах, організаціях або з переведенням у штат Національного бюро, з метою виконання обов'язків, які вимагають спеціальних знань та навичок.

3. Працівники Національного бюро можуть бути відряджені до інших державних органів, установ і організацій для виконання завдань, визначених цим Законом, із залишенням у штаті Національного бюро.

4. Порядок відрядження до Національного бюро працівників інших державних органів, установ, організацій, а також перелік посад, які можуть бути заміщені в цих державних органах, установах і організаціях працівниками Національного бюро, визначається в установленому законодавством порядку.

Стаття 16. Обов'язки Національного бюро

1. Національне бюро:

1) здійснює оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

2) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

3) вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро, здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт;

4) взаємодіє з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків;

5) здійснює інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро;

6) забезпечує особисту безпеку працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях;

7) забезпечує на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення;

8) звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;

9) здійснює міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Стаття 17. Права Національного бюро

1. Національному бюро та його працівникам для виконання покладених на них обов'язків надається право:

1) заводити оперативно-розшукові справи на підставі постанови, що затверджується начальником відповідного підрозділу Національного бюро, та здійснювати на підставах і в порядку, установлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;

2) витребувати в установленому законом порядку через прокурора від інших правоохоронних органів оперативні матеріали та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро;

3) витребувати в установленому законом порядку за рішенням Директора Національного бюро від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, витрати, зобов'язання фінансового характеру посадових осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном, а також безкоштовно одержувати інформацію з питань, що належать до компетенції Національного бюро, з автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування. Використання цієї інформації здійснюється Національним бюро із дотриманням законодавства про захист персональних даних. Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані протягом трьох робочих днів надати відповідну інформацію. У разі неможливості надання інформації у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації до десяти днів;

4) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопо-

рушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

5) на підставі відповідного рішення суду та письмової вимоги Директора Національного бюро або його заступника отримувати від банків, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію і документи про операції, рахунки, вклади, угоди фізичних та юридичних осіб. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених законом. Отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, здійснюється в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про депозитарну систему України". Суб'єкти, яким адресовано зазначену вимогу, зобов'язані протягом трьох робочих днів надати відповідну інформацію та/або документи. У разі неможливості надання інформації у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації до десяти днів;

6) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

7) залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах з питань міжнародної співпраці, кваліфікованих спеціалістів та експертів з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень Національного бюро;

8) за письмовим рішенням Директора Національного бюро або його заступника, погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників;

9) за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника входити безперешкодно за службовим посвідченням до державних органів, органів місцевого самоврядування, військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України та зони митного контролю;

10) використовувати з наступним відшкодуванням завданих збитків транспортні засоби, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги;

11) надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій;

12) здійснювати співробітництво з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності та конфіденційності цих

відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро.

Контроль за ефективністю використання коштів на зазначені цілі здійснює Рахункова палата України;

13) за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України;

14) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

15) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України "Про міліцію";

16) видавати в разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку;

17) здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування на підставі законів та міжнародних договорів України;

18) виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних.

2. Національне бюро може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укладати угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо.

3. Національне бюро може створювати та брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до цього закону та інших законодавчих актів та міжнародних договорів України, залучати до роботи іноземних експертів у боротьбі з корупцією, мати інші повноваження, пов'язані з виконанням нею своїх обов'язків.

Стаття 18. Застосування засобів впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї

1. Працівники Національного бюро мають право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю під час виконання службових обов'язків у випадках, на умовах та в порядку, передбачених Законом України "Про міліцію".

Стаття 19. Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення

1. Для отримання заяв і повідомлень, у тому числі анонімних, про кримінальні правопорушення в Національному бюро створюється спеціальна телефонна лінія та забезпечується можливість подання таких повідомлень через офіційний веб-сайт Національного бюро в мережі Інтернет та засобами електронного зв'язку.

2. Анонімні заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення розглядаються Національним бюро за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані та може бути перевірена.

3. Порядок реєстрації, обліку та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесених законом до підслідності Національного бюро, визначається Директором Національного бюро.

Стаття 20. Відповідальність працівників Національного бюро

1. Працівники Національного бюро самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень. Вони зобов'язані відмовитися від виконання будь-яких наказів, розпоряджень або вказівок, які суперечать законодавству, а також вжити інших заходів, передбачених законом.

2. Працівники Національного бюро за свої протиправні дії чи бездіяльність несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність.

3. У разі порушення працівником Національного бюро під час виконання ним своїх службових обов'язків прав чи свобод особи Національне бюро вживає в межах своєї компетенції заходів із поновлення цих прав і свобод, відшкодування завданої матеріальної і моральної шкоди, притягнення винних до юридичної відповідальності.

Стаття 21. Правовий захист працівників Національного бюро та інших осіб

1. Працівники Національного бюро під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом. Ніхто, за винятком уповноважених посадових осіб державних органів у передбачених законами випадках, не має права втручатися в їхню законну діяльність. В інтересах забезпечення особистої безпеки працівників Національного бюро та членів їхніх сімей не допускається розголошення в засобах масової інформації відомостей про місце проживання цих осіб. Відомості про проходження служби працівниками Національного бюро надаються з дозволу Директора Національного бюро або його заступника.

2. У разі затримання працівника Національного бюро або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, його тримають окремо від інших осіб.

3. Під захистом держави перебувають особи, які добровільно, у тому числі на договірних засадах, надають допомогу Національному бюро у здійсненні повноважень. Незаконне розголошення даних про таких осіб, а також інші правопорушення стосовно цих осіб та їх близьких осіб, вчинені у зв'язку з відносинами з Національним бюро, тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

4. Працівник Національного бюро, який відповідно до цього Закону повідомив про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Національного бюро, не може бути звільнений з посади або бути змушений до такого звільнення, притягнутий до відповідальності чи іншим чином переслідуватися за таке повідомлення, крім випадку притягнення до відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Посадовим особам Національного бюро забороняється розголошувати відомості про працівників Національного бюро, які повідомили про порушення.

Стаття 22. Соціальний захист працівників Національного бюро

1. Держава забезпечує соціальний захист працівників Національного бюро відповідно до Конституції України, цього Закону та інших актів законодавства.

2. Особам начальницького складу Національного бюро при звільненні із служби за віком, після закінчення строку договору (контракту), за станом здоров'я, у зв'язку із скороченням штатів або з організаційними заходами в разі неможливості використання на службі виплачується грошова допомога у розмірі 50 відсотків місячного розміру оплати праці (грошового забезпечення) за кожний повний календарний рік служби. Особам начальницького складу Національного бюро, звільненим із служби через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, виплачується грошова допомога у розмірі 25 відсотків місячного розміру оплати праці (грошового забезпечення) за кожний повний календарний рік служби. Особам начальницького складу Національного бюро, звільненим з роботи за службовою невідповідністю, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, грошова допомога не виплачується.

3. У разі загибелі (смерті) особи начальницького складу або працівника Національного бюро під час виконання службових обов'язків сім'ї загиблого (померлого), а в разі її відсутності його батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога в розмірі десятирічного розміру оплати праці (грошового забезпечення) за останньою посадою, яку він займав, у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

4. У разі поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного особі начальницького складу або працівнику Національного бюро під час виконання службових обов'язків, а також інвалідності, що настала в період проходження служби або не пізніше ніж через три місяці після звільнення із служби чи після закінчення цього строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період роботи в Національному бюро, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, залежно від ступеня втрати працездатності йому виплачується одноразова грошова допомога в розмірі до п'ятирічного розміру оплати праці (грошового забезпечення) за останньою посадою в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Визначення ступеня втрати працездатності особою начальницького складу або працівником Національного бюро у період роботи в Національному бюро у кожному випадку ушкодження здоров'я здійснюється в індивідуальному порядку відповідно до законодавства.

5. Якщо працівник Національного бюро або члени його сім'ї одночасно

мають право на отримання одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених цією статтею, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими законами, виплата відповідних грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором особи, яка має право на отримання таких виплат.

6. Шкода, завдана майну працівника Національного бюро чи майну членів його сім'ї у зв'язку з виконанням службових обов'язків, відшкодовується в повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України з наступним стягненням цієї суми з винуватих осіб у порядку, встановленому законом.

7. Інші питання соціального захисту державних службовців та інших працівників Національного бюро регулюються законодавством про працю і державну службу.

Стаття 23. Оплата праці працівників Національного бюро

1. Умови грошового забезпечення осіб начальницького складу та оплата праці державних службовців Національного бюро визначаються відповідно до законодавства та повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням специфіки, інтенсивності та особливого характеру роботи, забезпечувати добір до Національного бюро висококваліфікованих кадрів, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності, компенсувати фізичні та інтелектуальні затрати працівників.

2. На осіб начальницького складу Національного бюро поширюються умови грошового забезпечення, передбачені для працівників органів внутрішніх справ, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. Розмір грошового забезпечення осіб начальницького складу Національного бюро не може бути меншим умов оплати праці працівників Національного бюро, віднесених до відповідних категорій посад державної служби.

3. Заробітна плата працівників Національного бюро складається з посадового окладу, доплат за вислугу років, ранг, науковий ступінь, роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці.

4. Надбавки за вислугу років та доплати за ранг працівникам Національного бюро виплачуються відповідно до Закону України "Про державну службу".

Стаття 24. Фінансове забезпечення Національного бюро

1. Фінансове забезпечення Національного бюро здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Фінансування Національного бюро за рахунок будь-яких інших джерел забороняється, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України або проектами міжнародної технічної допомоги.

2. Гарантується повне і своєчасне фінансування Національного бюро в обсязі, достатньому для його належної діяльності.

3. У кошторисі Національного бюро передбачається створення фонду оперативно-розшукових (негласних слідчих) дій.

Стаття 25. Матеріально-технічне забезпечення діяльності Національного

бюро

1. Національне бюро забезпечується необхідними матеріальними засобами, технікою, обладнанням, іншим майном для здійснення службової діяльності.

2. Забороняється здійснення матеріально-технічного забезпечення Національного бюро за рахунок коштів місцевих бюджетів чи будь-яких інших джерел, крім коштів Державного бюджету України та надання допомоги в межах проектів міжнародної технічної допомоги.

Стаття 26. Контроль за діяльністю Національного бюро та його підзвітність

1. Контроль за діяльністю Національного бюро здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого відноситься боротьба з корупцією і організованою злочинністю, в порядку, визначеному Конституцією України, Законом України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави", цим та іншими законами України.

2. Директор Національного бюро:

1) інформує Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України з основних питань діяльності Національного бюро та його підрозділів про виконання покладених завдань, додержання законодавства, прав і свобод осіб;

2) щороку не пізніше 10 лютого та 10 серпня подає Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України письмовий звіт про діяльність Національного бюро протягом попередніх шести місяців.

3. Письмовий звіт про діяльність Національного бюро повинен містити інформацію про:

1) статистичні дані про результати діяльності з обов'язковим зазначенням таких відомостей:

кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у розрізі кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро;

кількість оперативно-розшукових справ, заведених Національним бюро, та їх результативність;

кількість осіб, щодо яких складено обвинувальні акти щодо вчинення ними кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро;

кількість осіб, щодо яких набрав законної сили обвинувальний вирок суду щодо вчинення ними кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро;

кількість осіб, щодо яких набрав законної сили виправдувальний вирок суду щодо вчинення ними відповідних правопорушень;

відомості окремо за категоріями осіб, зазначених у частині першій статті 3 Закону України "Про запобігання корупції";

відомості про розмір збитків і шкоди, завданих кримінальними правопорушеннями, віднесеними законом до підслідності Національного бюро, стан та об-

сяги їх відшкодування;

відомості про кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, конфісковані за рішенням суду, а також кошти у розмірі вартості незаконно одержаних послуг чи пільг, стягнені на користь держави, та розпорядження ними;

відомості про кошти та інше майно, одержані внаслідок кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, які було повернуто в Україну з-за кордону, та їх зберігання;

відомості про арешт майна, конфіскацію предметів та доходів від кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та розпорядження ними;

кількість направлених подань про усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального корупційного правопорушення;

результати проведених перевірок на добросовісність;

2) взаємодію з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;

3) співпрацю з компетентними органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями та укладені з ними угоди про співпрацю, представництво інтересів за кордоном;

4) співпрацю з недержавними організаціями і засобами масової інформації;

5) чисельність працівників Національного бюро, кваліфікацію та досвід його працівників, підвищення їх кваліфікації;

6) діяльність підрозділу внутрішнього контролю Національного бюро; кількість повідомлень про вчинення правопорушень працівниками Національного бюро, результати їх розгляду, притягнення працівників Національного бюро до відповідальності;

7) кошторис Національного бюро та його виконання;

8) інші відомості, що стосуються результатів діяльності Національного бюро та виконання покладених на нього обов'язків.

4. Звіт Національного бюро надається для висновку Раді громадського контролю при Національному бюро, яка розглядає його упродовж двох тижнів з дня подання. Звіт Національного бюро подається до відповідних державних органів та оприлюднюється разом із висновком Ради громадського контролю у разі його затвердження у встановлений строк.

5. Комітет Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання боротьби з корупцією, не рідше одного разу на рік проводить відкриті для громадськості слухання на тему діяльності Національного бюро, виконання покладених на Національне бюро завдань, додержання ним законодавства, прав і свобод осіб.

6. З метою забезпечення незалежної оцінки діяльності Національного бюро може проводитися зовнішня оцінка його діяльності, у тому числі у вигляді аудиту. Результати незалежної зовнішньої оцінки діяльності Національного бюро підлягають оприлюдненню та включаються до письмового звіту Національного бюро.

Стаття 27. Підрозділи внутрішнього контролю Національного бюро

1. З метою попередження і виявлення правопорушень у діяльності працівників Національного бюро в його складі діють підрозділи внутрішнього контролю, що підпорядковуються безпосередньо Директору Національного бюро. Підрозділи внутрішнього контролю діють у складі центрального та територіальних управлінь Національного бюро.

Керівники та працівники підрозділів внутрішнього контролю центрального та територіальних управлінь Національного бюро призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Національного бюро.

2. Підрозділ внутрішнього контролю Національного бюро має такі обов'язки:

1) запобігання вчиненню правопорушень працівниками Національного бюро згідно з вимогами законів України "Про запобігання корупції" та "Про державну службу";

2) здійснення контролю за дотриманням працівниками Національного бюро правил етичної поведінки, конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру;

3) проведення перевірок працівників Національного бюро на добросовісність та моніторингу способу їх життя;

4) перевірка інформації, що міститься у зверненнях фізичних та юридичних осіб, засобах масової інформації, інших джерелах, у тому числі отриманої через спеціальну телефонну лінію, сторінку в мережі Інтернет, засоби електронного зв'язку Національного бюро, щодо причетності працівників Національного бюро до вчинення правопорушень;

5) проведення службового розслідування стосовно працівників Національного бюро;

6) проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на призначення на посади в Національному бюро;

7) вжиття заходів щодо захисту працівників Національного бюро, які повідомляють про вчинення протиправних дій чи бездіяльність інших працівників Національного бюро;

8) консультування працівників Національного бюро щодо правил етичної поведінки, конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру.

3. Працівник Національного бюро, якому стала відома інформація про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Національного бюро, зобов'язаний негайно повідомити про це Директора Національного бюро та підрозділ внутрішнього контролю Національного бюро.

4. Підрозділ внутрішнього контролю центрального управління Національного бюро оприлюднює на офіційному веб-сайті Національного бюро декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, які були подані у встановленому законом порядку Директором Національного бюро та його заступниками, директорами територіальних управлінь Національного бюро та їх заступниками, керівником центрального управління, керівниками структурних підрозділів центрального управління та територіальних управлінь Національно-

го бюро.

Не підлягають оприлюдненню відомості, віднесені до інформації з обмеженим доступом згідно із Законом України "Про запобігання корупції".

5. У разі виявлення інформації про можливе вчинення працівником Національного бюро кримінального правопорушення підрозділ внутрішнього контролю Національного бюро негайно повідомляє про це Генерального прокурора України чи його заступника.

6. Порядок діяльності та повноваження підрозділів внутрішнього контролю Національного бюро визначаються положенням, яке затверджується Директором Національного бюро.

Стаття 28. Дисциплінарна комісія Національного бюро

1. Для розгляду питань застосування дисциплінарних стягнень до працівників Національного бюро утворюється Дисциплінарна комісія у складі п'яти осіб. До складу Дисциплінарної комісії входять дві особи, визначені Радою громадського контролю при Національному бюро.

Склад та положення про Дисциплінарну комісію Національного бюро затверджуються Директором Національного бюро.

2. Дисциплінарна комісія на підставі службового розслідування, яке проводиться підрозділом внутрішнього контролю, складає висновок про наявність чи відсутність у діях працівника Національного бюро дисциплінарного проступку та підстав для його притягнення до дисциплінарної відповідальності з визначенням рекомендованого виду дисциплінарного стягнення.

3. Рішення про застосування дисциплінарного стягнення на підставі висновку Дисциплінарної комісії приймає Директор Національного бюро. Зазначене рішення може бути оскаржено до суду.

Стаття 29. Моніторинг способу життя працівників Національного бюро

1. Підрозділи внутрішнього контролю здійснюють моніторинг способу життя працівників Національного бюро з метою встановлення відповідності рівня життя працівника майну і доходам цього працівника та його членів сім'ї згідно з декларацією про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру, що подається ним відповідно до закону.

2. Порядок здійснення моніторингу способу життя працівників Національного бюро визначається Директором Національного бюро.

Моніторинг способу життя здійснюється із дотриманням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи.

3. Встановлення невідповідності рівня життя працівника Національного бюро майну і доходам цього працівника та його членів сім'ї є підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

Стаття 30. Забезпечення прозорості в діяльності Національного бюро

1. Національне бюро через засоби масової інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інших формах регулярно інформує суспільство про свою діяльність. Національне бюро оприлюднює та надає інформацію на запити в по-

рядку, передбаченому Законом України "Про доступ до публічної інформації".

2. Національне бюро готує та оприлюднює не пізніше 10 лютого і 10 серпня в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на власній офіційній веб-сторінці в мережі Інтернет звіт про свою діяльність протягом попередніх шести місяців, поданий Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України.

3. Не може бути обмежено доступ до інформації щодо загального бюджету Національного бюро, його компетенції та основних напрямів діяльності, а також щодо притягнення до відповідальності за вчинення правопорушень працівників Національного бюро.

Стаття 31. Рада громадського контролю при Національному бюро

1. З метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю при Національному бюро утворюється Рада громадського контролю у складі 15 осіб, яка формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу.

До складу Ради громадського контролю при Національному бюро не можуть входити:

1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

2) особи, які, незалежно від тривалості, були працівниками Національного бюро упродовж попередніх двох років;

3) особи, близькі особи яких, незалежно від тривалості, були працівниками Національного бюро упродовж попередніх двох років.

2. Положення про Раду громадського контролю та про порядок її формування затверджуються Президентом України.

3. Рада громадського контролю при Національному бюро:

1) заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань Національного бюро;

2) розглядає звіти Національного бюро і затверджує свій висновок щодо них;

3) обирає з її членів двох представників, які входять до складу Дисциплінарної комісії Національного бюро;

4) має інші права, передбачені Положенням про Раду громадського контролю.

Розділ II

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131):

а) частину першу статей 45, 46, 47 та 48, частину четверту статті 74, пункт 1 частини третьої статті 81, пункт 1 частини четвертої статті 82 після слів "середньої тяжкості" доповнити словами "крім корупційних злочинів";

б) статтю 45 доповнити приміткою такого змісту:

"Примітка. Корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені частиною другою статті 191, частиною другою статті 262, частиною другою статті 308, частиною другою статті 312, частиною другою статті 313, частиною другою статті 320, частиною першою статті 357, частиною другою статті 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 354, 364, 364-¹, 365-², 368-370 цього Кодексу";

в) частину першу статті 69 після слів "рішення, може" доповнити словами "крім випадків засудження за корупційний злочин";

г) частину першу статті 75 після слова "суд" доповнити словами "крім випадків засудження за корупційний злочин";

г) частину першу статті 79 після слів "особливо тяжкі злочини" доповнити словами "а також за корупційні злочини";

д) пункт 2 частини третьої статті 81 та пункт 2 частини четвертої статті 82 після слів "судом за" доповнити словами "корупційний злочин середньої тяжкості";

е) статтю 86 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. Особи, визнані винними у вчиненні корупційних злочинів, вироки стосовно яких не набрали законної сили, не можуть бути звільнені від відбування покарання, а особи, вироки стосовно яких набрали законної сили, - не можуть бути повністю звільнені законом про амністію від відбування покарання. Зазначені особи можуть бути звільнені від відбування покарання після фактичного відбуття ними строків, встановлених частиною третьою статті 81 цього Кодексу";

є) статтю 87 доповнити частиною третьою такого змісту:

"3. Особи, засуджені за вчинення корупційних злочинів, можуть бути звільнені від відбування покарання в порядку помилування після фактичного відбуття ними строків, встановлених частиною третьою статті 81 цього Кодексу";

ж) у статті 89:

пункт 3 виключити;

пункт 5 після слів "доходів громадян" доповнити словами "позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю";

з) статтю 91 після частини першої доповнити новою частиною такого змісту:

"2. Зняття судимості до закінчення строків, зазначених у статті 89 цього Кодексу, не допускається у випадках засудження за умисні тяжкі та особливо тяжкі, а також корупційні злочини".

У зв'язку з цим частини другу і третю вважати відповідно частинами третьою і четвертою;

и) абзац перший статті 112 та абзац перший частини першої статті 346 після слів "Генерального прокурора України" доповнити словами "Директора Національного антикорупційного бюро України";

і) абзац перший частини першої статті 344 після слів "Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або його представника" доповнити словами "Директора Національного антикорупційного бюро України";

і) пункт 2 примітки до статті 368 замінити двома пунктами такого змісту:

"2. Службовими особами, які займають відповідальне становище, у статтях 368, 368-², 369 та 382 цього Кодексу є особи, зазначені у пункті 1 примітки до статті 364 цього Кодексу, посади яких згідно із статтею 25 Закону України "Про державну службу" віднесені до третьої, четвертої, п'ятої та шостої категорій, судді, прокурори і слідчі, а також інші, крім зазначених у пункті 3 примітки до цієї статті, керівники і заступники керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

3. Службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, у статтях 368, 368-², 369 та 382 цього Кодексу є:

1) Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники, Голова Конституційного Суду України, його заступники та судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, його перший заступник, заступники та судді Верховного Суду України, голови вищих спеціалізованих судів, їх заступники та судді вищих спеціалізованих судів, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступники;

2) особи, посади яких згідно із статтею 25 Закону України "Про державну службу" віднесені до першої та другої категорій;

3) особи, посади яких згідно із статтею 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" віднесені до першої та другої категорій посад в органах місцевого самоврядування";

й) текст статті 368-² викласти в такій редакції:

"1. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність майна, вартість якого значно перевищує доходи особи, отримані із законних джерел, або передача нею такого майна близьким родичам -

караються позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

2. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування, є особи, зазначені в пункті 1 частини першої статті 4 Закону України "Про запобігання корупції".

2. Значним перевищенням у цій статті є сума, що в два або більше рази перевищує розмір доходу, зазначеного в декларації про доходи, майно, витрати і зобов'язання фінансового характеру за відповідний період, поданій особою у порядку, встановленому Законом України "Про запобігання корупції";

2) пункт 1 частини другої статті 22 Бюджетного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 50-51, ст. 572) після слова "міністерства" доповнити словами "Національне антикорупційне бюро України";

3) у Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., №№ 9-13, ст. 88):

а) у пунктах 8 та 17 частини першої статті 3 слова "органу державного бюро розслідувань" замінити словами "Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань";

б) абзац перший частини дев'ятої статті 31 викласти в такій редакції:

"9. Кримінальне провадження стосовно Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Директора Національного антикорупційного бюро України, Генерального прокурора України, його першого заступника чи заступника, Голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, Голови Національного банку України, його першого заступника чи заступника, осіб, посади яких віднесено до першої категорії посад державних службовців, а також щодо обвинувачення у вчиненні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, здійснюється";

в) статтю 32 доповнити частиною третьою такого змісту:

"3. У разі якщо кримінальне правопорушення, досудове розслідування якого проводилося територіальним управлінням Національного антикорупційного бюро України, вчинено у межах територіальної юрисдикції місцевого суду за місцезнаходженням відповідного територіального управління Національного антикорупційного бюро України, то кримінальне провадження здійснює суд, найбільш територіально наближений до суду за місцезнаходженням відповідного територіального управління Національного антикорупційного бюро України, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя)";

г) у статті 36:

частину п'яту доповнити реченням такого змісту: "Забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування";

частину шосту доповнити реченням такого змісту: "Скасування таких постанов слідчих та прокурорів Національного антикорупційного бюро України

може бути здійснено лише Генеральним прокурором України або особою, яка виконує його обов'язки";

г) пункт 4 частини першої статті 38 замінити двома пунктами такого змісту:

"4) Національного антикорупційного бюро України;

5) Державного бюро розслідувань";

д) частину першу статті 41 після слів "органів безпеки" доповнити словами "Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань";

е) у частині першій статті 143 слова "або органів державного бюро розслідувань" замінити словами "Національного антикорупційного бюро України або Державного бюро розслідувань";

є) частину третю статті 154 доповнити реченням такого змісту: "Відсторонення від посади Директора Національного антикорупційного бюро України здійснюється слідчим суддею на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України в порядку, встановленому законом";

ж) частину другу статті 170 доповнити абзацом другим такого змісту:

"У невідкладних випадках, з метою забезпечення збереження речових доказів або можливої наступної конфіскації чи спеціальної конфіскації коштів та іншого майна, у кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, арешт на майно або кошти на рахунках фізичних та юридичних осіб у фінансових установах може бути накладено за письмовим рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України, погодженим прокурором. Такі заходи застосовуються на строк до 72 годин. Директор Національного антикорупційного бюро України впродовж 24 годин з моменту прийняття такого рішення звертається до слідчого судді, суду з клопотанням про арешт майна";

з) частину другу статті 214 після слів "Службою безпеки України" доповнити словами "Національним антикорупційним бюро України";

и) у статті 216:

абзац другий частини другої доповнити словами "крім випадків, коли ці злочини віднесено згідно з цією статтею до підслідності слідчих Національного антикорупційного бюро України";

частину четверту викласти в такій редакції:

"4. Слідчі органів державного бюро розслідувань, крім випадків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України "Про державну службу", особами, посади яких віднесено до 1-3 категорій посад, судьями та працівниками правоохоронних органів.

Слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють також досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених абзацом першим частини п'ятої цієї статті, якщо вони були вчинені службовими особами Національного антикорупційного бюро України";

після частини четвертої доповнити новою частиною такого змісту:

"5. Слідчі Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 191, 206⁻², 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 368, 368⁻², 369, 369⁻², 410 Кримінального кодексу України, якщо наявна хоча б одна з таких умов:

1) злочин вчинено:

народним депутатом України, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, членом Ради Національного банку України, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником;

державним службовцем, посада якого віднесена до першої та другої категорій посад, особою, посада якої прирівняна до першої та другої категорій посад державної служби;

депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом обласної ради, міської ради міст Києва та Севастополя, посадовою особою місцевого самоврядування, посаду якої віднесено до першої та другої категорій посад;

суддею Конституційного Суду України, суддею суду загальної юрисдикції, народним засідателем або присяжним (під час виконання ними цих функцій), Головою, членами, дисциплінарними інспекторами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Головою, заступником Голови, секретарем секції Вищої ради юстиції, іншим членом Вищої ради юстиції;

Генеральним прокурором України, його заступником, помічником Генерального прокурора України, прокурором Генеральної прокуратури України, слідчим Генеральної прокуратури України, керівником структурного підрозділу Генеральної прокуратури України, прокурором Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя, області та його заступником, керівником структурного підрозділу прокуратури Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя, області;

особою вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, посадовою особою митної служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника податкової та митної справи III рангу і вище, посадовою особою органів державної податкової служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника податкової та митної справи III рангу і вище;

військовослужбовцем вищого офіцерського складу Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;

керівником суб'єкта великого підприємництва, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків;

2) розмір предмета злочину або завданої ним шкоди дорівнює або перевищує суму, яка в п'ятсот і більше разів перевищує мінімальну заробітну плату, встановлену на відповідний рік (якщо злочин вчинено службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу міс-

цевого самоврядування, суб'єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків);

3) злочин, передбачений статтею 369, частиною першою статті 369-² Кримінального кодексу України, вчинено щодо службової особи, визначеної в частині четвертій статті 18 Кримінального кодексу України або в пункті 1 цієї частини.

Прокурор, який здійснює нагляд за досудовими розслідуваннями, які проводяться слідчими Національного антикорупційного бюро України, своєю постановою може віднести кримінальне провадження у злочинах, передбачених абзацом першим цієї частини, до підслідності слідчих Національного антикорупційного бюро України, якщо відповідним злочином було заподіяно або могло бути заподіяно тяжкі наслідки охоронюваним законом свободам та інтересам фізичної або юридичної особи, а також державним чи суспільним інтересам. Під тяжкими наслідками слід розуміти загрозу заподіяння або заподіяння шкоди життєво важливим інтересам суспільства та держави, зокрема державному суверенітету, територіальній цілісності України, реалізації конституційних прав, свобод і обов'язків трьох і більше осіб".

У зв'язку з цим частину п'яту вважати частиною шостою;

і) частину п'яту статті 218 доповнити абзацом другим такого змісту:

"Спир про підслідність у кримінальному провадженні, яке може належати до підслідності Національного антикорупційного бюро України, вирішує Генеральний прокурор України або його заступник";

ї) у частині шостій статті 232 слова "органу державного бюро розслідувань, на території юрисдикції якого перебуває така особа" замінити словами "на території юрисдикції якого перебуває така особа, Національному антикорупційному бюро України або Державному бюро розслідувань";

й) у статті 246:

у частині п'ятій:

абзац четвертий після слів "управління Служби безпеки України" доповнити словами "керівником відповідного підрозділу Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань";

абзац п'ятий після слів "Головою Служби безпеки України" доповнити словами "Директором Національного антикорупційного бюро України";

частину шосту після слів "органів безпеки" доповнити словами "Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань";

к) у статті 247 слова "головою чи за його визначенням іншим суддею" замінити словами "слідчим суддею";

л) статтю 480 доповнити пунктом 9 такого змісту:

"9) Директора та працівників Національного антикорупційного бюро України";

м) у частині першій статті 481:

пункт 2 після слів "секретарю Рахункової палати" доповнити словами "Директору Національного антикорупційного бюро України";

пункт 3 після слів "народному засідателю на час здійснення ними правосуддя" доповнити словами "працівникам Національного антикорупційного бюро

України";

н) частину першу статті 545 доповнити словами "крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, яке у таких випадках здійснює функції центрального органу України";

о) частину четверту статті 575 після слів "органу Державного бюро розслідувань України" доповнити словами "Національного антикорупційного бюро України";

п) пункт 1 розділу X "Прикінцеві положення" після абзацу третього доповнити новим абзацом такого змісту:

"частини п'ятої статті 216 цього Кодексу, яка вводиться в дію з дня початку діяльності Національного антикорупційного бюро України, але не пізніше трьох років з дня набрання чинності цим Кодексом".

У зв'язку з цим абзаци четвертий - восьмий вважати відповідно абзацами п'ятим - дев'ятим;

р) пункт 1 розділу XI "Перехідні положення" доповнити абзацами такого змісту:

"До дня введення в дію частини п'ятої статті 216 цього Кодексу повноваження щодо досудового розслідування передбачених нею кримінальних правопорушень здійснюють слідчі органів прокуратури, які користуються повноваженнями слідчих, визначених цим Кодексом.

Після введення в дію частини п'ятої статті 216 цього Кодексу матеріали кримінальних проваджень, досудове розслідування яких здійснюється органами прокуратури, передаються слідчими органів прокуратури Національному антикорупційному бюро України";

4) Закон України "Про прокуратуру" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 53, ст. 793 із наступними змінами) доповнити статтею 17-¹ такого змісту:

"Стаття 17-¹. Прокурори Національного антикорупційного бюро України

Наказом Генерального прокурора України до Національного антикорупційного бюро України відряджаються прокурори для здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється слідчими Національного антикорупційного бюро України.

Прокурори, що відряджаються до Національного антикорупційного бюро України, залишаються на службі в органах прокуратури.

Кількість прокурорів, що відряджаються, та порядок їх служби в Національному антикорупційному бюро України визначаються Генеральним прокурором України за погодженням з Директором Національного антикорупційного бюро України.

Прокурори, що відряджаються до Національного антикорупційного бюро України, підпорядковуються безпосередньо Генеральному прокурору України";

5) у Законі України "Про оперативно-розшукову діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 303 із наступними змінами):

а) частину першу статті 5 доповнити абзацом одинадцятим такого змісту:

"Національного антикорупційного бюро України - оперативними, операти-

вно-технічними, внутрішнього контролю";

б) у статті 9:

частину першу після слів "розвідувального органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону" доповнити словами "підрозділу Національного антикорупційного бюро України";

частину другу доповнити словами "Національним антикорупційним бюро України";

частину третю після слів "підрозділу внутрішньої безпеки МВС" доповнити словами "підрозділу Національного антикорупційного бюро України";

частину восьму після слів "Служба зовнішньої розвідки України" доповнити словами "Національне антикорупційне бюро України";

в) частини другу і третю статті 9¹ після слів "Головою Служби зовнішньої розвідки України" доповнити словами "Директором Національного антикорупційного бюро України";

б) у частині другій статті 8 Закону України "Про попереднє ув'язнення" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст. 360 із наступними змінами):

абзац четвертий після слів "розвідувальних органів України" доповнити словами "та працівників Національного антикорупційного бюро України";

абзац десятий після слова "юстиції" доповнити словами "Національному антикорупційному бюро України";

7) частину другу статті 9 Закону України "Про державну службу" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 52, ст. 490 із наступними змінами) після слів "внутрішніх справ" доповнити словами "Національного антикорупційного бюро України";

8) абзац перший частини третьої статті 3 Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 51; 2003 р., № 16, ст. 124; 2009 р., № 36-37, ст. 511; 2013 р., № 21, ст. 208):

"3. Здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи служби безпеки, органи внутрішніх справ або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Безпека осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні справи знаходяться у провадженні прокуратури або суду, здійснюється за їх рішенням відповідно органами служби безпеки, органами внутрішніх справ, Національним антикорупційним бюро України чи органами і установами виконання покарань та слідчими ізоляторам";

9) у Законі України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 11, ст. 50 із наступними змінами):

а) абзац перший пункту 1 частини першої статті 2 після слів "Військової служби правопорядку у Збройних Силах України" доповнити словами "Національне антикорупційне бюро України";

б) статтю 14 доповнити пунктом "ж" такого змісту:

"ж) Директор Національного антикорупційного бюро України, директори

його територіальних управлінь - щодо захисту підлеглих працівників Національного антикорупційного бюро України, а також їх близьких родичів";

в) частину першу статті 15 після абзацу шостого доповнити новим абзацом такого змісту:

"д) стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України та їх близьких родичів - на відповідні підрозділи Національного антикорупційного бюро України".

У зв'язку з цим абзац сьомий вважати абзацом восьмим;

10) статтю 15 Закону України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 1, ст. 1 із наступними змінами) після слів "Державної кримінально-виконавчої служби України" доповнити словами "працівникам Національного антикорупційного бюро України";

11) пункт 3 частини першої статті 62 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 5-6, ст. 30; 2004 р., № 13, ст. 181) після слів "Міністерства внутрішніх справ України" доповнити словами "Національному антикорупційному бюро України";

12) в абзаці другому частини п'ятої статті 5 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404; 2013 р., № 2, ст. 4; 2014 р., № 11, ст. 132) слова "по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України" замінити словами "Національне антикорупційне бюро України";

13) у розділі I Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 37, ст. 490):

а) пункт 3 викласти в такій редакції:

"3. Пункти 2 і 3 примітки до статті 368 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) викласти в такій редакції:

"2. Службовими особами, які займають відповідальне становище, у статтях 368, 368⁻², 369 та 382 цього Кодексу є особи, зазначені у пункті 1 примітки до статті 364 цього Кодексу, посади яких згідно із статтею 6 Закону України "Про державну службу" віднесені до посад державної служби підгруп I-4, II-2, II-3, II-4, III-1, III-2, III-3, III-4, IV-1, IV-2, IV-3, судді, прокурори і слідчі, а також інші, крім зазначених у пункті 3 примітки до цієї статті, керівники і заступники керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

3. Службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, у статтях 368, 368⁻², 369 та 382 цього Кодексу є:

1) Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники, Голова Конституційного Суду України, його за-

ступники та судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, його перший заступник, заступники та судді Верховного Суду України, голови вищих спеціалізованих судів, їх заступники та судді вищих спеціалізованих судів, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступники;

2) особи, посади яких згідно із статтею 6 Закону України "Про державну службу" віднесені до посад державної служби підгруп I-1, I-2, I-3 та II-1;

3) особи, посади яких згідно із статтею 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" віднесені до першої та другої категорій посад в органах місцевого самоврядування";

б) пункт 7 викласти в такій редакції:

"7. У Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., №№ 9-13, ст. 88):

1) абзац перший частини дев'ятої статті 31 викласти в такій редакції:

"9. Кримінальне провадження стосовно Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Директора Національного антикорупційного бюро України, Генерального прокурора України, його першого заступника чи заступника, Голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, Голови Національного банку України, його першого заступника чи заступника, осіб, посади яких згідно із статтею 6 Закону України "Про державну службу" віднесені до посад державної служби підгруп I-1, I-2, I-3, а також щодо обвинувачення у вчиненні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, здійснюється";

2) частину четверту статті 216 викласти в такій редакції:

"4. Слідчі органів державного бюро розслідувань, крім випадків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених особами, зазначеними у пунктах 1, 2 та 3 частини другої статті 2 Закону України "Про державну службу", Головою Національного банку України, його першим заступником чи заступником, судьями та працівниками правоохоронних органів, службовими особами, посади яких згідно із статтею 6 Закону України "Про державну службу" віднесені до посад державної служби підгруп I-1, I-2, I-3, I-4, II-1, II-2, III-1, IV-1.

Слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють також досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених абзацом першим частини п'ятої цієї статті, якщо вони були вчинені службовими особами Національного антикорупційного бюро України".

3. Рекомендувати Президенту України вжити заходів щодо формування Конкурсної комісії із призначення Директора Національного антикорупційного бюро України та його утворення.

4. Кабінету Міністрів України протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом:

1) внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до Державного бюджету України на поточний рік для включення до нього видатків, необхідних для створення та діяльності Національного антикорупційного бюро України, зокрема видатків для забезпечення Національного антикорупційного бюро України та його територіальних управлінь адміністративними будинками, транспортними засобами, засобами зв'язку і матеріально-технічного забезпечення, спеціальною технікою оперативно-технічних підрозділів та підрозділів оперативного документування, озброєнням, спеціальними засобами захисту, іншим майном та інформаційною базою;

2) внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо регулювання порядку проведення перевірки на доброчесність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

3) вжити заходів щодо забезпечення утворення та діяльності Національного антикорупційного бюро України та його територіальних управлінь;

4) прийняти нормативно-правові акти, що впливають із цього Закону, та забезпечити перегляд міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

5. Міністерству внутрішніх справ України, Службі безпеки України та органам прокуратури у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом забезпечити передачу Національному антикорупційному бюро України та його територіальним управлінням інформаційної бази, закріпленої за їх відповідними підрозділами, в частині, необхідній для утворення та функціонування Національного антикорупційного бюро України та його територіальних управлінь.

6. Відкритий конкурсний відбір на зайняття посади Директора Національного антикорупційного бюро України проводиться в порядку, передбаченому статтею 7 цього Закону, до набрання чинності цим Законом.

Відкритий конкурс на зайняття посад у центральному управлінні Національного антикорупційного бюро України проводиться у двомісячний строк, а відкритий конкурс на зайняття посад у територіальних управліннях Національного антикорупційного бюро України - у шестимісячний строк з дня введення в дію цього Закону.

7. Питання подальших досудових розслідувань, які були розпочаті до набрання чинності цим Законом, у кримінальних провадженнях, що відповідно до закону віднесені до підслідності Національного антикорупційного бюро України, вирішуються прокурором.

8. До приведення у відповідність із цим Законом закони України, інші нормативно-правові акти діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

Президент України
м. Київ
14 жовтня 2014 року
№ 1698-VII

П. ПОРОШЕНКО

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(м. Дніпропетровськ, 17 жовтня 2014 року)*

Редактор, оригінал-макет – *А.В. Самотуга*
Редактор *Н.Ю. Веріго*

Підп. до друку 24.10.2014 р. Формат 60x84/16. Друк трафаретний. Папір офісний
Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 22,25. Обл.-вид. арк. 20,75. Тираж – 100 прим.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової роботи ДДУВС
49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДП № № 164-р від 07.08.2013 р.